พระสุตตันตปิฎก

เล่ม ๒๔

ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

พุทธวรรคที่ ๑

พุทธาปทานที่ ๑

ว่าด้วยเหตุให้สำเร็จเป็นพระสัพพัญญูพุทธเจ้า

[๑] พระอานนท์เวเทหมุนี มีอินทรีย์สำรวมแล้วได้ทูลถามพระตถาคตผู้ประทับ
อยู่ ณ พระวิหารเชตวันว่า ได้ทราบว่า พระสัพพัญญูพุทธเจ้ามีจริงหรือ
เพราะเหตุไรจึงได้เป็นพระสัพพัญญูพุทธเจ้าผู้เป็นนักปราชญ์? ในกาลนั้น
พระผู้มีพระภาคผู้แสวงหาคุณอันใหญ่ เป็นพระสัพพัญญูผู้ประเสริฐ
ได้ตรัสกะท่านพระอานนท์ ด้วยพระสุรเสียงอันไพเราะว่า ชนเหล่าใด
สร้างสมกุศลสมภารในพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ ยังไม่ได้โมกขธรรมใน
ศาสนาของพระชินเจ้า ชนเหล่านั้นเป็นนักปราชญ์โดยมุข คือ การ
ตรัสรู้นั้นแล แม้มีอัธยาศัย มีกำลังมาก มีปัญญาแก่กล้า ย่อมได้บรรลุ
ความเป็นพระสัพพัญญูด้วยเหตุแห่งปัญญา แม้เราเป็นธรรมราชาผู้สมบูรณ์
ด้วยบารมี ๓๐ ทัศ ปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้า ในพระพุทธเจ้าองค์ก่อนๆ
นับไม่ถ้วน นมัสการพระพุทธเจ้าผู้เป็นนายกของโลกพร้อมด้วยสงฆ์ด้วย
นิ้วทั้ง ๑๐ แล้วกราบไหว้สัมโพธิญาณของพระพุทธเจ้า ผู้ประเสริฐสุด

ทั้งหลายด้วยเศียรเกล้า รัตนะทั้งที่มีในอากาศและอยู่ที่พื้นดิน ในพุทธเขต มีประมาณเท่าใด เราจักนำรัตนะทั้งหมดนั้นมาด้วยใจ ณ พื้นที่เป็นรูปิยะนั้น เราได้นิรมิตปราสาทหลายชั้น อันสำเร็จด้วยรัตนะ สูงตระหง่านจรดฟ้า มีเสาอันวิจิตร ได้สัดส่วน จัดไว้ดี ควรค่ามาก มีคันทวยทำด้วยทองคำ ประดับด้วยนกกระเรียนและฉัตร พื้นชั้นแรกเป็นแก้วไพฑูรย์ งามปราศจากมลทิน ไม่มีฝ้า เกลื่อนกลาดด้วยดอกบัวหลวง มีพื้นทองคำอย่างดี พื้นบางชั้นมีสีดังแก้วประพาฬ เป็นกิ่งน่ารื่นเริง บางชั้นแดงงาม บางชั้นเปล่งรัศมี ดังสีแมลงค่อมทอง บางชั้นสว่างทั่วทิศ ในปราสาทนั้น มีศาลาสี่หน้ามุข มีประตูหน้าต่างจัดไว้เรียบร้อย มีชุกชีและหลุมตาข่ายสี่แห่ง มีพวงมาลัยหอมน่ารื่นรมย์ใจห้อยอยู่ ยอดปราสาทนั้นประดับด้วยแก้ว ๗ ประการ มีสีเขียว เหลือง แดง ขาวดำล้วน ประกอบด้วยยอดเรือนชั้นเยี่ยม มีสระประทุมชูดอกบานสะพรั่งงามด้วยฝูงเนื้อและนก บางชั้นดาดาษด้วยดาวนักษัตร ประดับด้วยรูปดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ ปกคลุมด้วยพวงดอกไม้ทอง ดาดาษด้วยตาข่ายทองน่ารื่นรมย์ ห้อยย้อยด้วยกระดิ่งทอง เปล่งเสียงด้วยกำลังลม ปราสาทนั้นวิจิตรด้วยธงสีต่างๆ คือ ธงสีชมพู สีแดง สีเหลือง สีเขียวและสีทอง ปักไว้เป็นระเบียบ แผ่นกระดานต่างๆ มากหลายร้อย ทำด้วยเงิน ทำด้วยแก้วมณี ทับทิม ทำด้วยแก้วมรกต วิจิตรด้วยที่นอนต่างๆ ลาดด้วยผ้าเมืองกาสีละเอียดอ่อน เราปูลาดเครื่องลาดต่างๆด้วยผ้ากัมพล ผ้าทุกุลพัสตร์ ผ้าเมืองจีน ผ้าเมืองแขก และผ้าห่มเหลืองทุกแห่ง ด้วยใจ ที่พื้นนั้นๆ ประดับด้วยยอดแก้ว คนหลายร้อยยืนถือประทีปแก้วมณีอันส่งแสงเรืองอยู่ เสาระเนียด เสาซุ้มประตู ทำด้วยทองชมพูนุท ไม้แก่นและเงินบ้าง มีที่ต่อหลายแห่ง จัดไว้เรียบดี วิจิตรด้วยบานประตูและกลอน ย่อมยังปราสาทให้งาม สองข้างปราสาทนั้นมีกระถางน้ำเต็มเปี่ยมหลายกระถาง ปลูกบัวหลวงและอุบลไว้เต็ม เรานิรมิตพระพุทธเจ้าในอดีต ผู้เป็นนายกของโลกทุกพระองค์ พร้อมด้วยพระสงฆ์สาวก ด้วยวรรณและรูปตามปกติ พระพุทธเจ้าทุกพระองค์

พร้อมด้วยพระสาวกเข้าไปทางประตูนั้น หมู่พระอริยเจ้านั่งบนตั่งอันทำด้วยทองคำล้วนๆ พระพุทธเจ้าผู้ยอดเยี่ยมในโลก มีอยู่ ณ บัดนี้ก็ดี เป็นอดีตก็ดี ปัจจุบันก็ดี ทุกพระองค์ได้ขึ้นปราสาทของเรา พระสยัมภูปัจเจกพุทธเจ้าหลายร้อย ผู้ไม่พ่ายแพ้ ทั้งในอดีตและปัจจุบันได้ขึ้นปราสาทของเราทั้งหมด ต้นกัลปพฤกษ์ทั้งเป็นของทิพย์และของมนุษย์มีมาก เรานำเอาผ้าทุกอย่างจากต้นกัลปพฤกษ์นั้น มาทำไตรจีวรถวายให้ท่านเหล่านั้นครอง ของเคี้ยว ของฉัน ของลิ้ม น้ำและข้าวมีสมบูรณ์ เราใส่อาหารเต็มบาตรงามทำด้วยมณีแล้วถวายพระอริยเจ้าทั้งผองครองผ้าทิพย์ ครองจีวรเนื้อเกลี้ยงอิ่มหนำสำราญด้วยน้ำตาลกรวด น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อยรสหวานฉ่ำและด้วยข้าวปายาส หมู่อริยเจ้าเหล่านี้เข้าห้องแก้วสำเร็จสีหไสยาบนที่นอนอันควรค่ามาก ดังไกรสรีนอนในถ้ำที่อยู่ รู้สึกตัวลุกขึ้นนั่งคู้บัลลังก์บนที่นอน เป็นผู้เพียบพร้อมด้วยความยินดีในฌานอันเป็นโคจรของพุทธเจ้าทุกพระองค์ บางพวกแสดงธรรม บางพวกเข้าฌานด้วยฤทธิ์ บางพวกเข้าอัปปนาฌาน และบางพวกอบรมอภิญญาวสี บางพวกแผลงฤทธิ์ คนเดียวเป็นได้หลายร้อยหลายพัน แม้พระพุทธเจ้าก็ถามปัญหาอันเป็นอารมณ์ คือ วิสัยของพระสัพพัญญูกะพระพุทธเจ้า ท่านเหล่านั้น ย่อมตรัสรู้เหตุอันละเอียดลึกซึ้งด้วยพระปัญญา พระสาวกทูลถามพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าตรัสถามพระสาวก ท่านเหล่านั้นถามกันและกัน และพยากรณ์กันและกัน พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้าและพระสาวกต่างเป็นศิษย์ ท่านเหล่านั้นรื่นรมย์อยู่ด้วยความยินดีอย่างนี้ อภิรมย์อยู่ในปราสาทของเรา ฉัตรและฉัตรซ้อน มีรัศมีดังไม้ไผ่แก้วตั้งไว้ทุกๆ องค์ทรงไว้ซึ่งฉัตรอันห้อยย้อยด้วยตาข่ายทอง ขจิตด้วยตาข่ายเงินวงรอบด้วยตาข่ายมุกดา บนเศียรมีเพดานผ้า แวววาวด้วยดาวทอง งดงามดาดายด้วยพวงมาลัยทุกๆ องค์ ทรงไว้รอบๆ ฉัตรดาดายด้วยพวงมาลัยงามด้วยพวงดอกไม้หอม เกลื่อนด้วยพวงผ้า ประดับด้วยพวงแก้วเกลื่อนกลาดด้วยดอกไม้ งดงามยิ่งนัก รมด้วยของหอมน่าพอใจ ทำด้วยของหอมยาวห้านิ้ว มุงด้วยเครื่องมุงทอง ในสี่ทิศแห่งปราสาท มีสระ

อันดาดาษด้วยปทุมและอุบล หอมตระหลบด้วยเกสรดอกปทุม ปรากฏดังสีทองคำ โดยรอบปราสาท มีต้นไม้ทุกชนิด ดอกบานสะพรั่ง และดอกไม้หล่นลงเอง เรี่ยรายอยู่ยังปราสาท ใกล้ๆ ปราสาทนั้นมีฝูงนกยูงรำแพนหาง ฝูงหงส์ทิพย์ส่งเสียง ฝูงนกการวิกขับขาน หมู่นกร้องอยู่โดยรอบปราสาท เสียงกลองเภรีทุกอย่างจงเป็นไป เสียงพิณทุกชนิดจงดีด เสียงสังคีตทุกอย่างจงขับขาน โดยรอบปราสาท ขอบัลลังก์ทองใหญ่สมบูรณ์ด้วยรัศมี ไม่มีช่องประดับด้วยแก้ว จงตั้งอยู่ ในกำหนดพุทธเขตและในหมื่นจักรวาล ขอต้นไม้ประจำทวีปจงรุ่งเรือง เป็นไม้สว่างไสวเช่นเดียวกัน สืบต่อกันไปตั้งหมื่นต้น หญิงเต้นรำ หญิงขับร้อง จงเต้นรำขับร้อง หมู่นางอัปสรผู้มีอวัยวะต่างๆ กัน จงปรากฏ (ฟ้อน) อยู่โดยรอบปราสาท เราให้ชักธงทุกชนิดมีห้าสีงามวิจิตรขึ้นอยู่บนยอดไม้ ยอดภูเขา และบนยอดสิเนรุ หมู่ชน ฝูงนาค คนธรรพ์ และเทวดาทุกท่านนั้น จงมาประนมหัตถ์นมัสการเรา แวดล้อมปราสาทอยู่ กุศลกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นกิริยาที่เราพึงทำด้วยกาย วาจา และใจ กุศลกรรมนั้นเราทำแล้วไปในไตรทศ สัตว์เหล่าใดมีสัญญา และสัตว์เหล่าใดไม่มีสัญญามีอยู่ ขอสัตว์ทั้งหมดนั้นจงเป็นผู้มีส่วนแห่งผลบุญ ที่เราทำแล้ว สัตว์เหล่าใดทราบบุญที่เราทำแล้ว เราให้ผลบุญแก่สัตว์เหล่านั้น บรรดาสัตว์เหล่านั้น สัตว์เหล่าใดไม่รู้ ขอทวยเทพจงไปบอกแก่สัตว์เหล่านั้น ปวงสัตว์ในโลกผู้อาศัยอาหารเป็นอยู่ทุกจำพวก ขอจงได้อาหารอันพึงใจ ด้วยใจของเรา เรามีใจเลื่อมใสในทานที่เราให้แล้วด้วยใจอันผ่องใส เราบูชาพระสัมพุทธเจ้าทุกพระองค์แล้ว บูชาแก่พระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลาย เพราะกุศลกรรมที่เราทำดีแล้วนั้น และเพราะความปรารถนาแห่งใจ เราละกายมนุษย์แล้ว ได้ไปยังดาวดึงส์พิภพ เราย่อมรู้ทั่วความเป็นเทวดาและมนุษย์ในสองภพ ย่อมไม่รู้จักคติอื่น นี้เป็นผลแห่งความปรารถนาด้วยใจ เราเป็นใหญ่กว่าเทวดา เป็นใหญ่กว่ามนุษย์ เป็นผู้สมบูรณ์ด้วยรูปลักษณะ ไม่มีใครเสมอเราด้วยปัญญา โภชนะต่างๆ อย่างประเสริฐ และรัตนะมากมาย ผ้าต่างชนิด ย่อมจากฟ้ามาหาเราพลัน เราชี้มือไปในที่ใด คือ

ที่แผ่นดิน ภูเขา บนอากาศ ในน้ำและในป่า อาหารทิพย์ย่อมมาหาเรา เอง เราชี้มือไปในที่ใด คือ ที่แผ่นดิน ภูเขา บนอากาศ ในน้ำและ ในป่า รัตนะทุกอย่างย่อมมาหาเรา เราชี้มือไปในที่ใด คือ ที่แผ่นดิน ภูเขา บนอากาศ ในน้ำและในป่า ของหอมทุกชนิดย่อมมาหาเราเอง เราชี้มือไปในที่ใด คือที่แผ่นดิน ภูเขา บนอากาศ ในน้ำและในป่า ยวดยานทุกอย่างย่อมมาหาเรา เราชี้มือไปในที่ใด คือ ที่แผ่นดิน ภูเขา บนอากาศ ในน้ำและในป่า ดอกไม้ทุกชนิดย่อมมาหาเรา เราชี้มือไปใน ที่ใด คือ ที่แผ่นดิน ภูเขา บนอากาศ ในน้ำและในป่า เครื่องประดับ ย่อมมาหาเรา เราชี้มือไปในที่ใด คือ ที่แผ่นดิน ภูเขา บนอากาศ ในน้ำและในป่า ปวงนางกัญญาย่อมมาหาเรา เราชี้มือไปในที่ใด คือ ที่ แผ่นดิน ภูเขา บนอากาศ ในน้ำและในป่า น้ำผึ้งและน้ำตาลกรวด ย่อมมาหาเรา เราชี้มือไปในที่ใด คือ ที่แผ่นดิน ภูเขา บนอากาศ ใน น้ำและในป่า ของเคี้ยวทุกอย่างย่อมมาหาเรา เราได้ให้ทานอันประเสริฐ นั้นในคนไม่มีทรัพย์ คนเดินทางไกล ยาจก และคนเดินทางเปลี่ยว เพื่อต้องการบรรลุสัมโพธิญาณอันประเสริฐ เรายังภูเขาหินให้บันลืออยู่ ยังเขาอันแน่นหนาให้กระหึ่มอยู่ ยังมนุษยโลก พร้อมทั้งเทวโลกให้ร่าเริง อยู่ จะเป็นพระพุทธเจ้าในโลก ทิศ ๑๐ มีอยู่ในโลก ที่สุดไม่มีแก่บุคคล ผู้ไปอยู่ ก็ในทิศาภาคนั้น พุทธเขตนับไม่ได้ รัศมีของเราปรากฏเปล่ง ออกเป็นคู่ๆ ข่าย (หมู่,คู่) รัศมีมีอยู่ในระหว่างนี้ เราเป็นผู้มีแสง สว่างมาก ปวงชนในโลกธาตุประมาณเท่านี้จงเห็นเรา จงมีใจยินดีทั้ง หมดเทียว จงประพฤติตามเราทั้งหมด เราตีกลองอมฤต มีเสียงบันลือ ไพเราะสละสลวย ปวงชนในระหว่างนี้ จงได้ยินเสียงอันไพเราะของเรา เมื่อฝนคือธรรมเทศนาตกลง ปวงชนจงเป็นผู้ไม่มีอาสวะ บรรดาชน เหล่านั้น สัตว์ผู้เกิดสุดท้ายภายหลัง จงเป็นพระโสดาบัน เราให้ทานที่ ควรให้แล้ว บำเพ็ญศีลโดยไม่เหลือ ถึงที่สุดเนกขัมมบารมีแล้ว พึงได้ บรรลุสัมโพธิญาณอันอุดม เราเรียนถามบัณฑิตแล้ว ทำความเพียรอย่าง สูงสุด ถึงที่สุดขันติบารมีแล้ว พึงได้บรรลุสัมโพธิญาณอันอุดม เรา

กระทำอธิฐานจิตมั่นคงแล้ว บำเพ็ญสัจจบารมีถึงที่สุด เมตตาบารมีแล้ว
พึงได้บรรลุสัมโพธิญาณอันอุดม เราเป็นผู้มีใจเสมอในอารมณ์ทั้งปวง
คือ ในลาภ ความเสื่อมลาภ สุข ทุกข์ สรรเสริญ และนินทา พึง
ได้บรรลุสัมโพธิญาณอันอุดม ท่านทั้งหลายเห็นความเกียจคร้านโดยเป็น
ภัย และเห็นความเพียรโดยความเกษมแล้ว จงปรารภความเพียร นี้เป็น
อนุศาสนีของพระพุทธเจ้า ท่านทั้งหลายเห็นความวิวาทโดยเป็นภัย และ
เห็นความไม่วิวาทโดยเกษมแล้ว จงสมัครสมานกัน กล่าววาจาอ่อนหวาน
แก่กัน นี้เป็นอนุศาสนีของพระพุทธเจ้า ท่านทั้งหลายเห็นความประมาท
โดยเป็นภัย และเห็นความประมาทโดยเกษมแล้ว จงอบรมอัฏฐังคิกมรรค
นี้เป็นอนุศาสนีของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้า และพระอรหันต์ทั้งหลาย
มาประชุมกันอยู่มาก ทุกประการ ท่านทั้งหลายจงกราบไหว้นมัสการพระ
สัมพุทธเจ้า และพระอรหันต์ทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้ พระพุทธเจ้า
(และ) ธรรมของพระพุทธเจ้า ใครๆ ไม่อาจคิดได้ เมื่อบุคคลเลื่อมใสใน
พระพุทธเจ้าและพระธรรม อันใครๆ ไม่อาจคิดได้ ย่อมมีผลอันใครๆ
คิดไม่ได้.

ทราบว่า เมื่อพระผู้มีพระภาคจะทรงให้ท่านพระอานนท์รู้พระพุทธจิตของพระองค์ จึงได้ตรัสธรรมบรรทายชื่อพุทธาปนิยะ ด้วยประการฉะนี้.

พุทธาปทานจบบริบูรณ์.

ปัจเจกพุทธาปทานที่ ๒

ว่าด้วยการให้สำเร็จเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า

[๒] ลำดับนี้ ขอฟังปัจเจกพุทธาปทาน พระอานนท์เวเทหมุนี ผู้มีอินทรีย์อันสำรวมแล้ว ได้ทูลถามพระตถาคต ผู้ประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวันว่า ทราบด้วยเกล้าฯ ว่า พระปัจเจกพุทธเจ้ามีจริงหรือ เพราะเหตุไรท่านเหล่านั้นจึงได้เป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า ผู้เป็นนักปราชญ์? ในกาลครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคสัพพัญญูผู้ประเสริฐ แสวงหาคุณใหญ่ ตรัสตอบท่านพระอานนท์ผู้เจริญ ด้วยพระสุรเสียงไพเราะว่า พระปัจเจกพุทธเจ้าสร้างบุญในพระพุทธเจ้าทั้งปวง ยังไม่ได้โมกขธรรมในศาสนาของพระชินเจ้า ด้วยมุข คือ ความสังเวชนั้นแล ท่านเหล่านั้นเป็นนักปราชญ์มีปัญญาแก่กล้า ถึงจะเว้นพระพุทธเจ้าก็ย่อมบรรลุปัจเจกโพธิญาณได้แม้ด้วยอารมณ์นิดหน่อย ในโลกทั้งปวง เว้นเราแล้ว ไม่มีใครเสมอพระปัจเจกพุทธเจ้าเลย เราจักบอกคุณเพียงสังเขปนี้ ของท่านเหล่านั้น ท่านทั้งหลาย จงฟังคุณของพระมหามุนีให้ดี ท่านทั้งปวงปรารถนานิพพานอันเป็นโอสถวิเศษ จงมีจิตผ่องใส ฟังถ้อยคำดี อันอ่อนหวานไพเราะของพระปัจเจกพุทธเจ้าผู้แสวงหาคุณใหญ่ ตรัสรู้เอง คำพยากรณ์โดยสืบๆ กันมาเหล่าใด ของพระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลายผู้มาประชุมกัน โทษ เหตุปราศจากราคะ และพระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลาย บรรลุโพธิญาณด้วยประการใด พระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลาย มีสัญญาในวัตถุอันมีราคะว่าปราศจากราคะ มีจิตปราศจากกำหนัดในโลกอันกำหนัด ละธรรมเครื่องเนิ่นช้า การแพ้และความดิ้นรน แล้ว จึงบรรลุปัจเจกโพธิญาณ ณ สถานที่เกิดนั้นเอง ท่านวางอาญาในสรรพสัตว์ ไม่เบียดเบียนแม้ผู้หนึ่งในสัตว์เหล่านั้น มีจิตประกอบด้วยเมตตา หวังประโยชน์เกื้อกูล เที่ยวไปผู้เดียวเปรียบเหมือนนอแรด ฉะนั้น ท่านวางอาญาในปวงสัตว์ ไม่เบียดเบียนแม้ผู้หนึ่งในสัตว์เหล่านั้น ไม่ปรารถนาบุตร ที่ไหนจะปรารถนาสหายเที่ยวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น ความเสน่หาย่อมมีแก่บุคคล

ผู้เกิดความเกี่ยวข้อง ทุกข์ที่อาศัยความเสน่หานี้มีมากมาย ท่านเล็งเห็น โทษอันเกิดแต่ความเสน่หา จึงเที่ยวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น ผู้มีจิตพัวพัน ช่วยอนุเคราะห์มิตรสหาย ย่อมทำตนให้เสื่อมประโยชน์ ท่านมองเห็นภัยนี้ ในความสนิทสนม จึงเที่ยวไปแต่ผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น ความเสน่หาในบุตรและภรรยา เปรียบเหมือนไม้ไผ่กอใหญ่เกี่ยว กันอยู่ ท่านไม่ข้องในบุตรและภริยา ดังหน่อไม้ไผ่ เที่ยวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น ท่านเป็นวิญญูชนหวังความเสรี จึงเที่ยวไป ผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น เหมือนเนื้อที่ไม่ถูกผูกมัด เที่ยวหาเหยื่อ ในป่าตามความปรารถนา ฉะนั้น ต้องมีการปรึกษากันในท่ามกลางสหาย ทั้งในที่อยู่ ที่บำรุง ที่ไป ที่เที่ยว ท่านเล็งเห็นความไม่โลภ ความเสรี จึงเที่ยวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น การเล่น (เป็น) ความยินดี มีอยู่ในท่ามกลางสหาย ส่วนความรักในบุตรเป็นกิเลสใหญ่ ท่านเกลียด ความวิปโยคเพราะของที่รัก จึงเที่ยวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น ท่านเป็นผู้แผ่เมตตาไปในสี่ทิศ และไม่โกรธเคือง ยินดีด้วยปัจจัยตามมี ตามได้ เป็นผู้อดทนต่อมวลอันตรายได้ ไม่หวาดเสียว เที่ยวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น แม้บรรพชิตบางพวก และพวกคฤหัสถ์ผู้ครองเรือน สงเคราะห์ได้ยาก ท่านเป็นผู้มีความขวนขวายน้อยในบุตรคนอื่น จึงเที่ยว ไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น ท่านปลงเครื่องปรากฏ (ละเพศ) คฤหัสถ์ กล้าหาญ ตัดกามอันเป็นเครื่องผูกของคฤหัสถ์ เปรียบเหมือน ไม้ทองหลางมีใบขาดหมด เที่ยวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น ถ้า จะพึงได้สหายผู้มีปัญญารักษาตน ประพฤติเช่นเดียวกัน อยู่ด้วยกรรมดี เป็นนักปราชญ์ พึงครอบงำอันตรายทั้งสิ้นเสียแล้ว พึงดีใจ มีสติเที่ยว ไปกับสหายนั้น ถ้าจะไม่ได้สหายผู้มีปัญญารักษาตน ประพฤติเช่นเดียวกัน อยู่ด้วยกรรมดี เป็นนักปราชญ์ พึงเที่ยวไปผู้เดียว เหมือนพระราชาทรง ละแว่นแคว้นที่ทรงชนะแล้ว เที่ยวไปผู้เดียว ดังช้างมาตังคะ ละโขลง อยู่ในป่า ความจริง เราย่อมสรรเสริญสหายสมบัติ พึงส้องเสพสหายที่ ประเสริฐกว่า หรือที่เสมอกัน (เท่านั้น) เมื่อไม่ได้สหายเหล่านี้ ก็พึง

คบหากับกรรมอันไม่มีโทษ เที่ยวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น ท่าน
เห็นกำไลมือทองคำอันผุดผ่องที่นายช่างทองทำสำเร็จสวยงาม กระทบกัน
อยู่ที่แขนทั้งสอง จึงเที่ยวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น การเปล่ง
วาจา หรือวาจาเครื่องข้องของเรานั้น พึงมีกับเพื่อนอย่างนี้ ท่านเล็งเห็น
ภัยนี้ต่อไป จึงเที่ยวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น ก็กามทั้งหลายอัน
วิจิตร หวาน อร่อย เป็นที่รื่นรมย์ใจ ย่อมย่ำยีจิตด้วยสภาพต่างๆ
ท่านเห็นโทษในกามคุณทั้งหลาย จึงเที่ยวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น
ความจัญไร หัวฝี อุบาทว์ โรค กิเลสดุจลูกศร และภัยนี้ ท่านเห็น
ภัยนี้ในกามคุณทั้งหลาย จึงเที่ยวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น ท่าน
ครอบงำอันตรายแม้ทั้งหมดนี้ คือ หนาว ร้อน ความหิว ความกระหาย
ลม แดด เหลือบ ยุง และสัตว์เลื้อยคลาน แล้วเที่ยวไปผู้เดียว เช่น
กับนอแรด ฉะนั้น ท่านเที่ยวไปผู้เดียว เช่นนอแรด เปรียบเหมือน
ช้างละโขลงไว้แล้ว มีขันธ์เกิดพร้อมแล้ว มีสีกายดังดอกปทุมใหญ่โต
อยู่ในป่านานเท่าที่ต้องการ ฉะนั้น ท่านใคร่ครวญถ้อยคำของพระพุทธเจ้า
ผู้เป็นเผ่าพันธุ์พระอาทิตย์ว่า บุคคลพึงถูกต้องวิมุติอันเกิดเองนี้ มิใช่
ฐานะของผู้ทำความคลุกคลีด้วยหมู่ จึงเที่ยวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด
ฉะนั้น ท่านเป็นไปล่วงทิฏฐิอันเป็นข้าศึก ถึงความแน่นอน มีมรรคอัน
ได้แล้ว เป็นผู้มีญาณเกิดขึ้นแล้ว อันบุคคลอื่นไม่ต้องแนะนำ เที่ยวไป
ผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น ท่านไม่มีความโลภ ไม่โกง ไม่กระหาย
ไม่ลบหลู่คุณท่าน มีโมโหดุจน้ำฝาดอันกำกัดแล้ว เป็นผู้ไม่มีตัณหาในโลก
ทั้งปวง เที่ยวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น กุลบุตรพึงเว้นสหาย
ผู้ลามก ผู้มักชี้อนัตถะ ตั้งมั่นอยู่ในฐานะผิดธรรมดา ไม่พึงเสพสหาย
ผู้ขวนขวาย ผู้ประมาทด้วยตน พึงเที่ยวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น
กุลบุตรพึงคบมิตรผู้เป็นพหูสูต ทรงธรรม มีคุณยิ่ง มีปฏิภาณ ท่านรู้
ประโยชน์ทั้งหลาย บรรเทาความสงสัยแล้ว เที่ยวไปผู้เดียว เช่นกับ

นอแรด ฉะนั้น ท่านไม่พอใจในการเล่น ความยินดี และกามสุขในโลก ไม่เพ็งเล็งอยู่ คลายยินดีจากฐานะที่ตกแต่ง มีปกติกล่าวคำสัตย์ เที่ยวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น ท่านละบุตร ภริยา บิดา มารดา ทรัพย์ ข้าวเปลือก เผ่าพันธ์ และกามทั้งหลายตามที่ตั้งลง เที่ยวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น ในความเกี่ยวข้องนี้มีความสุขนิดหน่อย มีความพอใจน้อย มีทุกข์มากยิ่ง บุรุษผู้มีความรู้ทราบว่า ความเกี่ยวข้องนี้ ดุจลูกธนู พึงเที่ยวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น กุลบุตรพึงทำลายสังโยชน์ทั้งหลาย เปรียบเหมือนปลาทำลายข่าย แล้วไม่กลับมา ดังไฟไหม้เชื้อลามไปแล้วไม่กลับมา พึงเที่ยวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น พึงทอดจักษุลง ไม่คะนองเท้า มีอินทรีย์อันคุ้มครองแล้ว รักษามนัส อันราคะไม่ชุ่มแล้ว อันไฟกิเลสไม่เผาลน พึงเที่ยวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น พึงละเครื่องเพศคฤหัสถ์แล้ว ถึงความตัดถอน เหมือนไม้ทองกวาวที่มีใบขาดแล้ว นุ่งห่มผ้ากาสายะ ออกบวชแล้ว เที่ยวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น ไม่พึงทำความกำหนัดในรส ไม่โลเล ไม่ต้องเลี้ยงผู้อื่น เที่ยวบิณฑบาตตามลำดับตรอก มีจิตไม่ข้องเกี่ยวในสกุล เที่ยวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น พึงละนิวรณ์เครื่องกั้นจิต ๕ ประการ พึงบรรเทาอุปกิเลสเสียทั้งสิ้น ไม่อาศัยตัณหาและทิฏฐิ ตัดโทษอันเกิดแต่สิเนหาแล้ว เที่ยวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น พึงทำสุข ทุกข์ โทมนัสและโสมนัสก่อนๆ ไว้เบื้องหลัง ได้อุเบกษา สมถะความหมดจดแล้ว เที่ยวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น พึงปรารภความเพียรเพื่อบรรลุนิพพาน มีจิตไม่หดหู่ ไม่ประพฤติเกียจคร้าน มีความเพียรมั่น (ก้าวออก) เข้าถึงด้วยกำลัง เรี่ยวแรง เที่ยวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น ไม่พึงละการหลีกเร้นและฌาน มีปกติประพฤติธรรมสมควรแก่ธรรมเป็นนิตย์ พิจารณาเห็นโทษในภพทั้งหลาย เที่ยวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น พึงปรารถนาความสิ้นตัณหา ไม่ประมาท เป็นผู้ฉลาดเฉียบแหลม มีการสดับ มีสติ มีธรรมอันพิจารณาแล้ว เป็นผู้เที่ยง มีความเพียร เที่ยวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น

ไม่พึงสะดุ้งในเพราะเสียง ดังสีหะ ไม่ขัดข้อง อยู่ในตัณหาและทิฏฐิ เหมือนลมไม่ติดตาข่าย ไม่ติดอยู่ในโลก ดุจดอกปทุม ไม่ติดน้ำ พึงเที่ยวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น พึงเสพเสนาสนะอันสงัด เหมือนราชสีห์มีเขี้ยวเป็นกำลัง เป็นราชาของเนื้อ มีปกติประพฤติข่มขี่ครอบงำ พึงเที่ยวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น พึงเจริญเมตตาวิมุติ กรุณาวิมุติ มุทิตาวิมุติ และอุเบกขาวิมุติทุกเวลา ไม่พิโรธด้วยสัตว์โลกทั้งปวง เที่ยวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น พึงละราคะ โทสะและโมหะ พึงทำลายสังโยชน์ทั้งหลายเสีย ไม่สะดุ้งในเวลาสิ้นชีวิต พึงเที่ยวไปแต่ผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น ชนทั้งหลายมีเหตุเป็นประโยชน์ จึงคบหาสมาคมกัน มิตรทั้งหลายไม่มีเหตุ หาได้ยากในวันนี้ มนุษย์ทั้งหลายมีปัญญามองประโยชน์ตน ไม่สะอาด พึงเที่ยวไปผู้เดียว เช่นกับนอแรด ฉะนั้น พึงมีศีลบริสุทธิ์ มีปัญญาหมดจดดี มีจิตตั้งมั่น ประกอบความเพียร เจริญวิปัสสนา มีปกติเห็นธรรมวิเศษ พึงรู้แจ้งธรรมอันสัมปยุตด้วยองค์มรรคและโพชฌงค์ (พึงรู้แจ้งองค์มรรคและโพชฌงค์) นักปราชญ์เหล่าใดเจริญสุญญตวิโมกข์ อนิมิตตวิโมกข์ และอัปปณิหิตวิโมกข์ ไม่บรรลุความเป็นพระสาวกในศาสนาพระชินเจ้า นักปราชญ์เหล่านั้นย่อมเป็นพระสยัมภูปัจเจกพุทธเจ้า มีธรรมใหญ่ มีธรรมกายมาก มีจิตเป็นอิสระ ข้ามห้วงทุกข์ ทั้งมวลได้ มีจิตโสมนัส มีปกติเห็นประโยชน์อย่างยิ่ง เปรียบดังราชสีห์ เช่นกับนอแรด พระปัจเจกพุทธเจ้าเหล่านี้ มีอินทรีย์ระงับ มีใจสงบ มีจิตมั่นคง มีปกติประพฤติด้วยความกรุณาในสัตว์เหล่าอื่น เกื้อกูลแก่สัตว์ รุ่งเรืองในโลกนี้และโลกหน้า เช่นกับประทีป ปฏิบัติเป็นประโยชน์แก่สัตว์ พระปัจเจกพุทธเจ้าเหล่านี้ ละกิเลสเครื่องกั้นทั้งปวงหมดแล้ว เป็นจอมแห่งชนเป็นประทีปส่องโลกให้สว่าง เช่นกับรัศมีแห่งทองชมพูนุท เป็นทักขิไณยบุคคลชั้นดีของโลก โดยไม่ต้องสงสัย บริบูรณ์อยู่เนืองนิตย์ คำสุภาษิตของพระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลาย ย่อมเป็นไปในโลกทั้งเทวโลก ชนเหล่าใดผู้เป็นพาลได้ฟังแล้ว ไม่ทำเหมือนดังนั้น ชนเหล่านั้นต้องเที่ยว

ไปในสังขารทุกข์บ่อยๆ คำสุภาษิตของพระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลาย เป็นคำไพเราะ ดังน้ำผึ้งรวงอันหลั่งออกอยู่ ชนเหล่าใดได้ฟังแล้ว ประกอบการปฏิบัติตามนั้น ชนเหล่านั้น ย่อมเป็นผู้มีปัญญา เห็นสัจจะ คาถาอันโอฬารอันพระปัจเจกพุทธชินเจ้าออกบวชกล่าวแล้ว คาถาเหล่านั้นพระตถาคตผู้สีหวงศ์ศากยราชผู้สูงสุดกว่านรชน ทรงประกาศแล้ว เพื่อให้รู้แจ้งธรรม คาถาเหล่านี้ พระปัจเจกเจ้าเหล่านั้นรจนาไว้อย่างวิเศษ เพื่อความอนุเคราะห์โลก อันพระสยัมภูผู้สีหะทรงประกาศแล้ว เพื่อยังความสังเวช การไม่คลุกคลีและปัญญาให้เจริญ ฉะนี้แล.

จบ ปัจเจกพุทธาปทาน

จบ อปาทานที่ ๒

สาริปุตตเถราปทานที่ ๓ (๑)

ว่าด้วยบุพจริยาของพระสารีบุตร

ลำดับนี้เชิญฟังเถราปทาน

[๓] ในที่ไม่ไกลแต่หิมวันตประเทศ มีภูเขาชื่อลัมพกะเราสร้างอาศรมไว้อย่างดี สร้างบรรณศาลาไว้ใกล้ภูเขานั้น อาศรมของเราไม่ไกลจากฝั่งแม่น้ำอันไม่ลึก มีท่าน้ำราบเรียบเป็นที่รื่นรมย์ใจ เกลื่อนกล่นด้วยหาดทรายขาวสะอาด ที่ใกล้อาศรมของเรานั้น มีแม่น้ำไม่มีก้อนกรวด ตลิ่งไม่ชัน น้ำจืดสนิท ไม่มีกลิ่นเหม็น ไหลไป ทำให้อาศรมของเรางาม ฝูงจระเข้ มังกร ปลาฉลามและเต่า ว่ายน้ำเล่นอยู่ในแม่น้ำไหลไป ณ ที่ใกล้อาศรมของเรา ย่อมทำอาศรมของเราให้งาม ฝูงปลาสลาด ปลากระบอก ปลาสวาย ปลาเค้า ปลาตะเพียน ปลานกกระจอก ว่ายโลดกระโดดอยู่ ย่อมทำอาศรมของเราให้งาม ที่สองฝั่งแม่น้ำ มีหมู่ไม้ดอก หมู่ไม้ผล ห้อยย้อมอยู่ทั้งสองฝั่ง ย่อมทำอาศรมของเราให้งาม ไม้มะม่วง ไม้รัง หมากเม่า แคฝอย ไม้ยางทราย ส่งกลิ่นหอมอบอวลอยู่เป็นนิจ บานอยู่ใกล้อาศรมของเรา ไม้จำปา ไม้อ้อยช้าง ไม้กระทุ่ม กถินพิมาน บุนนาค และลำเจียกมีกลิ่นหอมฟุ้งไปเป็นนิจ บานสะพรั่งอยู่ใกล้อาศรมของเรา ไม้ลำดวน ต้นอโศก ดอกกุหลาบ บานสะพรั่ง อยู่ใกล้อาศรมของเรา ไม้บรู และมะกล่ำหลวง ดอกบานสะพรั่งอยู่ใกล้อาศรมของเรา การะเกด พยอมขาว พิกุล และมะลิซ้อน มีดอกหอมอบอวล ทำอาศรมของเราให้งาม ไม้เจตภังคี ไม้กรรณิการ์ ไม้ประดู่ และไม้อัญชัน มีมาก มีดอกหอมฟุ้งทำให้อาศรมของเรางาม มะนาว มะงั่ว และแคฝอย ดอกบานสะพรั่งหอมตลบอบอวล ทำอาศรมของเราให้งาม ไม้ราชพฤกษ์อัญชันเขียว ไม้กระทุ่มและพิกุลมีมาก ดอกหอมฟุ้งไป ทำอาศรมของเราให้งาม ถั่วดำ ถั่วเหลือง กล้วยและมะกรูด งอกงามด้วยน้ำหอม ออกผลสะพรั่ง ดอกปทุมอย่างอื่นบานเบ่ง ดอกบัวชนิดอื่นก็เกิดขึ้น บัวหลวงชนิดหนึ่ง ดอกร่วงพรู บานอยู่ในบึงกาลนั้น กอปทุมมีดอกตูม เหง้าบัวเลื้อยไป

เสมอ กระจับเกลื่อนด้วยใบ งามอยู่ในบึงในกาลนั้น ไม้ตาเสือ จงกลณี ไม้อุตตรา และชบา กลิ่นหอมตลบไป ดอกบานอยู่ในบึงในกาลนั้น ฝูงปลาสลาด ปลากระบอก ปลาสวาย ปลาเค้า ปลาตะเพียน ปลาสังกุลา และปลารำพัน มีอยู่ในบึงในกาลนั้น ฝูงจระเข้ ปลาฉลาด ปลาฉนาก ผีเสื้อน้ำ และงูเหลือมใหญ่ที่สุด อยู่ในบึงนั้นในกาลนั้น ฝูงนกคับแค นกเป็ดน้ำ นกจากพราก (ห่าน) นกกาน้ำ นกคุเหว่า และสาลิกา อาศัยเลี้ยงชีวิตอยู่ใกล้สระนั้น ฝูงนกกวัก ไก่ป่า ฝูงนกกะลิงป่า นกต้อยตีวิด นกแขกเต้า ย่อมอาศัยเลี้ยงชีวิต อยู่ใกล้สระนั้น ฝูงหงส์ นกกระเรียน นกยูง นกแขกเต้า ไก่งวง นกค้อนหอย และนกออก ย่อมอาศัยเลี้ยงชีวิต อยู่ใกล้สระนั้น ฝูงนกแสก โปฏฐสีสา นกเขาเหนี่ยว มีมาก และฝูงนกกาน้ำ ย่อมอาศัยเลี้ยงชีวิตอยู่ใกล้สระนั้น ฝูงเนื้อฟาน กวาง หมู หมาป่า หมาจิ้งจอกมีอยู่มาก ละมั่ง และเนื้อทราย ย่อมอาศัยเลี้ยงชีวิตอยู่ใกล้สระนั้น ราชสีห์ เสือโคร่ง เสือเหลือง หมีหมาในกับเสือดาว โขลงช้าง แยกเป็นสามพวก อาศัยเลี้ยงชีวิตอยู่ใกล้สระนั้น เหล่ากินร วานรและแม้คนทำการงานในป่า หมาไล่เนื้อ และนายพราน ก็อาศัยเลี้ยงชีวิตอยู่ใกล้สระนั้น ต้นมะพลับ มะหาด มะซาง หมากเม่า เผล็ดผลทุกฤดูกาล อยู่ ณ ที่ใกล้อาศรมของเรา ต้นคำ ต้นสน กระทุ่ม สะพรั่งด้วยผล รสหวาน เผล็ดผลทุกฤดู อยู่ ณ ที่ใกล้อาศรมของเรา ต้นสมอ มะขามป้อม ต้นหว้า สมอพิเภก กระเบา ไม้รกฟ้า และมะตูม เผล็ดผลเป็นนิตย์ เชือกเขา มันอ้อน ต้นนมแมว มันนกกะเบง และคัดมอน มีอยู่มากมายใกล้อาศรมของเรา ณ ที่ใกล้อาศรมของเรานั้น มีสระที่ขุดไว้อย่างดี มีน้ำในเย็นจืดสนิท มีท่าน้ำราบเรียบ เป็นที่รื่นรมย์ใจ ดาดาษด้วยบัวหลวง อุบลและบัวขาว เกลื่อนกลาดด้วยบัวขม บัวเผื่อน กลิ่นหอมตลบไป ในกาลนั้น เราเป็นดาบส ชื่อสุรุจิ เป็นผู้มีศีล สมบูรณ์ด้วยวัตร มีปกติเพ่งฌาน ยินดีในฌานทุกเมื่อ บรรลุถึงอภิญญา ๕ และพละ ๕ อยู่ในอาศรมที่สร้างเรียบร้อย น่ารื่นรมย์ ในป่าอันบริบูรณ์ด้วยไม้ใบ ไม้ดอก และไม้ผลทุกสิ่งอย่างนี้ ศิษย์ ๒๔,๐๐๐

นี้แล เป็นพราหมณ์ทั้งหมด ผู้มีชาติ มียศ บำรุงเรา มวลศิษย์ของเรานี้ เป็นผู้เข้าใจตัวบท เข้าใจไวยากรณ์ ในตำราทำนายลักษณะ และในคัมภีร์อิติหาสะ พร้อมทั้งคัมภีร์นิฆัณฑุและคัมภีร์เกฏุภะ รู้จบไตรเพท บรรดาศิษย์ของเราเป็นผู้ฉลาดในลางดีร้าย ในนิมิตดีร้าย และในลักษณะทั้งหลาย ศึกษาดี ในพื้นแผ่นดินและในอากาศ ศิษย์เหล่านี้มีความปรารถนาน้อย มีปัญญา กินหนเดียว ไม่โลภ สันโดษด้วยลาภและความเสื่อมลาภ บำรุงเราทุกเมื่อ เป็นผู้เพ่งฌาน ยินดีในฌาน เป็นนักปราชญ์ มีจิตสงบ ตั้งมั่น ปรารถนาความไม่มีกังวล บำรุงเราอยู่ทุกเมื่อ เป็นผู้ถึงที่สุดอภิญญา ยินดีในอารมณ์อันเป็นโคจรของบิดา เที่ยวไปในอากาศ เป็นนักปราชญ์ บำรุงเราอยู่ทุกเมื่อ ศิษย์ของเราเหล่านั้นสำรวมในทวารทั้ง ๖ ไม่หวั่นไหว รักษาอินทรีย์ไม่คลุกคลีด้วยหมู่คณะ เป็นนักปราชญ์ หาผู้อื่นเสมอได้ยาก ศิษย์ของเราเหล่านั้นยับยั้งอยู่ด้วยการนั่งคู้บัลลังก์ การยืนและการเดินตลอดราตรี หาผู้อื่นเสมอได้ยาก มวลศิษย์ของเราไม่กำหนัด ในธรรมเป็นที่ตั้งความกำหนัด ไม่ขัดเคืองในธรรมเป็นที่ตั้งความขัดเคือง ไม่หลงในธรรมเป็นที่ตั้งความหลง หาผู้อื่นเสมอได้ยาก ศิษย์เหล่านั้นแผลงฤทธิ์ได้ต่างๆ ประพฤติอยู่เป็นนิตยกาล บันดาลให้แผ่นดินไหวก็ได้ ยากที่ใครๆ จะแข่งได้ ศิษย์เหล่านั้นเข้าปฐมฌานเป็นต้น พวกหนึ่งไปยังอมรโคยานทวีป พวกหนึ่งไปยังปุพพวิเทหทวีป พวกหนึ่งไปยังอุตตรกุรุทวีป ไปนำเอาผลหว้ามา ศิษย์ของเรา หาผู้อื่นเสมอได้ยาก ศิษย์เหล่านั้นส่งหาบไปข้างหน้า ตนไปข้างหลัง ท้องฟ้าเป็นฐานะอันดาบส ๒๔,๐๐๐ ปกปิดแล้ว ศิษย์บางพวกปิ้งให้สุกด้วยไฟกิน บางพวกกินดิบๆ นั่นเอง บางพวกเอาฟันแทะเปลือกออกแล้วกิน บางพวกซ้อมด้วยครกแล้วกิน บางพวกตำด้วยครกหินกิน บางพวกกินผลไม้ที่หล่นเอง บางพวกชอบสะอาด ลงอาบน้ำทั้งเวลาเย็นและเช้า บางพวกเอาน้ำรดอาบ ศิษย์ของเราหาผู้อื่นเสมอได้ยาก ศิษย์ของเราปล่อยเล็บมือเล็บเท้าและขนรักแร้งอกยาว ขี้ฟันเลอะเทอะ มีธุลีบนศีรษะ หอมด้วยกลิ่นศีล หาผู้อื่นเสมอได้ยาก ดาบสทั้งหลายมีตบะแรงกล้า ประชุมกัน

ในเวลาเช้าแล้ว ไปประกาศลาภน้อยลาภมากในอากาศในกาลนั้น เมื่อ
ดาบสนี้หลีกไป เสียงอันดังย่อมเป็นไป เทวดาทั้งหลายย่อมยินดีด้วยเสียง
หนังสัตว์ ฤษีเหล่านั้นกล้าแข็งด้วยกำลังของตน เหาะไปในอากาศ ไปสู่
ทิศน้อยทิศใหญ่ตามปรารถนา ปวงฤาษีนี้แล ทำแผ่นดินให้หวั่นไหว
เที่ยวไปในอากาศ มีเดชแผ่ไป ยากที่จะข่มขี่ได้ ดังสาครยากที่ใครๆ จะ
ให้ขุ่นได้ ฤาษีศิษย์ของเราบางพวกประกอบการยืนและเดิน บางพวกไม่
นอน บางพวกกินผลไม้ที่หล่นเอง หาผู้อื่นเสมอได้ยาก ท่านเหล่านี้ มี
ปกติอยู่ด้วยเมตตาแสวงหาประโยชน์ เกื้อกูลแก่สรรพสัตว์ ไม่ยกย่องตน
ทั้งหมด ไม่ติเตียนใครๆ ทั้งนั้น เป็นผู้สะดุ้ง ดังพระยาราชสีห์ มี
กำลังเหมือนพระยาคชสาร ยากที่จะข่มได้ ดุจเสือโคร่ง ย่อมมาในสำนัก
ของเรา พวกวิชาธร เทวดา นาค คนธรรพ์ ผีเสื้อน้ำ กุมภัณฑ์ อสูร
และครุฑ ย่อมอาศัยเลี้ยงชีวิตอยู่ใกล้สระนั้น ศิษย์ของเราเหล่านั้น ทรง
ชฎา เลี้ยงชีวิตด้วยผลไม้และเหง้ามัน นุ่งห่มหนังสัตว์ เที่ยวไปในอากาศ
ได้ทุกตน อยู่ใกล้สระนั้น ในกาลนั้น ศิษย์เหล่านี้เป็นผู้สมควร มีความ
เคารพกันและกัน เสียงไอจามของศิษย์ทั้ง ๒๔,๐๐๐ ย่อมไม่มี ท่านเหล่านี้
ซ้อนเท้าบนเท้า เงียบเสียง สังวรดี เข้ามาไหว้ เราด้วยเศียรเกล้า
ทั้งหมดนั้น เราผู้เพ่งฌาน ยินดีในฌาน ห้อมล้อมด้วยศิษย์เหล่านั้น
ผู้สงบระงับ มีตบะ อยู่ในอาศรมนั้น อาศรมของเรามีกลิ่นหอมด้วยกลิ่น
ศีลของเหล่าฤาษีและด้วยกลิ่นสองอย่าง คือ กลิ่นดอกไม้และกลิ่นผลไม้
เราไม่รู้สึกตลอดคืนตลอดวัน ความไม่ยินดีไม่มีแก่เรา เราสั่งสอนบรรดา
ศิษย์ของตน ย่อมได้ความร่าเริงอย่างยิ่ง เมื่อดอกไม้ทั้งหลายบาน และ
เมื่อผลไม้ทั้งหลายสุก กลิ่นหอมตลบอบอวล ทำอาศรมของเราให้งาม
เราออกจากสมาธิแล้ว มีความเพียร มีปัญญาถือเอาภาระคือหาบ เข้าป่า
ในกาลนั้น เราศึกษาชำนาญในลางดีลางร้าย ฝันดีฝันร้าย และตำราทำนาย
ลักษณะ ทรงลักษณมนต์อันกำลังเป็นไป พระผู้มีพระภาคพระนามว่า
อโนมทัสสี เป็นผู้ประเสริฐในโลก เป็นนระผู้องอาจ ทรงใคร่วิเวก เป็น
สัมพุทธเจ้า เข้าไปยังป่าหิมวันต์ พระองค์ผู้เลิศ เป็นมุนีประกอบด้วย

กรุณา เป็นอุดมบุรุษ เสด็จเข้าป่าหิมวันต์แล้ว ทรงนั่งคู้บัลลังก์ เราได้เห็นพระสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น มีรัศมีสว่างจ้า น่ารื่นรมย์ใจ ดังดอกบัวเขียว ทรงรุ่งเรืองควรบูชา ดังกองไฟ เราได้เห็นพระนายกของโลก ทรงรุ่งโรจน์ดุจดวงไฟ เหมือนสายฟ้าในอากาศ เช่นกับพระยารังมีดอกบานสะพรั่ง เพราะอาศัยการได้เห็นพระผู้มีพระภาคผู้ประเสริฐ เป็นมหาวีระ ทรงทำที่สุดทุกข์ เป็นมุนีนี้ ย่อมพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้ ครั้นเราได้เห็นพระผู้มีพระภาคผู้เป็นเทวดาล่วงเทวดาแล้ว ได้ตรวจดูลักษณะว่าเป็นพระพุทธเจ้าหรือมิใช่ ผิฉะนั้นเราจะดูพระผู้มีพระภาคผู้มีจักษุ เราได้เห็นจักรมีกำพันหนึ่งที่พื้นฝ่าพระบาท ครั้นได้เห็นพระลักษณะของพระองค์แล้ว จึงถึงความตกลงในพระตถาคตในกาลนั้น เราจับไม้กวาดกวาดที่นั้นแล้ว ได้นำเอาดอกไม้ ๘ ดอกมาบูชาพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด ครั้นบูชาพระพุทธเจ้าผู้ข้ามโอฆะไม่มีอาสวะนั้นแล้ว ทำหนังสัตว์เฉวียงบ่าข้างหนึ่ง นมัสการพระนายกของโลก พระสัมพุทธเจ้าผู้ไม่มีอาสวะ ทรงอยู่ด้วยพระญาณใด เราจักประกาศพระญาณนั้น ท่านทั้งหลายจงฟังคำเรากล่าว พระสยัมภูผู้มีความเจริญมากที่สุด ทรงถอนสัตว์โลกนี้แล้ว สัตว์เหล่านั้นอาศัยการได้เห็นพระองค์ ย่อมข้ามกระแสน้ำคือความสงสัยได้ พระองค์เป็นพระศาสดา เป็นยอด เป็นธงไชย เป็นหลัก เป็นร่มเงา เป็นที่พึ่ง เป็นประทีปส่องทาง เป็นพระพุทธเจ้าของสัตว์ทั้งหลาย น้ำในสมุทรอาจประมาณได้ด้วยมาตราดวง แต่ใครๆ ไม่อาจประมาณพระสัพพัญญุตญาณของพระองค์ได้เลย เอาดินมาชั่งดูแล้วอาจประมาณแผ่นดินได้ แต่ใครๆ ไม่อาจประมาณพระสัพพัญญุตญาณของพระองค์ได้เลย อาจวัดอากาศได้ด้วยเชือก หรือด้วยนิ้วมือ แต่ใครๆ ไม่อาจประมาณพระสัพพัญญุตญาณของพระองค์ได้เลย พึงประมาณลำน้ำในมหาสมุทรและแผ่นดินทั้งหมดได้ แต่จะถือเอาพระพุทธญาณมาประมาณนั้นไม่ควร ข้าแต่พระองค์ผู้มีพระจักษุ จิตของสัตวโลกพร้อมทั้งเทวโลก ย่อมเป็นไป สัตว์เหล่านี้เข้าไปภายในข่าย คือ พระญาณของพระองค์ พระองค์ทรงบรรลุโพธิญาณอันอุดม

สิ้นเชิงด้วยพระญาณใด พระสัพพัญญูก็ทรงย่ำยีอัญเดียรถีย์ด้วยพระญาณ นั้น ท่านสุรุจิ ดาบสกล่าวชมเชยด้วยคาถาเหล่านี้แล้ว ปูลาดหนังเสือ บนแผ่นดินแล้วนั่งอยู่ ท่านกล่าวไว้ในบัดนี้ว่า ขุนเขาสูงสุดหยั่งลงใน ห้วงมหรรณพ ๘๔๐๐๐ โยชน์ ขุนเขาสิเนรุทั้งด้านยาวและด้านกว้าง สูงสุด เพียงนั้น ทำให้ละเอียดได้ด้วยประเภทการนับว่าแสนโกฏิ เมื่อตั้งเครื่อง หมายไว้ พึงถึงความสิ้นไป แต่ใครๆ ไม่อาจประมาณพระสัพพัญญุตญาณ ของพระองค์ได้เลย ผู้ใดพึงเอาข่ายตาเล็กๆ ล้อมน้ำไว้ สัตว์น้ำบางเหล่า พึงเข้าไปภายในข่ายของผู้นั้น ข้าแต่พระมหาวีระ เดียรถีย์ผู้มีกิเลสหนา บางพวกก็ฉันนั้น แล่นไปถือเอาทิฏฐิผิด หลงอยู่ด้วยการลูบคลำ เดียรถีย์ เหล่านี้เข้าไปภายในข่าย ด้วยพระญาณอันบริสุทธิ์อันแสดงว่าไม่มีอะไร ห้ามได้ของพระองค์ ไม่ล่วงพระญาณของพระองค์ไปได้ ก็สมัยนั้น พระผู้ มีพระภาค พระนามว่าอโนมทัสสี ผู้มียศใหญ่ ทรงชำนะกิเลส เสด็จออก จากสมาธิแล้วทรงตรวจดูทิศ พระอัครสาวกนามว่า นิสภะ ของพระมุนี พระนามว่าอโนมทัสสี ทราบพระดำริของพระพุทธเจ้าแล้ว อันพระขีณาสพ หนึ่งแสน ผู้มีจิตสงบระงับ มั่นคง บริสุทธิ์สะอาด ได้อภิญญา ๖ คงที่ แวดล้อมแล้ว เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคผู้นายกของโลก ท่านเหล่านั้นอยู่ บนอากาศ ได้ทำประทักษิณพระผู้มีพระภาคแล้วลงมาประนมอัญชลี นมัส การอยู่ในสำนักพระพุทธเจ้า พระผู้มีพระภาค พระนามอโนมทัสสี เชฏฐ บุรุษของโลก เป็นนระอาจหาญ ทรงชำนะกิเลส ประทับนั่งท่ามกลางภิกษุ สงฆ์ ทรงยิ้มแย้ม ภิกษุนามว่าวรุณ อุปัฏฐากของพระศาสดาพระนามว่า อโนมทัสสี ห่มผ้าเฉวียงบ่าข้างหนึ่งแล้ว ทูลถามพระผู้มีพระภาคผู้นายก ของโลกว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาค อะไรเป็นเหตุให้พระศาสดาทรงยิ้มแย้ม หนอ อันพระพุทธเจ้าย่อมไม่ทรงยิ้มแย้ม เพราะไม่มีเหตุ พระผู้มีพระภาค ทรงพระนามว่าอโนมทัสสีเชษฐบุรุษของโลก เป็นนระองอาจ ประทับนั่ง ในท่ามกลางภิกษุแล้ว ได้ตรัสพระคาถานี้ว่า ผู้ใดบูชาเราด้วยดอกไม้ และ เชยชมญาณของเรา เราจักประกาศผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว เทวดาทั้งปวง พร้อมทั้งมนุษย์ ทราบพระดำรัสของพระพุทธเจ้าแล้ว

ประสงค์จะฟังพระสัทธรรม จึงพากันมาเฝ้าพระสัมพุทธเจ้า หมู่ทวยเทพผู้มีฤทธิ์มากในหมื่นโลกธาตุ ประสงค์จะฟังพระสัทธรรม จึงพากันมาเฝ้าพระสัมพุทธเจ้า จตุรงคเสนา คือ พลช้าง พลม้า พลรถ พลเดินเท้าจักแวดล้อมผู้นี้เป็นนิจ นี้เป็นผลแห่งการบูชาพระพุทธเจ้า ดนตรีหกหมื่นกลองที่ประดับสวยงาม จักบำรุงผู้นี้เป็นนิจ นี้เป็นผลแห่งการบูชาพระพุทธเจ้า หญิงล้วนแต่สาวๆ หกหมื่น ประดับประดาสวยงาม มีผ้าและเครื่องอาภรณ์อันวิจิตร สวมแก้วมณี และกุณฑล มีหน้าแฉล้ม ยิ้มแย้มตะโพกผายไหล่ผึ่ง เอวเล็กเอวกลม จักห้อมล้อมผู้นี้เป็นนิจ นี้เป็นผลแห่งการบูชาพระพุทธเจ้า ผู้นี้จักรื่นรมย์อยู่ในเทวโลกตลอดแสนกัลป์ จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราชในแผ่นดินพันครั้ง จักเป็นจอมเทวดาเสวยราชสมบัติในเทวโลกพันครั้ง จักเป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพบูลย์นับไม่ถ้วน ครั้นถึงภพที่สุด ถึงความเป็นมนุษย์ จักคลอดจากครรภ์แห่งนางพราหมณีชื่อสารี นระนี้จักปรากฏตามชื่อและโคตรของมารดา โดยชื่อว่าสารีบุตร จักมีปัญญาคมกล้า จักเป็นผู้ไม่มีกังวล ละทิ้งทรัพย์ประมาณ ๘๐ โกฏิแล้วออกบวช จักเที่ยวแสวงหาสันติบททั่วแผ่นดินนี้ สกุลโอกกากะสมภพ ในกัลป์อันประมาณมิได้ แต่กัลป์นี้ พระศาสดาทรงพระนามว่าโคดมโดยพระโคตร จักมีในโลก ผู้นี้จักเป็นโอรสทายาทในธรรมของพระศาสดาพระองค์นั้น อันธรรมนิรมิตแล้ว จักได้เป็นพระอัครสาวกมีนามว่าสารีบุตร แม่น้ำคงคาชื่อภาคีรสีนี้ ไหลมาแต่ประเทศหิมวันต์ย่อมไหลไปถึงมหาสมุทรยังห้วงน้ำใหญ่ให้เต็ม ฉันใด พระสารีบุตรนี้ก็ฉันนั้น เป็นผู้อาจหาญ แกล้วกล้าในประเภทสาม ถึงที่สุดแห่งปัญญาบารมี จักยังสัตว์ทั้งหลายให้อิ่มหนำสำราญ ตั้งแต่ภูเขาหิมวันต์จนถึงมหาสมุทรสาคร ในระหว่างนี้ โดยจะนับทรายนั้นนับไม่ถ้วน การนับทรายแม้นั้น ก็อาจนับได้โดยไม่เหลือ ฉันใด ที่สุดแห่งปัญญาของพระสารีบุตรจักไม่มี ฉันนั้นเหมือนกัน เมื่อตั้งคะแนนไว้ ทรายในแม่น้ำคงคาพึงสิ้นไป ฉันใด แต่ที่สุดแห่งปัญญาของพระสารีบุตรจักไม่เป็นฉันนั้นเลย คลื่นในมหาสมุทรโดยจะนับก็นับไม่ถ้วน ฉันใด ที่สุดแห่งปัญญาของ

พระสารีบุตรจักไม่มี ฉันนั้นเหมือนกัน พระสารีบุตร ยังพระสัมพุทธเจ้าผู้ศากยโคดมสูงสุดให้โปรดปรานแล้ว จักได้เป็นพระอัครสาวกถึงที่สุดแห่งปัญญา จักยังธรรมจักรที่พระผู้มีพระภาคศากยบุตรให้เป็นไปแล้ว ให้เป็นไปตามโดยชอบ จักยังเมล็ดฝน คือ ธรรมให้ตกลง พระโคดมผู้ศากยสูงสุดทรงทราบข้อนั้นทั้งมวลแล้ว จักประทับนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ ทรงตั้งไว้ในตำแหน่งอัครสาวก โอ กุศลกรรมเราได้ทำแล้ว เราได้ทำการบูชาพระศาสดาพระนามว่าอโนมทัสสีด้วยดอกไม้แล้ว ได้ถึงที่สุดในที่ทุกแห่ง กรรมที่เราทำแล้วประมาณไม่ได้ พระผู้มีพระภาคทรงแสดงผลแก่เรา ณ ที่นี้ เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว เปรียบเหมือนกำลังลูกศรอันพ้นแล้วด้วยดี เรานี้แสวงหาบทอันปัจจัยไม่ปรุงแต่ง ดับสนิท ไม่หวั่นไหวค้นหาลัทธิทั้งปวงอยู่ ท่องเที่ยวไปแล้วในภพ คนเป็นไข้พึงแสวงหาโอสถต้องสั่งสมทรัพย์ไว้ทุกอย่างเพื่อพ้นจากความป่วยไข้ ฉันใด เราก็ฉันนั้นแสวงหาบทอันปัจจัยไม่ปรุงแต่ง ดับสนิท ไม่หวั่นไหว ได้บวชเป็นฤาษีห้าร้อยครั้งไม่คั่นเลย เราทรงชฎาเลี้ยงชีวิตด้วยหาบคอน นุ่งห่มหนังเสือถึงที่สุดอภิญญาแล้ว ได้ไปสู่พรหมโลก ความบริสุทธิ์ในลัทธิภายนอกไม่มี เว้นศาสนาของพระชินเจ้า สัตว์ผู้มีปัญญาทั้งปวง ย่อมบริสุทธิ์ได้ในศาสนาของพระชินเจ้า ฉะนั้น เราจึงไม่นำเรานี้ผู้ใคร่ประโยชน์ไปในลัทธิภายนอก เราแสวงหาบท อันปัจจัยไม่ปรุงอยู่ เที่ยวไปสู่ลัทธิอันผิดบุรุษผู้ต้องการแก่นไม้ พึงตัดต้นกล้วยแล้วผ่าออก ก็ไม่พึงได้แก่นไม้ในต้นกล้วยนั้น เพราะมันว่างจากแก่น ฉันใด คนในโลก ผู้เป็นเดียรถีย์เป็นอันมาก มีทิฏฐิต่างกัน ก็ฉันนั้น คนเหล่านั้นเป็นผู้ว่างเปล่าจากอสังขตบท เหมือนต้นกล้วยว่างเปล่าจากแก่น ฉะนั้น ครั้นเมื่อภพถึงที่สุดแล้ว เราได้เป็นเผ่าพันธุ์แห่งพราหมณ์ เราละทิ้งโภคสมบัติเป็นอันมากแล้วออกบวชเป็นบรรพชิต.

จบ ปฐมภาณวาร ฯ

ข้าพระองค์อยู่ในสำนักพราหมณ์นามว่าสัญชัย ซึ่งเป็นผู้เล่าเรียน ทรงจำมนต์ รู้จบไตรเทพ ข้าแต่พระมหาวีระ พราหมณ์ชื่ออัสสชิสาวกของพระองค์ หาผู้เสมอได้ยาก มีเดชรุ่งเรือง เที่ยวบิณฑบาตอยู่ในกาลนั้น ข้าพระองค์ได้เห็นท่านผู้มีปัญญา เป็นมุนี มีจิตตั้งมั่นในความเป็นมุนี มีจิตสงบระงับ เป็นมหานาคแย้มบานดังดอกประทุม ครั้นข้าพระองค์เห็นท่านผู้มีอินทรีย์ฝึกดีแล้ว มีใจบริสุทธิ์ องอาจประเสริฐ มีความเพียร จึงเกิดความคิดว่า ท่านผู้นี้จักเป็นพระอรหันต์ ท่านผู้นี้มีอิริยาบถน่าเลื่อมใส มีรูปงาม สำรวมดี จักเป็นผู้ฝึกแล้วในอุบายเครื่องฝึกอันสูงสุด จักเป็นผู้เห็นอมตบท ผิฉะนั้น เราเราพึงถามท่านผู้มีใจยินดีถึงประโยชน์อันสูงสุด หากเราถามแล้ว ท่านจักตอบ เราจักสอบถามท่านอีก ข้าพระองค์ได้ตามไปข้างหลังของท่านซึ่งกำลังเที่ยวบิณฑบาต รอคอยโอกาสอยู่ เพื่อจะสอบถามอมตบท ข้าพระองค์เข้าไปหาท่านซึ่งพักอยู่ในระหว่างถนน แล้วได้ถามว่า ข้าแต่ท่านผู้เนียรทุกข์ มีความเพียร ท่านมีโคตรอย่างไร ท่านเป็นศิษย์ของใคร ท่านอันข้าพระองค์ถามแล้ว ไม่ครั่นคร้ามดังพระยาไกรสร พยากรณ์ว่า พระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติแล้วในโลก ฉันเป็นศิษย์ของพระองค์จ๊ะ ท่านผู้มีความเพียรใหญ่ผู้เกิดตามมียศมาก ศาสนธรรมแห่งพระพุทธเจ้าของท่านเช่นไร ขอได้โปรดบอกแก่ข้าพเจ้าเถิดท่าน ข้าพระองค์ถามแล้ว ท่านกล่าวบทอันลึกซึ้งละเอียดทุกอย่าง เป็นเครื่องฆ่าลูกศร คือ ตัณหา เป็นเครื่องบรรเทาความทุกข์ทั้งมวล ว่าธรรมเหล่าใด มีเหตุเป็นแดนเกิด พระตถาคตเจ้าตรัสเหตุแห่งธรรมเหล่านั้น และความดับแห่งธรรมเหล่านั้น พระมหาสมณะเจ้ามีปกติตรัสอย่างนี้จ๊ะ เมื่อท่านอัสสชิแก้ปัญหาแล้ว ข้าพระองค์นั้นได้บรรลุผลที่หนึ่ง เป็นผู้ปราศจากธุลี ปราศจากมลทิน เพราะได้ฟังคำสอนของพระพุทธเจ้า ข้าพระองค์ได้ฟังคำของท่านมุนีได้เห็นธรรมอันสูงสุด จึงหยั่งลงสู่พระสัทธรรม ได้กล่าวคาถานี้ว่า ธรรมนี้แล เหมือนบทอันมีสภาพเห็นประจักษ์ ไม่มีความโศก ข้าพระองค์ไม่ได้เห็นล่วงเลยไปแล้วหลายหมื่นกัลป์ ข้าพระองค์แสวงหาธรรมอยู่ ได้เที่ยวไปในลัทธิผิด

ประโยชน์นั้นข้าพระองค์บรรลุแล้ว ไม่ใช่กาลที่เราจะประมาท ข้าพระองค์อันท่านพระอัสสชิให้ยินดีแล้ว บรรลุบทอันไม่หวั่นไหวแสวงหาสหายอยู่ จึงได้ไปยังอาศรม สหายเห็นข้าพระองค์แต่ไกลทีเดียว อันข้าพระองค์ให้ศึกษาดีแล้ว ถึงพร้อมด้วยอิริยาบถ ได้กล่าวคำนี้ว่า ท่านเป็นผู้มีหน้าและตาอันผ่องใส ย่อมจะเห็นความเป็นมุนีแน่ ท่านได้บรรลุอมตบทอันดับสนิทไม่เคลื่อนแลหรือ ท่านมีรูปงามราวกะว่ามีความไม่หวั่นไหวอันได้ทำแล้ว มาแล้ว ฝึกแล้วในอุบายอันฝึกแล้ว เป็นผู้สงบระงับแล้วหรือ พราหมณ์ เราได้บรรลุอมตบท อันเป็นเครื่องบรรเทาลูกศร คือ ความโศกแล้ว แม้ท่านก็จงบรรลุอมตบทนั้น เราไปสำนักพระพุทธเจ้ากันเถิด สหายผู้อันข้าพระองค์ให้ศึกษาดีแล้ว รับคำแล้ว ได้จูงมือพากันเข้ามายังสำนักของพระองค์ ข้าแต่พระองค์ผู้ศากโยรส แม้ข้าพระองค์ทั้งสองจักบวชในสำนักของพระองค์ จักขออาศัยคำสอนของพระองค์ เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ ท่านโกลิตะเป็นผู้ประเสริฐด้วยฤทธิ์ ข้าพระองค์ถึงที่สุดแห่งปัญญา เราทั้งสองจะร่วมกันทำพระศาสนาให้งาม เรามีความดำริยังไม่ถึงที่สุด จึงเที่ยวไปในลัทธิผิด เพราะได้อาศัยทัสสนะของท่าน ความดำริของเราจึงเต็ม ต้นไม้ตั้งอยู่บนแผ่นดิน มีดอกบานตามฤดูกาล ส่งกลิ่นหอมตลบอบอวล ยังสัตว์ทั้งปวงให้ยินดี ฉันใด ข้าแต่พระมหาวีรศากโยรสผู้มียศใหญ่ ข้าพระองค์ก็ฉันนั้น ดำรงอยู่ในศาสนธรรมของพระองค์แล้ว ย่อมเบ่งบานในสมัย ข้าพระองค์แสวงหาดอกไม้ คือ วิมุติ เป็นที่พ้นภพสงสาร ย่อมยังสัตว์ทั้งปวงให้ยินดี ด้วยการให้ได้ดอกไม้ คือ วิมุติ ข้าแต่พระองค์ผู้มีจักษุ เว้นพระมหามุนีแล้วตลอดพุทธเขต ไม่มีใครเสมอด้วยปัญญาแห่งข้าพระพุทธเจ้าผู้เป็นบุตรของพระองค์ ศิษย์และบริษัทของพระองค์ พระองค์แนะนำดีแล้ว ให้ศึกษาดีแล้ว ฝึกแล้วในอุบายเครื่องฝึกจิตอันสูงสุด ย่อมแวดล้อมพระองค์อยู่ทุกเมื่อ ท่านเหล่านั้นเพ่งฌาณยินดีในฌาณ เป็นนักปราชญ์ มีจิตสงบ ตั้งมั่นเป็นมุนี ถึงพร้อมด้วยความเป็นมุนี ย่อมแวดล้อมพระองค์อยู่ทุกเมื่อ ท่านเหล่านั้นมีความปรารถนาน้อย มีปัญญาเป็นนักปราชญ์ มีอาหารน้อย ไม่โลเล ยินดีทั้ง

ลาภและความเสื่อมลาภ ย่อมแวดล้อมพระองค์อยู่ทุกเมื่อ ท่านเหล่านั้น ถืออยู่ป่าเป็นวัตร ยินดีธุดงค์ เพ่งฌาน มีจีวรเศร้าหมอง ยินดียิ่งใน วิเวก เป็นนักปราชญ์ ย่อมแวดล้อมพระองค์อยู่ทุกเมื่อ ท่านเหล่านั้น เป็นผู้ปฏิบัติตั้งอยู่ในผล เป็นพระเสขะ พรั่งพร้อมด้วยผล หวังผล ประโยชน์อันอุดม ย่อมแวดล้อมพระองค์อยู่ทุกเมื่อ ทั้งท่านที่เป็นโสดาบัน ทั้งที่เป็นพระสกทาคามี อนาคามี และอรหันต์ ปราศจากมลทิน ย่อม แวดล้อมพระองค์อยู่ทุกเมื่อ สาวกของพระองค์เป็นอันมาก ฉลาดในสติ ปัฏฐาน ยินดีในโพชฌงคภาวนา ทุกท่าน ย่อมแวดล้อมพระองค์ทุกเมื่อ ท่านเหล่านั้นเป็นผู้ฉลาดในอิทธิบาท ยินดีในสมาธิภาวนา หมั่นประกอบ ในสัมมัปปธาน ย่อมแวดล้อมพระองค์อยู่ทุกเมื่อ ท่านเหล่านั้นมีวิชชา ๓ มีอภิญญา ๖ ถึงที่สุดแห่งฤทธิ์ ถึงที่สุดแห่งปัญญา ย่อมแวดล้อมพระองค์ อยู่ทุกเมื่อ ข้าแต่พระมหาวีรเจ้า บรรดาศิษย์ของพระองค์เช่นนี้แลหนอ ศึกษาดีแล้ว หาผู้เสมอได้ยาก มีเดชรุ่งเรืองแวดล้อมพระองค์อยู่ทุกเมื่อ พระองค์อันศิษย์เหล่านั้นผู้สำรวมแล้ว มีตบะแวดล้อมแล้วไม่ครั่นคร้าม ดังราชสีห์ ย่อมงดงามดุจพระจันทร์ ต้นไม้ตั้งอยู่บนแผ่นดินแล้วย่อม งาม ถึงความไพบูลย์ และย่อมเผล็ดผล ฉันใด ข้าแต่พระองค์ผู้ศาก บุตร ผู้มียศใหญ่ พระองค์เป็นเช่นกับแผ่นดิน ศิษย์ทั้งหลายก็ฉันนั้น ตั้งอยู่ในศาสนาของพระองค์แล้ว ย่อมได้อมฤตผล แม่น้ำสินธู แม่น้ำ สรัสสดี แม่น้ำจันทภาคา แม่น้ำคงคา แม่น้ำยมุนา แม่น้ำสรภู และ แม่น้ำมหี เมื่อแม่น้ำเหล่านั้นไหลมา สาครย่อมรับไว้หมด แม่น้ำเหล่านี้ ย่อมละชื่อเดิม ย่อมปรากฏเป็นสาครนั้นเอง ฉันใด วรรณ ๔ เหล่านี้ก็ ฉันนั้น บวชแล้วในสำนักของพระองค์ ย่อมละชื่อเดิมทั้งมวล ปรากฏว่า เป็นบุตรของพระพุทธเจ้า เปรียบเหมือนดวงจันทร์อันปราศจากมลทิน โคจรอยู่ในอากาศ ย่อมรุ่งโรจน์ล่วงมวลหมู่ดาวในโลกด้วยรัศมี ฉันใด ข้าแต่พระมหาวีรเจ้า พระองค์ก็ฉันนั้น อันศิษย์ทั้งหลายแวดล้อมแล้ว ย่อมรุ่งเรือง ก้าวล่วงเทวดาและมนุษย์ตลอดพุทธเขตทุกเมื่อ คลื่นตั้งขึ้น ในน้ำอันลึก ย่อมไม่ล่วงเลยฝั่งไปได้ คลื่นเหล่านั้นกระทบทั่วฝั่ง ย่อม

เป็นระลอกเล็กน้อย เรี่ยรายหายไป ฉันใด ชนในโลกเป็นอันมากผู้เป็นเดียรถีย์ก็ฉันนั้น มีทิฏฐิต่างๆ กัน ต้องการจะข้ามธรรมของพระองค์แต่ก็ไม่ล่วงเลยพระองค์ผู้เป็นมุนีไปได้ ข้าแต่พระองค์มีพระจักษุ ก็ถ้าชนเหล่านั้นมาถึงพระองค์ด้วยความประสงค์จะคัดค้าน เข้ามายังสำนักของพระองค์แล้ว ย่อมกลายเป็นจุรณไป เปรียบเหมือนดอกโกมุท บัวขมและบัวเผื่อนเป็นอันมาก เกิดในน้ำ ย่อมเอิบอาบ (ฉาบ) อยู่ด้วยน้ำและเปือกตม ฉันใด สัตว์เป็นอันมากก็ฉันนั้น เกิดแล้วในโลก ย่อมงอกงาม ไม่อิ่มด้วยราคะและโทสะ เหมือนดอกกุมุทในเปือกตม ฉะนั้น ดอกบัวหลวงเกิดในน้ำ ย่อมไพโรจน์ในท่ามกลางน้ำ มันมีเกษรบริสุทธิ์ไม่ติดอยู่ด้วยน้ำ ฉันใด ข้าแต่พระมหาวีรเจ้า พระองค์ก็ฉันนั้น เป็นมหามุนีเกิดแล้วในโลก ไม่ติดอยู่ด้วยโลภ ดังดอกปทุมไม่ติดด้วยน้ำฉะนั้น เปรียบเหมือนดอกไม้อันเกิดในน้ำเป็นอันมาก ย่อมบานในเดือนกัตติกมาส ไม่พ้นเดือนนั้นไป สมัยนั้นเป็นสมัยดอกไม้น้ำบาน ฉันใด ข้าแต่พระองค์ผู้ศากยบุตร พระองค์ก็ฉันนั้น เป็นผู้บานแล้วด้วยวิมุติของพระองค์ สัตว์ทั้งหลายไม่ล่วงเลยศาสนาของพระองค์ ดังดอกบัวเกิดในน้ำย่อมบานไม่พ้นเดือนกัตติกมาส ฉะนั้น เปรียบเหมือนพระยาไม้รังดอกบานสะพรั่ง กลิ่นหอมตลบไป อันไม้รังอื่นแวดล้อมแล้วย่อมงามยิ่งฉันใด ข้าแต่พระมหาวีรเจ้า พระองค์ก็ฉันนั้น บานแล้วด้วยพระพุทธญาณ อันภิกษุสงฆ์แวดล้อมแล้ว ย่อมงามเหมือนพระยาไม้รัง ฉะนั้น เปรียบเหมือนภูเขาหินหิมวา เป็นโอสถของปวงสัตว์ เป็นที่อยู่ของพวกนาค อสูร และเทวดาทั้งหลาย ฉันใด ข้าแต่พระมหาวีรเจ้า พระองค์ก็ฉันนั้น เป็นโอสถของมวลสัตว์ ข้าแต่พระมหาวีรเจ้า บุคคลผู้บรรลุเตวิชชา บรรลุอภิญญา ๖ ถึงที่สุดแห่งฤทธิ์ ผู้ที่พระองค์ทรงพระกรุณาพร่ำสอนแล้ว ย่อมยินดีด้วยความยินดีในธรรม ย่อมอยู่ในศาสนาของพระองค์ เปรียบเหมือนราชสีห์ผู้พระยาเนื้อ ออกจากถ้ำที่อยู่แล้วเหลียวดูทิศทั้ง ๔ แล้วบันลือสีหนาท ๓ ครั้ง เมื่อราชสีห์คำราม เนื้อทั้งปวงย่อมสะดุ้ง แท้จริง ราชสีห์ผู้มีชาตินี้ ย่อมยังสัตว์เลี้ยงให้สะดุ้งทุกเมื่อ

ฉันใด ข้าแต่พระมหาวีรเจ้า เมื่อพระองค์ทรงบันลืออยู่ พสุธานี้ย่อมหวั่นไหว สัตว์ผู้ควรจะตรัสรู้ย่อมตื่น หมู่มารย่อมสะดุ้งฉันนั้น ข้าแต่พระมหามุนี เมื่อพระองค์ทรงบันลืออยู่ ปวงเดียรถีย์ย่อมสะดุ้ง ดังฝูงกาเหยี่ยวและเนื้อ วิ่งกระเจิงเพราะราชสีห์ ฉะนั้น ผู้เป็นเจ้าคณะทั้งปวงชนทั้งหลายเรียกว่าเป็นพระศาสดาในโลก ท่านเหล่านั้น ย่อมแสดงธรรมอันสืบๆ กันมาแก่บริษัท ข้าแต่พระมหาวีรเจ้า ส่วนพระองค์ไม่ทรงแสดงธรรมแก่มวลสัตว์อย่างนั้น ตรัสรู้สัจจะทั้งหลายและพระโพธิปักขิยธรรมด้วยพระองค์เองแล้ว ทรงทราบอัธยาศัย กิเลส อินทรีย์ พละและมิใช่พละ ทรงทราบภัพบุคคลและอภัพบุคคลแล้ว จึงทรงบันลือเหมือนมหาเมฆ บริษัทพึงนั่งอยู่เต็มตลอดที่สุดจักรวาล มีทิฏฐิต่างๆ กันคิดต่างๆ กัน เพื่อจะทรงตัดความสงสัยของบริษัทเหล่านั้น พระองค์ผู้เป็นมุนี ทรงทราบจิตของบริษัททั้งปวง ทรงฉลาดในข้ออุปมาตรัสแก้ปัญหาข้อเดียวเท่านั้น ก็ทรงตัดความสงสัยของสัตว์ทั้งหลายได้ แผ่นดินพึงเต็มด้วยต้นไม้ หญ้า (และมนุษย์) ทั้งหลาย มนุษย์ทั้งหมดนั้นประนมมืออัญชลีสรรเสริญพระองค์ผู้นายกโลก หรือว่าเขาเหล่านั้นสรรเสริญอยู่ตลอดกัลป์ พึงสรรเสริญด้วยคุณต่างๆ ก็ไม่สรรเสริญคุณให้สิ้นสุดประมาณได้ พระตถาคตเจ้ามีพระคุณหาประมาณมิได้ ด้วยว่าพระมหาชินเจ้า อันใครๆ สรรเสริญและด้วยกำลังของตนเหมือนอย่างนั้นชนทั้งหลายสรรเสริญจนที่สุดกัลป์ ก็พึงสรรเสริญอย่างนี้ๆ ถ้าแหละว่าใครๆ เป็นเทวดาหรือมนุษย์ผู้ศึกษาดีแล้ว พึงสรรเสริญให้สุดประมาณผู้นั้นก็พึงได้ความลำบากเท่านั้น ข้าแต่พระองค์ผู้ศากยบุตร มียศมากข้าพระองค์ตั้งอยู่ในศาสนาของพระองค์ ถึงที่สุดแห่งปัญญาแล้ว เป็นผู้หาอาสวะมิได้อยู่ ข้าพระองค์จะย่ำยีพวกเดียรถีย์ ยังศาสนาของพระชินเจ้าให้เป็นไป วันนี้เป็นวันธรรมเสนาบดี ในศาสนาของพระผู้มีพระภาคศากยบุตร กรรมที่ข้าพระองค์ทำแล้วหาประมาณมิได้ แสดงผลแก่ข้า

พระองค์ ณ ที่นี้ ข้าพระองค์เผากิเลสได้แล้ว ดังกำลังลูกศรพ้นดีแล้ว มนุษย์คนใดคนหนึ่งเทิน (ทูน) ของหนักไว้บนศีรษะเสมอ ต้องลำบาก ด้วยภาระฉันใด อันภาระเราต้องแบกอยู่ ฉันนั้น เราถูกไฟ ๓ กองเผาอยู่ เป็นทุกข์ด้วยการแบกภาระในภพ ท่องเที่ยวไปในภพทั้งหลาย เหมือน ถอนขุนเขาสิเนรุ ฉะนั้น ก็ (บัดนี้) เราปลงภาระลงแล้ว กำจัดภพทั้ง หลายได้แล้ว กิจที่ควรทำทุกอย่างในศาสนาของพระผู้มีพระภาคศากยบุตร เราทำเสร็จแล้ว ในกำหนดพุทธเขต เว้นพระผู้มีพระภาคศากยบุตร เรา เป็นผู้เลิศด้วยปัญญา ไม่มีใครเหมือนเรา (ด้วยปัญญา) เราเป็นผู้ฉลาด ในสมาธิ ถึงที่สุดแห่งฤทธิ์ วันนี้เราปรารถนาจะนิรมิตคนสักพันคนก็ได้ พระมหามุนีทรงเป็นผู้ชำนาญในอนุปุพพวิหารธรรม ตรัสคำสั่งสอนแก่เรา นิโรธเป็นที่นอนของเรา เรามีทิพยจักษุอันหมดจด เราเป็นผู้ฉลาดในสมาธิ หมั่นประกอบในสัมมัปปธาน ยินดีในการเจริญโพชฌงค์ อันกิจทุกอย่างที่ พระสาวกพึงทำ เราทำเสร็จแล้วแล เว้นพระโลกนาถแล้ว ไม่มีใคร เสมอด้วยเรา เป็นผู้ฉลาดในสมาบัติ ได้ฌานและวิโมกข์เร็วพลัน ยินดี ในการเจริญโพชฌงค์ ถึงที่สุดแห่งสาวกคุณ เราทั้งหลายมีความเคารพ ในอุดมบุรุษ ด้วยการถูกต้องสาวกคุณ ด้วยปัญญาเครื่องตรัสรู้ จิตของ เราสงเคราะห์เพื่อนพรหมจรรย์ด้วยศรัทธาทุกเมื่อ เรามีมานะและความ เขลา (กระด้าง) วางเสียแล้ว ดุจงูถูกถอนเขี้ยวแล้ว ดังโคอุสภราชถูก ตัดเขาเสียแล้ว เข้าไปหาหมู่คณะด้วยคารวะหนัก ถ้าปัญญาของเราพึงมี รูป ก็พึงเสมอด้วยพระเจ้าแผ่นดินทั้งหลาย นี้เป็นผลแห่งการชมเชยพระ ญาณของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าอโนมทัสสี เราย่อมยังธรรมจักรอัน พระผู้มีพระภาคศากยบุตรผู้คงที่ ให้เป็นไปแล้ว ให้เป็นไปตามโดยชอบ นี้เป็นผลแห่งการชมเชยพระญาณ บุคคลผู้มีความปรารถนาลามก ผู้เกียจ คร้าน ผู้ละความเพียร ผู้มีสุตะน้อย และผู้ไม่มีอาจาระ อย่าได้สมาคม กับเราในที่ไหนๆ สักครั้งเลย ส่วนบุคคลผู้มีสุตะมาก ผู้มีเมธา ผู้ตั้ง มั่นอยู่ด้วยดีในศีลทั้งหลาย และผู้ประกอบด้วยสมถะทางใจ ขอจงตั้งอยู่ บนกระหม่อมของเรา เหตุนั้น เราจึงขอกล่าวกะท่านทั้งหลาย ขอความ

เจริญจงมีแก่ท่านทั้งหลาย ผู้มาประชุมกันในสมาคมนี้ ท่านทั้งหลายจงมีความปรารถนาน้อย สันโดษ ให้ทานทุกเมื่อ เราเป็นผู้ปราศจากธุลี ปราศจากมลทิน เพราะเห็นท่านอัสสชิก่อน ท่านพระสาวกนามว่าอัสสชินั้น เป็นอาจารย์ของเรา เป็นนักปราชญ์ เราเป็นสาวกของท่าน วันนี้เป็นวันธรรมเสนาบดี ถึงที่สุดในที่ทุกแห่ง เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ ท่านพระสาวกนามว่าอัสสชิ เป็นอาจารย์ของเรา ย่อมอยู่ในทิศใด เราย่อมทำท่านไว้เหนือศีรษะในทิศนั้น (นอนผันศีรษะไปทางทิศนั้น) พระโคดมศากยบุตรพุทธเจ้า ทรงระลึกถึงกรรมของเราแล้วประทับนั่งใน (ท่ามกลาง) ภิกษุสงฆ์ ทรงตั้งเราไว้ในตำแหน่งอันเลิศ คุณวิเศษเหล่านี้ คือปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งแล้ว พระพุทธศาสนาเราก็ทำเสร็จแล้ว ฉะนี้แล.

ทราบว่า ท่านพระสารีบุตรเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สารีปุตตเถราปทาน

มหาโมคคัลลานเถราปทานที่ ๔ (๒)

ว่าด้วยบุพจริยาของพระมหาโมคคัลลาน์

[๔] พระผู้มีพระภาคพระนามว่าอโนมทัสสี เป็นผู้ประเสริฐสุดในโลก เป็นนระผู้องอาจ อันเทวดาและภิกษุสงฆ์แวดล้อมประทับอยู่ ณ ประเทศหิมวันต์ เวลานั้น เราเป็นนาคราช มีนามชื่อว่าวรุณแปลงรูปอันน่าใคร่ได้ต่างๆ อาศัยอยู่ในทะเลใหญ่ เราละหมู่นาคซึ่งเป็นบริวารทั้งสิ้น มาตั้งวงดนตรีในกาลนั้น หมู่นางนาคแวดล้อมพระสัมพุทธเจ้าประโคมอยู่ เมื่อดนตรีของมนุษย์และนาคประโคมอยู่ ดนตรีของเทวดาก็ประโคม พระพุทธเจ้าทรงสดับเสียงดนตรีทั้งสองฝ่ายแล้ว ทรงตื่นบรรทม เรานิมนต์พระสัมพุทธเจ้า ทูลเชิญให้เสด็จเข้าไปยังภพของเรา เราปูลาดอาสนะแล้วกราบทูลเวลาเสวยพระกระยาหาร พระผู้มีพระภาคผู้นายกของโลก อันพระขีณาสพพันหนึ่งแวดล้อมแล้ว ทรงยังทิศทุกทิศให้สว่างไสวเสด็จมายังภพของเรา เวลานั้น เรายังพระมหาวีรเจ้าผู้ประเสริฐกว่าเทวดาเป็นนระผู้องอาจ ซึ่งเสด็จเข้ามา (พร้อม) กับภิกษุสงฆ์ให้อิ่มหนำด้วยข้าวและน้ำ พระมหาวีรเจ้าผู้เป็นสยัมภูอัครบุคคลทรงอนุโมทนาแล้วประทับนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดได้บูชาสงฆ์และได้บูชาพระพุทธเจ้าผู้นายกของโลก ด้วยจิตอันเลื่อมใส ผู้นั้นจักไปสู่เทวโลก จักเสวยเทวรัชสมบัติสิ้น ๓๓ ครั้ง จักเสวยราชสมบัติในแผ่นดิน ครอบครองพสุธา ๑๐๘ ครั้ง และจะเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๕๕ ครั้ง โภคสมบัติอันนับไม่ถ้วน จักบังเกิดแก่ผู้นั้นในขณะนั้น ในกัลป์นับไม่ถ้วน แต่กัลป์นี้ พระศาสดาพระนามว่าโคดมโดยพระโคตร ซึ่งสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติขึ้นในโลก ผู้นั้นเคลื่อนจากนรกแล้ว จักถึงความเป็นมนุษย์ จักเป็นบุตรพราหมณ์ มีนามว่าโกลิตะภายหลังอันกุศลมูลตักเตือนแล้วเขาจักออกบวช จักได้เป็นพระสาวกองค์ที่สองของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าโคดม จักปรารภความเพียรมอบกายถวายชีวิต ถึงที่สุดแห่งฤทธิ์ กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว เป็นผู้ไม่มี

อาสวะจักปรินิพพาน จักอาศัยมิตรผู้ลามกตกอยู่ในอำนาจกามราคะ มีใจอันโทษประทุษร้ายแล้ว ฆ่ามารดาและแม้บิดาได้ เราไม่ได้เข้าถึงนรกหรือความเป็นมนุษย์ อันพรั่งพร้อมด้วยกรรมลามก ยังต้องศีรษะแตกตาย นี้เป็นกรรมครั้งหลังสุดของเรา ภพที่สุดย่อมเป็นไป กรรมเช่นนี้จักมีแก่เราในเวลาใกล้จะตายแม้ในที่นี้ เราหมั่นประกอบในวิเวก ยินดีในสมาธิภาวนา กำหนดรู้อาสวะทั้งปวง เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ แม้แผ่นดินอันลึกซึ้ง หนาอันอะไรขจัดได้ยาก เราผู้ถึงที่สุดแห่งฤทธิ์พึงให้ไหวได้ด้วยนิ้วแม่มือซ้าย เราไม่เห็นอัสมิมานะ มานะของเราไม่มี (เราไม่มีมานะ) เรากระทำความยำเกรงอย่างหนักแม้ที่สุดในสามเณร ในกัลป์อันประมาณมิได้แต่กัลป์นี้ เราสั่งสมกรรมใดไว้ เราบรรลุถึงภูมิแห่งกรรมนั้น เป็นผู้บรรลุถึงธรรมเครื่องสิ้นอาสวะแล้ว คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งแล้ว พระพุทธศาสนา เราทำเสร็จแล้ว ฉะนี้แล.

ทราบว่า ท่านพระมหาโมคคัลลานเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ด้วยประการฉะนี้แล.

จบมหาโมคคัลลานเถราปทาน

มหากัสสปเถราปทานที่ ๕ (๓)
ว่าด้วยผลแห่งการสร้างพุทธเจดีย์
[๕] ในกาลเมื่อพระผู้มีพระภาคพระนามว่าปทุมุตตระเชฏฐบุรุษของโลก ผู้คงที่ ผู้เป็นนาถะของโลก นิพพานแล้ว ชนทั้งหลายทำการบูชาพระศาสดา หมู่ชนมีจิตร่าเริง เบิกบาน บันเทิง เมื่อเขาเหล่านั้นเกิดความสังเวช ปีติย่อมเกิดแก่เรา เราประชุมญาติและมิตรแล้ว ได้กล่าวคำนี้ว่า พระมหาวีรเจ้าปรินิพพานแล้ว เชิญเรามาทำการบูชากันเถิด พวกเขารับคำว่าสาธุแล้ว ทำความร่าเริงให้เกิดแก่เราอย่างยิ่งว่า พวกเราจักทำทานก่อสร้างบุญ ในพระพุทธเจ้าผู้เป็นนาถะของโลก เราได้สร้างเจดีย์อันมีค่าทำอย่างเรียบร้อย สูงร้อยศอก สร้างปราสาทร้อยห้าสิบศอก สูงจรดท้องฟ้า ครั้นสร้างเจดีย์อันมีค่างดงามด้วยระเบียบอันดีไว้ที่นั้นแล้ว ได้ยังจิตของตนให้เลื่อมใส บูชาเจดีย์อันอุดม ปราสาทย่อมรุ่งเรือง ดังกองไฟโพลงอยู่ในอากาศ เช่นพระยารังกำลังดอกบาน ย่อมสว่างจ้าทั่วสี่ทิศเหมือนสายฟ้าในอากาศ เรายังจิตให้เลื่อมใสในห้องพระบรมธาตุนั้น ก่อสร้างกุศลเป็นอันมาก ระลึกถึงกรรมเก่าแล้ว ได้เข้าถึงไตรทศ เราอยู่บนยานทิพย์อันเทียมด้วยม้าสินธพพันตัว วิมานของเราสูงตระหง่าน สูงสุดเจ็ดชั้น กูฏาคาร (ปราสาท) พันหนึ่ง สำเร็จด้วยทองคำล้วน ย่อมรุ่งเรือง ยังทิศทั้งปวงให้สว่างไสวด้วยเดชของตน ในกาลนั้น ศาลาหน้ามุขแม้เหล่าอื่นอันสำเร็จด้วยแก้วมณีมีอยู่ แม้ศาลาหน้ามุขเหล่านั้นก็โชติช่วงด้วยรัศมีทั่วสี่ทิศโดยรอบกูฏาคารอันบังเกิดขึ้นด้วยบุญกรรม อันบุญกรรมนิรมิตไว้เรียบร้อย สำเร็จด้วยแก้วมณีโชติช่วงทั่วทิศน้อยทิศใหญ่โดยรอบ โอภาสแห่งกูฏาคารอันโชติช่วงอยู่เหล่านั้น เป็นสิ่งไพบูลย์ เราย่อมครอบงำเทวดาทั้งปวงได้ นี้เป็นผลแห่งบุญกรรม เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิครอบครองแผ่นดิน มีสมุทรสาครสี่เป็นขอบเขต ในหกหมื่นกัลป์ ในภัทรกัลป์นี้ เราได้เป็นเหมือนอย่างนั้น ๓๓ ครั้ง เป็นพระเจ้าจักรพรรดิผู้มีกำลังมาก ยินดีในกรรมของตน สมบูรณ์ด้วยรัตนะ ๗ ประการ เป็นใหญ่ในทวีปทั้ง ๔ ในครั้งนั้น ปราสาท

ของเราสว่างไสวดังสายฟ้า ด้านยาว ๒๔ โยชน์ ด้านกว้าง ๑๒ โยชน์
พระนครชื่อรัมมกะ มีกำแพงและค่ายมั่นคงด้านยาว ๕๐๐ โยชน์ ด้านกว้าง
๒๕๐ โยชน์ คับคั่งด้วยหมู่ชน เหมือนเทพนครของชาวไตรทศ เข็ม ๒๕ เล่ม
เขาใส่ไว้ในกล่องเข็ม ย่อมกระทบกันและกัน เบียดเสียดกันเป็นนิจ ฉันใด
แม้นครของเราก็ฉันนั้น เกลื่อนด้วยช้างม้าและรถ คับคั่งด้วยหมู่มนุษย์
น่ารื่นรมย์ เป็นนครอุดม เรากินและดื่มอยู่ในนครนั้น แล้วไปเกิดเป็น
เทวดาอีกในภพที่สุด กุศลสมบัติได้มีแล้วแก่เรา เราสมภพในสกุลพราหมณ์
สั่งสมรัตนะมาก ละเงินประมาณ ๘๐ โกฏิ เสียแล้วออกบวช คุณวิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งแล้ว
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ฉะนี้แล.

ทราบว่า ท่านพระมหากัสสปเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ด้วยประการฉะนี้แล.

จบมหากัสสปเถราปทาน.

อนุรุทธเถราปทานที่ ๖ (๔)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายประทีป

[๖] เราได้เห็นพระผู้มีพระภาคพระนามว่าสุเมธเชฏฐบุรุษของโลก เป็นนระผู้องอาจ ผู้นายกของโลก เสด็จหลีกออกเร้นอยู่ จึงได้เข้าไปเฝ้าพระสุเมธสัมพุทธเจ้า ผู้นายกของโลก แล้วได้ประคองอัญชลีทูลอ้อนวอนพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุดว่า ข้าแต่พระมหาวีรเจ้าผู้เชฏฐบุรุษของโลก เป็นนระผู้องอาจ ขอจงทรงอนุเคราะห์เถิด ข้าพระองค์ขอถวายประทีปแก่พระองค์ผู้เข้าฌานอยู่ที่ควงไม้ พระสยัมภูผู้ประเสริฐธีรเจ้านั้น ทรงรับคำแล้ว เราจึงห้อยไว้ที่ต้นไม้ประกอบยนต์ในกาลนั้น ได้ถวายไส้ตะเกียงน้ำมันพันหนึ่ง แก่พระพุทธเจ้าผู้เผ่าพันธุ์ของโลก ประทีปโพลงอยู่ตลอด ๗ วันแล้วดับไปเอง ด้วยจิตอันเลื่อมใสนั้น และด้วยการตั้งเจตนาไว้ เราละกายมนุษย์แล้ว ได้เข้าถึงวิมาน เมื่อเราเข้าถึงความเป็นเทวดา วิมานอันบุญกุศลนิรมิตไว้เรียบร้อย ย่อมรุ่งโรจน์โดยรอบ นี้เป็นผลแห่งการถวายประทีป เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๒๘ ครั้ง เวลานั้น เรามองเห็นได้ตลอดโยชน์หนึ่งโดยรอบ ทั้งกลางวันกลางคืน เราย่อมไพโรจน์ทั่วโยชน์หนึ่งโดยรอบ ในกาลนั้นย่อมครอบงำเทวดาทั้งปวงได้ นี้เป็นผลแห่งการถวายประทีป เราได้เห็นจอมเทวดาเสวยราชสมบัติในเทวโลก ๓๐ กัลปใครๆ ย่อมดูหมิ่นเราได้ นี้เป็นผลแห่งการถวายประทีป เราได้บรรลุทิพยจักษุ ย่อมมองเห็นได้ด้วยญาณตลอดพันโลก ในศาสนาของพระพุทธเจ้า นี้เป็นผลแห่งการถวายประทีป พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระนามว่าสุเมธเสด็จอุบัติในสามหมื่นกัลปแต่กัลปนี้ เรามีจิตผ่องใส ได้ถวายประทีปแก่พระองค์ คุณวิเศษคือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งแล้ว พระพุทธศาสนาเราทำเสร็จแล้ว ฉะนี้แล.

ทราบว่า ท่านพระอนุรุทธเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบอนุรุทธเถราปทาน

ปุณณมันตานีปุตตเถราปทานที่ ๗ (๕)

ว่าด้วยผลแห่งการแสดงธรรม

[๗] เราเป็นพราหมณ์ผู้เล่าเรียน ทรงจำมนต์ รู้จบไตรเพท พวกศิษย์ห้อมล้อมแล้ว ได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคผู้อุดมบุคคล พระมหามุนี พระนามว่าปทุมุตระ ทรงรู้แจ้งโลก ทรงรับเครื่องบูชาแล้ว ทรงประกาศกรรมของเราโดยย่อ เราได้ฟังธรรมนั้นแล้ว ได้บังคมพระศาสดาประคองอัญชลี มุ่งหน้าเฉพาะทิศทักษิณกลับไป ครั้นได้ฟังโดยย่อแล้ว แสดงได้โดยพิสดาร ศิษย์ทุกท่านดีใจ ฟังคำเราผู้กล่าวอยู่ บรรเทาทิฏฐิของตนแล้ว ยังจิตให้เลื่อมใสในพระพุทธเจ้า เปรียบเหมือนเราแม้ฟังโดยย่อ ก็แสดงได้โดยพิสดาร ฉะนั้น เราเป็นผู้ฉลาดในนัยแห่งพระอภิธรรม เป็นผู้ฉลาดในความหมดจดแห่งกถาวัตถุ ยังปวงชนให้รู้แจ้งแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ ในกัลปที่ ๕๐๐ แต่ภัทรกัลปนี้ มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๔ พระองค์ผู้ปรากฏด้วยดี ทรงสมบูรณ์ด้วยรัตนะ ๗ ประการ เป็นใหญ่ใน ๔ ทวีป คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งแล้ว พระพุทธศาสนาทำเสร็จแล้ว ฉะนี้แล.

ทราบว่า ท่านพระปุณณมันตานีปุตตเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบปุณณมันตานีปุตตเถราปทาน

อุปาลีเถราปทานที่ ๘ (๖)

ว่าด้วยผลแห่งการสร้างสังฆาราม

[๘] ในพระนครหงสวดี มีพราหมณ์ชื่อว่าสุชาต สั่งสมทรัพย์ไว้ประมาณ ๘๐ โกฏิ มีทรัพย์และข้าวเปลือกมากมาย เป็นผู้เล่าเรียน ทรงจำมนต์ ผู้จบไตรเพท ถึงที่สุดในตำราทำนายลักษณะคัมภีร์อิติหาสะ และในคัมภีร์พราหมณ์ ในกาลนั้น ปริพาชกผู้มุ่นผมรวมกัน สาวกของพระพุทธเจ้าผู้เป็นเผ่าพันธุ์พระอาทิตย์ และดาบสผู้สืบข่าว เที่ยวไปในพื้นแผ่นดิน แม้พวกเขาก็ห้อมล้อมข้าพระองค์ ด้วยคิดว่า เป็นพราหมณ์มีชื่อเสียง ชนเป็นอันมากบูชาข้าพระองค์ แต่ข้าพระองค์ไม่บูชาใครๆ เพราะข้าพระองค์ไม่เห็นใครที่ควรบูชา เวลานั้น ข้าพระองค์มีมานะจัด คำว่าพุทโธ ยังไม่มี ตลอดเวลาที่พระชินเจ้ายังไม่อุบัติโดยกาลล่วงวันและคืนไป พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระผู้เป็นนายกทรงบันเทาความมืดทั้งปวงแล้ว เสด็จอุบัติขึ้นในโลก ในศาสนาของพระองค์ มีหมู่ชนแพร่หลายมากมาย แน่นหนา เวลานั้น พระพุทธเจ้าเสด็จเข้าไปสู่พระนครหงสวดี พระพุทธเจ้าผู้มีจักษุ ทรงแสดงธรรมเพื่อประโยชน์แก่พระพุทธบิดา ในกาลนั้น บริษัทโดยรอบประมาณโยชน์หนึ่ง ในกาลนั้น ดาบสชื่อสุนันทะอันหมู่มนุษย์สมมติแล้ว (ว่าเลิศ) ได้เอาดอกไม้ทำร่มบังแดดให้ทั่วพุทธบริษัท พระพุทธเจ้าทรงประกาศสัจจะ ๔ ภายใต้มณฑปดอกไม้อันประเสริฐ ธรรมาภิสมัยได้มีแก่สัตว์ประมาณแสนโกฏิ พระพุทธเจ้าทรงยังเมล็ดฝน คือ ธรรมให้ตกตลอด ๗ คืน ๗ วัน เมื่อถึงวันที่ ๘ พระชินเจ้าทรงพยากรณ์สุนันทะดาบสว่า ท่านผู้นี้เมื่อท่องเที่ยวอยู่ในเทวโลกหรือในมนุษย์ จักเป็นคนประเสริฐกว่าเขาทั้งหมด ท่องเที่ยวไปในภพ ในแสนกัลป พระศาสดามีพระนามว่าโคดม มีสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก ผู้นี้เป็นบุตรของนางมันตานีชื่อปุณณะ จักเป็นสาวกของพระศาสดาพระองค์นั้น จักเป็นโอรสผู้รับมรดกในธรรมทั้งหลาย อันธรรมนิรมิตแล้ว เวลานั้น พระสัมพุทธเจ้าทรงยังชนทั้งปวงให้ร่าเริง ทรงแสดงพระกำลังของพระองค์ พยากรณ์สุนันท-

ดาบสด้วยประการอย่างนี้ ชนทั้งหลายประนมอัญชลีนมัสการสุนันทดาบส ในการนั้น ครั้นสุนันทดาบสทำสักการะในพระพุทธเจ้าแล้ว จึงชำระคติของตน เพราะข้าพระองค์ได้ฟังดำรัสของพระมุนี จึงได้มีความดำริ ณ ที่นั้นว่า เราจักก่อสร้างบุญสมภาร ขณะที่กำลังเห็นพระโคดมอยู่ ครั้นข้าพระองค์คิดอย่างนี้แล้ว จึงคิดถึงบุญกิริยาว่า เราจะพึงก่อสร้างอย่างไร จะประพฤติกรรมอะไร ในบุญเขตอันยอดเยี่ยม ก็ภิกษุนี้ชำนาญบาลีทั้งปวงในศาสนา พระศาสดาทรงตั้งไว้เป็นเลิศฝ่ายวินัย เราพึงปรารถนาฐานะนั้นเถิด โภคสมบัติของข้าพระองค์ประมาณมิได้ เปรียบดังสาครอันอะไรให้กระเพื่อมไม่ได้ ข้าพระองค์ได้สร้างอารามถวายแก่พระพุทธเจ้า ด้วยโภคสมบัตินั้น ได้ซื้ออารามนามว่าโสภณ ณ เบื้องหน้าพระนคร ด้วยทรัพย์แสนหนึ่ง ถวายให้เป็นสังฆาราม ข้าพระองค์ได้สร้างเรือนยอด ปราสาท มณฑป เรือนโล้น และถ้ำอย่างสวยงาม ไว้ในที่จงกรม ใกล้สังฆาราม ได้สร้างเรือนไฟ โรงไฟ หม้อน้ำ และห้องอาบน้ำแล้ว ได้ถวายแก่ภิกษุสงฆ์ ได้ถวายเก้าอี้นอน ตั่ง ภาชนะเครื่องใช้สอย คนเฝ้าอาราม และเภสัชนั้นทุกๆ อย่าง ได้ตั้งอารักขาไว้แล้ว ให้สร้างกำแพงอย่างมั่นคง ด้วยหวังว่า ใครๆ อย่าเบียดเบียนสังฆารามของท่านผู้มีจิตระงับ ผู้คงที่เลย ได้ให้สร้างกุฏีที่อยู่ ๑๐๐ หลังไว้ในสังฆาราม ครั้นให้สร้างสำเร็จไพบูลย์แล้ว น้อมถวายกะพระสัมพุทธเจ้าว่า ข้าแต่พระมุนี ข้าพระองค์สร้างอารามสำเร็จแล้ว ขอพระองค์โปรดทรงรับเถิด ข้าแต่พระธีรเจ้า ข้าพระองค์มอบถวายพระองค์ ขอได้โปรดทรงรับเถิดพระเจ้าข้า พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระผู้ทรงรู้แจ้งโลก เป็นนายกของโลก ทรงควรรับเครื่องบูชา ทรงทราบความดำริของข้าพระองค์แล้ว ได้ทรงรับสังฆาราม ข้าพระองค์ทราบว่าพระสัพพัญญูผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ ทรงรับแล้ว ให้ตระเตรียมโภชนะเสร็จแล้ว จึงกราบทูลเวลาเสวย เมื่อข้าพระองค์กราบทูลเวลาเสวยแล้ว พระปทุมุตระผู้นายกของโลก เสด็จมาสู่อารามของข้าพระองค์ พร้อมด้วยพระขีณาสพพันหนึ่ง ข้าพระองค์ทราบเวลาว่าพระองค์ประทับนั่งแล้ว ได้เลี้ยงดูให้อิ่มหนำด้วยข้าวน้ำ ครั้นได้ทราบเวลาเสวยเสร็จแล้ว ได้กราบทูล

ดังนี้ว่า ข้าพระองค์ซื้ออารามชื่อ โสภณ ด้วยทรัพย์แสนหนึ่ง ได้สร้างจนเสร็จด้วยทรัพย์เท่านั้นเหมือนกัน ขอได้โปรดทรงรับเถิดพระมุนี ด้วยการถวายอารามนี้ และด้วยการตั้งเจตนาไว้ เมื่อข้าพระองค์เกิดอยู่ในภพ ย่อมได้สิ่งที่ปรารถนา พระสัมพุทธเจ้าทรงรับสังฆารามที่ข้าพระองค์สร้างเสร็จแล้ว ประทับนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ ได้ตรัสพระดำรัสนี้ว่า ผู้ใดได้ถวายสังฆารามที่สร้างสำเร็จแล้วแด่พระพุทธเจ้า เราจะพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว จตุรงคเสนา คือ พลช้าง พลม้า พลรถ พลราบจะแวดล้อมผู้นี้อยู่เป็นนิจ นี้เป็นผลแห่งการถวายสังฆาราม ดนตรีหกหมื่นและเภรีอันประดับประดาสวยงาม จะแวดล้อมผู้นี้อยู่เป็นนิจ นี้เป็นผลแห่งการถวายสังฆาราม นางนารีแปดหมื่นหกพัน อันตกแต่งงดงาม มีผ้าและอาภรณ์อันวิจิตร สวมสอดแก้วมณีและกุณฑล มีหน้าแฉล้ม ยิ้มแย้มตะโพกผึ่งผาย เอวเล็กเอวบาง จะแวดล้อมผู้นี้อยู่เป็นนิจ นี้เป็นผลแห่งการถวายสังฆาราม ผู้นี้จักรื่นรมย์อยู่ในเทวโลก ตลอดสามหมื่นกัลปจักเป็นจอมเทวดาเสวยราชสมบัติในเทวโลกพันครั้ง จักได้ของทุกอย่างที่ท้าวเทวราชจะพึงได้ จักเป็นผู้มีโภคสมบัติไม่รู้จักพร่อง เสวยเทวราชสมบัติอยู่ จักเป็นพระเจ้าจักรพรรดิอยู่ในแว่นแคว้นพันครั้ง จักเป็นพระราชาอันไพบูลย์ในแผ่นดินโดยจะคณานับไม่ถ้วน ในแสนกัลป พระศาสดาพระนามว่า โคดมโดยพระโคตร ซึ่งสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก ผู้นี้จักเป็นสาวกของพระศาสดาพระองค์นั้น เป็นโอรสผู้รับมรดกในธรรม อันธรรมนิรมิต มีนามชื่อว่า อุบาลี จักถึงที่สุดในพระวินัยฉลาดในฐานะและมิใช่ฐานะ ดำรงพระศาสนาของพระชินเจ้า ไม่มีอาสวะอยู่พระโคดมศากยบุตรผู้ประเสริฐ ได้ทรงทราบข้อนี้ทั้งสิ้นแล้วประทับนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ จักทรงตั้งไว้ในเอตทัคคะสถาน ข้าพระองค์อาศัยบุญกุศลอันประมาณมิได้ ย่อมปรารถนา (ว่าพึงเป็นภิกษุผู้เลิศกว่าบรรดาภิกษุผู้ทรงพระวินัย) ในศาสนาของพระองค์ ประโยชน์ คือ ความสิ้นสังโยชน์

ทั้งปวงนั้น ข้าพระองค์บรรลุแล้วเปรียบเหมือนคนอันพระราชอาญาคุกคาม ถูกเสียบด้วยหลาว ไม่ได้ความสุขที่หลาวปรารถนาจะพ้นไปอย่างเดียว ฉันใด ข้าแต่พระมหาวีรเจ้า ข้าพระองค์ก็ฉันนั้น อันอาญา คือ ภพคุกคามแล้ว ถูกเสียบด้วยหลาว คือ กรรม ถูกเวทนา คือ ความกระหายบีบคั้น ไม่ได้ ความสุขในภพ ถูกไฟ ๓ กองแผดเผาอยู่ ย่อมแสวงหาอุบายเครื่องพ้น ดังคนแสวงหาอุบายเมื่อฆ่ายาพิษ พึงแสวงหายา เมื่อแสวงหาอยู่ พึงพบ ยาเครื่องฆ่ายาพิษ ดื่มยานั้นแล้วพึงมีสุข เพราะพ้นจากพิษฉันใด ข้าแต่ พระมหาวีรเจ้า ข้าพระองค์ก็เหมือนคนอันยาพิษบีบคั้น ฉันนั้น ถูกอวิชชา บีบคั้นแล้ว ก็พึงแสวงหายา คือ สัทธรรม เมื่อแสวงหายา คือธรรมอยู่ ได้พบศาสนาของพระองค์ผู้ศากยบุตร อันเป็นของจริงอย่างเลิศสุดยอด โอสถ เป็นเครื่องบรรเทาลูกศรทั้งปวง ข้าพระองค์ดื่มยา คือ ธรรมแล้ว ถอนยาพิษ คือ สังสารทุกข์ได้หมดแล้ว ข้าพระองค์ได้พบนิพพานอัน ไม่แก่ไม่ตาย เป็นธรรมชาติเย็นสนิท เปรียบเหมือนคนถูกผีคุกคาม ได้รับ ทุกข์เพราะผีสิง พึงแสวงหาหมอผีเพื่อจะพ้นจากผี เมื่อแสวงหาไป ก็พึง พบหมอฉลาดในวิชาไล่ผี หมอนั้นพึงขับผีให้แก่คนนั้น และพึงให้พินาศ (ขับไล่ไป) พร้อมทั้งราก ข้าแต่พระมหาวีรเจ้า ข้าพระองค์ก็ฉันนั้น ได้ รับทุกข์เพราะความมืดเข้าจับ จึงต้องแสวงหาแสงสว่าง คือ ญาณเพื่อจะ พ้นจากความมืด ที่นั้นจึงได้พบพระศากยมุนี ผู้ชำระความมืด คือ กิเลส ให้หมดจด (สว่าง) ได้ พระองค์ทรงบรรเทาความมืดให้ข้าพระองค์แล้ว ดังหมอผีขับไล่ผีไปได้ ฉะนั้น ข้าพระองค์ตัดกระแสสงสารได้แล้ว ห้าม กระแสตัณหาได้แล้ว ถอนภพได้สิ้นเชิงเหมือนหมอผีขับไล่ผีพร้อมทั้งถอน ราก ฉะนั้น เปรียบเหมือนพระยาครุฑ โฉบลงเพื่อจับนาคอันเป็นเหยื่อ ของตน ย่อมยังน้ำในสระใหญ่ให้กระเพื่อมตลอดร้อยโยชน์โดยรอบ ครั้น มันจับนาคได้แล้ว ห้อยหัวนาคไว้เบื้องต่ำทำให้ลำบาก ครุฑนั้นพาเอานาค ไปได้ตามความปรารถนา ฉันใด ข้าแต่พระมหาวีรเจ้า ข้าพระองค์แสวง

หาอสังขตธรรม เหมือนครุฑมีกำลังบินแสวงหานาค ฉะนั้น ข้าพระองค์ได้คายโทษทั้งหลายแล้ว ข้าพระองค์เห็นธรรมอันประเสริฐ เป็นสันติบท ไม่มีธรรมอื่นยิ่งกว่า ข้าพระองค์ถือเอาธรรมนี้อยู่ เหมือนครุฑจับนาคบินไป ฉะนั้น เถาวัลย์ชื่ออาสาวดี เกิดในสวนจิตลดา โดยล่วงไปพันปี จึงเผล็ดผลๆ หนึ่ง เทวดาทั้งหลายได้ใช้สอยผลอาสวดีนั้น ซึ่งมีผลคราวหนึ่งนานเพียงนั้น เถาวัลย์อาสวดีนั้นมีผลอุดม เป็นที่รักของเทวดาทั้งหลาย อย่างนี้ ข้าพระองค์อาศัยแสนปี จึงได้เที่ยวมาใกล้พระองค์ผู้เป็นมุนี ได้นมัสการทั้งเวลาเย็นเวลาเช้า เหมือนเทวดาเชยชมผลอาสวดี ฉะนั้น การได้มาใกล้ไม่เป็นหมัน และการนมัสการไม่เป็นโมฆะ แม้ข้าพระองค์จะมาแต่ที่ไกล ขณะก็ไม่ล่วงเลยข้าพระองค์ไป ข้าพระองค์ค้นคว้าหาปฏิสนธิในภพก็ไม่พบ ฉะนั้น ข้าพระองค์จึงไม่มีอุปธิ พ้นวิเศษแล้ว สงบระงับเที่ยวไป เปรียบเหมือนดอกปทุม ย่อมบานเพราะรัศมีพระอาทิตย์ถูกต้อง ฉันใด ข้าแต่พระมหาวีรเจ้า ข้าพระองค์ก็ฉันนั้น บานแล้วเพราะรัศมีพระพุทธเจ้า เปรียบเหมือนนกยางตัวผู้ ย่อมไม่มีในกำเนิดนกยางทุกเมื่อ เมื่อเมฆร้องกระหึ่ม นกยางมันย่อมมีครรภ์ทุกเมื่อ พวกมันย่อมทรงครรภ์อยู่แม้นาน ตลอดเวลาที่สายฝนยังไม่ตก พวกมันย่อมพ้นจากการทรงครรภ์ เมื่อเวลาที่สายฝนตก ฉันใด ข้าพระองค์ก็ฉันนั้น เมื่อพระพุทธเจ้าทรงพระนามว่าปทุมุตระ ทรงประกาศกึกก้องด้วยเมฆ คือ ธรรม ได้ถือเอาครรภ์ คือ ธรรม ด้วยเสียงแห่งเมฆ คือ ธรรม ข้าพระองค์อาศัยแสนกัลปทรงครรภ์ คือ บุญอยู่ ยังไม่พ้นจากภาระ คือ สงสาร ตลอดเวลาที่สายฝนคือ ธรรมยังไม่ตก ข้าแต่พระศากยมุนี เมื่อเวลาที่พระองค์ทรงประกาศกึกก้องด้วยสายฝน คือ ธรรม ในพระนครกบิลพัศดุ์ อันน่ารื่นรมย์ ข้าพระองค์จึงได้พ้นจากภาระ คือ สงสาร ข้าพระองค์สะสาง (ชำระ) ธรรมคือสุญญตวิโมกข์ อนิมิตตวิโมกข์ อัปปณิหิตวิโมกข์ และผล ๔ ทั้งหมดแม้นั้น (สะอาด) ได้แล้ว.

จบทุติยภาณวาร.

ข้าพระองค์ปรารถนาศาสนาของพระองค์ ตั้งต้นแต่กัลปอันประมาณมิได้ ประโยชน์นั้น ข้าพระองค์ถึงแล้ว สันติบทอันยอดเยี่ยมข้าพระองค์บรรลุแล้ว ข้าพระองค์เป็นผู้เลิศ เหมือนภิกษุผู้ชำนาญพระบาลีถึงที่สุดในพระนัย ฉะนั้น ไม่มีใครเสมอด้วยข้าพระองค์ ข้าพระองค์ย่อมทรงพระศาสนาไว้ ข้าพระองค์ไม่มีความสงสัยในวินัยขันธกะ คัมภีร์บริวารในอักขระหรือพยัญชนะ ในวินัยปิฎกนี้เลย ข้าพระองค์เป็นผู้ฉลาดในการข่มในการแก้ไขในฐานะและมิใช่ฐานะในการชักเข้าหมู่และในการให้ออกจากอาบัติ ถึงที่สุดในวินัยกรรมทั้งปวง ข้าพระองค์ตั้งบทไว้ในวินัยขันธกะและในอุภโตวิภังค์แล้ว พึงชักเข้าหมู่ (ประชุม) จากกิจ ข้าพระองค์เป็นผู้ฉลาดในนิรุติ และเฉียบแหลมในประโยชน์ และมิใช่ประโยชน์ข้าพระองค์จะไม่รู้นั้นไม่มี ข้าพระองค์เป็นผู้มีจิตมีอารมณ์เดียวในพุทธศาสนา วันนี้ ข้าพระองค์บรรเทาความเคลือบแคลงได้ทั้งสิ้น ตัดความสงสัยได้ทั้งหมด ในคราวตัดสินวินัย ในศาสนาของพระผู้มีพระภาคศากยบุตร ข้าพระองค์เป็นผู้ฉลาดในฐานะทั้งปวง คือ บัญญัติ อนุบัญญัติ อักขระ พยัญชนะ นิทาน และปริโยสาน เปรียบเหมือนพระราชาผู้ทรงพระกำลัง ทรงกำจัดเสนาของพระราชาอื่นแล้ว ทำให้เดือดร้อนชนะสงครามแล้ว สร้างนครไว้ ณ ที่นั้นรับสั่งให้สร้างกำแพง คู เสาระเนียด ซุ้มประตู และป้อมต่างๆ ไว้ในนครเป็นอันมาก พึงรับสั่งให้สร้างถนนวงเวียน ร้านตลาดอันจัดไว้เรียบร้อย และสภาไว้ในนครนั้น เพื่อวินิจฉัยคดีและมิใช่คดี เพื่อจะป้องกันพวกศัตรู เพื่อจะรู้จักโทษและมิใช่โทษและเพื่อจะรักษาพลกาย พระองค์จึงโปรดตั้งเสนาบดีไว้ เพื่อประสงค์จะทรงรักษาสิ่งของ พระองค์จึงโปรดตั้งขุนคลังไว้ในหน้าที่รักษาสิ่งของ โดยทรงหวังว่า สิ่งของของเราอย่าฉิบหายเสียเลย เขาเป็นผู้สามัคคีกับพระราชาปรารถนาความเจริญแก่ผู้ใด ย่อมให้อธิกรณ์แก่ผู้นั้น เพื่อปฏิบัติต่อมิตร (โดยไม่มีวิวาท) พระองค์โปรดตั้งคนผู้ฉลาดในลางดีลางร้ายในนิมิต และตำราทำนายลักษณะ ผู้เล่าเรียนทรงจำมนต์ ไว้ในตำแหน่งปุโรหิต พระราชานั้นทรงสมบูรณ์ด้วยองค์เหล่านี้ มหาชนย่อมเรียกว่า กษัตริย์

เสนาบดีเป็นต้นเหล่านี้ย่อมรักษาพระราชาทุกเมื่อ ดังนกจักพรากรักษานก ผู้เป็นญาติของตนที่ได้ทุกข์ ฉันใด ข้าแต่พระมหาวีรเจ้า พระองค์ก็ฉันนั้น มหาชนย่อมกล่าวว่า พระธรรมราชาของโลกพร้อมทั้งเทวโลก เช่นพระราชา ทรงกำจัดศัตรูได้แล้ว มหาชนเรียกว่า กษัตริย์ ฉะนั้น พระองค์ทรง ปราบพวกเดียรถีย์ ทรงกำจัดมารพร้อมทั้งเสนาและความมืดมนอนธการ แล้ว ได้ทรงสร้างนครธรรมไว้ ข้าแต่พระธีรเจ้า ในนครธรรมนั้น มีศีล เป็นกำแพง พระญาณของพระองค์เป็นซุ้มประตู ศรัทธาของพระองค์เป็น เสาระเนียด และสังวรของพระองค์เป็นนายประตู ข้าแต่พระมุนี สติ ปัฏฐานของพระองค์เป็นป้อม ปัญญาของพระองค์เป็นทางสี่แพร่ง อิทธิบาท เป็นทางสามแพร่ง ธรรมวิถีพระองค์ทรงสร้างไว้สวยงาม พระวินัย พระ สูตร พระอภิธรรม และพระพุทธพจน์อันมีองค์ ๙ ทั้งสิ้นนี้ เป็นธรรม สภาในนครธรรมของพระองค์ วิหารธรรม คือ สุญญตวิโมกข์ อนิมิตต วิโมกข์ อัปปณิหิตวิโมกข์ อเนญชสมาบัติ และนิโรธนี้เป็นธรรมกุฎีใน นครธรรมของพระองค์ ธรรมเสนาบดีของพระองค์ มีนามชื่อว่าพระสารี บุตร ทรงตั้งไว้ว่า เป็นผู้เลิศด้วยปัญญาและว่าฉลาดในปฏิภาณ ข้าแต่ พระมุนี ปุโรหิตของพระองค์มีนามชื่อว่าพระโกลิตะ ผู้ฉลาดในจุติและ อุปบัติ ถึงที่สุดแห่งฤทธิ์, ข้าแต่พระมุนี พระมหากัสสปเถระผู้ดำรง วงศ์โบราณ มีเดชรุ่งเรือง หาผู้เสมอได้ยาก เลิศในธุดงคคุณ เป็นผู้พิพากษา ของพระองค์ ข้าแต่พระมุนี พระเถระขุนคลังธรรมของพระองค์ มีนามชื่อ ว่าพระอานนท์ เป็นพหูสูต ทรงธรรม และชำนาญในพระบาลีทั้งหมดใน ศาสนา พระผู้มีพระภาคผู้แสวงหาคุณอันมากแก่ข้าพระองค์ ทรงตั้ง พระเถระทั้งหมดนี้แล้ว ทรงประทานการวินิจฉัยในพระวินัย อันภิกษุผู้รู้ แจ้งแสดงแล้ว แก่ข้าพระองค์ ภิกษุสาวกของพระพุทธเจ้าบางรูป ถาม ปัญหาในวินัย ในปัญหานั้นข้าพระองค์ไม่ต้องคิด ย่อมแก้เนื้อความนั้นได้ ทันที ตลอดในพระพุทธเขต เว้นพระมหามุนีเสีย ไม่มีใครเสมอกับข้า พระองค์ในวินัย ที่ไหนจะมียิ่งกว่า พระโคดมประทับนั่งในท่ามกลางสงฆ์ แล้ว ทรงประกาศอย่างนี้ว่า ไม่มีใครจะเสมอกับพระอุบาลี ในวินัยและ

ในขันธกะ เรากล่าวสัตถุศาสน์มีองค์ ๙ ตลอดถึงที่พระพุทธเจ้าตรัสแล้ว ทั้งหมด ไว้ในวินัยแก่บุคคลผู้เห็นมูลพระวินัย พระโคดมศากยบุตรผู้ประเสริฐ ทรงระลึกถึงกรรมของเรา ประทับนั่งในท่ามกลางสงฆ์ ทรงตั้งเราไว้ในเอตทัคคะสถาน เราได้ปรารถนาตำแหน่งนี้ไว้ ตั้งต้นแต่แสนกัลป ประโยชน์นั้นเราได้ถึงแล้ว เราถึงที่สุดในพระวินัย เมื่อก่อนเราเป็นช่างกัลบกผู้ยังความยินดีให้เกิดแก่เจ้าศากยะทั้งหลาย เราละชาตินั้นแล้ว เกิดเป็นบุตรของพระมเหสีในกัลปที่สองแต่ภัทรกัปนี้ พระมหากษัตริย์เจ้าแผ่นดินพระนามว่าอัญชสะ มีพระเดชานุภาพสูงสุด มีบริวารประมาณมิได้ มีทรัพย์มากมาย เราเป็นกษัตริย์พระนามว่าจันทนะ เป็นโอรสของพระราชาพระองค์นั้น เป็นคนกระด้างเพราะความเมาด้วยชาติ และเพราะความเมาด้วยยศและโภคะ ช้างแสนหนึ่ง อันประดับด้วยเครื่องอลังการทุกอย่าง เป็นช้างตกมันโดยฐานะสาม เกิดในตระกูลมาตังคะ ห้อมล้อมเราอยู่ทุกเมื่อ เราห้อมล้อมด้วยพลของตน ประสงค์จะประพาสอุทยาน จึงขึ้นช้างชื่อศิริแล้ว ออกจากนครในกาลนั้น พระปัจเจกพุทธเจ้านามว่าเทวละสมบูรณ์ด้วยจรณะ คุ้มครองทวาร และสำรวมเป็นอันดี เดินมาข้างหน้าเรา เวลานั้นเราได้ไสช้างศิรินาคไปให้จับพระปัจเจกพุทธเจ้า ลำดับนั้นช้างทำเหมือนเกิดความโกรธ แต่ไม่ยกเท้าขึ้น เราเห็นช้างร้องไห้ ได้ทำความโกรธในพระปัจเจกพุทธเจ้า เราเบียดเบียนพระปัจเจกพุทธเจ้าแล้ว ได้ไปสู่อุทยาน ณ ที่นั้นเรา ไม่ได้ความสุขเสียเลย เหมือนไฟโพลงอยู่บนศีรษะ และย่อมเดือดร้อนด้วยความเร้าร้อนดังปลาติดเบ็ด แผ่นดินมีสมุทรสาครเป็นที่สุด ปรากฏเหมือนไฟติดทั่วแก่เรา เราเข้าไปเฝ้าพระชนกแล้ว ได้กราบทูลดังนี้ว่า หม่อมฉันได้ไสช้างอันซับมัน ดังอสรพิษโกรธ ดังกองไฟไหม้ลามมา ผู้ฝึกแล้ว ไปให้จับพระปัจเจกพุทธเจ้า หม่อมฉัน

รุกรานพระปัจเจกพุทธเจ้าผู้เป็นพระชินเจ้า มีเดชรุ่งเรืองพึงกลัว (พระชนกตรัสว่า) พวกเราชาวบุรีทั้งหมดจักพินาศ เราจะขอขมาพระมุนีนั้น ถ้าเราจะไม่ขมาท่านผู้มีตนอันฝึกแล้ว มีจิตตั้งมั่น ภายในวันที่ ๗ แว่นแคว้นของเราจักพินาศ สุเมขลราชา โกสิยราชา สิคควราชา และสัตตกราชา ได้รุกรานฤาษีทั้งหลาย ท่านเหล่านั้นพร้อมทั้งเสนาตกยาก (ถึงความพินาศ) ฤาษีทั้งหลายผู้สำรวมแล้ว ประพฤติพรหมจรรย์ โกรธเคืองเมื่อใด เมื่อนั้น ท่านย่อมยังมนุษย์โลกพร้อมทั้งเทวโลก สาครและภูเขาให้พินาศ เราจึงสั่งให้ประชุมบุรุษทั้งหลายในประเทศ ประมาณสามพันโยชน์ เพื่อต้องการจะแสดงโทษ จึงได้เข้าไปหาพระปัจเจกพุทธเจ้า เราทั้งหมดมีผ้าเปียก มีศีรษะเปียก ประนมอัญชลี พากันหมอบลงแทบเท้าของพระปัจเจกพุทธเจ้า แล้วได้เรียนท่านดังนี้ว่า ข้าแต่พระมหาวีระ ขอเจ้าประคุณได้โปรดอดโทษเถิด มหาชนอ้อนวอนเจ้าประคุณ ขอเจ้าประคุณได้โปรดบรรเทาความเร่าร้อน และขออย่าให้แว่นแคว้นพินาศเสียเลย มนุษย์พร้อมทั้งเทวดา อสูร และผีเสื้อทั้งหมด พึงต่อยศีรษะของกระผมด้วยฆ้อนเหล็กทุกเมื่อ (พระปัจเจกพุทธเจ้ากล่าวว่า) ไฟไม่ตั้งอยู่ในน้ำ พืชไม่งอกบนหินล้วน กิมิชาติไม่ดำรงอยู่ในยาพิษฉันใด ความโกรธย่อมไม่เกิดในพระพุทธะฉันนั้น อนึ่ง พื้นดินไม่หวั่นไหว สมุทรสาครประมาณไม่ได้ และอากาศไม่มีที่สุด ฉันใด พระพุทธะใครๆ ให้กำเริบไม่ได้ ฉันนั้น พระมหาวีรเจ้าทั้งหลายมีตนฝึกแล้ว อดทน และมีตบะ เจ้าประคุณทั้งหลายผู้อดทน ประกอบด้วยความอดทน จะไม่มีการไป พระปัจเจกพุทธเจ้ากล่าวดังนี้แล้ว ได้บรรเทาความเร่าร้อนให้หมดไป เวลานั้น เราได้เหาะขึ้นสู่อากาศข้างหน้าของมหาชน กล่าวว่า ข้าแต่พระวีรเจ้า เพราะกรรมนั้น ข้าพระองค์ได้เข้าถึงความเลวทราม ล่วงชาตินั้นแล้ว จึงได้เข้าสู่บุรีอันไม่มีภัย ข้าแต่พระมหาวีรเจ้า แม้ในกาลนั้น พระองค์ก็ได้บรรเทาความเร่าร้อนอันตั้งอยู่ด้วยดี ให้แก่ข้าพระองค์ผู้เดือด

ร้อนอยู่ และข้าพระองค์ก็ได้ขมาพระสยัมภูแล้ว ข้าแต่พระมหาวีรเจ้า แม้วันนี้ พระองค์ได้ดับไฟ ๓ กองให้ข้าพระองค์ผู้ถูกไฟ ๓ กองเผาอยู่ และข้าพระองค์ได้ถึงความเย็นแล้ว ท่านเหล่าใดมีการเงี่ยโสตลงฟัง ขอท่านเหล่านั้นจงฟังเรากล่าว เราจักบอกเนื้อความแก่ท่านตามบทที่เราเห็นแล้ว เราดูหมิ่นพระสยัมภู (พระปัจเจกพุทธเจ้า) ผู้มีจิตสงบระงับ มีใจมั่นคงนั้นแล้ว เพราะกรรมนั้น วันนี้ จึงได้เกิดในกำเนิดต่ำทราม ขณะอย่าพลาด (ล่วงเลย) ท่านทั้งหลายไปเสีย เพราะผู้ที่ล่วงขณะย่อมเศร้าโศก ท่านทั้งหลายพึงพยายามในประโยชน์ของตน ท่านทั้งหลายจงจงเก็บขณะไว้ ยาสำรอกของบุคคลบางพวก เป็นยาถ่ายของบุคคลบางพวก, ยาพิษแข็งกล้าร้ายของคนบางพวก เป็นยาถ่ายของคนบางพวก, ยาพิษกล้าร้ายแรงของคนบางพวก เป็นยารักษาโรคของคนบางพวก, (พระผู้มีพระภาคทรงทราบแล้วโดยลำดับ) ได้ตรัสบอกอาการเปลื้องสงสารแก่ผู้ปฏิบัติการถอนออกจากสงสารแก่ผู้ตั้งอยู่ในผล ตรัสบอกโอสถแก่ผู้ได้ผล ตรัสบอกบุญเขตแก่ผู้แสวงหา ตรัสบอกยาพิษอันกล้าแข็งแก่บุคคลผู้เป็นปฏิปักข์ต่อพระศาสนา อบายสี่ย่อมเผานระนั้น เหมือนอสรพิษมีพิษร้ายฉะนั้น ยาพิษอันกล้าแข็งที่บุคคลดื่มแล้วย่อมยังชีวิตให้พินาศครั้งเดียว คนผิดในพระศาสนาแล้ว ย่อมถูกไฟเผาในโกฏิกัป พระพุทธะนั้นย่อมข้ามโลกพร้อมทั้งเทวโลกได้เพราะขันติ อวิหิงสา และเพราะมีจิตเมตตาฉะนั้น พระพุทธเจ้าเหล่านั้น ใครๆ ให้พิโรธไม่ได้ เพราะพระพุทธเจ้าทั้งหลายเช่นกับแผ่นดินไม่ข้องอยู่ในลาภและความเสื่อมลาภ ในความสรรเสริญและดูหมิ่น ฉะนั้น พระพุทธเจ้าเหล่านั้น ใครๆ ให้พิโรธไม่ได้ พระมุนีมีจิตเสมอในสรรพสัตว์ คือ ในพระเทวทัต นายขมังธนู องคุลิมาลโจร พระราหุล และในช้างธนบาล พระพุทธเจ้าเหล่านี้ย่อมไม่มีความโกรธ ไม่มีความกำหนัด พระพุทธเจ้ามีจิตเสมอในชนทั้งปวง คือในผู้ฆ่าและโอรส ใครๆ เห็นผ้ากาสาวะอันเขาทิ้งไว้ที่หนทางเปื้อน

ของไม่สะอาด อันเป็นธงชัยของฤาษี พึงยกกรอัญชลีเหนือเศียรเกล้า
ไหว้พระพุทธเจ้าในอดีตก็ดี ปัจจุบันก็ดี อนาคตก็ดี ย่อมบริสุทธิ์ด้วย
ธงชัยนั้น เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าเหล่านี้ควรนมัสการ เราย่อมทรง
พระวินัยอันงามเช่นกับพระศาสดาไว้ด้วยหทัย เราจักนมัสการพระวินัยใน
กาลทุกเมื่อ พระวินัยเป็นที่อาศัยของเรา พระวินัยเป็นที่ยืนเดินของเรา
เราจะสำเร็จการอยู่ในพระวินัย พระวินัยเป็นโคจรของเรา ข้าแต่พระมหา
วีรเจ้า เพราะฉะนั้น พระอุบาลีผู้ถึงที่สุดในพระวินัย และฉลาดในสมถะ
ถวายบังคมพระบาทของพระศาสดา ข้าพระองค์นั้น จะไปจากบ้านนี้สู่
บ้านโน้น จากบุรีนี้สู่บุรีโน้น เที่ยวนมัสการพระสัมพุทธเจ้าและพระ
ธรรมอันพระผู้มีพระภาคทรงแสดงดีแล้ว ข้าพระองค์เผากิเลสทั้งหลายแล้ว
ถอนภพขึ้นได้ทั้งหมดแล้ว อาสวะทั้งปวงสิ้นไปแล้ว บัดนี้ ภพใหม่ไม่มี
ข้าพระองค์ได้มาในสำนักของพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุดดีแล้วหนอ วิชชา
๓ ข้าพระองค์บรรลุแล้ว คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ ข้าพระองค์ได้ทำให้แจ้งแล้ว พระพุทธศาสนาข้าพระองค์
ได้ทำเสร็จแล้ว ฉะนี้แล.

ทราบว่า ท่านพระอุบาลีเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อุปาลีเถราปทาน

อัญญาโกณฑัญญเถราปทานที่ ๙ (๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายปฐมภัตแก่พระพุทธเจ้า

[๙] เราได้เห็นพระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ เชษฐบุรุษของโลก เป็นนายกอย่างวิเศษ บรรลุพุทธภูมิแล้ว เป็นครั้งแรก เทวดาประมาณเท่าไร มาประชุมกันที่ควงไม้โพธิทั้งหมด แวดล้อมพระสัมพุทธเจ้า ประนมกรอัญชลีไหว้อยู่ เทวดาทั้งปวงมีใจยินดี เที่ยวประกาศไปในอากาศว่า พระพุทธเจ้านี้ทรงบรรเทาความมืดมนอนธกาลแล้ว ทรงบรรลุแล้ว เสียงบันลือลั่นของเทวดาผู้ประกอบด้วยความร่าเริงเหล่านั้นได้เป็นไปว่า เราจักเผากิเลสทั้งหลาย ในศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรารู้ (ได้ฟัง) เสียงอันเทวดาทั้งหลายเปล่งแล้วด้วยวาจา ร่าเริงแล้ว มีจิตยินดี ได้ถวายภิกษาก่อน พระศาสดาผู้สูงสุดในโลก ทรงทราบความดำริของเรา แล้วประทับนั่ง ณ ท่ามกลางหมู่เทวดา ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า เราออกบวชได้ ๗ วันแล้ว จึงได้บรรลุพระโพธิญาณ ภัตอันเป็นปฐมของเรานี้เป็นเครื่องยังชีวิตให้เป็นไปของผู้ประพฤติพรหมจรรย์ เทพบุตรได้จากดุสิตมา ณ ที่นี้ ได้ถวายภิกษาแก่เรา เราจักพยากรณ์เทพบุตรนั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ผู้นั้นจักเสวยเทวราชสมบัติอยู่ประมาณ ๓ หมื่นกัลป์ จักครอบครองไตรทิพย์ ครอบงำเทวดาทั้งหมด เคลื่อนจากเทวโลกแล้ว จักถึงความเป็นมนุษย์ จักเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ เสวยราชสมบัติในมนุษย์โลกนับพันครั้ง ในแสนกัลป พระศาสดาพระนามว่าโคดม โดยพระโคตร ซึ่งสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก ผู้นั้นเคลื่อนจากไตรทศแล้ว จักถึงความเป็นมนุษย์ จักออกบวชเป็นบรรพชิตอยู่ ๖ ปี แต่นั้นในปีที่ ๗ พระพุทธเจ้าจักตรัสจตุราริยสัจ ภิกษุมีนามชื่อว่าโกณฑัญญะ จักทำให้แจ้งเป็นปฐม เมื่อเราออกบวช ได้บวช

ตามพระโพธิสัตว์ ความเพียรเราทำดีแล้ว เราบวชเป็นบรรพชิตเพื่อต้อง
การจะเผากิเลส พระสัพพัญญูพุทธเจ้าเสด็จมา ตีกลองอมฤตในโลก
พร้อมทั้งเทวโลกในป่าใหญ่กับเราด้วยนี้ บัดนี้ เราบรรลุอมตบทอันสงบ
ระงับ อันยอดเยี่ยมนั้นแล้ว เรากำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว ไม่มีอาสวะ
อยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราทำให้แจ้งแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ฉะนี้แล.

ทราบว่า ท่านพระอัญญาโกณฑัญญเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อัญญาโกณฑัญญเถราปทาน

ปิณโฑภารทวาชเถราปทานที่ ๑๐ (๘)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกปทุม

[๑๐] พระสยัมภูชินเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ เป็นบุคคลผู้เลิศประทับอยู่บนยอดภูเขาจิตกูฏข้างหน้าภูเขาหิมวันต์ เราเป็นพระยาเนื้อผู้ไม่มีความกลัว สามารถจะไปได้ในทิศทั้ง ๔ อยู่ ณ ที่นั้น สัตว์เป็นอันมากได้ฟังเสียงของเราแล้วย่อมครั้นคร้าม เราคาบดอกปทุมที่บาน เข้าไปหาพระนราสภ ได้บูชาพระพุทธเจ้าซึ่งเสด็จออกจากสมาธิ เวลานั้น เรานมัสการพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสูงสุดกว่านระในสี่ทิศ ยังจิตของตนให้เลื่อมใสแล้ว ได้บันลือสีหนาท พระปทุมุตรพุทธเจ้าผู้ทรงรู้แจ้งโลก ทรงรับเครื่องบูชาของเรา แล้วประทับนั่งบนอาสนะของพระองค์ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ ทวยเทพทั้งปวงได้ทราบพระดำรัสของพระพุทธเจ้าแล้ว มาประชุมกันกล่าวกันว่า พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐจักเสด็จมาแล้ว เราทั้งหลายจักฟังธรรมนั้น พระมหามุนีทรงเห็นกาลยาวผู้เป็นนายกของโลก ทรงประกาศเสียงของเราข้างหน้าของทวยเทพและมนุษย์ผู้ประกอบด้วยความร่าเริงเหล่านั้นว่า ผู้ใดได้ถวายปทุมนี้ และได้บันลือสีหนาท เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ในกัลปที่ ๘ แต่ภัทรกัลปนี้ ผู้นั้นจักเป็นพระเจ้าจักรพรรดิสมบูรณ์ด้วยรัตนะ ๗ ประการ เป็นใหญ่ในทวีปทั้ง ๔ จักเสวยความเป็นใหญ่ในแผ่นดิน ๖๔ ชาติ จักเป็นพระเจ้าจักรพรรดิทรงกำลัง มีพระนามชื่อว่าปทุม ในแสนกัลป พระศาสดาพระนามว่าโคดมโดยพระโคตร ซึ่งสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก เมื่อพระศาสดาพระองค์นั้นทรงประกาศพระศาสนาแล้ว พระยาสีหะนี้จักเป็นบุตรของพราหมณ์ จักออกจากสกุลพราหมณ์แล้วบวชในพระศาสนาของพระศาสดาพระองค์นั้น เขามีตนส่งไปแล้วเพื่อความเพียร สงบระงับ

ไม่มีอุปธิ กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว จักไม่มีอาสวะนิพพาน ณ เสนา
สนะอันสงัด ปราศจากชนเกลื่อนกล่นด้วยเนื้อร้าย คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งแล้ว พระ
พุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ฉะนี้แล.

ทราบว่า ท่านพระปิณโฑภารทวาชเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปิณโฑภารทวาชเถราปทาน

ขทิรวนิยเรวตเถราปทานที่ ๑๑ (๙)

ว่าด้วยผลแห่งการจัดเรือนำข้ามฟาก

[๑๑] แม่น้ำคงคาชื่อภาคีรสี เกิดแต่ประเทศหิมวันต์ เราเป็นนายเรืออยู่ที่ท่าอันขรุขระ ข้ามส่งคนจากฝั่งนี้ไปฝั่งโน้น พระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระผู้นายกของโลก สูงสุดกว่าสรรพสัตว์ กับพระขีณาสพหนึ่งแสน จักข้ามกระแสแม่น้ำคงคา เรานำเรือมารวมไว้เป็นอันมากแล้วนำประทุนเรือที่นายช่างตกแต่งเป็นอันดีไว้ต้อนรับพระนราสภ ก็สัมพุทธเจ้าเสด็จมาแล้วเสด็จขึ้นเรือ พระศาสดาประทับยืน ณ ท่ามกลางน้ำ (เมื่อเรือถึงกลางน้ำพระศาสดาประทับยืน) ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดข้ามส่งพระสัมพุทธเจ้าและพระสงฆ์ผู้ไม่มีอาสวะ ผู้นั้นจักรื่นรมย์อยู่ในเทวโลกด้วยจิตอันเลื่อมใสนั้น วิมานอันบุญกรรมทำไว้อย่างสวยงามมีสัณฐานดังเรือ จักเกิดแก่ท่าน หลังคาดอกไม้จักกั้นอยู่บนอากาศทุกเมื่อ ในกัลปที่ ๕๔ ผู้นี้จักได้เป็นกษัตริย์พระนามว่าตารณะ จักเป็นพระเจ้าจักรพรรดิทรงครอบครองแผ่นดิน มีสมุทรสาครเป็นที่สุด ในกัลปที่ ๕๗ จักได้เป็นกษัตริย์พระนามว่าจัมพกะ ทรงพระกำลังมาก จักรุ่งเรือง ดังพระอาทิตย์อุทัย ฉะนั้น ในแสนกัลป พระศาสดาพระนามว่าโคดมโดยพระโคตร ซึ่งสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราชจักเสด็จอุบัติในโลก ผู้นี้เคลื่อนจากไตรทศแล้ว จักถึงความเป็นมนุษย์ จักเป็นบุตรแห่งพราหมณ์ มีนามชื่อว่าเรวตะ อันกุศลมูลตักเตือนแล้ว จักออกจากเรือนบวชในศาสนาของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าโคดม ภายหลังเขาบวชแล้ว จักประกอบความเพียร เจริญวิปัสสนากำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว จักไม่มีอาสวะนิพพาน เรามีความเพียรอันนำไปซึ่งธุระ อันนำมาซึ่งธรรมเป็นแดนเกษม

จากโยคะ เราทรงกายอันมีในที่สุด ในศาสนาแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เรา

ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ฉะนี้แล.

ทราบว่า ท่านพระขทิรวนิยเรวตเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ขทิรวนิยเรวตเถราปทาน.

อานันทเถราปทานที่ ๑๒ (๑๐)

ว่าด้วยผลแห่งการกางฉัตรถวายพระพุทธเจ้า

[๑๒] พระมหามุนีพระนามว่าปทุมุตระ เสด็จออกจากประตูพระอารามแล้ว ทรงยังเมล็ดฝนอมฤตให้ตกอยู่ ยังมหาชนให้เย็นสบาย พระขีณาสพผู้เป็นนักปราชญ์เหล่านั้นประมาณตั้งแสน ได้อภิญญา ๖ มีฤทธิ์มาก แวดล้อมพระสัมพุทธเจ้า ดุจพระฉายาตามพระองค์ ฉะนั้น เวลานั้น เราอยู่บนคอช้าง ทรงไว้ซึ่งฉัตรขาวอันประเสริฐสุด ปีติย่อมเกิดแก่เราเพราะได้เห็นพระสัมพุทธเจ้าผู้มีรูปงาม เราลงจากคอช้างแล้วเข้าไปเฝ้าพระนราสภ ได้กั้นฉัตรแก้วของเราถวายแด่พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด พระมหาฤาษีพระนามว่าปทุมุตระ ทรงทราบความดำริของเราแล้ว ทรงหยุดกถานั้นไว้แล้วตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดได้กั้นฉัตรอันประดับด้วยเครื่องอลังการทอง เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว สัตว์ผู้นี้ไปจากมนุษยโลกแล้ว จักครอบครองดุสิต จักเสวยราชสมบัติ มีนางอัปสรทั้งหลายแวดล้อม จักเสวยเทวราชสมบัติ ๓๔ ครั้ง จักเป็นอธิบดีแห่งชนครอบครองแผ่นดิน ๘๐๐ ครั้ง จักเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๕๘ ครั้ง จักเสวยราชสมบัติในประเทศราชอันไพบูลย์ในแผ่นดิน ในแสนกัลป พระศาสดาพระนามว่าโคดมโดยพระโคตร ซึ่งสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราชจักเสด็จอุบัติในโลก ผู้นี้จักเป็นโอรสแห่งพระญาติของพระพุทธเจ้าผู้เป็นธงชัย แห่งสกุลศากยะ จักเป็นพุทธอุปัฏฐาก มีนามชื่อว่าอานนท์จักมีความเพียร ประกอบด้วยปัญญา ฉลาดในพาหุสัจจะ มีความประพฤติอ่อนน้อม ไม่กระด้าง ชำนาญในบาลีทั้งปวง พระอานนท์นั้นมีตนส่งไปแล้วเพื่อความเพียร สงบระงับ ไม่มีอุปธิ จักกำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว จักไม่มีอาสวะนิพพาน มีช้างกุญชรอยู่ในป่า อายุ ๖๐ ปีตกมันสามครั้ง เกิดในตระกูลช้างมาตังคะ มีงางอนงาม ควรเป็นราช - พาหนะฉันใด แม้บัณฑิตทั้งหลายก็ฉันนั้น ประมาณได้หลายแสน มี

ฤทธิ์มาก ทั้งหมดนั้น ของพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ เป็นผู้ไม่มีกิเลส
เราจักมนัสการทั้งในยามต้น ในยามกลาง และในยามสุด เรามีจิต
ผ่องใส ปลื้มใจ บำรุงพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด เรามีความเพียร
ประกอบด้วยปัญญา มีสติสัมปชัญญะ บรรลุโสดาปัตติผล ฉลาดใน
เสขภูมิ ในแสนกัลปแต่ละกัลปนี้ เราก่อสร้างกรรมใด เราบรรลุถึง
ภูมิแห่งกรรมนั้นแล้ว ศรัทธาตั้งมั่นมีผลมาก การมาในสำนักพระพุทธเจ้า
ผู้ประเสริฐสุดของเรา เป็นการมาดีหนอ วิชชา ๓ เราบรรลุแล้ว พระ
พุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว คุณวิเศษเหล่านี้คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ฉะนี้แล.

ทราบว่า ท่านพระอานันทเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อานันทเถราปทาน.

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. พุทธาปทาน ๒. ปัจเจกพุทธาปทาน
๓. สารีปุตตเถราปทาน ๔. มหาโมคคัลลานเถราปทาน
๕. มหากัสสปเถราปทาน ๖. อนุรุทธเถราปทาน
๗. ปุณณมันตานีปุตตเถราปทาน ๘. อุปาลีเถราปทาน
๙. อัญญาโกณฑัญญเถราปทาน ๑๐. ปิณโฑภารทวาชเถราปทาน
๑๑. ขทิรวนิยเรวตเถราปทาน ๑๒. อานันทเถราปทาน

ท่านรวบรวมคาถาทั้งหมดได้ ๖๕๐ คาถา.

จบ อปทานพุทธวรรคที่ ๑

สีหาสนิวรรคที่ ๒

สีหาสนทายกเถราปทานที่ ๑ (๑๑)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายราชอาสน์ทองคำ

[๑๓] เมื่อพระโลกนาถพระนามว่าสิทธัตถะ ผู้สูงสุดกว่าสัตว์นิพพานแล้ว เมื่อพระศาสดา (แผ่) กว้างขวาง เมื่อพระศาสนามีท่านผู้รู้ (พระขีณาสพ) มาก เรามีจิตผ่องใส ใจผ่องแผ้ว ได้ทำราชอาสน์ทองคำ ครั้นทำราชอาสน์ทองคำแล้ว ได้ทำตั่งสำหรับรองเท้า ได้สร้างเรือนสำหรับเก็บราชอาสน์ทองคำนั้นในฤดูฝนด้วยจิตอันเลื่อมใสนั้น เราได้บังเกิดในภพดุสิตวิมานโดยยาว ๒๔ โยชน์ โดยกว้าง ๑๔ โยชน์ อันบุญกรรมสร้างอย่างงดงามมีอยู่ในภพสุดิตนั้นเพื่อเรา นางเทพกัญญา ๗ หมื่นแวดล้อมเราอยู่ทุกเมื่อ และบัลลังก์ทองที่สร้างอย่างวิจิตร มีอยู่ในวิมานของเรา ยานช้าง ยานม้า ยานทิพย์ ตั้งไว้คอยรับเรา ปราสาทและวอย่อมบังเกิดตามความปรารถนา บัลลังก์แก้ว และบัลลังก์ไม้แก่นอย่างอื่นเป็นอันมากย่อมเกิดแก่เราทุกอย่าง นี้เป็นผลแห่ง (การถวาย) ราชอาสน์ทองคำ เราสวมรองเท้าทำด้วยทองคำ ทำด้วยเงิน ทำด้วยแก้วผลึก ทำด้วยแก้วไพฑูรย์ นี้เป็นผลแห่งการถวายตั่งรองเท้า ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยผลกรรมนั้น เราไม่รู้ทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งบุญกรรม ในกัลปที่ ๗๓ แต่กัลปนี้ มีคน ๓ คน ชื่ออินท์ ในกัลปที่ ๗๒ แต่กัลปนี้ มีคน ๓ คน ชื่อสุมนะ ในกัลปที่ ๗๐ มีคน ๓ คน ชื่อวรุณ สมบูรณ์ ด้วยแก้ว ๗ ประการ เป็นใหญ่ในทวีปทั้ง ๔ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ฉะนี้แล.

ทราบว่า ท่านพระสีหาสนทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สีหาสนทายกเถราปทาน

เอกถัมภิกเถราปทานที่ ๒ (๑๒)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายเสาต้นเดียว

[๑๔] ได้มีการประชุมมหาอุบาสกของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ และอุบาสกเหล่านั้นถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะเชื่อพระตถาคต อุบาสกทั้งหมดมาประชุมปรึกษากันจะสร้างศาลาถวายแด่พระศาสดา ยังไม่ได้เสาอีกต้นหนึ่ง จึงพากันเที่ยวหาอยู่ในป่าใหญ่ เราพบอุบาสกเหล่านั้นในป่าแล้วจึงเข้าไปหาคณะอุบาสกในเวลานั้น เราประนมอัญชลีสอบถามคณะอุบาสก อุบาสกผู้มีศีลเหล่านั้นอันเราถามแล้วตอบให้ทราบว่า เราต้องการจะสร้างศาลา ยังหาเสาไม่ได้อีกต้นหนึ่ง ขอท่านจงให้เสากะเราต้นหนึ่งเถิด ฉันจักถวายแด่พระศาสดา ฉันจักนำเสามาให้ท่านทั้งหลายไม่ต้องขวนขวายหา อุบาสกเหล่านั้นเลื่อมใสมีใจยินดีให้เสาแก่เรา แล้วกลับจากป่านั้นมาสู่เรือนของตนๆ เมื่อคณะอุบาสกไปแล้วไม่นาน เราได้ถวายเสาในกาลนั้น เรายินดี มีจิตร่าเริง ยกเสาขึ้นก่อนเขา ด้วยจิตอันเลื่อมใสนั้นเราได้เกิดในวิมาน ภพของเราตั้งอยู่โดดเดี่ยว ๗ ชั้น สูงตระหง่าน เมื่อกลองดังกระหึ่มอยู่ เราบำเรออยู่ทุกเมื่อ ใน ๕๕ กัลป เราได้เป็นพระราชาพระนามว่ายโสธร แม้ในกาลนั้น ภพของเราก็สูงสุด ๗ ชั้น ประกอบด้วยเรือนยอดอันประเสริฐ มีเสาต้นหนึ่งเป็นที่รื่นรมย์แห่งใน ใน ๒๑ กัลป เราเป็นกษัตริย์พระนามว่าอุเทน แม้ในกาลนั้น ภพของเราก็มี ๗ ชั้น ประดับอย่างสวยงาม เราเข้าถึงกำเนิดใดๆ คือ ความเป็นเทวดาหรือความเป็นมนุษย์ เราย่อมเสวยผลนั้นๆ ทั้งหมด นี้เป็นผลแห่ง(การถวาย) เสาต้นเดียว ในกัลปที่ ๙๔ แก่กัลปนี้ ในกาลนั้นเราได้ให้เสาใด ด้วยบุญกรรมนั้น เราไม่รู้สึกทุคติเลย นี้เป็นผลแห่ง (การถวาย) เสาต้นเดียว คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้วฉะนี้แล.

ทราบว่า ท่านพระเอกถัมภิกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ เอกถัมภิกเถราปทาน.

นันทเถราปทานที่ ๓ (๑๓)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผ้า

[๑๕] เราได้ถวายผ้าทอด้วยเปลือกไม้ แด่พระผู้มีพระภาคพระนามว่า ปทุมุตระ เชษฐบุรุษของโลกผู้มั่นคง ตรัสรู้เอง แสวงหาคุณอันใหญ่หลวง พระพุทธเจ้าผู้เป็นนายกพระนามว่า ปทุมุตระ ทรงพยากรณ์เรานั้นว่า ด้วยการถวายผ้านี้ ท่านจักเป็นผู้มีผิวพรรณดังทองคำ ได้เสวยสมบัติทั้งสองแล้ว อันกุศลมูลตักเตือน จักได้เป็นพระอนุชาของพระผู้มีพระภาคพระนามว่า โคดม ท่านอันราคะย้อมแล้ว มีปกติสุข ประกอบด้วยความกำหนัดในกาม เป็นผู้อันพระพุทธเจ้าตักเตือนแล้ว แต่นั้นจักบวช ครั้นบวชในพระศาสนาของพระโคดมนั้นแล้ว อันกุศลมูลตักเตือน จักกำหนดรู้อาสวะทั้งปวง ไม่มีอาสวะนิพพาน ในแสนกัลป มีคน ๔ คน ชื่อเจละ ใน ๖ หมื่นกัลป มีคน ๔ คน ชื่ออุปเจละ ใน ๕ หมื่นกัลป มีคน ๔ คนชื่อเจละเหมือนกัน สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ เป็นใหญ่ในทวีปทั้ง ๔ คุณวิเศษเหล่านี้คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ฉะนี้แล.

ทราบว่า ท่านพระนันทเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ นันทเถราปทาน

จุลลปันถกเถราปทานที่ ๔ (๑๔)

ว่าด้วยพระจุลลปันถกปัญญาเขลา

[๑๖] เวลานั้น พระชินเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ ทรงรับเครื่องบูชาแล้ว พระองค์เสด็จหลีกออกจากหมู่ ประทับอยู่ ณ ภูเขาหิมวันต์ แม้เวลานั้นเราก็อยู่ในอาศรมใกล้ภูเขาหิมวันต์ เราได้เข้าไปเฝ้าพระมหาวีรเจ้าผู้เป็นนายกของโลก ซึ่งเสด็จมาไม่นาน เราถือเอาฉัตรอันประดับด้วยดอกไม้ เข้าไปเฝ้าพระนราสภ เราได้ทำอันตรายแก่พระผู้มีพระภาคซึ่งกำลังเสด็จเข้าสมาธิ เราประคองฉัตรดอกไม้ด้วยมือทั้งสองถวายแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคมหามุนีพระนามว่าปทุมุตระทรงรับแล้ว เทวดาทั้งปวงมีใจชื่นบานเข้ามาสู่ภูเขาหิมวันต์ ยังสาธุการให้เป็นไปว่า พระผู้มีพระภาคผู้มีจักษุทรงอนุโมทนา ครั้นเทวดาเหล่านี้กล่าวเช่นนี้แล้วได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคผู้สูงสุดว่านระ เมื่อเรากั้นฉัตรดอกบัวอันอุดมอยู่ในอากาศ (พระผู้มีพระภาคตรัสว่า) ดาบสได้ประคองฉัตรใบบัว ๗ ใบให้แก่เรา เราจักพยากรณ์ดาบสนั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ดาบสนี้จักเสวยเทวรัชสมบัติอยู่ตลอด ๒๕ กัลป์ และจักเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๓๔ ครั้ง จะท่องเที่ยวสู่กำเนิดใดๆ คือ ความเป็นเทวดาหรือมนุษย์ ในกำเนิดนั้นๆ จักทรงไว้ซึ่งดอกปทุมอันตั้งอยู่ในอากาศ ในแสนกัลป พระศาสดาพระนามว่าโคดม โดยพระโคตร ซึ่งมีสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก เมื่อพระศาสดาทรงประกาศพระศาสนา ดาบสผู้จักได้ความเป็นมนุษย์ เราจักเป็นผู้อุดมในกายอันบังเกิดแล้วด้วยใจ จักมีพี่น้องชายสองคนมีชื่อว่าปันถก แม้ทั้งสองคนเสวยประโยชน์อันสูงสุดแล้วจักยังพระศาสนาให้รุ่งเรือง เรานั้นมีอายุ ๑๘ ปี ออกบวชเป็นบรรพชิต เรายังไม่ได้คุณวิเศษในศาสนาของพระศากยบุตร เรามีปัญญาเขลา เพราะเราอบรมอยู่ในบุรี พระพี่ชายจึงขับไล่เราว่า จงไปสู่เรือนเดี๋ยวนี้ เราถูกพระพี่ชายขับไล่แล้วน้อยใจ ได้ยืนอยู่ที่ซุ้มประตูสังฆาราม ไม่หวังใน

ความเป็นสมณะ ลำดับนั้น พระศาสดาเสด็จมา ณ ที่นั้น ทรงลูบศีรษะ
เรา ทรงจับเราที่แขน พาเข้าไปในสังฆาราม พระศาสดาได้ทรงอนุเคราะห์
ประทานผ้าเช็ดพระบาทให้แก่เราว่า จงอธิษฐานผ้าอันสะอาดอย่างนี้วางไว้
ณ ส่วนข้างหนึ่ง เราจับผ้านั้นด้วยมือทั้งสองแล้วจึงระลึกถึงดอกบัวได้
จิตของเราปล่อยไปในดอกบัวนั้น เราจึงได้บรรลุอรหัต เราถึงที่สุดใน
ฌานทั้งปวง ในกายอันบังเกิดแล้วแต่ใจ กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว
ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมปภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และ
อภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ฉะนี้แล.

ทราบว่า ท่านพระจุลลปันถกได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ จุลลปันถกเถราปทาน

ปิลินทวัจฉเถราปทานที่ ๕ (๑๕)

ว่าด้วยผลแห่งการไล้ทาของหอม

[๑๗] เมื่อพระโลกนาถพระนามว่าสุเมธ เป็นบุคคลผู้เลิศ นิพพานแล้ว เรามีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส ได้ทำการบูชาพระสถูปในสมาคมนั้น มีพระขีณาสพผู้ได้อภิญญา ๖ มีฤทธิมากเท่าใด เรานิมนต์พระขีณาสพเหล่านั้นมาประชุมกันในสมาคมนั้นแล้ว ได้ทำสังฆภัตถวาย เวลานั้น มีภิกษุอุปัฏฐากของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าสุเมธ ท่านมีนามชื่อว่าสุเมธ ได้อนุโมทนาในเวลานั้น ด้วยจิตอันเลื่อมใสนั้น เราได้เข้าถึงวิมาน นางอัปสรแปดหมื่นหกพันได้มีแก่เรา นางอัปสรเหล่านั้น ย่อมอนุวัตตามความประสงค์ทุกอย่างของเราเสมอ เราย่อมครอบงำเทวดาเหล่าอื่น นี้เป็นผลแห่งบุญกรรมในกัลปที่ ๒๕ เราเป็นกษัตริย์ พระนามว่าวรุณ ในกาลนั้นเราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิเสวยโภชนะอันขาวผ่อง ชนเหล่านั้นไม่ต้องหว่านพืช และไม่ต้องนำไถไปไถ มนุษย์ทั้งหลายย่อมบริโภคข้าวสาลีอันเกิดเองสุกเองในที่ไม่ได้ไถ เราเสวยราชสมบัติในภพนั้นแล้ว ได้ถึงความเป็นเทวดาอีก ถึงเวลานั้น โภคสมบัติเช่นนี้ก็บังเกิดแก่เรา สัตว์ทั้งปวงซึ่งเป็นมิตร หรือมิใช่มิตร ย่อมไม่เบียดเบียนเรา เราเป็นที่รักของสัตว์ทุกจำพวก นี้เป็นผลแห่งกรรม ในกัลปที่ ๓ หมื่น เราได้ให้ทานใดในกาลนั้น ด้วยการให้ทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการไล้ทาด้วยของหอม ในภัทกัปนี้ เราผู้เดียวได้เป็นอธิบดีของคนได้เป็นราชฤาษีผู้มีอานุภาพมาก ได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิมีพลมาก เรานั้นตั้งอยู่ในศีล ๕ ได้ยังหมู่ชนเป็นอันมากให้ถึงสุคติ ได้เป็นที่รักของเทวดาทั้งหลาย คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๕ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้วฉะนี้แล.

ทราบว่า ท่านพระปิลินทวัจฉเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปิลินทวัจฉเถราปทาน.

ราหุลเถราปทานที่ ๖ (๑๖)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายเครื่องลาด

[๑๘] เราได้ถวายเครื่องลาดในประสาท ๗ ชั้น แด่พระผู้มีพระภาคพระนามว่า ปทุมุตระ เชษฐบุรุษของโลก ผู้คงที่ พระมหามุนีผู้เป็นจอมแห่งชนเป็นนระผู้ประเสริฐ อันพระขีณาสพพันหนึ่งแวดล้อมแล้ว เสด็จเข้าพระคันธกุฎี พระศาสดาผู้ประเสริฐกว่าเทวดา เป็นนระผู้องอาจ ทรงยังพระคันธกุฎีให้รุ่งเรือง ประทับยืนในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ที่นอนนี้ผู้ใดให้โชติช่วงแล้ว ดังกระจกเงาอันขัดดีแล้ว เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ประสาททองอันงดงาม หรือประสาทแก้วไพฑูรย์เป็นที่รักแห่งใจจักบังเกิดแก่ผู้นั้น ผู้นั้นจักเป็นจอมเทวดา เสวยเทวรัชสมบัติอยู่ ๖๔ ครั้ง ในกัลปที่ ๒๑ จักได้เป็นกษัตริย์พระนามว่าวิมล จักเป็นพระเจ้าจักรพรรดิทรงครอบครองแผ่นดินมีสมุทรสาคร ๔ เป็นขอบเขต พระนครชื่อเรณุวดีสร้างด้วยแผ่นอิฐ โดยยาว ๓๐๐ โยชน์ สี่เหลี่ยมจตุรัส ประสาทชื่อสุทัสนะ อันวิสสุกรรมเทพบุตรนิรมิตให้ ประกอบด้วยเรือนยอดอันประเสริฐ ประดับด้วยแก้ว ๗ ประการ วิทยาธรมีเสียงสิบอย่างต่างๆ กัน มาเกลื่อนกล่นอยู่ เหมือนจักเป็นนครชื่อสุทัสนะของเหล่าเทวดา รัศมีแห่งนครนั้น เปล่งปลั่งดังเมื่อพระอาทิตย์อุทัย นครนั้นจักรุ่งเรืองจ้าโดยรอบ ๘ โยชน์อยู่เป็นนิจ ในแสนกัลป พระศาสดาทรงพระนามว่าโคดมโดยพระโคตร ซึ่งมีสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก ผู้นั้นอันกุศลมูลตักเตือนแล้ว จักเคลื่อนจากภพดุสิต จักได้เป็นพระราชโอรสของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าโคดม ถ้าจะพึงอยู่ครองเรือนผู้นั้นพึงได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ แต่ข้อที่เขาจะคงที่ถึงความยินดีในเรือนนั้น ไม่เป็นฐานะที่จะมีได้ เขาจักออกบวชเป็นบรรพชิต เป็นผู้มีวัตรอันงาม จักได้เป็นพระ

อรหันต์มีนามชื่อว่าราหุล พระมหามุนีทรงพยากรณ์เราว่า มีปัญญา
สมบูรณ์ด้วยศีล เหมือนนกต้อยติวิดรักษาไข่ ดังจามรีรักษาขนหาง เรา
รู้ทั่วถึงธรรมของพระองค์แล้ว ยินดีอยู่ในศาสนา เรากำหนดรู้อาสวะ
ทั้งปวงแล้ว ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ฉะนี้แล.

ทราบว่า ท่านพระราหุลเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยการฉะนี้แล.

จบ ราหุลเถราปทาน.

อุปเสนวังคันตปุตตเถราปทานที่ ๗ (๑๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกกัณณิการ์

[๑๙] เราได้เข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาค พระนามว่าปทุมุตระเชษฐบุรุษของโลก เป็นนระผู้ประเสริฐ สูงสุดกว่านระ ประทับนั่งอยู่ที่เงื้อมเขา เวลานั้นเราได้เห็นดอกกัณณิการ์กำลังบานจึงเด็ดขั้วมันแล้ว เอามาประดับที่ฉัตร โปรย (กั้น) ถวายแด่พระพุทธเจ้า และเราได้ถวายบิณฑบาตมีข้าวชั้นพิเศษที่จัดว่าเป็นโภชนะอย่างดี ได้นิมนต์พระ ๘ รูป เป็น ๙ รูป ทั้งพระพุทธเจ้าให้ฉันที่บริเวณนั้น พระสยัมภูมหาวีรเจ้าผู้เป็นบุคคลผู้เลิศ ทรงอนุโมทนาว่า ด้วยการถวายฉัตรนี้ (และ) ด้วยจิตอันเลื่อมใสในการถวายข้าวชั้นพิเศษนั้น ท่านจักได้เสวยสมบัติ จักเป็นจอมเทวดาเสวยเทวรัชสมบัติ ๓๐ ครั้ง และจักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๒๑ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพบูลย์ โดยคณานับไม่ถ้วนในแสนกัลปแต่กัลปนี้ วงศ์พระเจ้าโอกกากราชจักสมภพ ดาบสผู้มีปัญญากว้างขวางเสมอด้วยแผ่นดิน มีปัญญาดี มหาชนเรียกว่าสุเมธ จักเป็นพระพุทธเจ้าพระนามว่าโคดมโดยพระโคตร เมื่อพระศาสนากำลังรุ่งเรือง ผู้นี้จักถึงความเป็นมนุษย์จักได้เป็นสาวกของพระศาสดา มีนามว่าอุปเสนะ เมื่อกาลเป็นไปถึงที่สุด เราถอนภพได้ทั้งหมด เราชนะมารพร้อมทั้งพาหนะแล้ว ทรงกายอันเป็นที่สุดไว้ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้วฉะนี้แล.

ทราบว่า ท่านพระอุปเสนวังคันตปุตตเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อุปเสนวังคันตปุตตเถราปทาน.

จบ ภาณวารที่ ๓.

รัฐปาลเถราปทานที่ ๘ (๑๘)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายช้าง

[๒๐] เราได้ถวายช้างตัวประเสริฐ มีงางอนงามควรเป็นราชพาหนะพร้อมทั้งลูกช้างอันงามมีเครื่องหัตถาลังการ กั้นฉัตรขาวแด่พระผู้มีพระภาคพระนามว่าปทุมุตระ เชษฐบุรุษของโลกผู้คงที่ เราซื้อสถานที่นั้นทั้งหมดแล้ว ได้ให้สร้างอารามถวายแก่สงฆ์ ได้ให้สร้างปราสาทไว้ภายในวิหารนั้น ๕๔,๐๐๐ หลัง ได้ทำทานดังห้วงน้ำใหญ่แล้ว มอบถวายแด่พระพุทธเจ้า พระสยัมภูมหาวีรเจ้าผู้เป็นอัครบุคคล ทรงอนุโมทนา ทรงยังชนทั้งหมดให้ร่าเริง ทรงแสดงอมตบท พระพุทธเจ้าผู้เป็นนายกพระนามว่าปทุมุตระ ทรงทำผลบุญที่เราทำแล้วนั้นให้แจ้งชัดแล้ว ประทับนั่ง ณ ท่ามกลางภิกษุสงฆ์ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้นี้ได้ให้สร้างปราสาท ๕๔,๐๐๐ หลัง เราจักแสดงวิบากของผู้นี้ ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว กูฏาคารหมื่นแปดพันจักมีแก่ผู้นี้ และกูฏาคารเหล่านั้นสำเร็จด้วยทองล้วน เกิดในวิมานอันอุดม ผู้นี้จักเป็นจอมเทวดาเสวยเทวรัชสมบัติ ๕๐ ครั้ง และจักเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๕๘ ครั้ง ในกัลปที่แสน พระศาสดาพระนามว่าโคดมโดยพระโคตรซึ่งมีสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก ผู้นี้อันกุศลมูลตักเตือนแล้ว จักเคลื่อนจากเทวโลก ไปบังเกิดในสกุลที่เจริญมีโภคสมบัติมาก ภายหลัง เขาอันกุศลมูลตักเตือนแล้ว จักบวช จักได้เป็นสาวกของพระศาสดา มีนามว่ารัฐปาละ เขามีตนส่งไปแล้ว เพื่อความเพียรสงบระงับ ไม่มีอุปธิ จักกำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว ไม่มีอาสวะนิพพาน เราลุกขึ้นแล้ว ละโภคสมบัติออกบวช ความรักในโภคสมบัติเหมือนก้อนเขฬะไม่มีแก่เรา เรามีความเพียรอันนำธุระไป อันนำ

มาซึ่งธรรมเป็นเดนเกษมจากโยคะ เราทรงไว้ซึ่งกายอันมีในที่สุดในศาสนา
พระสัมมาสัมพุทธเจ้า คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ฉะนี้แล.

ทราบว่า ท่านพระรัฐปาลเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ รัฐปาลเถราปทาน.

โสปากเถราปทาน ที่ ๙ (๑๙)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายอาสนะดอกไม้

[๒๑] พระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ เสด็จมายังสำนักของเราซึ่งกำลังชำระ
เงื้อมเขาอยู่ที่ภูเขาสูงอันประเสริฐ เราเห็นพระพุทธเจ้าเสด็จเข้ามา ได้
ตกแต่งเครื่องลาดแล้ว ได้ปูลาดอาสนะดอกไม้ถวายแด่พระโลกเชษฐ์ผู้คง
ที่ พระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะนายกของโลกประทับนั่งบนอาสนะ
ดอกไม้แล้ว ทรงทราบคติของเรา ได้ตรัสความเป็นอนิจจ์ว่า สังขาร
ทั้งหลายไม่เที่ยงหนอ มีความเกิดขึ้นและเสื่อมไปเป็นธรรมดา เกิดขึ้น
แล้วย่อมดับไป ความที่สังขารเหล่านั้นสงบระงับเป็นสุข พระสัพพัญญู
เชษฐบุรุษของโลก เป็นพระผู้ประเสริฐ ทรงเป็นนักปราชญ์ ตรัสดังนี้
แล้ว เสด็จเหาะขึ้นในอากาส ดังพระยาหงส์ในอัมพร เราละทิฏฐิของ
ตนแล้วเจริญอนิจจสัญญา ครั้นเราเจริญอนิจจสัญญาได้วันเดียวก็ทำกาละ
ณ ที่นั้นเอง เราเสวยสมบัติทั้งสอง อันกุศลมูลตักเตือนแล้วเกิดในภพ
ที่สุด เข้าถึงกำเนิดพ่อครัว เราออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต เรามี
กาลฝน ๗ โดยกำเนิด ได้บรรลุอรหัต เราปรารภความเพียร มีใจแน่วแน่
ตั้งมั่นอยู่ในศีลด้วยดี ยังพระมหานาคให้ทรงยินดีแล้ว ได้อุปสมบทในกัลป
ที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยผลแห่งกรรมนั้น เรา
ไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายอาสนะดอกไม้ในกัลปที่ ๙๔ แต่
กัลปนี้ เราได้เจริญสัญญาใดในกาลนั้น เราเจริญสัญญานั้นอยู่ ได้บรรลุ
อาสวขัยแล้ว คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา
๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ฉะนี้แล.

ทราบว่า ท่านพระโสปากเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ โสปากเถราปทาน.

สุมังคลเถราปทานที่ ๑๐ (๒๐)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายอาหาร

[๒๒] เราประสงค์จะบูชาเครื่องเส้นสรวง จึงให้ตกแต่งโภชนาหารยืนอยู่ที่โรงใหญ่ คอยต้อนรับพราหมณ์ทั้งหลาย ครั้งนั้นเราได้เห็นพระผู้มีพระภาคสัมพุทธเจ้า พระนามว่าปิยทัสสีทรงมียศมาก ทรงนำโลกทั้งปวงให้วิเศษ เป็นสยัมภูอัครบุคคลผู้โชติช่วง อันพระสาวกทั้งหลายแวดล้อม รุ่งเรืองดังพระอาทิตย์ เสด็จดำเนินไปในถนน จึงประนมอัญชลียังจิตของตนให้เลื่อมใส นิมนต์ด้วยใจเท่านั้นว่า ขอเชิญพระมหามุนีเสด็จมา พระศาสดาผู้ยอดเยี่ยมในโลก ทรงทราบความดำริของเราเสด็จมาสู่ประตู (เรือน) เรากับพระขีณาสพหนึ่งพัน (เราทูลว่า) ขอนอบน้อมแด่พระองค์ผู้บุรุษอาชาไนย ขอนอบน้อมแด่พระองค์ผู้อุดมบุรุษ ขอเชิญเสด็จขึ้นปราสาทประทับนั่งบนอาสนะอันอุดมเถิด พระเจ้าข้า พระผู้มีพระภาคทรงฝึกพระองค์แล้ว มีบริวารอันฝึกแล้วทรงข้ามพ้นแล้ว ประเสริฐกว่าบรรดาผู้ข้ามเสด็จขึ้นปราสาทแล้ว ประทับนั่งบนอาสนะอันประเสริฐ อามิสใดที่เรารวบรวมไว้อันมีอยู่ในเรือนตน เรามีจิตเลื่อมใส ได้ถวายอามิสนั้น แด่พระพุทธเจ้าด้วยมือทั้งสองของตนโดยเคารพ เรามีจิตเลื่อมใส มีใจผ่องแผ้ว เกิดโสมนัส ประนมอัญชลีนมัสการพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุดว่า โอ พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ ในระหว่างพระอริยบุคคล ๘ นั่งฉันอยู่มีพระขีณาสพเป็นอันมาก อานุภาพนี้ของท่านทั้งหลาย เรานับถือพระผู้มีพระภาคนั้นเป็นสรณะ พระผู้มีพระภาคพระนามว่าปิยทัสสี เชษฐบุรุษของโลกประเสริฐกว่านระ ประทับนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์แล้วได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดได้นิมนต์สงฆ์ผู้ซื่อตรง มีจิตมั่นคง และพระตถาคตสัมพุทธเจ้าให้ฉัน เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ผู้นั้นจักได้เสวยเทวราชสมบัติ ๒๗ ครั้ง จักปรารภในกรรมของตน

รื่นรมย์อยู่ในเทวโลก จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๘๐ ครั้ง จักได้เป็น
พระราชาในแผ่นดินครอบครองพสุธา ๕๐๐ ครั้ง เราเข้าป่าไพรวันอันสัตว์
ร้าย (เสือโคร่ง) อาศัยอยู่ เริ่มตั้งความเพียรแล้ว เผากิเลสได้ ในกัลป
ที่ ๑๘๐๐ เราได้ให้ทานใดในเวลานั้น ด้วยผลแห่งทานนั้น เราไม่รู้ทุคติ
เลย นี้เป็นผลแห่งการถวายอาหาร คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้
ทำเสร็จแล้ว ฉะนี้แล.

ทราบว่า ท่านพระสุมังคลเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สุมังคลเถราปทาน

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. สีหาสนทายกเถราปทาน ๒. เอกถัมภิกเถราปทาน
๓. นันทเถราปทาน ๔. จุลลปันถกเถราปทาน
๕. ปิลินทวัจฉเถราปทาน ๖. ราหุลเถราปทาน
๗. อุปเสนวังคันตปุตตเถราปทาน ๘. รัฏฐปาลเถราปทาน
๙. โสปากเถราปทาน ๑๐. สุมังคลเถราปทาน

ในวรรคนี้ท่านประกาศคาถาไว้ ๑๓๗ คาถา.

จบ สีหาสนิยวรรคที่ ๒.

สุภูติวรรคที่ ๓

สุภูติเถราปทานที่ ๑ (๒๑)

ว่าด้วยผลแห่งการเจริญพุทธานุสสติ

[๒๓] ในที่ไม่ไกลภูเขาหิมวันต์ มีภูเขาชื่อนิสภะ เราได้สร้างอาศรมไว้ที่ภูเขานิสภะนั้นอย่างสวยงาม สร้างบรรณศาลาไว้ ในกาลนั้น เราเป็นชฎิลมีนามชื่อว่าโกลิยะ มีเดชรุ่งเรือง ผู้เดียว ไม่มีเพื่อน อยู่ที่ภูเขานิสภะ เวลานั้น เราไม่บริโภคผลไม้ เหง้ามันและใบไม้ ในกาลนั้น เราอาศัยใบไม้เป็นต้นที่เกิดเองและหล่นเองเลี้ยงชีวิต เราย่อมไม่ยังอาชีพให้กำเริบ แม้จะสละชีวิต ย่อมยังจิตของตนให้ยินดี เว้นอเนสนา จิตสัมปยุตด้วยราคะเกิดขึ้นแก่เรา เมื่อใด เมื่อนั้น เราบอกตนเองว่า เราผู้เดียวทรมานจิตนั้น ท่านกำหนัดในอารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนัด ขัดเคืองในอารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งความขัดเคือง และหลงใหลในอารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งความหลงใหล จงออกไปเสียจากป่า ที่อยู่นี้เป็นของท่านผู้บริสุทธิ์ ไม่มีมลทิน มีตบะ ท่านอย่าประทุษร้ายผู้บริสุทธิ์เลย จงออกไปเสียจากป่าเถิด ท่านจักเป็นเจ้าเรือนได้สิ่งที่ควรได้เมื่อใด ท่านอย่ายินดีแม้ทั้งสองอย่างนั้นเลย จงออกไปจากป่าเถิด เปรียบเหมือนฟืนเผาศพ ไม่ใช้ทำกิจอะไรที่ไหนๆ ไม้นั้นเขาไม่ได้สมมติว่า เป็นไม้ในบ้านหรือในป่า ฉันใด ท่านก็เปรียบเหมือนฟืนเผาศพ ฉันนั้น ไม่ใช่คฤหัสถ์ สมณะก็ไม่ใช่ วันนี้ ท่านพ้นจากเพศทั้งสอง จงออกจากป่าไปเสียเถิด ข้อนี้พึงมีแก่ท่านหรือหนอ ใครจะรู้ข้อนี้ของท่าน ใครจะนำธุระของเราไปโดยเร็ว เพราะท่านมากด้วยความเกียจคร้าน วิญญูชนจักเกลียดท่าน เหมือนชาวเมืองเกลียดของไม่สะอาดฉะนั้น ฤาษีทั้งหลาย จักคร่า ท่านมาโจทท้วง ทุกเมื่อ วิญญูชนจักประกาศท่านว่ามีศาสนาอันก้าวล่วงแล้ว ก็เมื่อไม่ได้สังวาส ท่านจักเป็นอยู่อย่างไร ช้างมีกำลัง เข้าไปหาช้างกุญชรตกมัน ๓ ครั้ง เกิดในสกุลช้างมาตังคะ มีอายุ ๖๐ ถอยกำลังแล้ว นำ (ขับ) ออกจากโขลง มันถูกขับจากโขลง

แล้ว ย่อมไม่ได้ความสุขสำราญ มันเป็นสัตว์มีทุกข์เศร้าใจ ซบเซา หวั่นไหวอยู่ ฉันใด ชฎิลทั้งหลายจักนำ (ขับ) แม้ท่านผู้มีปัญญาทรามออก ท่านถูกชฎิลเหล่านั้นขับไล่แล้ว จักไม่ได้ความสุขสำราญ ฉันนั้น ท่านเพรียบพร้อมแล้วด้วยลูกศร คือ ความโศก ทั้งกลางวันและกลางคืน จักถูกความเร่าร้อนแผดเผา เหมือนช้างถูกขับจากโขลง ฉะนั้น หม้อน้ำทองย่อมไม่ไปในที่ไหนๆ ฉันใด ท่านมีศีลอันเสื่อมแล้ว ก็ฉันนั้น จักไม่ไปในที่ไหนๆ แม้ท่านอยู่ครองเรือน ก็จักเป็นอยู่อย่างไร ทรัพย์อันเป็นของมารดา และแม้ของบิดาที่ฝังไว้ของท่านไม่มี ท่านจักต้องทำการงานของตน จะต้องอาบเหงื่อต่างน้ำ จักเป็นอยู่ในเรือนอย่างนี้ กรรมที่ดีนั้นท่านไม่ชอบ เราห้ามใจอันหมักหมมด้วยสังกิเลสอย่างนี้ ในที่นั้น เราได้ธรรมกถาต่างๆ ห้ามจิตจากบาปธรรม เมื่อเรามีปกติอยู่ด้วยความไม่ประมาทอย่างนี้ เวลา ๓ หมื่นปีล่วงเราไป (ผู้อยู่) ในป่าใหญ่ พระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ ทรงเห็นเราผู้ไม่ประมาท ผู้แสวงหาประโยชน์อันอุดมจึงเสด็จมายังสำนักของเรา พระพุทธเจ้ามีพระรัศมีดังสีทองชมพูนุทประมาณมิได้ ไม่มีใครเปรียบ ไม่มีใครเสมอด้วยพระรูป เสด็จจงกรมอยู่ในอากาศในเวลานั้น พระพุทธเจ้าไม่มีใครเสมอด้วยพระญาณ เสด็จจงกรมอยู่ในอากาศในกาลนั้น ดังพระยารังมีดอกบานสะพรั่ง เหมือนสายฟ้าในระหว่างกลีบเมฆ พระองค์เสด็จจงกรมอยู่ในอากาศในเวลานั้น ดังราชสีห์ผู้ไม่กลัว ดุจพญาช้างร่าเริง เหมือนพญาเสือโคร่งผู้ไม่ครั่นคร้าน พระพุทธเจ้ามีพระรัศมีดังแท่งทองสิงคี เปรียบด้วยถ่านเพลิงไม้ตะเคียน มีพระรัศมีโชติช่วงดังดวงแก้วมณีเสด็จจงกรมอยู่ในอากาศในกาลนั้น พระพุทธเจ้ามีพระรัศมีเปรียบดังเขา (แก้วใส) ไกรลาสอันบริสุทธิ์ เสด็จจงกรมอยู่ในอากาศในเวลานั้น ดังพระจันทร์ในวันเพ็ญ ดุจพระอาทิตย์เวลาเที่ยงเวลานั้น เราได้เห็นพระองค์เสด็จจงกรมอยู่ในอากาศ จึงคิดอย่างนี้ว่าสัตว์ผู้นั้นเป็นเทวดาหรือว่าเป็นมนุษย์ นระเช่นนี้ เราไม่เคยได้ฟังหรือเห็นในแผ่นดิน บทมนต์จะมีอยู่บ้างกระมัง ผู้นี้จักเป็นพระศาสดา ครั้นเราคิดอย่างนี้แล้ว ได้ยังจิตของตนให้เลื่อมใส เรารวบรวมดอกไม้และของหอม

ต่างๆ ไว้ในเวลานั้น ได้ปูลาดอาสนะดอกไม้อันวิจิตรดีเป็นที่รื่นรมย์ใจ แล้วได้กล่าวคำนี้กะพระพุทธเจ้าผู้เลิศกว่านระผู้เป็นสารถีว่า ข้าแต่พระวีรเจ้า อาสนะอันสมควรแก่พระองค์นี้ ข้าพระองค์จัดไว้ถวายแล้ว ขอได้โปรดทรงยังจิตของข้าพระองค์ให้ร่าเริง ประทับนั่งบนอาสนะดอกโกสุมเถิด พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าไม่ทรงตกพระทัย ดังพญาไกรสร ประทับนั่งบนอาสนะดอกโกสุมอันประเสริฐนั้น ๗ คืน ๗ วัน เราก็ได้นมัสการพระองค์ ๗ คืน ๗ วัน พระศาสดาผู้ยอดเยี่ยมในโลก เสด็จออกจากสมาธิแล้ว เมื่อทรงพยากรณ์กรรมของเรา ได้ตรัสพระดำรัสดังนี้ว่า ท่านจงเจริญพุทธานุสสติอันยอดเยี่ยมกว่าภาวนาทั้งหลาย ท่านเจริญพุทธานุสสตินี้แล้ว จักยังใจให้เต็มเปี่ยมได้ จักรื่นรมย์อยู่ในเทวโลกตลอด ๓ หมื่นกัลป จักได้เป็นจอมเทวดาเสวยเทวรัชสมบัติอยู่ ๘๐ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิอยู่ในแว่นแคว้น ๑๐๐๐ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพบูลย์โดยคณานับมิได้ จักได้เสวยสมบัตินั้นทั้งหมด นี้เป็นผลแห่ง (การเจริญ) พุทธานุสสติ เมื่อท่องเที่ยวอยู่ในภพน้อยภพใหญ่ จักได้โภคสมบัติเป็นอันมาก จะไม่มีความบกพร่องด้วยโภคะ นี้เป็นผลแห่ง (การเจริญ) พุทธานุสสติ ในแสนกัลป พระศาสดาทรงพระนามว่าโคดมโดยพระโคตร ซึ่งมีสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก ท่านจักทิ้งทรัพย์ ๘๐ โกฏิ ทาสและกรรมกรเป็นอันมาก จักบวชในพระศาสนาของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าโคดม จักยังพระสัมพุทธเจ้าโคดมศากยบุตรผู้ประเสริฐให้ทรงยินดี จักได้เป็นสาวกของพระศาสดา มีนามชื่อว่าสุภูติ พระศาสดาพระนามว่าโคดม ประทับนั่ง ณ ท่ามกลางภิกษุสงฆ์แล้ว จักทรงตั้งท่านว่าเป็นผู้เลิศใน ๒ ตำแหน่ง คือ ในคณะพระทักขิไณยบุคคล ๑ ในการอยู่โดยไม่มีข้าศึก ๑ พระสัมพุทธเจ้าผู้รุ่งเรือง ทรงเป็นนายกสูงสุด เป็นนักปราชญ์ ครั้นตรัสอย่างนี้แล้ว เสด็จเหาะขึ้นสู่อากาศ ดังพญาหงส์ในอัมพร เราอันพระโลกนาถทรงพร่ำสอนแล้ว นมัสการพระตถาคต มีจิตเบิกบาน เจริญพระพุทธานุสสติอันอุดมทุกเมื่อ ด้วยกุศลกรรมที่เราทำดีแล้วนั้น และด้วยการตั้งเจตนาไว้ เราละกายมนุษย์แล้ว ได้ไปสู่ภพ

ดาวดึงส์ ได้เป็นจอมเทวดาเสวยทิพยสมบัติ ๘๐ ครั้ง และได้เป็นพระ
เจ้าจักรพรรดิ ๑๐๐๐ ครั้ง ได้เป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพบูลย์ โดยคณานับ
มิได้ ได้เสวยสมบัติเป็นอันดี นี้เป็นผลแห่ง (การเจริญ) พุทธานุสสติ
เมื่อท่องเที่ยวอยู่ในภพน้อยภพใหญ่ เราย่อมได้โภคสมบัติเป็นอันมาก เรา
ไม่มีความบกพร่องโภคะเลย นี้เป็นผลแห่ง (การเจริญ) พุทธานุสสติ
ในแสนกัลปแต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมอันใดไว้ในกาลนั้น ด้วยผลแห่ง
กรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่ง (การเจริญ) พุทธานุสสติ
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้
แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ฉะนี้แล.

ทราบว่า ท่านพระสูภูติเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สุภูติเถราปทาน.

อุปวาณเถราปทานที่ ๒ (๒๒)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายธง

[๒๔] พระสัมพุทธชินเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ ทรงรู้จบธรรมทั้งปวง ทรงรุ่งเรือง ดังกองไฟ เสด็จปรินิพพานแล้ว มหาชนมาประชุมกันบูชาพระตถาคต กระทำจิตกาธารอย่างสวยงามแล้วปลงพระสรีระ มหาชนทั้งหมดพร้อมทั้ง เทวดาและมนุษย์ ทำสรีรกิจเสร็จแล้ว รวบรวมพระธาตุไว้ ณ ที่นั้น ได้ สร้างพระพุทธสถูปไว้ชั้นที่ ๑ แห่งพระพุทธสถูปนั้นสำเร็จด้วยทอง ชั้นที่ ๒ สำเร็จด้วยแก้วมณี ชั้นที่ ๓ สำเร็จด้วยเงิน ชั้นที่ ๔ สำเร็จด้วยแก้วผลึก ชั้นที่ ๕ ในพระพุทธสถูปนั้น สำเร็จด้วยแก้วทับทิม ชั้นที่ ๖ สำเร็จด้วย แก้วลาย (เพชรตาแมว) ชั้นบนสำเร็จด้วยรัตนล้วน ทางเดินสำเร็จด้วย แก้วมณี ไพรทีสำเร็จด้วยรัตนะ พระสถูปสำเร็จด้วยทองล้วนๆ สูงสุด หนึ่งโยชน์ เวลานั้น เทวดาทั้งหลายมาร่วมประชุมปรึกษากัน ณ ที่นั้นว่า แม้พวกเราก็จักสร้างพระสถูปถวายแด่พระโลกนาถผู้คงที่ พระธาตุจะได้ไม่ เรี่ยราย พระสรีระจะรวมกันเป็นอันเดียว เราทั้งหลายจักทำกุญแจใส่ใน พระพุทธสถูปนี้ เทวดาทั้งหลายจึงยังโยชน์อื่นให้เจริญด้วยรัตนะ ๗ ประการ (เทวดาทั้งหลายจึงนิรมิตพระสถูปให้สูงเพิ่มขึ้นอีกโยชน์หนึ่ง ด้วยรัตนะ ๗ ประการ) พระสถูปจึงสูง ๒ โยชน์ สว่างไหวขจัดความมืดได้ นาค ทั้งหลายมาประชุมร่วมปรึกษากัน ณ ที่นั้นในเวลานั้นว่า มนุษย์และเทวดา ได้สร้างพระพุทธสถูปแล้ว เราทั้งหลายอย่าได้ประมาทเลย ดังมนุษย์กับ เทวดาไม่ประมาท แม้พวกเราก็จักสร้างพระสถูปถวายแด่พระโลกนาถผู้คงที่ นาคเหล่านั้น จึงร่วมกันรวบรวมแก้วอินทนิล แก้วมหานิล และแก้วมณี มีรัศมีโชติช่วงปกปิดพระพุทธสถูป พระพุทธเจดีย์ประมาณเท่านั้น สำเร็จ ด้วยแก้วมณีล้วน สูงสุด ๓ โยชน์ ส่งแสงสว่างไสวในเวลานั้น ฝูงครุฑ มาประชุมร่วมปรึกษากันในเวลานั้นว่า มนุษย์เทวดาและนาคได้สร้างพระ พุทธสถูปแล้ว เราทั้งหลายอย่าประมาทเลย ดังมนุษย์เป็นต้นกับเทวดา

ไม่ประมาท แม้พวกเราก็จักสร้างสถูปถวายแด่พระโลกนาถผู้คงที่ ฝูงครุฑ จึงได้สร้างสถูปอันสำเร็จด้วยแก้วมณีล้วน และกุญแจก็เช่นนั้น ได้สร้างพระพุทธเจดีย์ต่อขึ้นไปให้สูงอีกโยชน์หนึ่ง พระพุทธสถูปสูงสุด ๔ โยชน์ รุ่งเรืองอยู่ ยังทิศทั้งปวงให้สว่างไสว ดังพระอาทิตย์อุทัยฉะนั้น และพวกกุมภัณฑ์ก็มาประชุมร่วมปรึกษากันในเวลานั้นว่า พวกมนุษย์และพวกเทวดา ฝูงนาคและฝูงครุฑ ได้สร้างสถูปอันอุดม ถวายเฉพาะแด่พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ พวกเราอย่าได้ประมาทเลย ดังมนุษย์เป็นต้นกับเทวดาไม่ประมาท แม้พวกเราก็จักสร้างสถูปถวาย แต่พระโลกนาถผู้คงที่ พวกเราจักปกปิดพระพุทธเจดีย์ต่อขึ้นไปด้วยรัตนะ พวกกุมภัณฑ์ได้สร้างพระพุทธเจดีย์ต่อขึ้นไปในที่สุดอีกโยชน์หนึ่ง เวลานั้นพระสถูปสูงสุด ๕ โยชน์ สว่างไสวอยู่ พวกยักษ์มาประชุมร่วมปรึกษากัน ณ ที่นั้นในเวลานั้นว่า เวลานั้น มนุษย์ เทวดา นาค กุมภัณฑ์ (และ) ครุฑ ได้พากันสร้างสถูปอันอุดมถวายเฉพาะแด่พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด พวกเราอย่าได้ประมาทเลย ดังมนุษย์เป็นต้น พร้อมกับเทวดาไม่ประมาท แม้พวกเราก็จักสร้างสถูปถวายแด่พระโลกนาถผู้คงที่ พวกเราจักปกปิดพระพุทธเจดีย์ต่อขึ้นไปด้วยแก้วผลึก พวกยักษ์จึงสร้างพระพุทธเจดีย์ต่อขึ้นไป ในที่สุดอีกโยชน์หนึ่ง เวลานั้น พระสถูปจึงสูงสุด ๖ โยชน์ สว่างไสวอยู่ พวกคนธรรพ์พากันมาประชุมร่วมปรึกษากันในเวลานั้นว่า สัตว์ทั้งปวง คือ มนุษย์ เทวดา นาค ครุฑ กุมภัณฑ์และยักษ์ พากันสร้างพระสถูปแล้ว บรรดาสัตว์เหล่านี้ พวกเรายังไม่ได้สร้าง แม้พวกเราก็จักสร้างสถูปถวายต่อพระโลกนาถผู้คงที่ พวกคนธรรพ์ จึงพากันสร้างไพรที ๗ ชั้น ได้สร้างตลอดทางเดิน เวลานั้น พวกคนธรรพ์ได้สร้างสถูปสำเร็จด้วยทองคำล้วน ในกาลนั้น พระสถูปจึงสูงสุด ๗ โยชน์ สว่างไสวอยู่ กลางคืนกลางวันไม่ปรากฏ แสงสว่างมีอยู่เสมอไป พระจันทร์พระอาทิตย์พร้อมทั้งดาวครอบงำรัศมีพระสถูปนั้นไม่ได้ ก็แสงสว่างโพลงไปไกลร้อยโยชน์โดยรอบ (พระสถูป) ในเวลานั้น มนุษย์เหล่าใดจะบูชาพระสถูป พวกเขาไม่ต้องขึ้นพระสถูป

พวกเขายกขึ้นไว้ในอากาศ ยักษ์ตนหนึ่งพวกเทวดาตั้งไว้ ชื่อว่าอภิสมมต มันยกธงหรือพวงดอกไม้ขึ้นไปในเบื้องสูง มนุษย์เหล่านั้นมองไม่เห็นยักษ์ เห็นแต่พวงดอกไม้ขึ้นไป ครั้นเห็นเช่นนี้แล้วกลับไป มนุษย์ทั้งหมด ย่อมไปสู่สุคติ มนุษย์เหล่าใดชอบใจในปาพจน์ และเหล่าใดเลื่อมใส ในพระศาสนา ต้องการจะเห็นปาฏิหาริย์ ย่อมบูชาพระสถูป เวลานั้น เราเป็นคนยากไร้อยู่ในเมืองหงสวดี เราได้เห็นหมู่ชนเบิกบาน จึงคิด อย่างนี้ในเวลานั้นว่า เรือนพระธาตุเช่นนี้ ของพระผู้มีพระภาคพระองค์ใด พระผู้มีพระภาคพระองค์นี้โอฬาร ก็หมู่ชนเหล่านี้มีใจยินดีไม่รู้จักอิ่มใน สักการะที่ทำอยู่ แม้เราก็จักทำสักการะแด่พระโลกนาถผู้คงที่บ้าง เราจักเป็น ทายาทในธรรมของพระองค์ในอนาคต เราจึงเอาเชือกผูกผ้าห่มของเราอัน ซักขาวสะอาดแล้ว คล้องไว้ที่ยอดไม้ไผ่ ยกเป็นธงขึ้นไว้ในอากาศ ยักษ์ อภิสมมตจับธงของเรานำขึ้นไปในอัมพร เราเห็นธงอันลมสะบัด ได้เกิด ความยินดีอย่างยิ่ง เรายังจิตให้เลื่อมใสในพระสถูปนั้นแล้ว เข้าไปหา ภิกษุรูปหนึ่ง กราบไหว้ภิกษุนั้นแล้ว ได้สอบถามถึงผลในการถวายธง ท่านยังความเพลิดเพลินและปีติให้เกิดแก่เรา กล่าวแก่เราว่า ท่านจักได้ เสวยวิบากของธงนั้นในกาลทั้งปวง จตุรงคเสนา คือ พลช้าง พลม้า พลรถ และพลเดินเท้า จักแวดล้อมท่านอยู่เป็นนิตย์ นี้เป็นผลแห่งการ ถวายธง ดนตรีละ ๖ หมื่น และกลองเภรีอันประดับสวยงามจะประโคม แวดล้อมท่านเป็นนิตย์ นี้เป็นผลแห่งการถวายธง หญิงสาวแปดหมื่น หกพัน อันประดับงดงาม มีผ้าและอาภรณ์วิจิตร สวมใส่แก้วมณี และ กุณฑล หน้าแฉล้ม แย้มยิ้ม มีตะโพกผึ่งผาย เอวเล็ก เอวบาง จักแวดล้อม (บำเรอ) ท่านเป็นนิตย์ นี้เป็นผลแห่งการถวายธง ท่านจักรื่นรมย์อยู่ใน เทวโลกตลอด ๓ หมื่นกัลป จักได้เป็นจอมเทวดาเสวยเทวรัชสมบัติอยู่ ๘๐ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๑๐๐๐ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้า ประเทศราชอันไพบูลย์โดยคณานับมิได้ ในแสนกัลป พระศาสดาทรง

พระนามว่าโคดม ซึ่งมีสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติ
ในโลก ท่านอันกุศลมูลตักเตือน เคลื่อนจากเทวโลกแล้ว ประกอบ
ด้วยบุญกรรม จักเกิดเป็นบุตรพราหมณ์ ท่านจักละทรัพย์ ๘๐ โกฏิ
ทาสและกรรมกร เป็นอันมากออกบวชในพระศาสนาของพระผู้มีพระภาค
พระนามว่าโคดม ท่านจักยังพระสัมพุทธเจ้า พระนามว่าโคดมศากยบุตร
ผู้ประเสริฐให้โปรดปราณแล้ว จักได้เป็นพระสาวกของพระศาสดา มีชื่อ
ว่าอุปวาณะ กรรมที่เราทำแล้วในแสนกัลป ให้ผลแก่เราในที่นี้แล้ว
เราเผากิเลสของเราแล้ว ดุจกำลังลูกศรพ้นแล่งไปแล้ว เมื่อเราเป็น
พระเจ้าจักรพรรดิ เป็นใหญ่ในทวีปทั้ง ๔ เธอทั้งหลายจักยกขึ้นโดยรอบ
๓ โยชน์ทุกเมื่อ ในแสนกัลปแต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใดไว้ในเวลานั้น
ด้วยผลแห่งกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายธง คุณ
วิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และแม้อภิญญา ๖ เราทำ
ให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ฉะนี้แล

ทราบว่า ท่านพระอุปวาณเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการ ฉะนี้แล.

จบ อุปวาณเถราปทาน.

ตีณิสรณาคมนียเถราปทานที่ ๓ (๒๓)

ว่าด้วยผลแห่งการรับสรณะ ๓

[๒๕] เราเป็นคนบำรุงมารดาบิดา อยู่ในนครจันทวดีเวลานั้น เราเลี้ยงดูมารดาบิดาของเราผู้ตาบอด เรานั่งอยู่ในที่ลับ คิดอย่างนี้ในเวลานั้นว่า เราเลี้ยงดูมารดาบิดาอยู่ จึงไม่ได้บวช โลกทั้งหลายอันความมืดมนอนธการปิดแล้ว ย่อมถูกไฟ ๓ กองเผา เมื่อเราเกิดแล้วในภพเช่นนี้ ไม่มีใครจะเป็นผู้แนะนำ พระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติแล้วในโลก บัดนี้ พระพุทธศาสนากำลังรุ่งเรือง สัตว์ผู้ใคร่บุญอาจรื้อถอนตนขึ้นได้ เราจะรับสรณะ ๓ แล้วจะรักษาให้บริบูรณ์ ด้วยกุศลกรรมที่ได้ทำแล้วนั้น เราจะพ้นทุคติได้ เราได้เข้าไปหาท่านพระสมณะชื่อนิสภะ อัครสาวกของพระพุทธเจ้าแล้วรับสรณคมน์ ในครั้งนั้นเรามีอายุได้แสนปี ได้รักษาสรณคมน์ให้บริบูรณ์ตลอดเวลาเท่านั้น เมื่อกาลที่สุดล่วงไป เราได้ระลึกถึงสรณคมน์ ด้วยกุศลกรรมที่ได้ทำแล้วนั้น เราได้ไปสู่ภพดาวดึงส์ เมื่อเรายังอยู่ในเทวโลกประกอบแต่บุญกรรม เราอุบัติ ณ ประเทศใดๆ เราย่อมได้เหตุ ๘ ประการ คือ ในประเทศนั้นๆ เราเป็นผู้อันเขาบูชาทุกทิศ ๑ เป็นผู้มีปัญญาคมกล้า ๑ เทวดาทั้งปวงย่อมประพฤติตามเรา ๑ เราย่อมได้โภคสมบัติไม่ขาดสาย ๑ เป็นผู้มีผิวพรรณดังทอง ๑ เป็นผู้มีปฏิภาณในที่ทั้งปวง ๑ เป็นผู้ไม่หวั่นไหวต่อมิตร ๑ ยศของเราสูงสุด ๑ เราได้เป็นจอมเทวดาเสวยเทวรัชสมบัติอยู่ ๘๐ ครั้ง อันนางอัปสรแวดล้อมเสวยสุขอันเป็นทิพย์ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๗๕ ครั้ง ได้เป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพบูลย์โดยคณนานับมิได้ เมื่อถึงภพที่สุด เราประกอบด้วยบุญกรรม เกิดในสกุลพราหมณ์มหาศาลมั่งคั่งที่สุดในนครสาวัตถี เวลาเย็น (วันหนึ่ง) เราต้องการจะเล่น แวดล้อมด้วยพวกเด็ก ออกจากนครแล้ว เข้าไปสู่สังฆาราม ณ ที่นั้น เราได้เห็นพระสมณะผู้พ้นวิเศษแล้ว ไม่มีอุปธิ ท่านแสดงธรรมแก่เรา และได้ให้สรณะแก่เรา เรานั้นฟังสรณะแล้ว ระลึกถึงสรณะของเราได้ นั่งอยู่บนอาสนะอันหนึ่ง

ได้บรรลุอรหัต เราได้บรรลุอรหัตนับแต่เกิดได้เจ็ดปี พระพุทธเจ้ามีพระจักษุ ทรงรู้คุณของเราแล้ว ทรงประทานอุปสมบทในกัลปอันประมาณมิได้แต่กัลปนี้ เราได้ถึงสรณะ กรรมที่เราทำดีแล้วเพียงนั้น ได้ให้ผลแก่เรา ณ ที่นี้ สรณะเรารักษาดีแล้ว ความปรารถนาแห่งใจเรานั้นตั้งไว้ดีแล้ว เราได้เสวยยศทุกอย่างแล้ว ได้บรรลุบทอันไม่หวั่นไหว ท่านเหล่าใดมีความต้องการฟัง ท่านเหล่านั้นจงฟังเรากล่าว เราจักบอกความแห่งบทที่เราเห็นเองแก่ท่านทั้งหลาย พระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติแล้ว ในโลกศาสนาของพระชินเจ้าเป็นไปอยู่ พระองค์ทรงตีกลองอมฤต อันเป็นเครื่องบรรเทาลูกศร คือความโศกได้ ท่านทั้งหลายพึงทำสักการะอันยิ่งในบุญเขตอันยอดเยี่ยม ตามกำลังของตน ท่านทั้งหลายจักพบนิพพาน ท่านทั้งหลายจงรับไตรสรณคมน์ จงรักษาศีล ๕ ยังจิตให้เลื่อมใสในพระพุทธเจ้าแล้ว จักทำที่สุดทุกข์ได้ ท่านทั้งหลายจงยกเราเป็นตัวอย่างรักษาศีลแล้ว แม้ทุกท่านก็จัก ได้บรรลุอรหัตโดยไม่นานเลยเราเป็นผู้มีวิชชา ๓ บรรลุอิทธิวิธี ฉลาดในเจโตปริยญาณ ข้าแต่พระมหาวีรเจ้าข้าพระองค์เป็นสาวกของพระองค์ ขอถวายบังคม จรณะของพระศาสดาในกัลปอันประมาณมิได้แต่กัลปนี้ เราได้นับถือพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลในการถึงสรณคมน์ คุณวิเศษเหล่านี้ คือปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ฉะนี้แล.

ทราบว่า ท่านพระตีสรณาคมนิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ตีณิสรณาคมนิยเถราปทาน.

เบญจสีลสมาทานนิยเถราปทานที่ ๔ (๒๔)

ว่าด้วยผลแห่งการรักษาเบญจศีล

[๒๖] เวลานั้น เราเป็นคนทำการรับจ้างอยู่ในนครจันทวดี เรามัวประกอบในการนำมาซึ่งการงานของผู้อื่น จึงไม่ได้บวช โลกทั้งหลายถูกความมืดใหญ่หลวงปิดบังแล้ว ย่อมถูกไฟ ๓ กองเผา เราควรจะประกอบด้วยอุบายอะไรหนอ ไทยธรรมของเราไม่มี และเราเป็นคนยากไร้ทำการรับจ้างอยู่ ผิฉะนั้น เราพึงรักษาเบญจศีลให้บริบูรณ์เถิด เราจึงเข้าไปหาพระภิกษุชื่อนิสภะ ผู้เป็นสาวกของพระมุนีพระนามว่าอโนมทัสสี แล้วได้รับสิกขาบท ๕ เวลานั้นเรามีอายุแสนปี เรารักษาเบญจศีลให้บริบูรณ์ตลอดเวลาเท่านั้น เมื่อเวลาใกล้ตายมาถึงเข้า ทวยเทพย่อมยังเราให้ชื่นชม (เชื้อเชิญเรา) ว่า ท่านผู้นิรทุกข์ รถอันเทียมด้วยม้าพันหนึ่งนี้ปรากฏแล้วเพื่อท่าน เมื่อจิตดวงหลังเป็นไป เราได้ระลึกถึงศีลของเรา ด้วยกุศลกรรมที่ได้ทำแล้วนั้น เราได้ไปสู่ภพดาวดึงส์ ได้เป็นจอมเทวดาเสวยราชสมบัติในเทวโลก ๓๐ ครั้ง แวดล้อมด้วยนางอัปสรทั้งหลาย เสวยสุขอันเป็นทิพย์อยู่ และได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๗๕ ครั้ง ได้เป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพบูลย์โดยคณานับมิได้ เราอันกุศลมูลตักเตือนแล้วเคลื่อนจากเทวโลก มาเกิดในสกุลพราหมณ์มหาศาลอันมั่งคั่งในนครไพสาลี เมื่อศาสนาของพระชินเจ้ายังรุ่งเรืองอยู่ มารดาและบิดาของเราได้รับสิกขาบท ๕ ในเวลาใกล้พรรษา เราฟังศีลอยู่พร้อมกับมารดาและบิดาจึงระลึกถึงศีลของเราได้ เรานั่งอยู่บนอาสนะอันเดียว ได้บรรลุอรหัตแล้วเราได้บรรลุอรหัตนับแต่เกิดได้ ๕ ปี พระพุทธเจ้าผู้มีจักษุทรงทราบคุณของเราแล้ว ได้ประทานอุปสมบทให้เรา เรารักษาสิกขาบท ๕ ให้บริบูรณ์แล้ว ไม่ได้ไปสู่วินิบาตเลย ตลอดกัลปหาประมาณมิได้แต่กัลปนี้ เรานั้นได้เสวยยศเพราะกำลังแห่งศีลเหล่านั้น เมื่อจะประกาศผลของศีลที่เราได้เสวยแล้ว โดยจะนำมาประกาศตลอดโกฏิกัลป ก็พึงประกาศได้เพียงเอกเทศ เรารักษาเบญจศีลแล้ว ย่อมได้เหตุ ๓ ประการ คือ เราเป็นผู้มีอายุยืน

นาน ๑ มีโภคสมบัติมาก ๑ มีปัญญาคมกล้า ๑ เมื่อเราประกาศผลของ
ศีลทั้งปวงกะหมู่มนุษย์อันมีประมาณยิ่ง เราท่องเที่ยวอยู่ในภพน้อยใหญ่
ย่อมได้ฐานะเหล่านี้ พระสาวกของพระชินเจ้าทั้งหลาย ประพฤติอยู่ในศีลหา
ประมาณมิได้ ถ้าจะพึงยินดีอยู่ในภพ จะพึงมีผลเช่นไร เบญจศีลอันเรา
ผู้เป็นคนรับจ้าง มีความเพียรประพฤติดีแล้ว เราพ้นจากเครื่องผูกทั้งปวงได้
ในวันนี้ ด้วยศีลนั้น ในกัลปอันประมาณมิได้ แต่กัลปนี้ เรารักษาเบญจศีล
แล้ว ไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่ง (การรักษา) เบญจศีล คุณวิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และแม้อภิญญา ๖ เราพึงทำให้
แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ฉะนี้แล.

ทราบว่า ท่านพระเบญจศีลสมาทานิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ เบญจสีลสมาทานิยเถราปทาน.

อันนสังสาวกเถราปทานที่ ๕ (๒๕)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายภิกษา

[๒๗] เราได้ปีติอย่างยิ่ง เพราะได้เห็นสัมพุทธเจ้า ผู้มีพระฉวีวรรณดังทองคำ พระนามว่าสิทธัตถะ เสด็จดำเนินอยู่ในระหว่างตลาด เช่นกับเสาค่ายทอง มีพระลักษณะประเสริฐ ๓๒ ประการ ดังดวงประทีปส่องโลกให้โชติช่วง หาประมาณมิได้ ไม่มีใครเปรียบ ฝึกพระองค์แล้ว ทรงความรุ่งเรือง เราถวายอภิวาทสัมพุทธเจ้าแล้ว นิมนต์พระองค์ผู้มหามุนีให้เสวย พระมุนีผู้ประกอบด้วยกรุณาในโลก ทรงอนุโมทนาแก่เราในกาลนั้น เรายังจิตให้เลื่อมใสในพระพุทธเจ้า ผู้ทรงพระมหากรุณาพระองค์นั้น ทรงทำความชื่นชมอย่างยิ่งแล้ว บันเทิงอยู่ในสวรรค์ตลอดกัลปหนึ่ง ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายทานใดในเวลานั้น ด้วยผลแห่งทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายภิกษา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ฉะนี้แล.

ทราบว่า ท่านพระอันนสังสาวกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อันนสังสาวกเถราปทาน.

ธูปทายกเถราปทานที่ ๖ (๒๖)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายธูป

[๒๘] เรามีจิตเลื่อมใส ได้ถวายธูปไว้ในพระคันธกุฎีของพระผู้มีพระภาคพระนาม
ว่าสิทธัตถะ เชษฐบุรุษของโลก ผู้คงที่เราเข้าถึงกำเนิดใดๆ คือความ
เป็นเทวดาหรือมนุษย์ ในกำเนิดนั้นๆ เราย่อมเป็นที่รักของชนแม้
ทั้งหมด นี้เป็นผลแห่งการถวายธูป ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้
ถวายธูปใดในเวลานั้น ด้วยผลแห่งการถวายธูปนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย
นี้เป็นผลแห่งการถวายธูป คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ฉะนี้แล.

ทราบว่า ท่านพระธูปทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ธูปทายกเถราปทาน

ปุพินปูชกเถราปทานที่ ๗ (๒๗)

ว่าด้วยผลแห่งการเกลี่ยทราย

[๒๙] เราขนเอาทรายเก่าที่โพธิมณฑลอันอุดม แห่งพระผู้มีพระภาคพระนามว่า
ว่าวิปัสสีออกทิ้ง แล้วเกลี่ยทรายอันสะอาดไว้ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้
เราได้ถวายทรายใด ด้วยผลการถวายทรายนั้นเราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็น
ผลแห่งการถวายทราย ในกัลปที่ ๕๓ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระราชา
ครอบครองคน ได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิมีกำลังมาก มีพระนามว่ามหาปุพินะ
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เรา
ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ฉะนี้แล.

ทราบว่า ท่านพระปุพินปูชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปุพินปูชกเถราปทาน.

อุตติยเถราปทานที่ ๘ (๒๘)

ว่าด้วยผลแห่งการส่งข้ามฟาก

[๓๐] เวลานั้น เราเป็นจระเข้อยู่ใกล้ฝั่งแม่น้ำจันทภาคา เราขวนขวายหาเหยื่อของตน ได้ไปยังท่าน้ำ สมัยนั้น พระสยัมภูผู้อัครบุคคลพระนามว่าสิทธัตถะ พระองค์ประสงค์จะเสด็จข้ามแม่น้ำ จึงเสด็จเข้ามาสู่ท่าน้ำ ก็เมื่อพระสัมพุทธเจ้าเสด็จมาถึง แม้เราก็มาถึงที่ท่าน้ำนั้น เราได้เข้าไปใกล้พระสัมพุทธเจ้าแล้ว ได้กราบทูลดังนี้ว่า เชิญเสด็จขึ้น (หลังข้าพระองค์) เถิดพระมหาวีรเจ้า ข้าพระองค์จักข้ามส่งพระองค์ ขอพระองค์ทรงอนุเคราะห์วิสัยของบิดาข้าพระองค์เถิด พระมหามุนี พระมหามุนีทรงสดับคำทูลเชิญของเราแล้วเสด็จขึ้น (หลัง) เรารำเริง มีจิตยินดี ได้ข้ามส่งพระผู้มีพระภาค ผู้นายกของโลก ที่ฝั่งแม่น้ำโน้น พระผู้มีพระภาคสิทธัตถะนายกของโลก ทรงยังเราให้พอใจ ณ ที่นั้นว่า ท่านจักได้บรรลุอมตธรรม เราเคลื่อนจากกายนั้นแล้ว ได้ไปสู่เทวโลก แวดล้อมด้วยนางอัปสร เสวยสุขอันเป็นทิพย์อยู่ เราได้เป็นจอมเทวดา เสวยเทวรัชสมบัติอยู่ ๗ ครั้ง ได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิผู้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน ๓ ครั้ง เราขวนขวายในวิเวก มีปัญญาและสำรวมแล้วด้วยดี ทรงกายอันเป็นที่สุดอยู่ในศาสนาพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ข้ามส่งพระนราสภ ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการข้ามส่งพระนราสภ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ฉะนี้แล.

ทราบว่า ท่านพระอุตติยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อุตติยเถราปทาน.

เอกัญชลิกเถราปทานที่ ๘ (๒๘)

ว่าด้วยผลแห่งการประนมอัญชลี

[๓๑] เราได้เห็นพระสัมพุทธเจ้า ผู้มีพระฉวีวรรณเปล่งปลั่งดังทองพระนามว่า วิปัสสี เลิศกว่าผู้นำหมู่ เป็นนระผู้แกล้วกล้า ทรงแนะนำดี ทรงทรมานผู้ที่ยังมิได้ทรมาน ผู้คงที่ ทรงมีวาทะมาก มีมติมาก เสด็จดำเนินไประหว่างตลาด จึงมีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส ได้ประนมอัญชลีไหว้ ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ประนมอัญชลีไหว้อันใด ในเวลานั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการประนมอัญชลีไหว้ คุณวิเศษเหล่านี้ คือปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระเอกัญชลิกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ เอกัญชลิกเถราปทาน.

โขมทายกเถราปทานที่ ๑๐ (๓๐)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผ้าโขมะ

[๓๒] เวลานั้น เราเป็นพ่อค้าอยู่ในนครพันธุมดี ด้วยการค้าขายนั้น เราได้เลี้ยงดูภริยา และก่อสร้างกุศลสมบัติ เราต้องการกุศล ได้ถวายผ้าโขมะผืนหนึ่งแด่พระศาสดาพระนามว่าวิปัสสี ผู้ทรงแสวงหาคุณใหญ่หลวง เสด็จดำเนินอยู่ในถนน ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เวลานั้น เราได้ถวายผ้าโขมะใด ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลการถวายผ้าโขมะในกัลปที่ ๒๗ แต่กัลปนี้ เราเป็นพระเจ้าจักรพรรดิพระนามว่า สินธวสันทนะ สมบูรณ์ด้วยรัตนะ ๗ ประการ เป็นใหญ่ในทวีปทั้ง ๔ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระโขมทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ โขมทายกเถราปทาน.

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. สุภูติเถราปทาน ๒. อุปวาณเถราปทาน
๓. ตีณิสรณาคมนิยเถราปทาน ๔. เบญจสีลสมาทานนิยเถราปทาน
๕. อันนสังสาวกเถราปทาน ๖. ธูปทายกเถราปทาน
๗. ปุพินปูชกเถราปทาน ๘. อุตติยเถราปทาน
๙. เอกัญชลิกเถราปทาน ๑๐. โขมทายกเถราปทาน

คาถารวมทั้งหมดที่ท่านกล่าวไว้มี ๑๘๕ คาถา.

จบ สุภูติวรรคที่ ๓.

จบ ภาณวารที่ ๔.

กุณฑธานวรรคที่ ๔

กุณฑธานเถราปทาน ๑ (๓๑)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผลกล้วย

[๓๓] เรามีจิตเลื่อมใสโสมนัส ได้บำรุงพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด ตรัสรู้เอง เป็นอัครบุคคล ซึ่งทรงหลีกเร้นอยู่ตลอด ๗ วัน เรารู้เวลาที่พระองค์เสด็จออกจากที่หลีกเร้น ได้ถือผลกล้วยใหญ่เข้าไปถวายพระมหามุนีพระนามว่าปทุมุตระ พระผู้มีพระภาคสัพพัญญูผู้นำของโลก เป็นมหามุนี ทรงยังจิตของเราให้เลื่อมใส ทรงรับไว้แล้วเสวย พระสัมพุทธเจ้า ผู้ทรงนำหมู่ชั้นยอดเยี่ยมเสวยแล้ว ประทับนั่งบนอาสนะของพระองค์ ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ยักษ์เหล่าใดประชุมกันอยู่ที่ภูเขานี้ และคณะภูตในป่าทั้งหมดนั้น จงฟังคำเรา ผู้ใดบำรุงพระพุทธเจ้าผู้เที่ยง ดังไกรสรราชสีห์ เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ผู้นั้นจักได้เป็นท้าวเทวราช ๑๑ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๓๔ ครั้ง ในกัลปที่แสน พระศาสดาทรงพระนามว่าโคดมโดยพระโคตร ซึ่งมีสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก ผู้นั้นได้ด่าสมณะทั้งหลายผู้มีศีล หาอาสวะมิได้ จักได้ชื่อ (อันเหมาะสม) ด้วยวิบากแห่งกรรมอันลามก เขาจักได้เป็นโอรสทายาทในธรรมของพระศาสดาพระองค์นั้น อันธรรมนิรมิตแล้ว จักเป็นสาวกมีชื่อว่ากุณฑธานะ เราประกอบเนืองๆ ซึ่งความสงัด เพ่งฌาน ยินดีในฌาน ยังพระศาสดาให้ทรงโปรดปราน ไม่มีอาสวะอยู่ พระชินเจ้าอันพระสาวกทั้งหลายแวดล้อม ห้อมล้อมด้วยภิกษุสงฆ์ ประทับนั่ง ณ ท่ามกลางสงฆ์แล้ว ทรงให้เรารับการแจกสลาก เราห่มผ้าเฉวียงบ่าข้างหนึ่ง ถวายบังคมพระศาสดาผู้นำของโลก เมื่อภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่ ได้รับสลากที่หนึ่งไว้ข้างหน้าของผู้ประเสริฐ ด้วย

กรรมนั้น พระผู้มีพระภาคทรงยังหมื่นโลกธาตุให้หวั่นไหว ประทับนั่ง
ณ ท่ามกลางภิกษุสงฆ์ ทรงตั้งเราไว้ในอัครฐาน เรามีความเพียรอันนำซึ่ง
ธุระ นำความเกษมจากโยคะมาให้ เราทรงกายเป็นที่สุดไว้ในศาสนาของ
พระสัมมาสัมพุทธเจ้า คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระกุณฑธานเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ กุณฑธานเถราปทาน.

สาคตเถราปทานที่ ๒ (๓๒)

ว่าด้วยผลแห่งการสรรเสริญพระพุทธเจ้า

[๓๔] ในกาลนั้น เราเป็นพราหมณ์มีนามชื่อว่า โสภิตะ อันบริวารพร้อมด้วยศิษย์แวดล้อมแล้ว ได้ไปยังอาราม สมัยนั้นพระผู้มีพระภาคผู้อุดมบุรุษแวดล้อมด้วยภิกษุสงฆ์ เสด็จออกจากประตูพระอารามแล้วประทับยืนอยู่ เราได้เห็นพระสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ผู้ฝึกพระองค์แล้ว แวดล้อมด้วยภิกษุสงฆ์ผู้ฝึกตนแล้ว จึงยังจิตของตนให้เลื่อมใสแล้วเชยชมพระองค์ผู้นำของโลกว่า ต้นไม้ทุกชนิดนั้น งอกงามบนแผ่นดิน ฉันใด สัตว์ผู้มีความรู้ก็ฉันนั้น ย่อมงอกงามในศาสนาของพระชินเจ้า พระองค์สัพพัญญูผู้ทรงนำหมู่แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ ทรงถอนคนเป็นอันมากออกจากทางผิดแล้ว ตรัสบอกทางที่ถูก พระองค์ฝึกพระองค์แล้วแวดล้อมด้วยผู้ฝึกตนแล้ว ทรงเพ่งฌาน แวดล้อมด้วยผู้เพ่งฌาน ทรงมีความเพียร แวดล้อมด้วยผู้ส่งตนไปแล้ว ผู้สงบระงับและผู้คงที่ ประดับด้วยบริษัท ย่อมงามด้วยพระญาณอันเกิดแต่บุญ รัศมีของพระองค์รุ่งเรือง ดังพระอาทิตย์อุทัยฉะนั้น พระศาสดาพระนามว่า ปทุมุตระ ผู้ทรงแสวงหาคุณใหญ่ ทอดพระเนตรเห็นเราผู้มีจิตเลื่อมใส ประทับยืนท่ามกลางภิกษุสงฆ์ ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า พราหมณ์ใดยังความร่าเริงให้เกิดแล้ว สรรเสริญเรา พราหมณ์นั้นจักรื่นรมย์อยู่ในเทวโลกตลอดแสนกัลป อันกุศลมูลตักเตือนแล้ว จักเคลื่อนจากสวรรค์ชั้นดุสิต แล้วจักบวชในศาสนาของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าโคดม ครั้นบวชในศาสนาแล้วจักได้ความยินดีและความร่าเริง จักเป็นสาวกของพระศาสดามีนามชื่อว่าสาคตะ เราบวชแล้วเว้นกรรมอันลามกด้วยกาย ละวจีทุจริต ยังอาชีพให้บริสุทธิ์ เราเป็นอยู่อย่างนี้ เป็นผู้ฉลาดในเตโชธาตุ กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว

เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสาคตเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบสาคตเถราปทาน.

มหากัจจายนเถราปทานที่ ๓ (๓๓)

ว่าด้วยผลแห่งการทาทองพระเจดีย์

[๓๕] เราได้ให้ทำแผ่นศิลาไว้แล้ว ได้เอาทองฉาบทาพระเจดีย์ชื่อปทุม ของพระผู้มีพระภาคผู้เป็นที่พึ่งของโลกพระนามว่าปทุมุตระ และได้กั้นฉัตรอันสำเร็จด้วยแก้ว แล้วเอาพัดวาลวิชนีพัดถวายพระพุทธเจ้าผู้เป็นเผ่าพันธุ์ของโลก ผู้คงที่ ภูมเทวดามีประมาณเท่าไร มาประชุมกันทั้งหมดในเวลานั้น ด้วยความหวังว่า พระศาสดาจักตรัสผลแห่งอาสนะและฉัตรแก้ว พวกเราจักฟังพระศาสดาตรัสทั้งหมดนั้น พึงยังความร่าเริงให้เกิดอย่างยิ่งในศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระสยัมภูผู้อัครบุคคลประทับนั่งบนอาสนะทองแล้ว แวดล้อมด้วยภิกษุสงฆ์ ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดได้ถวายอาสนะอันสำเร็จด้วยทองและแก้วนี้ เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ผู้นั้นจักเป็นจอมเทวดาเสวยเทวรัชสมบัติอยู่ ๓๐ กัลป จักมีรัศมีแผ่ไปโดยรอบตลอดร้อยโยชน์ มาสู่มนุษยโลกแล้ว จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิมีพระนามว่าปภัสสระ จักเป็นผู้มีเดชอันรุ่งเรือง จักได้เป็นกษัตริย์ มีรัตนะ ๘ ประการ โชติช่วงอยู่โดยรอบ ทั้งกลางคืนกลางวัน ดังพระอาทิตย์อุทัยฉะนั้น ในกัลปที่แสน พระศาสดามีพระนามชื่อว่าโคดมซึ่งมีสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก ผู้นั้นอันกุศลมูลตักเตือนแล้ว จักเคลื่อนจากภพดุสิต จักเป็นบุตรพราหมณ์ มีนามชื่อว่ากัจจานะ ภายหลัง เขาบวชแล้วจักตรัสรู้ ไม่มีอาสวะอยู่ พระโคดมผู้ส่องโลกให้โชติช่วงจักทรงตั้งไว้ในตำแหน่งอันเลิศ ผู้นั้น จักกล่าวปัญหาที่ถูกถามแล้วโดยย่อให้พิสดาร และเมื่อกล่าวปัญหานั้น จักยังอัธยาศัยให้เต็ม พราหมณ์ผู้เป็นอภิชาตบุตรในสกุลอันมั่งคั่ง

เรียนจบมนต์ ละทรัพย์และข้าวเปลือกแล้ว บวชเป็นบรรพชิต เมื่อถูก
ถามปัญหาแม้โดยย่อ เราก็กล่าวแก้ได้โดยพิสดาร เราย่อมยังอัธยาศัย
ของชนเหล่านั้นให้เต็ม ย่อมยังพระผู้มีพระภาคผู้สูงกว่าสัตว์ให้โปรดปราน
พระมหาวีรเจ้าผู้ตรัสรู้เอง เป็นอัครบุคคล ทรงโปรดปรานเรา ประทับนั่ง
ณ ท่ามกลางสงฆ์แล้ว ทรงตั้งเราไว้ในเอตทัคคสถาน คุณวิเศษเหล่านี้
คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระมหากัจจายนเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ มหากัจจายนเถราปทาน.

กาฬุทายีเถราปทานที่ ๔ (๓๔)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายข้าวชั้นพิเศษ

[๓๖] เมื่อพระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ เชษฐบุรุษของโลก ผู้คงที่เสด็จดำเนินทางไกล เที่ยวจาริกไป ในเวลานั้น เราได้ถือเอาดอกปทุม ดอกอุบล และดอกมะลิซ้อนอันบานสะพรั่ง และถือข้าว (สุก) ชั้นพิเศษมาถวายแด่พระศาสดา พระมหาวีรชินเจ้า ทองเสวยข้าวชั้นพิเศษอันเป็นโภชนะดี และทรงรับดอกไม้นั้นแล้ว ทรงยังเราให้รื่นเริงว่า ผู้ใดได้ถวายดอกปทุมอันอุดม เป็นที่ปรารถนา เป็นที่ใคร่ในโลกนี้แก่เรา ผู้นั้นทำกรรมที่ทำได้ยากนัก ผู้ใดได้บูชาดอกไม้ และได้ถวายข้าวชั้นพิเศษแก่เรา เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ผู้นั้นจักได้เสวยเทวรัชสมบัติ ๑๘ ครั้ง ดอกอุบล ดอกปทุม และดอกมะลิซ้อน จะมีในเบื้องบนผู้นั้นด้วยผลแห่งบุญนั้น ผู้นั้นจักสร้างหลังคาอันประกอบด้วยของหอมอันเป็นทิพย์ไว้ในอากาศ จักทรงไว้ในเวลานั้น จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๒๕ ครั้ง จักได้เป็นพระราชาในแผ่นดินครอบครองพสุธา ๕๐๐ ครั้ง ในกัลปที่แสน พระศาสดามีพระนามชื่อว่าโคดม ซึ่งมีสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก ผู้นั้นปรารถนาในกรรมของตน อันกุศลมูลตักเตือนแล้ว จักได้เป็นบุตรผู้มีชื่อเสียง ทำความเพลิดเพลินให้เกิดแก่เจ้าศากยะทั้งหลายแต่ภายหลัง ผู้นั้นอันกุศลมูลตักเตือนแล้วจักบวช จักกำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้วไม่มีอาสวะนิพพาน พระโคดมผู้เผ่าพันธุ์ของโลก จักทรงตั้งผู้นั้นซึ่งบรรลุปฏิสัมภิทา ได้ทำกิจที่ควรทำเสร็จแล้ว ไม่มีอาสวะ ในเอตทัคคสถาน ผู้นั้นมีตนส่งไปแล้วเพื่อความเพียร สงบระงับ ไม่มีอุปธิ จักเป็นสาวกของพระศาสดามีนามชื่อว่าอุทายี เรากำจัดราคะ โทสะ โมหะ มานะ และมักขะ

ได้แล้ว กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว ไม่มีอาสวะอยู่ เรายังพระสัม
พุทธเจ้าให้ทรงโปรดปราน มีความเพียร มีปัญญา และพระสัมพุทธเจ้า
ทรงเลื่อมใส ทรงตั้งเราไว้ในเอตทัคคสถาน คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระ
พุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระกาฬุทายีเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ กาฬุทายีเถราปทาน.

โมฆราชเถราปทานที่ ๕ (๓๕)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายบังคมพระพุทธเจ้า

[๓๗] ก็พระผู้มีพระภาคผู้สยัมภู พระนามว่าอัตถทัสสี ไม่ทรงแพ้อะไรๆ แวดล้อมด้วยภิกษุสงฆ์ เสด็จดำเนินไปในถนน เราแวดล้อมด้วยพวกศิษย์ทั้งหลายออกจากเรือนไป ครั้นแล้วได้พบพระผู้มีพระภาคผู้เป็นนายกของโลกที่ถนนนั้น เราได้ประนมอัญชลีบนเศียรเกล้าถวายบังคมพระสัมพุทธเจ้า ยังจิตของตนให้เลื่อมใสแล้ว เชยชมพระองค์ผู้นายกของโลก สัตว์มีรูปก็ดี มีสัญญาก็ดี ไม่มีสัญญาก็ดี ประมาณเท่าใด สัตว์เหล่านั้นย่อมเข้าไปภายในพระญาณของพระองค์ ทั้งหมดเปรียบเหมือนสัตว์ในน้ำเหล่าใดเหล่าหนึ่ง สัตว์เหล่านั้นย่อมติดอยู่ภายในข่ายของคนที่เอาข่ายตาเล็กๆเหวี่ยงลงในน้ำฉะนั้น อนึ่งสัตว์เหล่าใดคือ สัตว์มีรูป และไม่มีรูป มีเจตนา (ความตั้งใจ) สัตว์เหล่านั้นย่อมเข้าไปภายในพระญาณของพระองค์ทั้งหมด พระองค์ทรงถอนโลกอันอากูลด้วยความมืดนี้ขึ้นได้แล้ว สัตว์เหล่านั้นได้ฟังธรรมของพระองค์แล้ว ย่อมข้ามกระแสความสงสัยได้ โลกอันอวิชชาห่อหุ้มแล้ว อันความมืดท่วมทับ โลกกำจัดความมืดได้ ส่งแสงโชติช่วงอยู่เพราะพระญาณของพระองค์ พระองค์ผู้มีจักษุเป็นผู้ทรงบรรเทาความมืดมนของสัตว์ทั้งปวง ชนเป็นอันมากฟังธรรมของพระองค์แล้ว จักนิพพานดังนี้แล้ว เราเอาน้ำผึ้งรวงอันไม่มีตัวผึ้งใส่เต็มหม้อแล้ว ประคองด้วยมือทั้งสอง น้อมถวายแด่พระผู้มีพระภาค พระมหาวีรเจ้าผู้แสวงหาคุณอันใหญ่หลวง ทรงรับด้วยพระหัตถ์อันงาม ก็พระสัพพัญญูเสวยน้ำผึ้งนั้นแล้ว เสด็จเหาะขึ้นสู่นภากาศ พระศาสดาพระนามว่าอัตถทัสสีนราสภประทับอยู่ในอากาศ ทรงยังจิตของเราให้เลื่อมใส ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดชมเชยญาณนี้ และชมเชยพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุดด้วยจิตอันเลื่อมใสนั้น ผู้นั้นจะไม่ไปสู่ทุคติและผู้นั้นจักเสวยเทวรัชสมบัติ ๔๖ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้าประเทศราชครอบครองแผ่นดิน ๘๐๐ ครั้ง จักได้เป็น

พระเจ้าจักรพรรดิ ๕๐๐ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้าประเทศราชเสวยสมบัติ
อยู่ในแผ่นดินนับไม่ถ้วน จักเป็นผู้เล่าเรียน ทรงจำมนต์ รู้จบไตรเพท
จักบวชในศาสนาของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าโคดม จักพิจารณาอรรถ
อันลึกซึ้งอันละเอียดได้ด้วยญาณ จักเป็นสาวกของพระศาสดา มีนามชื่อ
ว่าโมฆราช จักถึงพร้อมด้วยวิชชา ๓ ทำกิจที่ควรทำเสร็จแล้ว ไม่มี
อาสวะ พระโคดมผู้ทรงเป็นยอดของผู้นำหมู่ จักทรงตั้งผู้นั้นไว้ในเอต
ทัคคสถาน เราละกิเลสเครื่องประกอบของมนุษย์ ตัดเครื่องผูกพันในภพ
กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิ
สัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธ
ศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระโมฆราชเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ โมฆราชเถราปทาน.

อธิมุตตกเถราปทานที่ ๖ (๓๖)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายอ้อย

[๓๘] เมื่อพระโลกนาถพระนามว่าอัตถทัสสี ผู้เป็นอุดมบุคคลเสด็จนิพพานแล้ว เรามีจิตเลื่อมใส นิมนต์ภิกษุสงฆ์ เราทำมณฑปด้วยอ้อยแล้ว นิมนต์สังฆรัตนะ ผู้ซื่อตรง มีจิตตั้งมั่นเป็นสงฆ์ผู้อุดม ให้ฉันอ้อย เราเข้าถึงกำเนิดใดๆ คือความเป็นเทวดาหรือมนุษย์ ในกำเนิดนั้นๆ เราย่อมครอบงำสัตว์ทั้งปวง นี้เป็นผลแห่งบุญกรรม ในกัลปที่ ๑,๘๐๐ เราได้ให้ทานใดในเวลานั้น ด้วยผลแห่งทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายอ้อย คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราได้ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านอธิมุตตกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อธิมุตตกเถราปทาน.

ลสุณทายกเถราปทานที่ ๗ (๓๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายกระเทียม

[๓๙] ในกาลนั้น เราเป็นดาบสอยู่ที่ไม่ไกลภูเขาหิมวันต์ เราอาศัยกระเทียม
เลี้ยงชีวิต กระเทียมเป็นอาหารของเรา เราใส่กระเทียมเต็มหาบแล้ว ได้
ไปสู่อารามสงฆ์ เราร่าเริง มีจิตโสมนัส ได้ถวายกระเทียมแก่สงฆ์
ครั้นถวายกระเทียมแก่สงฆ์ผู้ให้เกิดความยินดีเหลือเกินในศาสนาพระวิปัส
สีผู้เลิศกว่านรชนแล้ว ได้บันเทิงในสวรรค์ตลอดกัลป ในกัลปที่ ๙๑ แต่
กัลปนี้ เราได้ให้กระเทียมใด ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้
เป็นผลแห่งการถวายกระเทียม คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้
ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระลสุณทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ลสุณทายกเถราปทาน.

อายาตทายกเถราปทานที่ ๘ (๓๘)

ว่าด้วยผลแห่งการสร้างศาลาโรงฉัน

[๔๐] เมื่อพระโลกนาถพระนามว่าสิขี ผู้ประเสริฐกว่าพวกคนผู้กล่าว (ยกย่องตน) นิพพานแล้ว เราร่าเริง มีจิตโสมนัส ได้ไหว้พระสถูปอันอุดม ในกาลนั้น เราร่าเริง มีจิตโสมนัส ให้คนไปบอกกับนายช่าง ให้ทรัพย์แล้ว จ้างให้ทำศาลา (ลี) โรงฉัน เราอยู่ในเทวโลกตลอด ๘ กัลป โดยไม่สับสนกันเลย ในกัลปที่เหลือ เราท่องเที่ยวไปสับสนกัน ยาพิษย่อมไม่กล้ำกลายในกายเรา และศาตราไม่กระทบกายเรา เราไม่พึงตายในน้ำ นี่เป็นผลแห่งการสร้างศาลาโรงฉัน เราปรารถนาฝนเมื่อใด มหาเมฆย่อมยังฝนให้ตกเมื่อนั้น แม้เทวดาทั้งหลายก็ตกอยู่ในอำนาจเรา นี่เป็นผลแห่งบุญกรรม เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ ๓๐ ครั้ง ใครๆ ย่อมไม่ดูหมิ่นเรา นี่เป็นผลแห่งบุญกรรม ในกัลปที่ ๓๐ แต่กัลปนี้ เราได้ให้สร้างศาลาโรงฉันใด ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี่เป็นผลแห่งการสร้างศาลาโรงฉัน คุณวิเศษเหล่านี้ คือปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอายาตทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อายาตทายกเถราปทาน.

ธรรมจักกิกเถราปทานที่ ๘ (๓๘)

ว่าด้วยผลแห่งการตั้งธรรมจักรบูชา

[๔๑] เราได้ตั้งธรรมจักรนี้ ทำอย่างสวยงาม อันวิญญูชนชมเชย (บูชา) ไว้ข้างหน้าอาสนะอันประเสริฐ แห่งพระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ เราย่อมรุ่งเรืองกว่าวรรณะทั้งสี่ มีคนใช้ พลทหารและพาหนะ คนเป็นอันมากย่อมติดตามห้อมล้อมเราเป็นนิตย์ เราแวดล้อมด้วยดนตรีหกหมื่นทุกเมื่อ เราย่อมงามด้วยบริวาร นี้เป็นผลแห่งบุญกรรม ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ตั้งธรรมจักรใดบูชา ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการตั้งธรรมจักรบูชา พระเจ้าจักรพรรดิหลายพระองค์ มีพลมาก มีพระนามว่า สหัสสราชา ผู้เป็นใหญ่กว่าชน ได้มีปรากฏตลอด ๑๑ กัลป แต่กัลปนี้ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระธรรมจักกิกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ธรรมจักกิกเถราปทาน.

กัปปรุกขิยเถราปทานที่ ๑๐ (๔๐)

ว่าด้วยผลแห่งการตั้งต้นกัลปพฤกษ์บูชา

[๔๒] เราได้คล้องผ้าอันวิจิตรหลายผืนไว้ตรงหน้าพระสถูปอันประเสริฐ ของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ แล้วตั้งต้นกัลปพฤกษ์ไว้ เราเข้าถึงกำเนิดใดๆ คือ ความเป็นเทวดาหรือมนุษย์ในกำเนิดนั้นๆ ต้นกัลปพฤกษ์อันงาม ย่อมประดิษฐานอยู่ใกล้ประตูเรา เวลานั้น เราเอง บริษัทเพื่อนและคนคุ้นเคย ได้ถือเอาผ้าจากต้นกัลปพฤกษ์นั้นมานุ่งห่ม ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ตั้งต้นกัลปพฤกษ์ใดไว้ ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการตั้งต้นกัลปพฤกษ์ และในกัลปที่ ๗ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๓ องค์ ทรงพระนามว่าสุเจละ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระกัปปรุกขิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ กัปปรุกขิยเถราปทาน.

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. กุณฑธานเถราปทาน ๒. สาคตเถราปทาน
๓. มหากัจจายนเถราปทาน ๔. กาฬุทายีเถราปทาน
๕. โมฆราชเถราปทาน ๖. อธิมุตตกเถราปทาน
๗. ลสุณทายกเถราปทาน ๘. อายาตทายกเถราปทาน
๙. ธรรมจักกิกเถราปทาน ๑๐. กัปปรุกขิยเถราปทาน

และมีคาถา ๑๑๒ คาถา.

จบ กุณฑธานวรรคที่ ๔

อุปาลีวรรคที่ ๕

อุปาลีเถราปทานที่ ๑ (๔๑)

ว่าด้วยพระอุบาลีปรารภกรรมของตน

[๔๓] พระผู้มีพระภาคผู้เป็นนายกของโลก แวดล้อมด้วยพระขีณาสพหนึ่งพัน พระองค์ทรงประกอบความสงัด เสด็จไปเพื่ออยู่ในที่ลับ เรานุ่งห่มหนังสัตว์ ถือไม้เท้าสามง่ามเที่ยวไป ได้พบพระผู้มีพระภาคผู้นำของโลก แวดล้อมด้วยภิกษุสงฆ์ จึงทำหนังสัตว์เฉวียงบ่าข้างหนึ่ง ประนมอัญชลีเหนือเศียรเกล้า ถวายบังคมพระสัมพุทธเจ้า แล้วชมเชยพระองค์ผู้นำของโลกว่า สัตว์ทั้งหลายที่เกิดในไข่ เกิดในเถ้าไคล เกิดผุดขึ้น เกิดในครรภ์ และนกมีกาเป็นต้นทั้งหมด ย่อมเที่ยวไปในอากาศทุกเมื่อฉันใด สัตว์เหล่าใดเหล่าหนึ่ง มีสัญญาก็ตาม ไม่มีสัญญาก็ตาม สัตว์เหล่านั้น ก็ฉันนั้น ย่อมเข้าไปภายในพระญาณของพระองค์ทั้งหมด อนึ่งกลิ่นหอมอันมีอยู่ที่ภูเขา ณ ภูเขาหิมวันต์อันเป็นภูเขาสูงสุด กลิ่นหอมทั้งหมดนั้น ย่อมไม่ถึงแม้ส่วนเสี้ยวในศีลของพระองค์ โลกนี้พร้อมทั้งเทวโลก แล่นไปเข้าความมืดมนใหญ่ โลกกำจัดความมืดได้ส่งแสงโชติช่วงอยู่ เพราะพระญาณของพระองค์ เปรียบเหมือนพระอาทิตย์อัสดงคตแล้ว โลกก็ถึงความมืด ฉันใด เมื่อพระพุทธเจ้ายังไม่เสด็จอุบัติ สัตว์โลกถึงความมืด ฉันนั้น (อนึ่ง) เปรียบเหมือนเมื่อพระอาทิตย์อุทัย ย่อมขจัดความมืดได้ทุกเมื่อ ฉันใด พระองค์ผู้เป็นพระพุทธเจ้าอันประเสริฐสุด ก็ขจัดความมืดได้ทุกเมื่อ ฉันนั้น พระองค์ทรงส่งพระองค์ไปเพื่อความเพียร ได้เป็นพระพุทธเจ้าในโลก พร้อมทั้งเทวโลก ทรงยังหมู่ชนเป็นอันมากให้ยินดีด้วยการปรารภกรรมของพระองค์ พระมหามุนีพระนามว่าปทุมุตระผู้เป็นนักปราชญ์ ทรงสดับคำนั้นแล้ว ทรงอนุโมทนา แล้วเสด็จเหาะขึ้นในอากาศ ดังพระยาหงส์ในอัมพร พระสัมพุทธเจ้าผู้แสวง

หาคุณอันใหญ่หลวง พระนามว่าปทุมุตระ เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ทรงเหาะขึ้นไปประทับอยู่ในอากาศ ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดเชยชมญาณอันประกอบด้วยข้ออุปมาทั้งหลายนี้ เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว เขาจักได้เป็นท้าวเทวราช ๑๘ ครั้ง จักได้เป็นพระราชาในแผ่นดินครอบครองพสุธา ๓๐๐ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๒๕ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพบูลย์โดยจะคณานับมิได้ ในกัลปที่แสน พระศาสดามีพระนามชื่อว่าโคดมซึ่งมีสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก เขาอันกุศลมูลตักเตือนแล้ว จักเคลื่อนจากภพดุสิต จักเป็นผู้ต่ำโดยชาติ (มีชาติต่ำ) มีชื่อว่าอุบาลีและภายหลังเขาบวชแล้ว หน่ายกรรมอันลามก กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว จักไม่มีอาสวะนิพพาน พระโคดมพุทธเจ้าผู้ศากยบุตรมียศใหญ่ จักทรงโปรดตั้งเขาไว้ในเอตทัคคสถานทางบรรลุ (ผู้ยิ่งด้วย) วินัย เราบวชด้วยศรัทธา ทำกิจที่ควรทำเสร็จแล้ว ไม่มีอาสวะกำหนดรู้อาสวะทั้งปวง ไม่มีอาสวะอยู่ และพระผู้มีพระภาคทรงอนุเคราะห์เราว่าเราแกล้วกล้าในวินัย เราปรารภในกรรมของตน ไม่มีอาสวะอยู่ เราสำรวมในพระปาติโมกข์และในอินทรีย์ ๕ ทรงพระวินัยอันเป็นบ่อเกิดรัตนะไว้ได้หมดทั้งสิ้น พระศาสดาผู้ไม่มีใครเทียบถึงในโลก ทรงรู้คุณของเราแล้วประทับนั่งในท่ามกลางสงฆ์ ทรงตั้งเราไว้ในเอตทัคคสถาน คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอุบาลีเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อุปาลีเถราปทาน.

โสณโกฏิยเวสสเถราปทานที่ ๒ (๔๒)

ว่าด้วยผลแห่งการทำที่จงกรม

[๔๔] เราได้ให้ทำที่จงกรม ซึ่งทำการฉาบทาด้วยปูนขาว ถวายแด่พระมุนีพระนามว่าอโนมทัสสีเชษฐบุรุษของโลก ผู้คงที่ เราได้เอาดอกไม้ต่างๆ สีลาดที่จงกรม ทำเพดานบนอากาศ แล้วทูลเชิญพระพุทธเจ้าผู้สูงสุดให้ทรงใช้สอย เวลานั้น เราประนมอัญชลีถวายบังคมพระองค์ผู้มีวัตรอันงาม แล้วมอบถวายศาลาลีแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคผู้เป็นศาสดายอดเยี่ยมในโลก มีพระจักษุ ทรงรู้ความดำริของเรา จึงอนุเคราะห์รับไว้ พระสัมพุทธเจ้าผู้เป็นทักขิไณยบุคคลในโลก พร้อมทั้งเทวโลกครั้นทรงรับแล้ว ประทับนั่ง ณ ท่ามกลางภิกษุสงฆ์แล้ว ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดมีจิตโสมนัส ได้ถวายศาลาลีแก่เรา เราจักพยากรณ์ผู้นั้นท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว รถอันเทียมด้วยม้าพันหนึ่ง จักปรากฏแก่ผู้นี้พร้อมเพรียงด้วยบุญกรรม ในเวลาใกล้ตาย ผู้นี้จักไปสู่เทวโลกด้วยยานนั้น เทวดาทั้งหลายจักพลอยบันเทิง ในเมื่อผู้นี้ไปถึงภพอันดี วิมานอันควรค่ามาก เป็นวิมานประเสริฐฉาบทาด้วยดินแก้ว ประกอบด้วยปราสาทอันประเสริฐ จักครอบงำวิมานอื่น ผู้นี้จักรื่นรมย์อยู่ในเทวโลกตลอด ๓ หมื่นกัลป จักได้เป็นท้าวเทวราชตลอด ๒๕ กัลป และจักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิตลอด ๗๗ กัลป พระเจ้าจักรพรรดินั้นแม้ทั้งหมดมีพระนามเดียวกันว่ายโสธร ผู้นี้ได้เสวยสมบัติทั้งสองแล้ว ก่อสร้างสั่งสมบุญจักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิใน ๒๘ กัลป (อีก) แม้ในภพนั้น จักมีวิมานอันประเสริฐ ที่วิสสุกรรมเทพบุตรนิรมิตให้ผู้นี้จักครองบุรีซึ่งมีเสียง ๑๐ อย่างต่างๆ กัน ในกัลปจะนับประมาณมิได้ แต่กัลปนี้ ผู้นี้จักได้เป็นพระราชารักษาแผ่นดิน มีฤทธิ์มาก มีพระนามชื่อว่าโอกกากะ อยู่ในแว่นแคว้น นางกษัตริย์ผู้มีวัยอันประเสริฐ มีชาติสูงกว่าหญิง ๖ หมื่นทั้งหมด จักประสูติพระราชบุตรและพระราชบุตรี ๙ พระองค์ ครั้นประสูติพระราชบุตรและพระราชบุตรี ๙ พระองค์แล้ว จักสิ้นพระชนม์

พระเจ้าโอกกากราชจักทรงอภิเษกนางกัญญาผู้เป็นที่รัก กำลังรุ่นเป็นมเหสี พระนางจักยังพระเจ้าโอกกากราชให้โปรดปรานแล้วได้พร ครั้นพระนางได้พรแล้ว จักให้ขับไล่พระราชบุตรและพระราชบุตรี พระราชบุตรและพระราชบุตรีทั้งหมดนั้นถูกขับไล่แล้ว จักไปยังภูเขา เพราะกลัวความแตกชาติ พระราชบุตรทั้งหมดจักสมสู่กับพระกนิษฐภคินี ส่วนพระเชษฐภคินีพระองค์หนึ่งจักเป็นโรคพยาธิ กษัตริย์ทั้งหลายจักตั้ง (ใจ) ลงมั่นว่าชาติของเราอย่าแตกแยกเลย กษัตริย์จึงนำมาสมสู่กับพระเชษฐภคินีนั้น ความเกิดแห่งสกุลโอกกากะจักแตกแยก โอรสของกษัตริย์เหล่านั้นจักมีพระนามว่าโลกิยะ โดยชาติจักได้เสวยโภคสมบัติ อันเป็นของมนุษย์มิใช่น้อยในภพนั้น ผู้นี้เคลื่อนจากกายนั้นแล้วจักไปสู่เทวโลก แม้ในเทวโลกนั้น จักได้วิมานอันประเสริฐ เป็นที่รื่นรมย์ใจ ผู้นี้อันกุศลมูลตักเตือนแล้ว จักเคลื่อนจากเทวโลกมาสู่ความเป็นมนุษย์ จักมีชื่อว่าโสณะ จักปรารภความเพียร มีใจแน่วแน่ ตั้งความเพียรในศาสนาของพระศาสดา กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว จักไม่มีอาสวะนิพพาน พระผู้มีพระภาคพระนามว่า โคดมศากยบุตร ผู้ประเสริฐ ผู้รู้วิเศษ เป็นมหาวีระ ทรงเห็นคุณอนันต์จักตั้งไว้ในตำแหน่งเลิศ

เมื่อฝนตกในที่ประมาณ ๔ นิ้ว หญ้าประมาณ ๔ นิ้ว ลมซัด เว้น
พระผู้มีพระภาคผู้คงที่ ซึ่งทรงประกอบความเพียร ความถึงที่สุด
ไม่มียิ่งขึ้นไปกว่านั้น

เรามีตนฝึกแล้วในการฝึกอันอุดม เราตั้งจิตไว้ดีแล้ว เราปลงภาระทั้งปวงลงแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะดับแล้ว พระอังคีรสมหานาค มีพระชาติสูงดังพระยาไกรสร ประทับนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ ทรงตั้งเราไว้ในเอตทัคคสถาน คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้วดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระโสณโกฏิยเวสสเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ โสณโกฏิยเวสสเถราปทาน

ภัททิยกาฬิโคธายปุตตเถราปทานที่ ๓ (๔๓)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายอาสนะทอง

[๔๕] หมู่ชนทั้งปวงเข้าไปเฝ้าพระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ ทรงมีจิตเมตตา เป็นมหามุนีอัครนายกของโลกทั้งปวง ชนทั้งปวงย่อมถวายอามิส คือ สัตตุก้อน สัตตุผง น้ำและข้าวแก่พระศาสดา และในสงฆ์ผู้เป็นนาบุญ ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า แม้เราก็จักนิมนต์พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุดและสงฆ์ ผู้ยอดเยี่ยมแล้ว จักถวายทาน แก่พระผู้มีพระภาคผู้ประเสริฐกว่าเทวดา ผู้คงที่ คนเหล่านี้เราส่งไปให้นิมนต์พระตถาคต และภิกษุสงฆ์ทั้งสิ้น ผู้เป็นนาบุญ ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า บัลลังก์ทอง ๑ แสน ลาดด้วย เครื่องลาดวิเศษมีขนยาว ด้วยเครื่องลาดยัดนุ่น เครื่องลาดมีรูปดอกไม้ ผ้าเปลือกไม้และผ้าฝ้าย เราได้ให้จัดตั้งอาสนะอันควรค่ามาก สมควรแด่ พระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระผู้ทรงรู้แจ้งโลก ประเสริฐ กว่าเทวดา ผู้องอาจกว่านระ แวดล้อมด้วยภิกษุสงฆ์ เสด็จเข้ามาสู่ประตู บ้านเรา เรามีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส ต้อนรับพระสัมพุทธเจ้าผู้เป็นนาถะ ของโลก ทรงมียศ แล้วนำเสด็จมาสู่เรือนของตน เรามีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส อังคาสภิกษุ ๖ แสน และพระพุทธเจ้าผู้นายกของโลก ให้อิ่มหนำด้วยข้าวชั้นพิเศษ พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ ผู้ทรงรู้แจ้ง โลก ทรงรับเครื่องบูชาแล้ว ประทับนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ ได้ตรัส พระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดถวายอาสนะทองอันลาดด้วยเครื่องลาดวิเศษมีขน ยาวนี้ เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ผู้นั้นจักได้เป็น ท้าวเทวราช อันนางอัปสรแวดล้อม เสวยสมบัติอยู่ ๗๔ ครั้ง จักได้เป็น พระเจ้าประเทศราช ครอบครองพสุธา ๑๐๐๐ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้า จักรพรรดิ ๕๑ ครั้ง จักเป็นผู้มีสกุลสูงในกำเนิดและภพทั้งปวง ภายหลัง ผู้นั้นอันกุศลมูลตักเตือนแล้วจักบวช จักได้เป็นพระสาวกของพระศาสดา

มีนามชื่อว่า ภัททิยะ เราเป็นผู้ขวนขวายภายในวิเวก มีปกติอยู่ใน
เสนาสนะอันสงัด ผลทั้งปวงเราบรรลุแล้ว วันนี้ เราเป็นผู้ไม่มีความ
เศร้าหมองจิต พระสัพพัญญูผู้นายกของโลก ทรงทราบคุณทั้งปวงของเรา
แล้ว ประทับนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ ทรงตั้งเราไว้ในเอตทัคคสถาน
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำ
ให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระภัททิยกาฬิโคธายปุตตเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ภัททิยกาฬิโคธายปุตตเถราปทาน

สันนิฏฐาปกเถราปทานที่ ๔ (๔๔)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผลแฟง

[๔๖] เราทำกระท่อมไว้ในป่า อยู่ในระหว่างภูเขา ยินดีด้วยลาภและความเสื่อมลาภ ด้วยยศและความเสื่อมยศ พระผู้มีพระภาคพระนามว่าปทุมุตระผู้รู้แจ้งโลก ผู้ควรรับเครื่องบูชา เสด็จมาในสำนักเราพร้อมด้วยภิกษุ ๑ แสน เมื่อพระมหานาคทรงพระนามว่าปทุมุตระ ผู้อุดมเสด็จเข้ามา เราได้ปูลาดเครื่องลาดหญ้าถวายแด่พระศาสดา เรามีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส ได้ถวายผลแฟงและน้ำฉันแด่พระผู้มีพระภาคผู้ซื่อตรง ด้วยใจอันผ่องใส ในแสนกัลปแต่กัลปนี้ เราได้ถวายทานใด ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายผลแฟง ในกัลปที่ ๔๑ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่ง พระนามว่าอรินทมะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสันนิฏฐาปกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สันนิฏฐาปกเถราปทาน.

ปัญจหัตถยเถราปทานที่ ๕ (๔๕)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกบัว ๕ กำ

[๔๗] พระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าสุเมธ ผู้มีพระจักษุทอดลง ตรัสพอประมาณ มีสติ ทรงสำรวมอินทรีย์ เสด็จมาในแถวตลาด ดอกอุบลห้ากำมีอยู่ในบ่อน้ำขุ่นของเรา เราเลื่อมใสได้เอาดอกอุบลนั้นบูชาพระพุทธเจ้า ด้วยมือทั้งสองของตน และดอกไม้เหล่านั้นเรายกขึ้นเป็นหลังคาแห่งพระศาสดานั้น เราทรงดอกไม้ถวายพระมหานาค ดังศิษย์กั้นร่มถวายอาจารย์ ฉะนั้น ในกัลปที่ ๓ หมื่น เราได้ยกดอกไม้ใด ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ใน ๒ พันกัลปแต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิผู้เป็นกษัตริย์ ๕ พระองค์ ทรงพลมาก มีพระนามชื่อว่าหัตถิยะ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปัญจหัตถิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปัญจหัตถิยเถราปทาน.

ปทุมฉทนิยเถราปทานที่ ๖ (๔๖)

ว่าด้วยผลแห่งการกั้นร่มเป็นพุทธบูชา

[๔๘] เมื่อพระโลกนาถพระนามว่าวิปัสสี ผู้อัครบุคคลเสด็จนิพพานแล้ว เราถือ ดอกปทุมอันบานดียกขึ้นขึ้นบูชาที่จิตกาธาร ในเมื่อมหาชนยกพระศพขึ้น จิตกาธาร จิตกาธารสูงขึ้นไปจรดนภากาศ เราได้ทำร่มไว้ในอากาศ กั้นไว้ จิตกาธาร ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ยกดอกไม้ใดบูชา ด้วยกรรม นั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๔๗ แต่ กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดินามว่าปทุมิสระ เป็นใหญ่ มีพลมาก ครอบครองแผ่นดินมีสมุทรสาคร ๔ เป็นที่สุด คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระ พุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปทุมฉทนิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปทุมฉทนิยเถราปทาน

สยนทายกเถราปทานที่ ๗ (๔๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายที่นอน

[๔๙] เราได้ถวายที่นอนอย่างดีเลิศ ลาดด้วยกัณฑะ คือผ้า แด่พระผู้มีพระภาค
พระนามว่าสิทธัตถะ ผู้มีจิตเมตตา ผู้คงที่ พระผู้มีพระภาคชินเจ้า ทรง
รับที่นอนอันเป็นกัปปิยะแล้ว เสด็จลุกจากที่นอนนั้น เหาะขึ้นสู่อากาศ
ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายที่นอนใด ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จัก
ทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายที่นอน ในกัลปที่ ๕๑ แต่กัลปนี้ ได้มี
พระเจ้าจักรพรรดิ มีพระนามว่าวรุณเทพ ทรงสมบูรณ์ด้วยรัตนะ ๗ ประการ
มีกำลังพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และ
อภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้วดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสยนทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สยนทายกเถราปทาน.

จังกมทายกเถราปทานที่ ๘ (๔๘)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายที่จงกรม

[๕๐] เราได้ให้ทำสถานที่จงกรมก่อด้วยอิฐ ถวายแด่พระมุนีพระนามว่าอัตถทัสสี ผู้เป็นเชษฐบุรุษของโลก ผู้คงที่ สถานที่จงกรมสร้างสำเร็จดีแล้ว โดยสูง ๕ ศอก โดยยาว ๑๐๐ ศอก ควรเป็นที่เจริญภาวนา น่ารื่นรมย์ใจ พระผู้มีพระภาคพระนามว่าอัตถทัสสีผู้เป็นนระอุดมทรงรับแล้ว ทรงกำทรายด้วย (ฝ่า) พระหัตถ์แล้ว ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ด้วยการถวายทรายนี้ และด้วยการถวายที่จงกรมอันทำเสร็จดีแล้ว ผู้นั้นจักได้เสวยทรายอันประกอบด้วยแก้ว ๗ ประการ จักเสวยเทวรัชสมบัติในเทวดาทั้งหลายตลอด ๓ กัลป อันนางอัปสรแวดล้อมแล้วเสวยสมบัติ เขามาสู่มนุษย์โลกแล้ว จักได้เป็นพระราชาในแว่นแคว้น และจักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิในแผ่นดิน ๓ ครั้ง ในกัลปที่ ๑๘๐๐ เราได้ทำกรรมใด ในเวลานั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายที่จงกรม คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระจังกมทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ จังกมทายกเถราปทาน.

สุภัททเถราปทานที่ ๘ (๔๘)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยผอบไม้จันทน์

[๕๑] พระผู้มีพระภาคพระนามว่าปทุมุตระ ทรงรู้แจ้งโลก ผู้ควรรับเครื่องบูชา ผู้มียศมาก ทรงถอนหมู่ชนขึ้นแล้ว จะเสด็จนิพพาน ก็เมื่อพระสัมพุทธเจ้าทรงยังหมื่นโลกธาตุให้หวั่นไหวแล้ว จะเสด็จนิพพาน หมู่ชนและเทวดาเป็นอันมากได้ประชุมกันในเวลานั้น เราเอากฤษณาและดอกมะลิซ้อนใส่ผอบไม้จันทน์เต็มแล้ว ร่าเริง มีจิตโสมนัส ยกขึ้นบูชาพระผู้มีมีพระภาคผู้เป็นนระอุดม พระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ยอดเยี่ยมในโลก ทรงทราบความดำริของเรา ทรงบรรทมอยู่นั่นแล ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดเอา (ร่ม) กฤษณาและมะลิซ้อนบังร่มให้เราในกาลที่สุด เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว บุคคลผู้นี้เคลื่อนจากโลกนี้แล้ว จักไปสู่หมู่เทวดาชั้นดุสิต เขาได้เสวยรัชสมบัติในชั้นดุสิตนั้นแล้ว จักไปสู่ชั้นนิมมานรดี เขาถวายดอกมะลิซ้อนอันประเสริฐสุดด้วยอุบายนี้แล้ว จักปรารภกรรมของตนเสวยสมบัติ บุคคลผู้นี้จักบังเกิดในชั้นดุสิตนั้นอีก เคลื่อนจากชั้นนั้นแล้ว จักไปสู่ความเป็นมนุษย์ พระมหานาคศากยบุตรผู้เลิศในโลกพร้อมทั้งเทวโลก ผู้มีพระจักษุ ทรงยังสัตว์ให้ตรัสรู้เป็นอันมากแล้ว จักเสด็จนิพพานในกาลนั้น เขาอันกุศลมูลตักเตือนแล้ว จักเข้าไปเฝ้า ครั้นเข้าไปเฝ้าพระสัมพุทธเจ้าแล้ว จักทูลถามปัญหาในกาลนั้น พระสัพพัญญูสัมพุทธเจ้าผู้เป็นนายกของโลก ทรงให้ร่าเริง ทรงทราบบุรพกรรมแล้ว จักทรงเปิดเผย (แสดง) สัจจะทั้งหลาย เขายินดีว่า ปัญหานี้ พระศาสดาทรงปรารภ (แก้) แล้ว มีใจชื่นชม ถวายบังคมพระศาสดาแล้วจักทูลขอบวช พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงฉลาดในธรรมอันเลิศ ทรงเห็นว่าเขามีใจเลื่อมใส ยินดีด้วยกรรมของตน จักทรงให้บวช บุคคลผู้นี้พยายามแล้ว จักกำหนดรู้อาสวะทั้งปวงได้ แล้วจักไม่มีอาสวะนิพพานในศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า.

จบ ภาณวารที่ ๕

เราประกอบด้วยบุพกรรม มีจิตชื่นชม ตั้งมั่นด้วยดี เป็นบุตรผู้เกิดแต่พระหทัยของพระพุทธเจ้า อันธรรมนิรมิตดีแล้ว เราเข้าไปเฝ้าพระธรรมราชาแล้ว ได้ทูลถามปัญหาอันสูงสุด และเมื่อพระผู้มีพระภาคจะทรงแก้ปัญหาของเราได้ตรัสกระแสธรรม เรารู้ทั่วถึงธรรมของพระองค์แล้ว ยินดีในศาสนาอยู่ กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว ไม่มีอาสวะอยู่ ในแสนกัลปแต่กัลปนี้ พระผู้มีพระภาคพระนามว่าปทุมุตระผู้นายกอุดม ไม่ทรงมีอุปาทานเสด็จนิพพานแล้ว ดังประทีปดับเพราะสิ้นน้ำมัน ฉะนั้น พระสถูปแก้วของพระผู้มีพระภาคสูงประมาณ ๗ โยชน์ เราได้ทำธงสวยงามกว่าธงทั้งปวงเป็นที่รื่นรมย์ใจ บูชาไว้ที่พระสถูปนั้น พระอัครสาวกชื่อติสสะ ของพระพุทธเจ้าพระนามว่ากัสสป เป็นบุตรผู้เกิดในหทัยของเรา เป็นทายาทในพระพุทธศาสนา เรามีใจเลวทรามได้กล่าววาจาอันไม่เจริญแก่พระอัครสาวกนั้น ด้วยผลแห่งกรรมนั้น ความเจริญจึงได้มีแก่เราในภายหลังพระมุนีมหาวีรชินเจ้า ผู้ทรงเกื้อกูลประกอบด้วยพระกรุณา ทรงประทานบรรพชาแก่เราบนที่บรรทมครั้งสุด ณ ศาลวันอันเป็นที่เวียนมาแห่งมัลลกษัตริย์ทั้งหลาย บรรพชาก็มีในวันนี้เดี๋ยวนี้เอง อุปสมบทก็ในวันนี้เอง ปรินิพพานก็ในวันนี้เอง เฉพาะพระพักตร์ของพระผู้มีพระภาคผู้สูงสุดกว่าสัตว์ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสุภัททเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบสุภัททเถราปทาน.

จุนทเถราปทานที่ ๑๐ (๕๐)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกไม้

[๕๒] เราได้ให้ทำดอกไม้อันเป็นวัตถุควรบูชา เพื่อถวายแด่พระผู้มีพระภาค พระนามว่าสิทธัตถะเชษฐบุรุษของโลกผู้คงที่ แล้วปกปิดด้วยดอกมะลิ เราให้ทำดอกไม้นั้นสำเร็จแล้ว น้อมเข้าไปถวายแด่พระพุทธเจ้า และถือเอาดอกไม้ที่เหลือไปบูชาพระพุทธเจ้า เรามีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส นำเอาดอกไม้เข้าไปบูชาพระพุทธเจ้าผู้เช่นกับทองคำมีค่า เป็นอัครนายกของโลก พระสัมพุทธเจ้าผู้ทรงข้ามความสงสัยแล้ว ผู้ข้ามห้วงกิเลสได้แล้ว แวดล้อมด้วยพระขีณาสพ ประทับนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่าผู้ใดได้ถวายดอกไม้มีค่า มีกลิ่นหอมฟุ้งแก่เรา เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว บุคคลผู้นี้เคลื่อนจากโลกนี้แล้ว จักแวดล้อมด้วยหมู่เทวดา เกลื่อนกล่นด้วยดอกมะลิ จักไปสู่เทวโลก ภพของบุคคลนั้น (สูง) น่าหวาดเสียว สำเร็จด้วยทองและแก้วมณี วิมานทั้งหลายอันเกิดด้วยกรรม จักปรากฏ เขาจักได้เสวยเทวรัชสมบัติ ๗๔ ครั้ง จักแวดล้อมด้วยนางอัปสรเสวยสมบัติ จักได้เป็นพระราชาในแผ่นดิน ครอบครองพสุธา ๓๐๐ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๗๕ ครั้ง จักเป็นใหญ่กว่ามนุษย์ มีนามชื่อว่าทุชชยะ เสวยบุญนั้นประกอบด้วยกรรมของตน ไม่ไปสู่วินิบาต จักไปสู่ความเป็นมนุษย์ เงินที่บุคคลนั้นสั่งสมไว้แล้ว แม้ร้อยโกฏิมิใช่น้อย บุคคลนั้นจักบังเกิดในกำเนิดเป็นพราหมณ์ เป็นบุตรผู้มีปัญญาของวังคันตพราหมณ์ เป็นโอรสผู้เป็นที่รักของนางสารีพราหมณี และภายหลังเขาจักบวชในศาสนาของพระอังคีรส จักได้เป็นพระสาวกของพระศาสดามีนามชื่อว่า จูฬจุนทะ เขาจักได้เป็นพระขีณาสพแต่ยังเป็นสามเณรทีเดียว กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว จักไม่มีอาสวะนิพพาน เราได้บำรุงพระมหาวีรเจ้าและพระสาวกอื่นๆ ผู้มีศีลเป็นอันมาก และบำรุงพระเถระผู้พี่ชายของเรา

เพื่อบรรลุประโยชน์อันสูงสุด ครั้นเราบำรุงพระเถระผู้พี่ชายของเราแล้ว ได้เอาธาตุใส่ไว้ในบาตร นำเข้าไปถวายพระสัมพุทธเจ้าเชษฐบุรุษของโลก ผู้นราสภ พระพุทธเจ้าในโลกพร้อมทั้งเทวโลก ทรงรับธาตุนั้นด้วยพระหัตถ์ทั้งสอง แล้วจักทรงพระโอวาท จึงทรงประกาศพระอัครสาวก จิตของเราพ้นวิเศษดีแล้ว และศรัทธาของเราตั้งมั่นดีแล้ว เรากำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระจุนทเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบจุนทเถราปทาน.

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. อุปาลีเถราปทาน ๒. โสณโกฏิยเวสสเถราปทาน
๓. ภัททิยกาฬิโคธายปุตตเถราปทาน ๔. สันนิฏฐาปกเถราปทาน
๕. ปัญจหัตถิยเถราปทาน ๖. ปทุมฉทนิยเถราปทาน
๗. สยนทายกเถราปทาน ๘. จังกมทายกเถราปทาน
๙. สุภัททเถราปทาน ๑๐. จุนทเถราปทาน

คาถาในวรรคนั้นมี ๑๔๔ คาถา

จบอุบาลีวรรคที่ ๕.

วีชนีวรรคที่ ๖

วิธูปนทายกเถราปทานที่ ๑ (๕๑)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายพัด

[๕๓] เราได้ถวายพัดเล่มหนึ่ง แด่พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ เชษฐบุรุษของโลก ผู้คงที่ ผู้เป็นจอมแห่งสัตว์ มั่นคง เรายังจิตของตนให้เลื่อมใสแล้ว ประนมอัญชลีถวายบังคมพระสัมพุทธเจ้า บ่ายหน้าไปทางทิศอุดรหลีกไป พระศาสดาผู้อัครนายกของโลกทรงรับพัดวิชนีแล้ว ประทับยืน ณ ท่ามกลางภิกษุสงฆ์ ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ด้วยการถวายพัดนี้และด้วยการตั้งจิตไว้ ผู้นี้จักไม่ไปสู่วินิบาตตลอดแสนกัลป เราปรารภความเพียร มีจิตแน่วแน่ มีใจตั้งมั่นในเจโตคุณ (คุณคือการกำหนดรู้ใจผู้อื่น) มีอายุ ๗ ปี โดยกำเนิดได้บรรลุอรหัต ใน ๖ หมื่นกัลป ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๑๖ พระองค์ ทรงกำลังมากพระนามเหมือนกันว่า พิชชมานะ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระวิธูปนทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ วิธูปนทายกเถราปทาน

สตรังสิยเถราปทานที่ ๒ (๕๒)

ว่าด้วยผลแห่งการชมเชยพระผู้โลกนายก

[๕๔] พระผู้มีพระภาคผู้อุดมบุรุษ เสด็จขึ้นภูเขาอันสูงสุดแล้ว ประทับนั่งอยู่ เราเป็นพราหมณ์ผู้เรียนจบมนต์ อยู่ในที่ไม่ไกลภูเขา ได้เข้าไปเฝ้าพระมหาวีรเจ้าผู้ประเสริฐกว่าเทวดา เป็นนราสภ ประนมกรอัญชลีแล้ว ชมเชยพระผู้นายกของโลกว่า พระมหาวีรพุทธเจ้าพระองค์นี้ ทรงประกาศธรรม

อันประเสริฐ แวดล้อมด้วยภิกษุสงฆ์ ทรงรุ่งเรืองดังกองไฟ พระผู้มีพระภาคผู้มีพระจักษุ ไม่ทรงกำเริบดังมหาสมุทร หาผู้ต้านทานได้ยาก ดุจอรรณพ ไม่ทรงครั่นคร้ามเหมือนราชสีห์ทรงแสดงธรรม พระศาสดาพระนามว่าปทุมุตระ ทรงทราบความดำริของเรา ประทับยืนในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดได้ถวายอัญชลีนี้ และเชยชมพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด ผู้นั้นจักได้เสวยเทวรัชสมบัติตลอด ๖ หมื่นกัลปในแสนกัลป พระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าอังคีรสะ ผู้มีกิเลสดังหลังคาเปิด จักเสด็จอุบัติในภพนั้น ผู้นั้นจักเป็นโอรสผู้รับมรดกในธรรมของพระสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้นอันธรรมนิรมิตแล้ว จักเป็นพระอรหันต์มีชื่อว่าสตรังสี เรามีอายุ ๗ ปีโดยกำเนิด ออกบวชเป็นบรรพชิตมีชื่อว่าสตรังสีรัศมีของเราแผ่ออกไป เรามักเพ่งฌานยินดีในฌานอยู่ที่มณฑปหรือโคนไม้เราทรงกายอันเป็นที่สุด อยู่ในศาสนาพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตลอด๖ หมื่นกัลป ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๔ พระองค์ ทรงพระนามว่าโรมะทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสตรังสิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สตรังสิยเถราปทาน

สยนทายกเถราปทานที่ ๓ (๕๓)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายที่นอน

[๕๕] เรามีจิตเลื่อมใส ได้ถวายที่นอนแด่พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระผู้ทรงอนุเคราะห์โลกทั้งปวง พระองค์นั้น ด้วยการถวายที่นอนนั้นโภคสมบัติย่อมเกิดแก่เรา เปรียบเหมือนพืช (ข้าวกล้า) สำเร็จในนาดีนี้เป็นผลแห่งการถวายที่นอน เราย่อมสำเร็จการนอนในอากาศ ย่อมทรง

แผ่นดินนี้ไว้ เราเป็นใหญ่ในสัตว์ทั้งหลาย นี้เป็นผลแห่งการถวายที่นอน
ใน ๕ พันกัลป ได้มีพระมหาวีระ ๘ พระองค์ ในกัลปที่ ๓๕๐๐ ได้มี
พระเจ้าจักรพรรดิผู้มีพลมาก ๔ พระองค์ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเรา
ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสยนทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สยนทายกเถราปทาน

คันโธทกทายกเถราปทานที่ ๔ (๕๔)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายหม้อน้ำหอม

[๕๖] ในกาลนั้น ได้มีการฉลองพระมหาโพธิ์แห่งพระพุทธเจ้า พระนามว่า
ปทุมุตระ เราได้ถือเอาหม้ออันวิจิตร บรรจุเต็มด้วยน้ำหอมแล้วได้ถวาย
ก็ในเวลาสรงน้ำไม้โพธิ์มหาเมฆยังฝนให้ตก และได้มีเสียงบันลือดังลั่น
ในเมื่อสายฟ้าผ่า ด้วยกำลังสายฟ้านั้นแล เราทำกาละ ณ ที่นั้น เราอยู่
ในเทวโลก ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ว่า โอ พระพุทธเจ้า โอ พระธรรม
โอ พระคุณสมบัติ แห่งพระศาสดาของเราทั้งหลาย ซากศพของเราตก
ลง เรารื่นรมย์อยู่ในเทวโลก ภพของเรา ๗ ชั้น สูงสุดน่าหวาดเสียว
นางเทพกัญญา ๑ แสนแวดล้อมเราเสมอ ความป่วยไข้ไม่มีแก่เรา ความ
เศร้าโศกไม่มีแก่เรา เราไม่เห็นความเดือดร้อนเลย นี้เป็นผลแห่งบุญ
กรรม ในกัลปที่ ๒๘๐๐ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ พระนามว่าสังวสิตะ
ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระ
พุทธศาสนา เราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระคันโธทกทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ คันโธทกทายกเถราปทาน.

โอปวุยหเถราปทานที่ ๕ (๕๕)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายม้าอาชาไนย

[๕๗] เราได้ถวายม้าอาชาไนย แด่พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ ครั้นมอบถวายในพระพุทธเจ้าแล้ว ได้กลับไปเรือนของตน พระอัครสาวกของพระศาสดามีนามชื่อว่าเทวิล ผู้เป็นทายาทแห่งธรรมอันประเสริฐ ได้มาสู่สำนักของเรา (กล่าวว่า) พระผู้มีพระภาคผู้นำประโยชน์ทั้งปวง ม้าอาชาไนยไม่ควร พระองค์ผู้มีจักษุทรงทราบความดำริของท่าน จึงทรงรับไว้ เราจึงตีราคาม้าสินธพซึ่งมีกำลังวิ่งเร็วดังลม เป็นพาหนะเร็ว แล้วได้ถวายของที่ควรแด่พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ เราเข้าถึงกำเนิดใดๆ คือ ความเป็นเทวดาหรือมนุษย์ ม้าอาชาไนยอันมีกำลังวิ่งเร็วดังลม เป็นที่ยินดี ย่อมเกิดแก่เรา (เราดำริว่า) ชนเหล่าใดได้อุปสมบท ชนเหล่านั้นได้ดีแล้วหนอ เราพึงเข้าไปเฝ้าบ่อยๆ ถ้าพระพุทธเจ้ามีในโลก เราได้เป็นพระราชาผู้มีพลมาก ครอบครองแผ่นดินมีสมุทร ๔ เป็นที่สุด เป็นใหญ่แห่งชนชาวชมพูทวีป ๒๘ ครั้ง ภพที่สุดย่อมเป็นไปแก่เรา นี้เป็นครั้งหลังสุด เราละความชนะและความแพ้แล้ว ได้ถึงฐานะอันไม่หวั่นไหว ในกัลปที่ ๓๕๐๐ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิผู้เป็นกษัตริย์มีเดชมาก ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระโอปวุยหเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ โอปวุยหเถราปทาน

สปริวาราสนเถราปทานที่ ๖ (๕๖)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายบิณฑบาต

[๕๘] เราไปสู่สถานที่อันไม่เศร้าหมอง ประดับด้วยมะลิซ้อน แล้วได้ถวายบิณฑบาตแด่พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ พระพุทธเจ้าผู้อัครนายกของโลก ผู้ซื่อตรง มีพระหฤทัยมั่นคง ประทับนั่งบนอาสนะนั้น ทรงประกาศอานิสงส์บิณฑบาตว่า พืชแม้จะน้อยที่ชาวนาปลูกลงในนาดี มหาเมฆสายฝนให้ตกเสมอ ผลย่อมยังชาวนาให้ยินดี ฉันใด บิณฑบาตนี้ ท่านปลูกลงในนาดี ผลจักยังท่านให้ยินดีในภพที่เกิด ฉันนั้น พระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระผู้อุดม ตรัสดังนี้แล้ว ทรงรับบิณฑบาตแล้วบ่ายพระพักตร์ทางทิศอุดรเสด็จไป เราสำรวมในพระปาติโมกข์และในอินทรีย์ ๕ ขวนขวายในวิเวกไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสปริวาราสนเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สปริวาราสนเถราปทาน.

ปัญจทีปกเถราปทานที่ ๗ (๕๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายประทีป

[๕๙] เราเชื่อสนิทในพระสัทธรรม ของพระพุทธเจ้าพระนามว่า ปทุมุตระ ผู้ทรงอนุเคราะห์สัตว์ทั้งปวง เป็นผู้มีความเห็นตรง เราได้ถวายประทีป (ทำการบูชาด้วยประทีป) แวดล้อมไว้ที่ไม้โพธิ์ ในครั้งนั้นเราเชื่อ จึงได้ทำการบูชาด้วยประทีปที่ไม้โพธิ์ เราเข้าถึงกำเนิดใดๆ คือ ความเป็นเทวดาหรือมนุษย์ ในกำเนิดนั้นๆ เทวดาทั้งหลายย่อมทรงดวงไฟไว้ในอากาศ นี้เป็นผลแห่งการบูชาด้วยประทีป เราย่อมมองเห็นได้ภายในหม้อ ภายในหินล้วน ตลอดล่วงภูเขาในที่ร้อยโยชน์โดยรอบ ด้วยกรรม

ที่เหลืออยู่นั้น เราเป็นผู้บรรลุความสิ้นอาสวะ เราทรงกายอันเป็นที่สุดนี้
อยู่ในศาสนาของพระผู้มีพระภาคผู้จอมสัตว์ในกัลปที่ ๓๔๐๐ ได้มีพระเจ้า
จักรพรรดิพระนามว่าสตจักขุ มีพระเดชานุภาพมาก มีพลมาก คุณวิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้ง
ชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปัญจทีปกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปัญจทีปกเถราปทาน.

ธชทายกเถราปทานที่ ๘ (๕๘)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายธงและบำรุง

[๖๐] เราร่าเริง มีจิตโสมนัส ได้ยกธงขึ้นปักไว้ที่ไม้โพธิ์อันเป็นต้นไม้อุดม แห่ง
พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ เราเก็บใบโพธิ์ที่หล่นเอาไปทิ้งภายนอก
ได้ไหว้ไม้โพธิ์อันอุดม ดังได้ถวายบังคมพระสัมพุทธเจ้าผู้หมดจดทั้งกาย
ในภายนอก ทรงพ้นวิเศษแล้ว ไม่มีอาสวะเหมือนดังเฉพาะพระพักตร์
พระศาสดาพระนามว่าปทุมุตระทรงรู้แจ้งโลก ผู้ควรรับเครื่องบูชาประทับ
ยืนท่ามกลางภิกษุสงฆ์ ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ด้วยการถวายธงและ
ด้วยการบำรุงทั้งสองนี้เขาจะไม่ไปสู่ทุคติตลอดแสนกัลป จักได้เสวยความ
เป็นเทวดารูปงามไม่น้อยในเทวดาทั้งหลาย จักได้เป็นพระราชาในแว่น
แคว้นหลายร้อยครั้ง จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิมีพระนามชื่อว่าอุคคตะ
ครั้นเสวยสมบัติแล้ว อันกุศลมูลตักเตือน จักยินดียิ่งในพระศาสนาของ
พระผู้มีพระภาคพระนามว่าโคดม เราเป็นผู้มีจิตแน่วแน่เพื่อความเพียรสงบ
ระงับไม่มีอุปธิ ทรงกายอันเป็นที่สุดอยู่ในพระศาสนาของพระสัมพุทธเจ้า
ในกัลปที่ ๕๑๐๐ ได้มีกษัตริย์หลายพระองค์ พระนามว่าอุคคตะ มีเสนา
ประมาณ ๕ หมื่น มีชื่อว่าเขมะ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔

วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระธชทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบธชทายกเถราปทาน.

ปทุมเถราปทานที่ ๙ (๕๙)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกปทุมพร้อมด้วยธง

[๖๑] พระผู้มีพระภาคพระนามว่าปทุมุตระ กำลังทรงประกาศสัจจะ ๔ ทรงยังธรรมอันประเสริฐให้เป็นไป ทรงยังสายฝนอมฤตให้ตก ดับความเร่าร้อนมหาชนอยู่ เรายืนถือดอกปทุมพร้อมด้วยธงอยู่ที่ไกล ๒๕๐ ชั่วธนู มีความโสมนัสได้โยนดอกปทุมพร้อมด้วยธงขึ้นไปบนอากาศ เพื่อบูชาพระมุนีพระนามว่าปทุมุตระ และเมื่อดอกปทุมกำลังมา ความอัศจรรย์ก็เกิดมีในขณะนั้น พระผู้มีพระภาคผู้ประเสริฐกว่าบรรดาคน ทรงทราบความดำริของเรา ทรงรับไว้ พระศาสดาทรงรับดอกปทุมอันอุดมด้วยพระหัตถ์อันประเสริฐแล้ว ประทับยืนในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดโยนดอกปทุมนี้มาในพระสัพพัญญู ผู้นายกอุดม เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ผู้นั้นจักเป็นจอมเทวดาเสวยเทวรัชสมบัติตลอด ๓๐ กัลป จักได้เป็นพระราชาในแผ่นดินครอบครองพสุธาอยู่ ๗๐๐ กัลป จักถือเอาอัตภาพในภพนั้นแล้ว จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ในกาลนั้น สายฝนดอกปทุมจักตกจากอากาศมากมาย ในแสนกัลป พระศาสดามีพระนามชื่อว่าโคดม ซึ่งสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก ผู้นั้นจักเป็นโอรสผู้เป็นทายาทในธรรมของพระศาสดาพระองค์นั้น อันธรรมนิรมิต กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้วจักไม่มีอาสวะนิพพาน เราออกจากครรภ์แล้วมีสติสัมปชัญญะ มีอายุ ๕ ปี

โดยกำเนิด ได้บรรลุอรหัต คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราได้ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปทุมเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบปทุมเถราปทาน.

อสนโพธิยเถราปทานที่ ๑๐ (๖๐)

ว่าด้วยผลแห่งการปลูกไม้โพธิ์

[๖๒] เรามีอายุ ๗ ปีโดยกำเนิด ได้พบพระผู้มีพระภาคผู้เป็นนายกของโลก เรามีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส ได้เข้าไปเฝ้าพระองค์ผู้สูงสุดกว่านรชน เราร่าเริง มีจิตโสมนัสได้ปลูกไม้โพธิ์อันอุดม ถวายแด่พระผู้มีพระภาคพระนามว่าติสสะเชษฐบุรุษของโลก ผู้คงที่ ต้นไม้อันงอกขึ้นบนแผ่นดินโดยนามบัญญัติชื่อว่าอสนะ (ประดู่) เราบำรุงโพธิ์ชื่ออสนะอันอุดมนี้อยู่ ๕ ปี จึงได้เห็นต้นไม้มีดอกบานน่าอัศจรรย์ เป็นเหตุให้ขนพองสยองเกล้า เมื่อจะประกาศกรรมของตน จึงเข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด เวลานั้น องค์พระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าติสสะเป็นสยัมภูอัครบุคคล ประทับนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ แล้วได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดปลูกต้นโพธิ์นี้ และกระทำพุทธบูชาโดยเคารพ เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ผู้นั้นจักได้เสวยเทวรัชสมบัติในเทวดาทั้งหลายตลอด ๓๐ กัลป และจักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๖๔ ครั้ง เคลื่อนจากดุสิตภพแล้ว อันกุศลมูลตักเตือน เสวยสมบัติทั้งสองแล้ว จักรื่นรมย์อยู่ในความเป็นมนุษย์ ผู้นั้นมีใจแน่วแน่เพื่อความเพียร สงบระงับ ไม่มีอุปธิ กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว จักไม่มีอาสวะนิพพาน เราประกอบวิเวกเนืองๆ เป็นผู้สงบระงับ ไม่มีอุปธิ ตัดเครื่องผูกดังช้างทำลายปลอกแล้ว ไม่มีอาสวะอยู่ ในกัลปที่ ๘๒ แต่กัลปนี้ เราได้ปลูกต้นโพธิ์ในเวลา

นั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการปลูกต้นโพธิ์ ในกัลปที่ ๗๕ แต่กัลปนี้ เวลานั้นได้มีพระเจ้าจักรพรรดิทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีนามปรากฏว่าทัณฑเสน ในกัลปที่ ๗๓ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๗ พระองค์ ผู้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน มีพระนามว่าสมันตเนมิ ในกัลปที่ ๒๐ ถ้วนแต่กัลปนี้ ได้มีกษัตริย์พระนามว่าปุณณกะ เป็นพระเจ้าจักรพรรดิทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอสนโพธิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบอสนโพธิยเถราปทาน.

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. วิธูปนทายกเถราปทาน ๒. สตรังสิยเถราปทาน
๓. สยนทายกเถราปทาน ๔. คันโธทกทายกเถราปทาน
๕. โอปวุยหเถราปทาน ๖. สปริวาราสนเถราปทาน
๗. ปัญจทีปกเถราปทาน ๘. ธชทายกเถราปทาน
๙. ปทุมเถราปทาน ๑๐. อสนโพธิยเถราปทาน

มีคาถา ๙๒ คาถา.

จบ วีชนีวรรคที่ ๖.

สกจิตตนิยวรรคที่ ๗

สกจิตตนิยเถราปทานที่ ๑ (๖๑)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายสถูป

[๖๓] เราได้เห็นป่าชัฏใหญ่สงัดเสียง ปราศจากอันตราย เป็นที่อยู่อาศัยของ
พวกฤาษี ดังกับจะรับเครื่องบูชา เราจึงเอาไม้ไผ่มาทำเป็นสถูป แล้ว
เกลี่ย (โปรย) ดอกไม้ต่างๆ ได้ไหว้พระสถูป ดุจถวายบังคมพระสัม
พุทธเจ้า ซึ่งยังทรงพระชนม์อยู่เฉพาะพระพักตร์ เราได้เป็นพระราชา
สมบูรณ์ด้วยรัตนะ ๗ ประการ เป็นใหญ่ในแว่นแคว้นปรารภด้วยกรรม
ของตน นี้เป็นผลแห่งการบูชาด้วยดอกไม้ ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้
เราโปรยดอกไม้ใด ด้วยกรรมนั้นเราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่ง
พุทธบูชา ในกัลปที่ ๘๐ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ มียศอนันต์
สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ เป็นใหญ่ในทวีปทั้ง ๔ คุณวิเศษเหล่านี้
คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสกจิตตนิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สกจิตตนิยเถราปทาน.

อาโปปุปผิยเถราปทานที่ ๒ (๖๒)

ว่าด้วยผลแห่งการโปรยดอกไม้บูชา

[๖๔] พระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิขี เสด็จออกจากวิหาร แล้วขึ้นที่จงกรม ทรง
ประกาศสัจจะ ๔ ทรงแสดงอมฤตบท ณ ที่จงกรมนั้น ข้าพระองค์รู้
(ได้ฟัง) พระสุรเสียงของพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุดพระนามว่าสิขี ผู้คงที่
แล้ว จับดอกไม้ต่างๆ โยนขึ้นไปในอากาศ ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นจอมสัตว์
เชษฐบุรุษของโลกผู้นราสภ ด้วยกรรมนั้น ข้าพระองค์ผู้ละความชนะและ

แพ้แล้ว ได้บรรลุถึงฐานะอันไม่ไหวหวั่น ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ ข้าพระองค์โปรดดอกไม้ใด ด้วยกรรมนั้น ข้าพระองค์ไม่รู้ทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการบูชาด้วยดอกไม้ ในกัลปที่ ๒๐ แต่กัลปนี้ ได้มีกษัตริย์พระนามว่าสุเมธ เป็นพระเจ้าจักรพรรดิทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ ข้าพระองค์ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาข้าพระองค์ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอาโปปปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อาโปปปุปผิยเถราปทาน.

ปัจจาคมนิยเถราปทานที่ ๓ (๖๓)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกสาหร่าย

[๖๕] ในกาลนั้น เราเป็นนกจักรพรากอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำสินธู เรามีสาหร่ายล้วนๆ เป็นภักษาและสำรวมดีในสัตว์ทั้งหลาย เราได้เห็นพระพุทธเจ้าผู้ปราศจากธุลีเสด็จไปในอากาศ จึงเอาจะงอยปากคาบดอกสาหร่าย บูชาแด่พระผู้มีพระภาคพระนามว่าปัสสี ผู้ใดตั้งศรัทธาอันไม่หวั่นไหวไว้ด้วยดี ในพระตถาคตด้วยจิตอันเลื่อมใสนั้น ผู้นั้นจะไม่ไปสู่ทุคติ การที่เราได้มาในสำนักพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐเป็นการมาดีหนอ เราเป็นนกจักรพรากได้ปลูกพืชไว้ดีแล้ว ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราบูชาพระผู้มีพระภาคด้วยดอกไม้ใด ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๑๗ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๘ พระองค์ มีพลมาก ทรงพระนามเดียวกันว่าสุจารุทัสสนะ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปัจจาคมนียเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปัจจาคมนียเถราปทาน.

ปรัปปสาทกเถราปทานที่ ๔ (๖๔)

ว่าด้วยผลแห่งการสรรเสริญ

[๖๖] ใครได้เห็นพระสัมพุทธเจ้าผู้องอาจ ผู้ประเสริฐ ผู้แกล้วกล้า ผู้แสวงหาคุณใหญ่ ทรงชนะผู้วิเศษ มีพระฉวีวรรณดังทองแล้ว จะไม่เลื่อมใสเล่า ใครเห็นพระฌานของพระพุทธเจ้า (อัน) เปรียบเหมือนภูเขาหิมวันต์อันประมาณไม่ได้ ดังสาครอันข้ามได้ยาก แล้วจะไม่เลื่อมใสเล่า ใครเห็นศีลของพระพุทธเจ้า ซึ่งเปรียบเหมือนแผ่นดินอันประมาณมิได้ ดุจมาลัยประดับศีรษะอันวิจิตร ฉะนั้น แล้วจะไม่เลื่อมใสเล่า ใครเห็นพระญาณของพระพุทธเจ้า ซึ่งเปรียบดังอากาศอันไม่กำเริบ ดุจอากาศอันนับไม่ได้ ฉะนั้น แล้วจะไม่เลื่อมใสเล่า พราหมณ์ว่าโสนะ ได้สรรเสริญพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุดพระนามว่าสิทธัตถะ ผู้ไม่ทรงแพ้อะไร ด้วยคาถา ๔ คาถานี้แล้ว ไม่ได้เข้าถึงทุคติเลยตลอด ๙๔ กัลป เราได้เสวยสมบัติอันดีงามมิใช่น้อยในสุคติทั้งหลาย ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราสรรเสริญพระพุทธเจ้าผู้นำของโลกแล้ว ไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการสรรเสริญ ในกัลปที่ ๑๔ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๔ พระองค์ ผู้สูงศักดิ์ทรงสมบูรณ์ด้วยรัตนะ ๗ ประการ มีพลมาก คุณสมบัติเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปรัปปสาทกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปรัปปสาทกเถราปทาน.

ภิสทายกเถราปทานที่ ๕ (๖๕)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายเหง้ามันและรากบัว

[๖๗] พระผู้มีพระภาคมีพระนามชื่อว่าเวสสภู เป็นองค์ที่ ๓ แห่งพระผู้มีพระภาค ผู้เป็นฤาษีทั้งหลาย พระองค์ผู้เป็นอุดมบุรุษเสด็จเข้าป่าชัฏแล้วประทับอยู่ เราได้ถือเอาเหง้ามันและรากบัวไปในสำนักพระพุทธเจ้า และเรามีจิตเลื่อมใส ได้ถวายเหง้ามันและรากบัวนั้น แด่พระพุทธเจ้าด้วยมือทั้งสองของตน ก็ทานที่เราถวายนั้น พระผู้มีพระภาคพระนามว่าเวสสภู ผู้มีพระปัญญาอันประเสริฐ ทรงลูบคลำด้วยพระหัตถ์ เราไม่รู้สึกว่าจะมีความสุขอันเสมอด้วยสุขนั้น ที่ไหนจะมีความสุขยิ่งไปกว่านั้น อัตภาพที่สุดย่อมเป็นไปแก่เรา เราถอนภพขึ้นได้หมดแล้ว ตัดเครื่องผูกขาดดังช้างทำลายปลอกแล้ว ไม่มีอาสวะอยู่ ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายเหง้ามันและรากบัว ในกัลปที่ ๑๓ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิรวม ๑๖ พระองค์ เป็นใหญ่กว่ามนุษย์ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระภิสทายกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ภิสทายกเถราปทาน

สุจินติตเถราปทานที่ ๖ (๖๖)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายเนื้อดี

[๖๘] เราเป็นผู้เที่ยวอยู่ที่ภูเขา ดังไกรสรราชสีห์ผู้เป็นอภิชาตสัตว์ เราฆ่าหมู่เนื้อเลี้ยงชีวิตอยู่ระหว่างภูเขา ก็พระผู้มีพระภาคพระนามว่าอัตถทัสสีสัพพัญญู ผู้ประเสริฐกว่าบรรดาคน พระองค์ทรงประสงค์จะถอนเราขึ้น จึงเสด็จมายังภูเขาสูง เราฆ่าเนื้อฟานแล้วนำมาเพื่อกิน สมัยนั้น พระผู้มีพระภาค

เสด็จเข้ามาภิกษาจาร เราได้เลือกหยิบเอาเนื้อดีถวายแด่พระศาสดาพระ
องค์นั้น ในกาลนั้น พระมหาวีรเจ้าจะทรงยังเราให้เย็น จึงทรงอนุโมทนา
ด้วยจิตอันเลื่อมใสนั้น เราเข้าไปในระหว่างภูเขา ยังปีติให้เกิดขึ้นแล้ว ทำ
กาละ ณ ที่นั้น ด้วยการถวายเนื้อนั้น และด้วยการตั้งจิตไว้ดี เรารื่นรมย์
อยู่ในเทวโลกตลอด ๑๕๐๐ กัลป ในกัลปทั้งหลายที่เหลือ เราทำกุศล
ด้วยการถวายเนื้อนั้น และด้วยการอนุสรณ์ถึงพระพุทธเจ้าในกัลปที่ ๓๘
ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๘ พระองค์ พระนามว่าทีฆายุ ในกัลปที่ ๖๐๐๐
แต่กัลปนี้ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๒ พระองค์ พระนามว่าสรณะ คุณวิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัด
แล้วพระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสุจินติตเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สุจินติตเถราปทาน.

วัตถทายกเถราปทานที่ ๗ (๖๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผ้าผืนหนึ่ง

[๖๘] ในกาลนั้นเราเกิดเป็นพระยาครุฑสุบรรณ เราได้เห็นพระพุทธเจ้าผู้ปราศ
จากธุลี เสด็จไปสู่ภูเขาคันธมาทน์ เราละเพศนกครุฑแล้วแปลงเป็นมาณพ
เราถวายผ้าผืนหนึ่งแด่พระพุทธเจ้าผู้คงที่ พระพุทธเจ้าผู้ศาสดาอัครนายก
ของโลกทรงรับผ้าผืนนั้นแล้ว ประทับยืนอยู่ในอากาศ ได้ตรัสพระคาถานี้ว่า
ด้วยการถวายผ้านี้และด้วยการตั้งจิตไว้ (ดี) ผู้นี้ละกำเนิดนกครุฑแล้ว จัก
รื่นรมย์อยู่ในเทวโลก ก็พระผู้มีพระภาคพระนามว่าอัตถทัสสี เชษฐบุรุษ
ของโลก ผู้นราสภ ทรงสรรเสริญการถวายผ้าเป็นทานแล้ว บ่ายพระพักตร์
ทางทิศอุดรเสด็จไป ในภพที่เราเกิด เรามีผ้าสมบูรณ์ ผ้าเป็นหลังคา
บังร่มอยู่ในอากาศ นี้เป็นผลแห่งการถวายผ้า ในกัลปที่ ๓๖ แต่กัลปนี้
ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๗ พระองค์ มีพระนามว่าอรุณสะ มีพลมาก เป็น

ใหญ่กว่ามนุษย์ คุณวิเศษเหล่านี้ คือปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และ
อภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระวัตถทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ วัตถทายกเถราปทาน.

อัมพทายกเถราปทานที่ ๘ (๖๘)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายมะม่วงสุก

[๗๐] พระผู้มีพระภาคพระนามว่าอโนมทัสสี ผู้ไม่มีอุปธิ ประทับนั่งอยู่ ณ ระหว่างภูเขา ได้ทรงแผ่เมตตาไปในโลกอันมีสัตว์ หากประมาณมิได้ ในกาลนั้น เราเป็นพระยาวานรอยู่ที่ภูเขาหิมวันต์อันสูงสุด ได้เห็นพระพุทธเจ้าผู้มีพระคุณไม่ทรามผู้ยิ่งใหญ่ จึงยังจิตให้เลื่อมใสในพระพุทธเจ้า เวลานั้นต้นมะม่วงกำลังเผล็ดผล มีอยู่ไม่ไกลภูเขาหิมวันต์ เราได้ไปเก็บผลมะม่วงสุกจากต้นนั้นมาถวายพร้อมด้วยน้ำผึ้ง พระพุทธเจ้ามหามุนีพระนามว่าอโนมทัสสี ทรงพยากรณ์เรานั้น ว่าด้วยการถวายน้ำผึ้ง และด้วยการถวายน้ำมะม่วงทั้งสองนี้ ผู้นี้จักรื่นรมย์อยู่ในเทวโลกตลอด ๕๗ กัลป ในกัลปทั้งหลายที่เหลือ จักท่องเที่ยวสับสนกันไป จักใช้กรรมอันลามกให้สิ้นแล้ว เมื่อความเจริญแก่งอม จักมาจากทุคติมีวิบาตเป็นต้นแล้ว จักเผากิเลสให้ไหม้ เราเป็นผู้อันพระผู้มีพระภาคผู้แสวงหาคุณยิ่งใหญ่ทรงฝึกแล้วด้วยการฝึกอันอุดม เราเป็นผู้ละความชนะและความแพ้แล้วบรรลุถึงฐานะอันไม่หวั่นไหว ในกัลปที่ ๗๗๐๐ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๑๔ พระองค์ ทุกพระองค์มีพระนามว่าอัมพัฏฐชัย มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอัมพทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อัมพทายกเถราปทาน.

สมุนเถราปทานที่ ๙ (๖๙)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกมะลิ

[๗๑] ในกาลนั้น เราเป็นนายมาลาการมีนามชื่อว่าสุมนะ ได้เห็นพระพุทธเจ้า ผู้ปราศจากธุลี ทรงสมควรรับเครื่องบูชาของโลก จึงเอามือทั้งสองประคอง ดอกมะลิที่บานดีบูชาแด่พระพุทธเจ้าพระนามว่าสิขี ผู้เป็นเผ่าพันธุ์ของโลก ด้วยการบูชาดอกไม้นี้ และด้วยการตั้งจิตไว้ เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็น ผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราบูชาพระพุทธเจ้าด้วย ดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๒๖ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๔ พระองค์ ผู้มีพระยศ มาก ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราได้ทำแจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนา เราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสุมนเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สุมนเถราปทาน.

ปุปผจังโกฏิยเถราปทานที่ ๑๐ (๗๐)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผอบดอกอังกาบ

[๗๒] ข้าพระองค์เอาดอกอังกาบอันบานดี ใส่ในผอบจนเต็มแล้ว ได้บูชาพระ พุทธเจ้าพระนามว่าสิขีผู้ประเสริฐสุด ผู้ไม่ทรงครั่นคร้ามดังสีหะ เหมือน พระยาครุฑ งามประเสริฐดุจพระยาเสือโคร่ง มีพระชาติดีเหมือนไกรสร ราชสีห์ เป็นสรณะของโลกสาม ผู้ไม่หวั่นไหว ไม่ทรงแพ้อะไรๆ ผู้ เลิศกว่าบรรดาผู้ฆ่ากิเลส ประทับนั่งแวดล้อมด้วยภิกษุสงฆ์ พร้อมทั้งผอบ ใหญ่ ข้าแต่พระองค์ผู้จอมสัตว์ ผู้นราสภ ด้วยจิตอันเลื่อมใสนั้น ข้า พระองค์เป็นผู้ละความชนะและแพ้แล้ว บรรลุถึงฐานะอันไม่หวั่นไหว ใน

กัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ ข้าพระองค์ได้ทำกรรมใด ในกาลนั้น ด้วยกรรม
นั้น ข้าพระองค์ไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๓๐
ถ้วนแต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๕ พระองค์ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว
๗ ประการ มีพระนามว่าเทวภูติเหมือนกัน คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัม
ภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ ข้าพระองค์ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระ
พุทธศาสนา ข้าพระองค์ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปุปผจังโกฏิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปุปผจังโกฏิยเถราปทาน.

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. สกจิตตนิยเถราปทาน ๒. อาโปปุผผิยเถราปทาน
๓. ปัจจาคมนิยเถราปทาน ๔. ปรัปปสาทกเถราปทาน
๕. ภิสทายกเถราปทาน ๖. สุจินติตเถราปทาน
๗. วัตถทายกเถราปทาน ๘. อัมพทายกเถราปทาน
๙. สุมนเถราปทาน ๑๐. ปุปผจังโกฏิยเถราปทาน

คาถาอันแสดงอรรถที่ท่านกล่าวแล้วนับได้ ๗๑ คาถา ฉะนี้แล.

จบ สกจิตตนิยวรรคที่ ๗.

นาคสมาลวรรคที่ ๘

นาคสมาลเถราปทานที่ ๑ (๗๑)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาสถูปด้วยดอกแคฝอย

[๗๓] เราถือเอาดอกแคฝอยไปบูชาที่พระสถูป ซึ่งมหาชนสร้างไว้ที่หนทางใหญ่ ของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิขีผู้เผ่าพันธุ์ของโลก ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการบูชาพระสถูป ในกัลปที่ ๑๕ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์ พระนามว่าปุปผิยะทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเรา ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระนาคสมาลเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ นาคสมาลเถราปทาน.

ปทสัญญกเถราปทานที่ ๒ (๗๒)

ว่าด้วยผลแห่งการเลื่อมใสรอยพระบาท

[๗๔] ก็เราได้เห็นรอยพระบาทที่พระผู้มีพระภาคพระนามว่าติสสะ ผู้เป็นเผ่าพันธุ์พระอาทิตย์ ทรงเหยียบไว้ เป็นผู้มีใจร่าเริงโสมนัส ยังจิตให้เลื่อมใสในรอยพระบาท ในกัลปที่ ๙๒ แต่กัลปนี้ เราได้สัญญาใดในกาลนั้น ด้วยสัญญานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งสัญญาในรอยพระบาท ในกัลปที่ ๗ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์พระนามว่า สุเมธ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปทสัญญกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปทสัญญกเถราปทาน.

สุสัญญูกเถราปทานที่ ๓ (๗๓)

ว่าด้วยผลแห่งการไหว้ผ้าบังสุกุลจีวร

[๗๕] เราได้เห็นผ้าบังสุกุลจีวรของพระศาสดาห้อยอยู่บนยอดไม้ แล้วได้ประนมอัญชลีไปทางนั้นไหว้บังสุกุลจีวร ในกัลปที่ ๙๒ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งสัญญาในบังสุกุลจีวร ในกัลปที่ ๔ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์พระนามว่าทุมหระ ทรงครอบครองแผ่นดินมีสมุทรสาคร ๔ เป็นที่สุด มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสุสัญญูกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สุสัญญูกเถราปทาน.

ภิสาลวทายกเถราปทานที่ ๔ (๗๔)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายเหง้ามันผลไม้และน้ำ

[๗๖] เราเข้าไปยังป่าชัฏอยู่ในป่าใหญ่ ได้พบพระพุทธเจ้าพระนามว่าวิปัสสี ผู้สมควรรับเครื่องบูชาจึงได้ถวายเหง้ามัน ผลไม้และน้ำสำหรับล้างพระหัตถ์ ถวายบังคมพระบาทด้วยเศียรเกล้าแล้ว มุ่งหน้าทางทิศอุดรหลีกไป ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายเหง้ามันและผลไม้ในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งบุญกรรม และในกัลปที่ ๓ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์ พระนามว่าภิสสมมต ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระภิสาลุวทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ภิสาลุวทายกเถราปทาน

จบ ภาณวารที่ ๖

เอกสัญญกเถราปทานที่ ๕ (๗๕)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายภิกษาทัพพีหนึ่ง

[๗๗] ข้าพระองค์ได้ถวายภิกษาทัพพีหนึ่ง แก่พระอัครสาวกของพระพุทธเจ้า พระนามว่าวิปัสสี มีนามชื่อว่าขัณฑะ ผู้สมควรรับเครื่องบูชาของโลก ข้าแต่พระองค์ผู้จอมสัตว์นราสภ ด้วยจิตอันเลื่อมใสนั้น ข้าพระองค์ไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายภิกษาทัพพีหนึ่ง ในกัลปที่ ๔๐ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์พระนามว่าวรุณ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ ข้าพระองค์ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาข้าพระองค์ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระเอกสัญญกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ เอกสัญญกเถราปทาน.

ติณสันถารทายกเถราปทานที่ ๖ (๗๖)

ว่าด้วยผลแห่งการลาดหญ้ามาลาถวาย

[๗๘] ในที่ไม่ไกลภูเขาหิมวันต์ มีสระใหญ่อยู่สระหนึ่ง ดาดาษไปด้วยดอกปทุม เป็นที่อาศัยของนกต่างๆ เราอาบและดื่มน้ำในสระนั้นแล้ว อยู่ในที่ไม่ไกล ได้เห็นพระพุทธเจ้า ผู้เลิศกว่าสมณะเสด็จไปในอากาศ พระศาสดาผู้ยอดเยี่ยมในโลก ทรงทราบความดำริของเรา เสด็จลงจากอากาศแล้ว ประทับยืนอยู่ที่พื้นดินในขณะนั้น เราได้เกี่ยวหญ้ามาลาดถวายเป็นที่ประทับนั่ง พระผู้มีพระภาคผู้เป็นใหญ่ในโลก ๓ เป็นนายกประทับนั่งบนนั้น เรายังจิตของตนให้เลื่อมใสแล้ว ได้ถวายบังคมพระองค์ผู้นายกของโลก นั่งกระเย่งเพ่งดูพระมหามุนีไม่กระพริบตา ด้วยจิตอันเลื่อมใสนั้น เราเข้าถึงภพชั้นนิมมานรดี เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลการถวายเครื่องลาดหญ้า ในกัลปที่ ๒ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์

พระนามว่ามิตตสมมต ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เรา
ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนา เราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระติณสันถารทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ติณสันถารทายกเถราปทาน

สูจิทายกเถราปทานที่ ๗ (๗๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายเข็ม

[๗๙] ในกัลปที่ ๓ หมื่น แต่กัลปนี้ เราได้ถวายเข็ม ๕ เล่ม แต่พระพุทธเจ้า
ผู้เป็นนายกของโลก มีพระนามชื่อว่าสุเมธ มีพระลักษณะอันประเสริฐ
๓๒ ประการ มีพระฉวีวรรณดังทองคำ ผู้เป็นจอมสัตว์ ผู้คงที่ เพื่อ
ต้องการเย็บจีวร ด้วยการถวายเข็มนั้นแล ญาณเป็นเครื่องเห็นแจ้ง อรรถ
อันละเอียด คมกล้า เกิดขึ้นแก่เรารวดเร็วและสะดวก เราเผากิเลส
ทั้งหลายแล้ว ถอนภพทั้งปวงขึ้นแล้ว เราทรงกายครั้งที่สุดอยู่ในศาสนา
พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๔ พระองค์ ทรงพระนาม
ว่าทิปาทธิบดี ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้ง
ชัดแล้ว พระพุทธศาสนา เราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสูจิทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สูจิทายกเถราปทาน

ปาฏลิปุปผิยเถราปทานที่ ๘ (๗๘)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกแคฝอย

[๘๐] ในกาลนั้น เราเป็นบุตรเศรษฐีสุขุมาลชาติ ตั้งอยู่ในความสุข ได้เอาดอกแคฝอยห่อพกไปบูชาพระสัมพุทธเจ้า ผู้มีพระฉวีวรรณดังทองคำเช่นกับแท่งทองคำอันมีค่า มีพระลักษณะอันประเสริฐ ๓๒ ประการ กำลังเสด็จดำเนินอยู่ในละแวกตลาด เราร่าเริง มีจิตโสมนัส บูชาพระองค์ด้วยดอกไม้ ถวายนมัสการพระพุทธเจ้าพระนามว่าติสสะ ทรงรู้แจ้งโลก เป็นนาถะของโลก ประเสริฐกว่านระ ในกัลปที่ ๙๒ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการบูชาด้วยดอกไม้ ในกัลปที่ ๖๓ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิมีพระนามว่าอภิสมมต ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้

ทราบว่า ท่านพระปาฏลิปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปาฏลิปุปผิยเถราปทาน.

ฐิตัญชลิยเถราปทานที่ ๙ (๗๙)

ว่าด้วยผลแห่งการประนมกรอัญชลี

[๘๑] เมื่อก่อน เราเป็นพรานเนื้ออยู่ในป่าชัฏ ได้พบพระสัมพุทธเจ้าผู้มีพระลักษณะอันประเสริฐ ๓๒ ประการ ในป่านั้น ณ ที่นั้น เราประนมกรอัญชลีแล้ว เดินบ่ายหน้าไปทางทิศปราจีน ขณะเมื่อเรานั่งอยู่บนเครื่องลาดใบไม้ที่เรานำมาในที่ไม่ไกล อสนีบาตตกลงบนกระหม่อมของเราในเวลานั้น ในเวลาใกล้ตาย เราได้ประนมกรอัญชลีอีกครั้งหนึ่ง ในกัลปที่ ๙๒ แต่กัลปนี้ เราได้ทำอัญชลีในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการทำอัญชลีในกัลปที่ ๕๔ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้า

จักรพรรดิ มีพระนามว่ามิคเกตุ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพล
มาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนา เราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระฐิตัญชลิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ฐิตัญชลิยเถราปทาน.

ตีณิปทุมิยเถราปทานที่ ๑๐ (๘๐)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกปทุม ๓ ดอก

[๘๒] ในกาลนั้น พระชินเจ้าพระนามปทุมุตระ ทรงรู้จบธรรมทั้งปวง ทรงฝึกพระองค์เองแล้ว ทรงแวดล้อมด้วยพระสาวกผู้ฝึกตนแล้ว เสด็จออกจากนคร เวลานั้น เราเป็นช่างดอกไม้ อยู่ในพระนครหงสวดี เราถือดอกปทุม ๓ ดอก อย่างดีเลิศ (จะไป) ในพระนครนั้น ได้พบพระพุทธเจ้าผู้ปราศจากธุลี เสด็จดำเนินอยู่ในละแวกตลาด พร้อมกับได้เห็นพระสัมพุทธเจ้า เราได้คิดอย่างนี้ในกาลนั้นว่า จะมีประโยชน์อะไรแก่เราด้วยดอกไม้เหล่านี้ ที่เราบำรุงพระราชา เราจะพึงได้บ้านหรือคามเขตหรือทรัพย์พันหนึ่ง (เท่านั้น) เราบูชาพระพุทธเจ้าผู้ฝึกคนที่มิได้ฝึกตน ผู้แกล้วกล้า ทรงนำสุขมาให้แก่สัตว์ทั้งปวง เป็นนาถะของโลกแล้ว จักได้ทรัพย์อันไม่ตาย ครั้นเราคิดอย่างนี้แล้ว จึงยังจิตของตนให้เลื่อมใสแล้วจับดอกปทุม ๓ ดอกโยนขึ้นไปบนอากาศ ในกาลนั้น พอเราโยนขึ้นไป ดอกปทุมเหล่านั้นก็แผ่ (บาน) อยู่ในอากาศ มีขั้วขึ้นข้างบนดอกลงข้างล่าง ทรงอยู่เหนือพระเศียรในอากาศ มนุษย์เหล่าใดเหล่าหนึ่งเห็นแล้ว พากันโห่ร้องเกรียวกราว ทวยเทพเจ้าในอากาศพากันซ้องสาธุการว่า ความอัศจรรย์เกิดขึ้นแล้วในโลก เราทั้งหลายจักนำดอกไม้มาบูชาพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด เราทั้งหมดจักฟังธรรม จักนำดอกไม้มาบูชา

พระผู้มีพระภาคพระนามว่าปทุมุตระ ผู้ทรงรู้แจ้งโลก ทรงสมควรรับเครื่องบูชา ประทับยืนอยู่ที่ถนนนั่นเอง ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า มาณพใดได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกบัวแดง เราจักพยากรณ์มาณพนั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว มาณพนั้นจักรื่นรมย์อยู่ในเทวโลกตลอด ๓ หมื่นกัลป และจักได้เป็นจอมเทวดาเสวยเทวรัชสมบัติอยู่ ๓๐ ครั้ง จักมีวิมานชื่อมหาวิตถาริกะในเทวโลกนั้นสูง ๓๐๐ โยชน์ กว้าง ๑๕๐ โยชน์ พวงดอกไม้ ๑๔๐,๐๐๐ พวงที่เทวดานิรมิตอย่างสวยงามห้อยอยู่ที่ปราสาทอันประเสริฐ และประดับที่นอนใหญ่ นางอัปสรแสนโกฏิ มีรูปอุดมฉลาดในการฟ้อน การขับรำและการประโคม จักแวดล้อมอยู่โดยรอบในกาลนั้น ฝนดอกไม้ทิพย์มีสีแดง จักตกลงในวิมานประเสริฐ อันเกลื่อนกล่นด้วยหมู่เทพนารีเช่นนี้ แก้วปทุมราคะโตประมาณเท่าจักร จักห้อยอยู่ที่ตะปูฝาที่ไม้ฟันนาค ที่บานประตู และที่เสาระเนียด ที่วิมานนั้นนางเทพอัปสรทั้งหลายจักลาด จักห่มด้วยใบบัว นอนอยู่ภายในวิมานอันประเสริฐซึ่งดาดายด้วยใบบัว ดอกบัวแดงล้วนเหล่านั้น แวดล้อมภพส่งกลิ่นหอมตลบไปประมาณร้อยโยชน์โดยรอบ มาณพนี้จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๗๕ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพบูลย์โดยคณานับมิได้ ได้เสวยสมบัติทั้ง ๒ แล้ว หากังวลมิได้ ไม่มีอันตราย เมื่อกาลเป็นที่สุดมาถึงแล้ว จักได้บรรลุนิพพาน พระพุทธเจ้าเราได้เห็นดีแล้วหนอ การค้าเราประกอบแล้ว เราบูชา (พระพุทธเจ้าด้วย) ดอกบัว ๓ ดอกแล้ว ได้เสวยสมบัติ ๓ ดอกบัวแดงอันบานงาม จักทรงไว้บนกระหม่อมของเราผู้บรรลุธรรม พ้นวิเศษแล้วโดยประการทั้งปวงในวันนี้ เมื่อพระปทุมุตรบรมศาสดาตรัสกรรมของเราอยู่ ธรรมาภิสมัยได้มีแก่สัตว์หลายแสน ในกัลปที่หนึ่งแสนแต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าใดด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่ง (การบูชาด้วย)

ดอกบัว ๓ ดอก เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพทั้งปวงขึ้นแล้ว
อาสวะทั้งหมดสิ้นรอบแล้ว บัดนี้ ภพใหม่ไม่มี คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนา เราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระตีณิปทุมิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ตีณิปทุมิยเถราปทาน.

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. นาคสมาลเถราปทาน ๒. ปทสัญญกเถราปทาน
๓. สุสัญญกเถราปทาน ๔. ภิสาลุวทายกเถราปทาน
๕. เอกสัญญกเถราปทาน ๖. ติณสันถารทายกเถราปทาน
๗. สูจิทายกเถราปทาน ๘. ปาฏลิปุปผิยเถราปทาน
๙. ฐิตัญชลิยเถราปทาน ๑๐. ตีณิปทุมิยเถราปทาน
มีคาถา ๗๕ คาถา

จบ นาคสมาลวรรคที่ ๘.

ติมิรปุปผิยวรรคที่ ๙

ติมิรปุปผิยเถราปทานที่ ๑ (๘๑)

ว่าด้วยผลแห่งการโปรยดอกดีหมี

[๘๓] เรา (เที่ยว) ไปตามกระแสน้ำใกล้ฝั่งแม่น้ำจันทภาคา ได้เห็นพระสมณะซึ่งประทับนั่งอยู่ ผู้ผ่องใส ไม่ขุ่นมัว เรายังจิตให้เลื่อมใสในพระสมณะนั้นแล้วให้คิดอย่างนี้ในกาลนั้นว่า พระผู้มีพระภาคนี้ทรงข้ามเองแล้ว จักทรงยังสรรพสัตว์ให้ข้าม ทรงทรมานเองแล้ว จักทรงทรมานสรรพสัตว์ ทรงเบาพระทัยเองแล้ว จักทรงยังสรรพสัตว์ให้เบาใจ ทรงสงบเองแล้ว จักทรงยังสรรพสัตว์ให้สงบ ทรงพ้นเองแล้ว จักทรงยังสรรพสัตว์ให้พ้น ทรงดับเองแล้ว จักทรงยังสรรพสัตว์ให้ดับ ครั้นเราคิดอย่างนี้แล้ว ได้ถือเอาดอกดีหมี มาโปรยลงบนพระเศียรแห่งพระพุทธเจ้า ผู้แสวงหาคุณใหญ่พระนามว่าสิทธัตถะ ในกาลนั้น (บูชา) แล้วประนมอัญชลี ทำประทักษิณพระองค์ และถวายบังคมพระบาทพระศาสดาแล้ว กลับไปทางทิศอื่น พอเราไปแล้วไม่นาน พระยาเนื้อได้เบียดเบียนเรา เราเดินไปตามริมเหวได้ตกลงในเหวนั้นนั่นเอง ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาด้วยดอกไม้ใดด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๕๖ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๗ พระองค์ พระนามว่ามหารหะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้,

ทราบว่า ท่านพระติมิรปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ติมิรปุปผิยเถราปทาน.

คตสัญญกเถราปทานที่ ๒ (๘๒)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกกรรณิการ์ ๗ ดอก

[๘๔] เรามีอายุ ๗ ปีโดยกำเนิด บรรพชาเป็นสามเณร มีใจเลื่อมใส ได้ถวายบังคมพระบาทของพระศาสดาได้โยนดอกไม้กรรณิการ์ ๗ ดอกขึ้นไปในอากาศ อุทิศเฉพาะพระพุทธเจ้า พระนามว่าติสสะ ผู้ทรงคุณอนันต์ดังสาคร มีใจยินดีและเลื่อมใสบูชาหนทางที่พระสุคตเสด็จดำเนิน ได้กระทำอัญชลีด้วยมือทั้งสองของตน ในกัลปที่ ៩๒ แต่กัลปนี้ ได้ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๘ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๓ พระองค์ มีพระนามว่าอัคคิสิขะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระคตสัญญกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ คตสัญญกเถราปทาน.

นิปันนัญชลิกเถราปทานที่ ๓ (๘๓)

ว่าด้วยผลแห่งการประนมอัญชลีด้วยจิตเลื่อมใส

[๘๕] เราเป็นไข้หนักนั่งอยู่ที่โคนไม้ ในป่าชัฏใหญ่ เป็นผู้ควรได้รับความกรุณาอย่างยิ่ง พระศาสดาพระนามว่าติสสะ ทรงอนุเคราะห์เสด็จมาหาเรา เรานั้นนอนอยู่ ได้ประนมอัญชลีเหนือเศียรเกล้า เรามีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส ถวายบังคมพระสัมพุทธเจ้าผู้สูงสุดกว่าสรรพสัตว์ แล้วได้ทำกาละ ณ ที่นั้น ในกัลปที่ ៩๒ แต่กัลปนี้ เราถวายบังคมพระพุทธเจ้าผู้อุดมบุรุษ ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายบังคม ในกัลปที่ ๕ แต่

กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๕ พระองค์ มีพระนามว่ามหาสิขะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระนิปันนัญชลิกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ นิปันนัญชลิกเถราปทาน.

อโธปุปผิยเถราปทานที่ ๔ (๘๔)

ว่าด้วยผลแห่งการโปรยดอกไม้บูชา

[๘๖] ภิกษุชื่ออภิภู เป็นอัครสาวกของพระพุทธเจ้า พระนามว่าสิขี มีอานุภาพมาก บรรลุวิชชา ๓ เข้ามาสู่ภูเขาหิมวันต์ในกาลนั้น แม้เราก็เป็นฤาษีผู้ชำนาญในอัปปมัญญาและฤทธิ์อยู่ในอาศรมรมณิยสถาน ใกล้ภูเขาหิมวันต์ เราปรารถนาภูเขาอย่างยิ่ง เปรียบเหมือนนกในอากาศปรารถนาอากาศ ฉะนั้น เราเก็บดอกไม้ที่เชิงเขาแล้ว มาสู่ภูเขา หยิบดอกไม้ ๗ ดอกโปรยลงบนพระเศียร เราอันพระวีระแลดูแล้ว เดินบ่ายหน้าไปทางทิศปราจีน เรามุ่งไปสู่ที่อยู่ ถึงอาศรมแล้ว เก็บหาบเครื่องบริขาร แล้วเดินไปตามระหว่างภูเขา งูเหลือมเป็นสัตว์ร้ายกาจ มีกำลังมาก รัดเรา เราระลึกถึงบุรพกรรมได้ทำกาละ ณ ที่นั้น ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราโปรยดอกไม้ใด ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการบูชาด้วยดอกไม้ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนา เราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอโธปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อโธปุปผิยเถราปทาน.

รังสิสัญญกเถราปทานที่ ๕ (๘๕)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายบังคม

[๘๗] เมื่อก่อน เราสำเร็จการอยู่ที่ภูเขาหิมวันต์ เรานุ่งห่มหนังสัตว์อยู่ในระหว่าง ภูเขา เราได้เห็นพระสัมพุทธเจ้ามีพระฉวีวรรณดังทองคำ ดุจพระอาทิตย์ แผดแสง เสด็จเข้าป่า งามเหมือนพระยารังมีดอกบาน จึงยังจิตให้เลื่อมใส ในรัศมีแล้วนั่งกระโหย่ง ประนมอัญชลี ถวายบังคมแด่พระผู้มีพระภาค พระนามว่าวิปัสสี ด้วยเศียรเกล้า ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ทำ กรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งสัญญา ในรัศมี คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระรังสิสัญญกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ รังสิสัญญกเถราปทาน.

รังสิสัญญิกเถราปทานที่ ๖ (๘๖)

ว่าด้วยผลแห่งการทำจิตให้เลื่อมใสในพุทธรัศมี

[๘๘] เราทรงผ้าเปลือกไม้คากรองอยู่ที่ภูเขาหิมวันต์ ขึ้นสู่ที่จงกรมแล้วนั่งผินหน้า ไปทางทิศปราจีน เราได้เห็นพระสุคตเจ้าพระนามว่าผุสสะ ผู้ยินดีในฌาน ทุกเมื่อ (เสด็จมา) บนภูเขา จึงประนมอัญชลีแล้วยังจิตให้เลื่อมใสในพระ รัศมี ในกัลปที่ ๙๒ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งสัญญาในพระรัศมี คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธ ศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระรังสิสัญญิกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ รังสิสัญญิกเถราปทาน.

ผลทายกเถราปทานที่ ๗ (๘๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผลไม้

[๘๙] เราทรงหนังสัตว์หยาบอยู่ที่ภูเขาหิมวันต์ ได้เห็นพระชินเจ้าผู้ประเสริฐ
พระนามว่าผุสสะ จึงถือผลไม้ไปถวาย เรามีใจผ่องใส ได้ถวายผลไม้ใด
ผลไม้นั้นบังเกิดแก่เราในภพที่เราเกิดแล้ว ในกัลปที่ ๙๒ แต่กัลปนี้ เราได้
ถวายผลไม้ใด ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวาย
ผลไม้ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราทำให้ชัดแจ้งแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระผลทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ผลทายกเถราปทาน.

สัททสัญญกเถราปทานที่ ๘ (๘๘)

ว่าด้วยผลแห่งการเลื่อมใสตามเสียงแสดงธรรม

[๙๐] เราอยู่บนเครื่องลาดใบไม้ ณ ภูเขาหิมวันต์ ได้ยังจิตให้เลื่อมใสในพระสุรเสียง
ของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าผุสสะ กำลังทรงแสดงธรรม ในกัลปที่ ๙๒
แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย
นี้เป็นผลแห่งบุญกรรม คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสัททสัญญกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สัททสัญญกเถราปทาน.

โพธิสิญจกเถราปทานที่ ๙ (๘๙)

ว่าด้วยผลแห่งการรดน้ำโพธิพฤกษ์

[๙๑] ได้มีการฉลองพระมหาโพธิแห่งพระผู้มีพระภาคพระนามว่าวิปัสสี ในกาลนั้น เราบวชอยู่ได้ถือเอาดอกโกสุมเข้าไปบูชา แล้วเอาน้ำเข้าไปรดที่โพธิพฤกษ์ ด้วยกล่าวว่า พระผู้มีพระภาคทรงพ้นแล้ว จักทรงยังสรรพสัตว์ให้พ้น ทรงดับแล้ว จักทรงยังสรรพสัตว์ให้ดับหนอ ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้รดน้ำโพธิพฤกษ์ใด ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการรดน้ำไม้โพธิ์ ในกัลปที่ ๓๓ อันกำลังเป็นไป ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ผู้เป็นจอมชนรวม ๘ พระองค์ ทรงพระนามว่าอุทกาเสจนะ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระโพธิสิญจกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ โพธิสิญจกเถราปทาน.

ปทุมปุปผิยเถราปทานที่ ๑๐ (๙๐)

ว่าด้วยผลแห่งการโยนดอกปทุมขึ้นบูชา

[๙๒] เราเข้าไปยังป่าบัว บริโภคเหง้าบัวอยู่ ได้เห็นพระสัมพุทธเจ้า พระนามว่าผุสสะ มีพระลักษณะอันประเสริฐ ๓๒ ประการ เราจับดอกปทุมโยนขึ้นไปในอากาศ เราระลึกถึงกรรมอันลามกแล้ว ออกบวชเป็นบรรพชิต ครั้นบวชแล้ว มีกายและใจอันสำรวมแล้ว ละวจีทุจริต ชำระอาชีพให้บริสุทธิ์ แต่กัลปที่ ๙๒ แต่กัลปนี้ เราบูชา (พระพุทธเจ้าด้วย) ดอกไม้ใด ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ได้มีพระเจ้าแผ่นดิน (จักรพรรดิ) ๑๘ พระองค์ ทรงพระนามเหมือนกันว่า ปทุมภาส ในกัลปที่

๑๘ ได้มีพระเจ้าแผ่นดิน ๔๘ พระองค์ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนา เราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปทุมปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปทุมปุปผิยเถราปทาน.

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. ติมิรปุปผิยเถราปทาน ๒. คตสัญญกเถราปทาน
๓. นิปันนัญชลิกเถราปทาน ๔. อโธปุปผิยเถราปทาน
๕. รังสิสัญญกเถราปทาน ๖. รังสิสัญญิกเถราปทาน
๗. ผลทายกเถราปทาน ๘. สัททสัญญกเถราปทาน
๙. โพธิสิญจกเถราปทาน ๑๐. ปทุมปุปผิยเถราปทาน
และท่านประกาศคาถาไว้ ๕๖ คาถา.

จบ ติมิรปุปผิยวรรคที่ ๙

สุธาวรรคที่ ๑๐

สุธาปิณฑิยเถราปทานที่ ๑ (๙๑)

ว่าด้วยผลบุญของผู้บูชาไม่อาจนับได้

[๙๓] ใครๆ ไม่อาจจะนับบุญของบุคคลผู้บูชา พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า หรือพระสาวก ผู้สมควรบูชา ผู้ล่วงธรรมเครื่องให้เนิ่นช้า ผู้ข้ามความโศก และความร่ำไรแล้ว ว่าบุญนี้มีประมาณเท่านี้ได้ ใครๆ ไม่อาจจะนับบุญ ของบุคคลผู้บูชาปูชารหบุคคลเหล่านั้น เช่นนั้น ผู้ดับแล้ว ไม่มีภัย แต่ ที่ไหนๆ ว่าบุญนี้มีประมาณเท่านี้ได้ การที่บุคคลในโลกนี้ พึงให้ทำความ เป็นใหญ่ในทวีปทั้ง ๔ นี้ ไม่ถึงเสี้ยวที่ ๑๖ แห่งการบูชานี้ เรามีใจผ่องใส ได้ใส่ก้อนปูนขาวในระหว่างแผ่นอิฐ ที่พระเจดีย์ แห่งพระผู้มีพระภาค พระนามว่าสิทธัตถะ ผู้เลิศกว่านระ ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ทำ กรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการ ปฏิสังขรณ์ ในกัลปที่ ๓๐ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๑๓ พระองค์ ทรงพระนามว่าปฏิสังขาระ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ คุณวิเศษ เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัด แล้ว พระพุทธศาสนา เราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสุธาปิณฑิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สุธาปิณฑิยเถราปทาน.

สุปิฐิยเถราปทานที่ ๒ (๙๒)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายตั่ง

[๙๔] เรายินดีมีจิตโสมนัส ได้ถวายตั่งอันสวยงามแด่พระพุทธเจ้า พระนามว่า ติสสะ ผู้เป็นนาถะของโลก เป็นเผ่าพันธุ์พระอาทิตย์ ในกัลปที่ ๓๘ แต่ กัลปนี้ เราได้เป็นพระราชาพระนามว่ามหารุจิ โภคสมบัติอันไพบูลย์ และ

ที่นอนมิใช่น้อย ได้มีแล้วแก่เรา เรามีใจผ่องใสได้ถวายตั่งแก่พระพุทธเจ้า แล้ว ย่อมเสวยกรรมของตน ที่ตนได้ทำไว้ดีแล้วในกาลก่อน ในกัลปที่ ๙๒ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายตั่งใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติ เลย นี้เป็นผลแห่งการถวายตั่ง ในกัลปที่ ๓๘ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้า จักรพรรดิ ๓ พระองค์ องค์ที่ ๑ พระนามว่ารุจิ องค์ที่ ๒ พระนามว่า อุปรุจิ องค์ที่ ๓ พระนามว่ามหารุจิ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนา เรา ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสุปีฐิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สุปีฐิยเถราปทาน.

อัฑฒเจลกเถราปทานที่ ๓ (๙๓)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผ้าครึ่งท่อน

[๙๕] เราเป็นคนเข็ญใจ สมควรได้รับความการุญอย่างยิ่ง ได้ถวายผ้าครึ่งท่อนแด่ พระผู้มีพระภาคพระนามว่าติสสะ ครั้นถวายผ้าครึ่งท่อนแล้ว บันเทิงอยู่ใน สวรรค์ตลอดกัลปหนึ่ง และในกัลปทั้งหลายที่เหลือ เราได้ทำกุศล ในกัลป ที่ ๙๒ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายผ้าใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติ เลย นี้เป็นผลแห่งการถวายผ้า ในกัลปที่ ๕๑ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักร พรรดิหลายพระองค์ พระนามว่าสมันตาโอทนะ เป็นกษัตริย์จอมชน คุณ วิเศษเหล่านี้คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้ ชัดแจ้งแล้วพระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอัฑฒเจลกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อัฑฒเจลกเถราปทาน.

สูจิทายกเถราปทานที่ ๔ (๙๔)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายเข็ม

[๙๖] เมื่อก่อน เราเป็นช่างทองอยู่ในพระนครพันธุมะ อันประเสริฐสุด เราได้ถวายเข็มแด่พระพุทธเจ้าพระนามว่าวิปัสสี ญาณของเราเสมอด้วยแก้ววิเชียรอันเลิศ เป็นเช่นนั้นเพราะกรรม เราเป็นผู้ปราศจากราคะ พ้นวิเศษแล้ว บรรลุถึงธรรมเป็นที่สิ้นอาสวะ ภพทั้งปวงทั้งที่เป็นอดีต อนาคตและปัจจุบัน เราค้นคว้า (พิจารณา) ได้ด้วยญาณ นี้เป็นผลแห่งการถวายเข็ม ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๗ พระองค์ ทรงพระนามว่า วชิราสมะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสูจิทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สูจิทายกเถราปทาน.

คันธมาลิยเถราปทานที่ ๕ (๙๕)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายสถูปไม้หอม

[๙๗] เราได้ทำสถูปไม้หอมคลุม (ปิด) ด้วยดอกมะลิ อันสมควรแก่พระพุทธเจ้าถวายแด่พระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ ได้ถวายบังคมพระพุทธเจ้าอัครนายกของโลก เช่นกับทองคำมีค่า ผู้รุ่งเรืองดังนิลอุบล แผดแสงดังพระอาทิตย์ ผู้องอาจดังพระยาเสือโคร่ง ผู้ประเสริฐ มีชาติยิ่งเหมือนไกรสร ผู้เลิศกว่าสมณะทั้งหลาย ประทับนั่งแวดล้อมด้วยภิกษุสงฆ์ เราถวายบังคมพระบาทของพระศาสดาแล้ว บ่ายหน้าทางทิศอุดรหลีกไป ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายของหอมและดอกไม้ ด้วยผลแห่ง

สักการะที่ทำแล้วในพระพุทธเจ้าโดยพิเศษนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็น ผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๓๙ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๑๖ พระองค์ พระเจ้าจักรพรรดิเหล่านั้น มีพระนามเหมือนกันว่าเทวคันธะ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระคันธมาลิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ คันธมาลิยเถราปทาน.

ติปุปผิยเถราปทานที่ ๖ (๔๖)

ว่าด้วยผลแห่งการเก็บใบแคฝอยทิ้ง

[๔๘] เมื่อก่อน เราเป็นพรานเนื้ออยู่ในป่าชัฏใหญ่ เราเห็นไม้แคฝอยอันเขียวสด อันเป็นไม้โพธิ์ ของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าวิปัสสี จึงบูชาด้วยดอกไม้ ๓ ดอก เวลานั้น เราเก็บใบแคฝอยที่แห้งๆ ไปทิ้งในภายนอก เรากราบไหว้ไม้แคฝอย ดังถวายบังคมพระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าวิปัสสี นายกของโลก ผู้บริสุทธิ์ทั้งภายในภายนอก ผู้พ้นวิเศษแล้วไม่มีอาสวะ เฉพาะพระพักตร์ แล้วทำกาละ ณ ที่นั้นเอง ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาไม้โพธิ์ใด ด้วยกรรมนั้นเราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการบูชาไม้โพธิพฤกษ์ ในกัลปที่ ๓๐ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๑๓ พระองค์ ทรงพระนามว่าสมันตปาสาทิกะ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระติปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ติปุปผิยเถราปทาน.

มธุปิณฑิกเถราปทานที่ ๗ (๙๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายน้ำผึ้ง

[๙๙] ความยินดีเป็นอันมากได้มีแก่เรา เพราะได้เห็นพระผู้มีพระภาคพระนามว่า สิทธัตถะ ผู้ประเสริฐกว่าบรรดาฤาษี ผู้สมควรรับเครื่องบูชา ผู้ดับแล้ว เป็นมหานาค ผู้องอาจดังม้าอาชาไนย ผู้รุ่งโรจน์เหมือนดาวประกายพฤกษ์ อันหมู่เทวดานมัสการอยู่ ในป่าชัฏสงัดเสียงไม่อากูล ญาณเกิดขึ้นแล้ว ในขณะนั้น เราได้ถวายน้ำผึ้งแด่พระศาสดาผู้เสด็จออกจากสมาธิ เรามีใจ ผ่องใสถวายบังคมพระบาทของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ ด้วย เศียรเกล้า แล้วบ่ายหน้ากลับไปทางทิศประจิม ในกัลปที่ ๓๔ แต่กัลป นี้ เราได้เป็นพระราชาพระนามว่าสุทัสสนะ ในกาลนั้น น้ำผึ้งออกจาก รากไม้ไหลลงในโภชนาหารของเรา ฝนน้ำผึ้งตกลง นี้เป็นผลแห่งบุรพกรรม ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายน้ำผึ้งใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้นเรา ไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายน้ำผึ้ง ในกัลปที่ ๓๔ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๔ พระองค์ มีพระนามว่าสุทัสสนะ ทรงสมบูรณ์ ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระมธุปิณฑิกเถระได้กล่าวพระคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ มธุปิณฑิกเถราปทาน.

เสนาสนทายกเถราปทานที่ ๘ (๙๘)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายเครื่องลาดใบไม้

[๑๐๐] เราได้ถวายเครื่องลาดใบไม้ แด่พระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ และ ได้เอาเครื่องอุปการะและดอกโกสุมโปรยลงโดยรอบ เราได้เสวยถ้ำ (ห้อง) อันรื่นรมย์ควรค่ามากในปราสาท ดอกไม้มีค่ามากได้ตกลงบนที่นอนของ

เรา เราย่อมนอนบนที่นอนอันวิจิตรลาดด้วยดอกไม้ และฝนดอกไม้ตก
ลงบนที่นอนของเราในกาลนั้น ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายเครื่อง
ลาดใบไม้ใด ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวาย
เครื่องลาด พระเจ้าจักรพรรดิ ๗ พระองค์ พระนามว่าฐิตาสันถารกะ
เป็นจอมแห่งชน อุบัติแล้วในกัลปที่ ๕ แต่กัลปนี้ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระ
พุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระเสนาสนทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ เสนาสนทายกเถราปทาน.

เวยยาวัจจกเถราปทานที่ ๙ (๙๙)

ว่าด้วยผลแห่งความเป็นไวยาวัจกร

[๑๐๑] ได้มีการประชุมใหญ่ (มหาสันนิบาต) แห่งพระผู้มีพระภาคพระนามว่า
วิปัสสี เราได้เป็นไวยาวัจกรผู้รับใช้ในกิจทุกอย่าง ก็ไทยธรรมที่จะถวาย
แด่พระสุคตเจ้า ผู้แสวงหาคุณใหญ่ของเราไม่มี เรามีจิตผ่องใส ได้ถวาย
บังคมพระบาทของพระศาสดา ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้กระทำ
ไวยาวัจกร ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการทำ
ไวยาวัจกร ในกัลปที่ ๘ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ พระนาม
ว่าสุจินติยะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่า
นี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระไวยาวัจจกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ไวยาวัจจกเถราปทาน.

พุทธุปัฏฐากเถราปทานที่ ๑๐ (๑๐๐)

ว่าด้วยผลแห่งการเป่าสังข์บูชาพระผู้มีพระภาค

[๑๐๒] เราเป็นผู้เป่าสังข์บูชาแด่พระผู้มีพระภาค พระนามว่าวิปัสสี เป็นผู้ประกอบการบำรุงพระสุคตเจ้า ผู้แสวงหาคุณใหญ่เป็นนิตย์ เราเห็นผลการบำรุงพระโลกนาถผู้คงที่ ดนตรี ๖ หมื่นห้อมล้อมเราทุกเมื่อ ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราบำรุงพระผู้มีพระภาคผู้แสวงหาคุณใหญ่ ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการบำรุง ในกัลปที่ ๘๔ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๑๖ พระองค์ ทรงพระนามว่ามหานิโฆษ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระพุทธุปัฏฐากเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ พุทธุปัฏฐากเถราปทาน.

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. สุธาปิณฑิยเถราปทาน ๒. สุปีฐิยเถราปทาน
๓. อัฑฒเจลกเถราปทาน ๔. สูจิทายกเถราปทาน
๕. คันธมาลิยเถราปทาน ๖. ติปุปผิยเถราปทาน
๗. มธุปิณฑิกเถราปทาน ๘. เสนาสนทายกเถราปทาน
๙. ไวยาวัจจกเถราปทาน ๑๐. พุทธุปัฏฐากเถราปทาน

ท่านประกาศคาถาไว้ ๖๐ คาถากึ่ง.

จบ สุธาวรรคที่ ๑๐.

อนึ่ง รวมวรรคมี ๑๐ วรรค คือ

พุทธวรรคที่ ๑ สีหาสนิยวรรคที่ ๒

สุภูติวรรคที่ ๓ กุณฑธานวรรคที่ ๔

อุปาลิวรรคที่ ๕ วีชนีวรรคที่ ๖

สกจิตตนิยวรรคที่ ๗ นาคสมาลวรรคที่ ๘

ติมีรปุปผิยวรรคที่ ๙ เป็น ๑๐ ทั้งสุธาวรรค รวมคาถาได้ ๑,๔๕๕ คาถา.

จบ หมวด ๑๐ แห่งพุทธวรรค.

จบ หมวด ๑๐๐ ที่ ๑.

ภิกขทายิวรรคที่ ๑๑

ภิกขทายกเถราปทานที่ ๑ (๑๐๑)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายภิกษาทัพพีหนึ่ง

[๑๐๓] เราได้เห็นพระสัมพุทธเจ้า ผู้มีพระฉวีวรรณดังทอง สมควรรับเครื่องบูชา เสด็จออกจากป่าอันสงัด จากตัณหาเครื่องรัดมาสู่ความดับ จึงถวายภิกษาทัพพีหนึ่ง แต่พระพุทธเจ้าพระนามว่าสิทธัตถะ ผู้มีปัญญา ผู้สงบระงับ ผู้แกล้วกล้ามาก ผู้คงที่ เราตามเสด็จพระองค์ ผู้ทรงยังมหาชนให้ดับ เรามีความยินดีเป็นอันมากในพระพุทธเจ้า ผู้เป็นเผ่าพันธุ์พระอาทิตย์ ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายทานใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายภิกษา ในกัลปที่ ๘๗ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๗ พระองค์ มีพระนามเหมือนกันว่ามหาเรณุ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระภิกขทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ภิกขทายกเถราปทาน

ญาณสัญญิกเถราปทานที่ ๒ (๑๐๒)

ว่าด้วยผลแห่งการยังจิตให้เลื่อมใสถวายบังคม

[๑๐๔] เราได้เห็นพระสัมพุทธเจ้า ผู้มีพระฉวีวรรณดังทอง ผู้องอาจดุจม้าอาชาไนย ดังช้างมาตังคะตกมัน ๓ ครั้ง ผู้แสวงหาคุณยิ่งใหญ่ ทรงยังทิศทั้งปวงให้สว่างไสว เหมือนพระยารัง มีดอกบาน เป็นเชษฐบุรุษของโลก สูงสุดกว่านระ เสด็จดำเนินไปในถนน จึงยังจิตให้เลื่อมใสในพระญาณ ประ

นมอัญชลี มีจิตเลื่อมใสมีใจโสมนัส ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค พระ
นามว่าสิทธัตถะ ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น
ด้วยกรรมนั้นเราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งสัญญาในพระญาณ ใน
กัลปนี้ ๗๓ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๑๖ พระองค์ มีพระนามว่า
นรุตตมะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้
คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระญาณสัญญิกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ญาณสัญญิกเถราปทาน

อุปลหัตถิยเถราปทานที่ ๓ (๑๐๓)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกอุบลกำมือหนึ่ง

[๑๐๕] ในกาลนั้น เราเป็นช่างดอกไม้อาศัยอยู่ในนครติวรา ได้เห็นพระพุทธเจ้า
ผู้ปราศจากธุลี พระนามว่าสิทธัตถะ อันชาวโลกบูชา มีจิตเลื่อมใส
โสมนัส ได้ถวายดอกอุบลกำมือหนึ่ง เราอุบัติในภพใดๆ เพราะผลของ
กรรมนั้น เราได้เสวยผลอันน่าปรารถนา ที่ตนทำไว้ดีแล้วในปางก่อน
แวดล้อมด้วยพวกนักมวยชั้นเยี่ยม นี้เป็นผลแห่งสัญญาของตน ในกัลป
ที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราบูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยกรรมนั้น เรา
ไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปใกล้เคียงที่ ๙๔ เว้นกัลป
ปัจจุบัน ได้มีพระราชา ๕๐๐ พระองค์ มีพระนามเหมือนกันว่านัชชุปมะ
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำ
ให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอุปลหัตถิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อุปลหัตถิยเถราปทาน

ปทปูชกเถราปทานที่ ๔ (๑๐๔)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกมะลิ

[๑๐๖] เราได้ถวายดอกมะลิแด่พระผู้มีพระภาค พระนามว่าสิทธัตถะ ดอกมะลิ ๗ ดอก เราโปรยลงที่ใกล้พระบาทด้วยความยินดี ด้วยกรรมนั้น วันนี้เราได้เสวยความไม่ตาย เราทรงกายที่สุดอยู่ในศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราบูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการบูชาด้วยดอกไม้ ในกัลปที่ ๕ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๑๓ พระองค์ มีพระนามว่าสมันตคันธะ ครอบครองแผ่นดินมีสมุทรสาคร ๔ เป็นที่สุด เป็นจอมแห่งหมู่ชน คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปทปูชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปทปูชกเถราปทาน

มุฏฐิปุปผิยเถราปทานที่ ๕ (๑๐๕)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกมะลิ

[๑๐๗] ในกาลนั้น เราเป็นนายมาลาการมีชื่อว่าสุทัสสนะ ได้เห็นพระพุทธเจ้าผู้ปราศจากธุลี เชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ เรามีจักษุบริสุทธิ์ มีใจโสมนัส ถือดอกมะลิไปบูชาพระผู้มีพระภาคพระนามว่าปทุมุตระ ผู้มีจักษุทิพย์มีมัธยัสถ์ ด้วยพุทธบูชานี้ และด้วยการตั้งจิตไว้ เราไม่เข้าถึงทุคติเลย ตลอดแสนกัลปในกัลปที่ ๓๖ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๑๖ พระองค์ มีพระนามเหมือนกันว่าเทพอุตตระ มีพลมาก คุณวิเศษ

เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัด
แล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระมุฏฐิปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ มุฏฐิปุปผิยเถราปทาน

อุทกปูชกเถราปานที่ ๖ (๑๐๖)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายน้ำ

[๑๐๘] ข้าพระองค์ได้เห็นพระสัมพุทธเจ้ามีพระฉวีวรรณดังทอง ผู้รุ่งเรืองดังกองไฟ
เหมือนพระอาทิตย์ เป็นที่รองรับเครื่องบูชา เสด็จไปในอากาศ จึงเอา
มือทั้งสองกอบน้ำแล้วโยนขึ้นไปในอากาศ พระพุทธเจ้ามหาวีระมีพระ
กรุณาในข้าพระองค์ ทรงรับไว้ พระศาสดามีพระนามว่าปทุมุตระ ประ
ทับยืนอยู่ในอากาศทรงทราบความดำริของข้าพระองค์ จึงได้ตรัสพระคาถา
เหล่านี้ว่า ด้วยการถวายน้ำนี้และด้วยเกิดปีติ เขาจะไม่เข้าถึงทุคติเลยใน
แสนกัลป ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นจอมสัตว์ เชษฐบุรุษของโลก ผู้นราสภ
ด้วยกรรมนั้น ข้าพระองค์ละความแพ้และความชนะแล้ว บรรลุถึงฐานะ
อันไม่หวั่นไหว ในกัลปที่ ๖๕๐๐ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๓ พระ
องค์ มีพระนามว่าสหัสสราช เป็นจอมชน ปกครองแผ่นดิน มีสมุทร
สาคร ๔ เป็นที่สุด คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และ
อภิญญา ๖ ข้าพระองค์ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาข้าพระองค์ได้
ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอุทกปูชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อุทกปูชกเถราปทาน.

นฬมาลิยเถราปทานที่ ๗ (๑๐๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายพัดดอกอ้อ

[๑๐๙] เมื่อพระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ เชษฐบุรุษของโลกผู้คงที่ สงบระงับ มั่นคง ประทับนั่งบนเครื่องลาดหญ้า เราเอาดอกอ้อมาผูกเป็นพัด แล้วน้อมถวายแด่พระพุทธเจ้าผู้เป็นจอมสัตว์ ผู้คงที่ พระสัพพัญญูผู้นายกของโลก ทรงรับพัดแล้ว ทรงทราบความดำริของเรา ได้ตรัสพระคาถานี้ว่า กายของเรา ดับ (ร้อน) แล้ว ความเร่าร้อนไม่มี ฉันใด จิตของท่านจะหลุดพ้นจากกองไฟ ๓ กอง ฉันนั้น เทวดาบางเหล่าที่อาศัยต้นไม้อยู่ มาประชุมกันทั้งหมด ด้วยหวังว่า จักได้ฟังพระพุทธพจน์อันยังทายกให้ยินดี พระผู้มีพระภาคประทับนั่ง ณ ที่นั้น แวดล้อมด้วยหมู่เทวดา เมื่อจะทรงยังทายกให้รื่นเริง จึงได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ด้วยการถวายพัดนี้ และด้วยการตั้งจิตไว้ ผู้นี้จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ มีพระนามชื่อว่าสุพพตะ ด้วยกรรมที่เหลือนั้น อันกุศลมูลตักเตือนแล้ว จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิมีพระนามชื่อว่ามาลุตะ ด้วยการถวายพัดนี้ และด้วยการนับถืออันไพบูลย์ ผู้นี้จะไม่เข้าถึงทุคติในแสนกัลป ในกัลปที่ ๓ หมื่นจักมีพระเจ้าจักรพรรดิ ๓๘ พระองค์ มีพระนามว่าสุพพตะ ใน ๓ หมื่นกัลป จักมีพระเจ้าจักรพรรดิ ๘ พระองค์ พระนามว่ามาลุตะ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระนฬมาลิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ นฬมาลิยเถราปทาน.

จบ ภาณวารที่ ๗.

อาสนุปัฏฐายกเถราปทานที่ ๘ (๑๐๘)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายอาสนะทอง

[๑๑๐] ข้าพระองค์เข้าป่าชัฏสงัดเสียง ไม่อากูล ได้ถวายอาสนะทองแด่พระผู้มีพระภาคพระนามว่าอัตถทัสสี ผู้คงที่ ข้าพระองค์ถือดอกไม้กำมือหนึ่ง แล้วทำประทักษิณพระองค์ เข้าไปเฝ้าพระศาสดาแล้ว กลับมุ่งหน้าไปทางทิศอุดร ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นจอมสัตว์ เชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ ด้วยกรรมนั้น ข้าพระองค์ย่อมยังตนให้ดับ ถอนภพได้ทั้งหมดแล้ว ในกัลปที่ ๑๘๐๐ ข้าพระองค์ได้ถวายทานใด ในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น ข้าพระองค์ไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายอาสนะทอง ในกัลปที่ ๗๐๐ กัลป แต่กัลปนี้ ข้าพระองค์ได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์พระนามว่าสันนิพาปกะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ ข้าพระองค์ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนา ข้าพระองค์ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอาสนุปัฏฐายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อาสนุปัฏฐายกเถราปทาน.

พิฬาลิทายกเถราปทานที่ ๙ (๑๐๙)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายมันมือเสือ

[๑๑๑] เราอยู่บนเครื่องลาดใบไม้ ในที่ไม่ไกลภูเขาหิมวันต์ ในกาลนั้น (ถ้า) เราอยากอาหารก็มักนอนเสีย เราขุดจาวมะพร้าว มันอ้อน มันมือเสือ และมันนกมาไว้ เรานำเอาผลพุทรา ไม้รักดำ ผลมะตูม มาจัดแจงไว้ พระผู้มีพระภาคพระนามว่าปทุมุตระ ทรงรู้แจ้งโลก สมควรรับเครื่องบูชา ทรงทราบความดำริของเราแล้ว เสด็จมาสู่สำนักของเรา เราได้เห็นพระองค์ผู้มหานาค ประเสริฐกว่าเทวดา เป็นนราสภ เสด็จมาแล้ว จึงหยิบเอามันมือเสือมาใส่ลงในบาตร ในกาลนั้น พระสัพพัญญูมหาวีรเจ้า

จะทรงยังเราให้ยินดีจึงเสวย ครั้นเสวยเสร็จแล้ว ได้ตรัสพระคาถานี้ว่า ท่านยังจิตให้เลื่อมใสแล้ว ได้ถวายมันมือเสือแก่เรา ท่านจะไม่เข้าถึงทุคติตลอดแสนกัลป ภพที่สุดย่อมเป็นไปแก่เรา เราถอนภพขึ้นได้ทั้งหมดแล้ว เราทรงกายที่สุดไว้ในศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในกัลปที่ ๕๔ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิพระนามว่าสุเมขลิมะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระพิฬาลิทายกเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ พิฬาลิทายกเถราปทาน.

เรณุปูชกเถราปทานที่ ๑๐ (๑๑๐)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาดอกกระถินพิมาน

[๑๑๒] เราได้เห็นพระสัมพุทธเจ้ามีพระฉวีวรรณดังทองคำ มีพระรัศมีเปล่งปลั่งดุจพระอาทิตย์ยังทิศทั้งปวงให้สว่างไสว ดังพระจันทร์วันเพ็ญ อันพระสาวกทั้งหลายแวดล้อม ดุจแผ่นดินอันแวดล้อมด้วยสาคร จึงถือเอาดอกกระถินพิมานไปบูชา พระผู้มีพระภาคพระนามว่าปัสสี ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกกระถินพิมานใด ด้วยกรรมนั้นเราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๔๕ แต่กัลปนี้เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์มีพระนามว่าเรณุ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระเรณุปูชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ เรณุปูชกเถราปทาน

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. ภิกขาทายกเถราปทาน ๒. ญาณสัญญิกเถราปทาน
๓. อุปลหัตถิยเถราปทาน ๔. ปทปูชกเถราปทาน
๕. มุฏฐิปุปผิยเถราปทาน ๖. อุทกปูชกเถราปทาน
๗. นฬมาลิยเถราปทาน ๘. อาสนุปัฏฐายกเถราปทาน
๙. พิฬาลิทายกเถราปทาน ๑๐. เรณุปูชกเถราปทาน

มีคาถา ๖๖ คาถา

จบ ภิกขาทายิวรรคที่ ๑๑

มหาปริวารวรรคที่ ๑๒

มหาปริวารเถราปทานที่ ๑ (๑๑๑)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผ้าพิมพ์

[๑๑๓] ในการนั้น พระผู้มีพระภาคพระนามว่าวิปัสสีเชษฐบุรุษของโลก ผู้เป็นนระผู้องอาจ กับภิกษุสงฆ์ ๖๘,๐๐๐ เสด็จเข้าไปสู่พันธุมวิหาร เราออกจากนครแล้ว ได้ไปที่ทีปเจดีย์ ได้เห็นพระพุทธเจ้าผู้ปราศธุลี สมควรรับเครื่องบูชาพวกยักข์ในสำนักของเรา มีประมาณ ๘๔,๐๐๐ บำรุงเราโดยเคารพ ดังหมู่เทวดาชาวไตรทศบำรุงพระอินทร์โดยเคารพ ฉะนั้น เวลานั้นเราถือผ้าทิพย์ออกจากที่อยู่ ไปถวายอภิวาทด้วยเศียรเกล้า และได้ถวายผ้าทิพย์นั้น แด่พระพุทธเจ้า โอ พระพุทธเจ้า โอ พระธรรม โอความถึงพร้อมแห่งพระศาสดาหนอ ด้วยอานุภาพแห่งพระพุทธเจ้าแผ่นดินนี้หวั่นไหว เราเห็นความอัศจรรย์อันไม่เคยมี ขนพองสยองเกล้านั้นแล้ว จึงยังจิตให้เลื่อมใสในพระพุทธเจ้าผู้เป็นจอมสัตว์ ผู้คงที่เรานั้นครั้นยังจิตให้เลื่อมใส และถวายผ้าทิพย์แด่พระศาสดาแล้ว พร้อมทั้งอำมาตย์และบริวารชน ยอมนับถือพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้กระทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคตินี้เลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๑๕ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๑๖ พระองค์ มีพระนามว่าวาหนะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระมหาปริวารเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ มหาปริวารเถราปทาน.

สุมังคลเถราปทานที่ ๒ (๑๑๒)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดนตรีเครื่อง ๕

[๑๑๔] พระชินวรพระนามว่าอัตถทัสสี เชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ เสด็จออกจากพระวิหารแล้ว เสด็จเข้าไปใกล้สระน้ำ พระผู้มีพระภาคสัมพุทธเจ้าทรงสรงสนานและดื่มแล้ว ทรงห่มจีวรผืนเดียวเฉวียงพระอังศา ประทับยืนเหลียวดูทิศน้อยใหญ่อยู่ ณ ที่นั้น ในกาลนั้น เราเข้าไปในที่อยู่ ได้เห็นพระผู้มีพระภาคผู้นายกของโลก เรามีจิตร่าเริงโสมนัสได้ปรบมือ เราประกาศฟ้อน การขับร้องและดนตรีเครื่อง ๕ ถวายพระองค์ผู้โชติช่วงดังดวงอาทิตย์ ส่งแสงเรืองเหลืองดังทองคำ เราเข้าถึงกำเนิดใดๆ คือ ความเป็นเทวดา หรือมนุษย์ ในกำเนิดนั้นๆ ย่อมครอบงำสัตว์ทั้งปวง ยศของเรามีไพบูลย์ ขอนอบน้อมแด่พระองค์ บุรุษอาชาไนย ขอนอบน้อมแด่พระองค์ อุดมบุรุษ พระองค์ผู้เป็นมุนีทรงยังพระองค์ให้ยินดีแล้ว ทรงยังผู้อื่นให้ยินดีอีกเล่า เรากำหนดถือเอาแล้ว นั่งแล้ว ทำความร่าเริง มีวัตรอันดี บำรุงพระสัมพุทธเจ้าแล้ว เข้าถึงชั้นดุสิต ในกัลปที่ ๑๖๐๐ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิหลายพระองค์ มีพระนามเหมือนกันว่า ทวินวเอกจินติตะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสุมังคลเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สุมังคลเถราปทาน.

สรณคมนิยเถราปทานที่ ๓ (๑๑๓)

ว่าด้วยผลแห่งการถึงศาสดาเป็นสรณะ

[๑๑๕] สงครามปรากฏแก่ท้าวเทวราชทั้งสอง (พระยายักษ์) กองทัพประชิดกันเป็นหมู่ๆ เสียงอันดังกึกก้องได้เป็นไป พระศาสดาพระนามว่าปทุมุตระทรงรู้แจ้งโลก สมควรรับเครื่องบูชา ประทับยืนอยู่ในอากาศ ทรงยังมหาชนให้เกิดสังเวช เทวดาทั้งปวงมีใจยินดีต่างวางเกราะและอาวุธถวายบังคมพระสัมพุทธเจ้า รวมเป็นอันเดียวกันได้ในขณะนั้น พระศาสดาผู้ทรงอนุเคราะห์ ทรงรู้แจ้งโลก ทรงทราบความดำริของเราแล้วทรงเปล่งวาจาสัตบุรุษ ทรงยังมหาชนให้เย็นใจว่า ผู้เกิดเป็นมนุษย์มีจิตประทุษร้าย เบียดเบียนสัตว์เพียงตัวหนึ่ง จะต้องเข้าถึงอบายเพราะจิตประทุษร้ายนั้น เปรียบเหมือนช้างในค่ายสงคราม เบียดเบียนสัตว์เป็นอันมาก ท่านทั้งหลายจงดับ (ระงับ) จิตของตน อย่าเดือดร้อนบ่อยๆ เลย แม้พวกเสนาของพระยายักษ์ทั้งสอง ได้ประชุมกัน นับถือพระโลกเชษฐผู้คงที่เป็นอันดี เป็นสรณะ ส่วนพระศาสดาผู้มีจักษุ ทรงยังหมู่ชนให้ยินยอมแล้ว ทรงเพ่งดูในเบื้องบนจากเทวดาทั้งหลาย บ่ายพระพักตร์ทางทิศอุดรเสด็จกลับไป เราได้นับถือพระองค์ผู้จอมสัตว์ผู้คงที่เป็นสรณะก่อนใครๆ เราไม่ได้เข้าถึงทุคติเลยตลอดแสนกัลป ใน ๓ หมื่นกัลปแต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๑๖ พระองค์ มีพระนามว่า มหาจุนทภิและพระนามว่ารเถสภะ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้วดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสรณคมนิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สรณคมนิยเถราปทาน.

เอกาสนิยเถราปทานที่ ๔ (๑๑๔)

ว่าด้วยผลแห่งการประโคมดนตรีไม้โพธิ์

[๑๑๖] ในกาลนั้น เราเป็นท้าวเทวราชมีนามชื่อว่าวรุณ พร้อมด้วยยาน พลทหาร และพาหนะ บำรุงพระสัมพุทธเจ้า เมื่อพระโลกนาถพระนามว่าอัตถทัสสี ผู้สูงสุดกว่าสัตว์เสด็จนิพพานแล้ว เราได้ถือเอาดนตรีทั้งปวงไปประโคม ไม้โพธิ์อันอุดม เราประกอบด้วยการประโคม การฟ้อนรำ และกังสดาน ทุกอย่าง บำรุงไม้โพธิพฤกษ์อันอุดมดังบำรุงพระสัมพุทธเจ้าเฉพาะพระ พักตร์ ครั้นบำรุงโพธิพฤกษ์อันงอกขึ้นที่ดินดื่มรสด้วยรากนั้นแล้ว นั่งคู้ บัลลังก์ แล้วทำกาลกิริยา ณ ที่นั้นเอง เราปรารภกรรมของตน เลื่อม ใสในโพธิพฤกษ์อันอุดม ได้เข้าถึงยังชั้นนิมมานรดีด้วยจิตอันเลื่อมใสนั้น ดนตรี ๖ หมื่น แวดล้อมเราทุกเมื่อ เป็นไปในภพน้อยใหญ่ ทั้งใน มนุษย์และในเทวดา ไฟ ๓ กองของเราดับแล้ว ภพทั้งปวงเราถอนขึ้น ได้แล้ว เราทรงกายที่สุดในศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในกัลปที่ ๕๐๐ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์ ๓๔ พระองค์ มีพระ นามชื่อว่า สุพาหุ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระเอกาสนิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ เอกาสนิยเถราปทาน.

สุวรรณปุปผิยเถราปทานที่ ๕ (๑๑๔)

ว่าด้วยผลแห่งการโปรยดอกไม้ทอง ๔ ดอก

[๑๑๗] พระผู้มีพระภาคพระนามว่าวิปัสสี เชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ ประทับนั่งแสดงอมตบทแก่หมู่ชนอยู่ เราฟังธรรมของพระองค์ผู้เป็นจอม สัตว์คงที่แล้ว ได้โปรยดอกไม้ทอง ๔ ดอก บูชาแด่พระพุทธเจ้า ดอกไม้

ทองนั้นกลายเป็นหลังคาทองบังร่มตลอดทั่วบริษัท ในกาลนั้น รัศมีของพระพุทธเจ้าและรัศมีทองรวมเป็นแสงสว่างอันไพบูลย์ เรามีจิตเบิกบานดีใจ เกิดโสมนัส ประนมกรอัญชลี เกิดปีติ เป็นผู้นำความสุขในปัจจุบันมาให้แก่ชนเหล่านั้น เราทูลวิงวอนพระสัมพุทธเจ้าและถวายบังคมพระองค์ผู้มีวัตรงาม ยังความปราโมทย์ให้เกิดแล้ว กลับเข้าสู่ภพของตน ครั้นกลับเข้าสู่ภพแล้ว ยังระลึกถึงพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุดอยู่ ด้วยจิตอันเลื่อมใสนั้น เราได้เข้าถึงชั้นดุสิต ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราบูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ทองใด ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๔๓ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิราช ๑๖ พระองค์ ทรงพระนามว่าเนมิสมมต มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสุวรรณปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สุวรรณปุปผิยเถราปทาน.

จิตกปูชกเถราปทานที่ ๖ (๑๑๖)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาควันดนตรีและดอกไม้

[๑๑๘] ข้าพระองค์ (เป็นรุกขเทวดา) พร้อมด้วยอำมาตย์และบริวารอยู่ที่ไม้เกตุ เมื่อพระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิขี ผู้เป็นเผ่าพันธุ์ของโลก ปรินิพพานแล้ว ข้าพระองค์มีจิตเลื่อมใสโสมนัส ได้ไปสู่พระจิตกาธาร ประโคมดนตรี ณ ที่นั้นโปรยของหอมและดอกไม้บูชา ข้าพระองค์มีจิตเลื่อมใสโสมนัส ทำการบูชาที่พระจิตกาธาร ไหว้พระจิตกาธารแล้วกลับมาสู่ภพของตน ข้าพระองค์เข้าไปในภพแล้ว ยังระลึกถึงการบูชาพระจิตกาธารข้าแต่พระองค์ผู้เป็นจอมสัตว์เชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ ด้วยกรรมนั้น ข้าพระองค์ได้เสวยสมบัติในเทวดาและมนุษย์แล้ว ละความชนะและความแพ้แล้ว บรรลุถึงฐานะอันไม่หวั่นไหว ในกัลปที่ ๓๑ แต่

กัลปนี้ ข้าพระองค์บูชาพระจิตกาธารด้วยดอกไม้ใด ด้วยกรรมนั้น ข้าพระองค์ไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการบูชาพระจิตกาธาร ในกัลปที่ ๒๙ แต่กัลปนี้ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิราช ๑๖ พระองค์ มีพระนามชื่อว่าอุคคตะ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ ข้าพระองค์ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาข้าพระองค์ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระจิตกปูชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ จิตกปูชกเถราปทาน

พุทธสัญญกเถราปทานที่ ๗ (๑๑๗)

ว่าด้วยผลแห่งการประกาศพุทธาภาพ

[๑๑๙] เมื่อพระผู้มีพระภาคพระนามว่าวิปัสสี ผู้เลิศในโลก ทรงปลงพระชนมายุสังขารนั้น พื้นแผ่นดินและน้ำก็หวั่นไหว ฟ้าก็คนอง แม้ภพ ชื่อปปัญจกะอันสวยงามน่าปลื้มใจ สะอาด วิจิตร ของเราก็หวั่นไหว ในขณะพระพุทธเจ้าทรงปลงพระชนมายุ เมื่อภพหวั่นไหวแล้ว ความสะดุ้งเกิดขึ้นแก่เราว่า ความหวั่นไหวเกิดขึ้นเพื่ออะไรหนอ แสงสว่างอันไพบูลย์ได้มีแล้ว ท้าวเวสสุวัณมา ณ ที่นี้แล้ว ยังมหาชนให้หายความเศร้าโศกว่า สัตว์ไม่มีภัย ท่านทั้งหลายจงมีความตั้งใจเคารพเถิด เราประกาศพระพุทธานุภาพว่า โอ พระพุทธเจ้า โอ พระธรรม โอ ความถึงพร้อมแห่งสัตถุศาสน์หนอ เมื่อพระพุทธเจ้าอุบัติ แผ่นดินก็หวั่นไหวดังนี้แล้ว บันเทิงอยู่ในสวรรค์ตลอดกัลป ในกัลปทั้งหลายที่เหลือ เราได้ทำกุศล ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้สัญญาใดในกาลนั้น ด้วยสัญญานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งสัญญาในพระพุทธเจ้า ในกัลปที่ ๑๔ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราช ผู้ประเสริฐ มีนามชื่อว่าสมิตะ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระพุทธสัญญกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ พุทธสัญญกเถราปทาน.

มัคคสัญญกเถราปทานที่ ๘ (๑๑๘)

ว่าด้วยผลแห่งการบอกทางให้แก่พระสาวก

[๑๒๐] พระสาวกทั้งหลายของพระพุทธเจ้าพระนามว่า ปทุมุตระ เที่ยวไปในป่า เป็นผู้หลงทางเหมือนคนตาบอดเที่ยวอยู่ในป่าใหญ่ บุตรของพระมุนีเหล่านั้นระลึกถึงพระสัมพุทธเจ้า พระนามว่าปทุมุตระ ผู้เป็นนายกของโลก หลงทางอยู่ในป่าใหญ่ ข้าพระองค์ (เป็นเทพบุตร) ลงจากภพมาใน สำนักของภิกษุ บอกทางให้แก่พระสาวกเหล่านั้น และได้ถวายโภชนาหาร ข้าแต่พระองค์ผู้จอมสัตว์ เชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ ด้วยกรรมนั้น ข้าพระองค์ได้บรรลุอรหัตแต่อายุ ๗ ปีโดยกำเนิด ในกัลปที่ ๕๐๐ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๑๒ พระองค์ มีพระนามชื่อว่า สจักขุ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ ข้าพระองค์ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาข้าพระองค์ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระมัคคสัญญกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ มัคคสัญญกเถราปทาน.

ปัจจุปัฏฐานสัญญกเถราปทานที่ ๙ (๑๑๙)

ว่าด้วยผลแห่งการทำกรรมที่ได้โดยยาก

[๑๒๑] ในลำดับกาล เมื่อพระสุคตเจ้าพระนามว่าอัตถทัสสีเสด็จนิพพาน ในกาลนั้น ข้าพระองค์เข้าถึงกำเนิดยักษ์และบรรลุถึงยศ ข้าพระองค์คิดว่า ความได้ด้วยยาก แสงสว่างด้วยยาก การตั้งขึ้นยาก ได้มีแก่เราแล้วหนอ เมื่อโภคสมบัติของเรามีอยู่ พระสุคตเจ้าผู้มีพระจักษุปรินิพพานเสียแล้ว ดังนี้ พระสาวกนามว่าสาคระ รู้ความดำริของข้าพระองค์

ท่านต้องการจะถอนข้าพระองค์ขึ้น จึงมาในสำนักของข้าพระองค์ กล่าวว่า จะโศกเศร้าทำไมหนอ อย่ากลัวเลย จงประพฤติธรรมเถิด ท่านผู้มีเมธาดี พระพุทธเจ้าทรงส่งเสริมวิทยาสมบัติของชนทั้งปวงว่า ผู้ใดพึงบูชาพระสัมพุทธเจ้าผู้เป็นนายกของโลก ยังดำรงพระชนม์อยู่ก็ดี พึงบูชาพระธาตุแม้ประมาณเท่าเมล็ดผักกาดของพระพุทธเจ้า แม้นิพพานแล้วก็ดี เมื่อจิตอันเลื่อมใสของผู้นั้นเสมอกัน บุญก็มีผลมากเสมอกัน เพราะฉะนั้น ท่านจงทำสถูปบูชาพระธาตุของพระชินเจ้าเถิด ข้าพระองค์ได้ฟังวาจาของท่านสาคระแล้ว ได้ทำพุทธสถูป ข้าพระองค์บำรุงพระสถูปอันอุดมของพระมุนีอยู่ ๕ ปี ข้าแต่พระองค์ผู้จอมสัตว์ เชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ ด้วยกรรมนั้น ข้าพระองค์เสวยสมบัติแล้ว ได้บรรลุอรหัต ในกัลปที่ ๗๐๐ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๔ พระองค์ มีพระนามว่าภูริปัญญา ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ ข้าพระองค์ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนา ข้าพระองค์ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปัจจุปัฏฐานสัญญกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปัจจุปัฏฐานสัญญกเถราปทาน.

ชาติปูชกเถราปทานที่ ๑๐ (๑๒๐)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาพระชาติ

[๑๒๒] เมื่อพระวิปัสสีโพธิสัตว์ประสูติจากพระครรภ์ แสงสว่างได้มีอย่างไพบูลย์ และพื้นแผ่นดิน พร้อมทั้งสมุทรสาครและภูเขาก็หวั่นไหว อนึ่ง พวกหมอดูพยากรณ์ว่า พระพุทธเจ้าจักมีในโลก เป็นผู้เลิศกว่าสรรพสัตว์ จักรื้อถอนหมู่ชน (จากสังสารทุกข์) เราได้ฟังคำของพวกหมอดูแล้ว ได้ทำการบูชาพระชาติด้วยความดำริว่า การบูชาพระชาติเช่นนี้นั้นไม่มี (อีก) เรารวบรวมกุศลแล้ว ได้ยังจิตของตนให้เลื่อมใส ครั้นเราทำการ

บูชาพระชาติแล้วทำกาลกิริยา ณ ที่นั้น เราเข้าถึงกำเนิดใดๆ คือ ความเป็นเทวดาหรือมนุษย์ ในกำเนิดนั้นๆ เราย่อมล่วงสรรพสัตว์ นี้เป็นผลแห่งการบูชาพระชาติ แม่นมทั้งหลายย่อมบำรุงเราเป็นไปตามอำนาจจิตของเรา เขาไม่อาจยังเราให้โกรธเคือง นี้เป็นผลการบูชาพระชาติ ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ทำการบูชาใดในกาลนั้น ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลการบูชาพระชาติ ในกัลปที่ ๓ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๓๔ พระองค์ เป็นจอมแห่งชน มีพระนามว่าสุปาริจริยะ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และแม้อภิญญา ๑ เราทำให้ชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้

ทราบว่า ท่านพระชาติปูชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ชาติปูชกเถราปทาน.

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. มหาปริวารเถราปทาน ๒. สุมังคลเถราปทาน
๓. สรณคมนิยเถราปทาน ๔. เอกาสนิยเถราปทาน
๕. สุวรรณปุปผิยเถราปทาน ๖. จิตกปูชกเถราปทาน
๗. พุทธสัญญกเถราปทาน ๘. มัคคสัญญกเถราปทาน
๙. ปัจจุปัฏฐานสัญญกเถราปทาน ๑๐. ชาติปูชกเถราปทาน

บัณฑิตทั้งหลาย กล่าวรวมคาถาไว้ ๙๐ คาถา ฉะนี้แล.

จบ มหาปริวารวรรคที่ ๑๒

เสเรยยกวรรคที่ ๑๓

เสเรยยเถราปทานที่ ๑ (๑๒๑)

ว่าด้วยผลแห่งการควันดอกไม้ซึก

[๑๒๓] เราเป็นพราหมณ์ผู้เล่าเรียน ทรงจำมนต์ รู้จบไตรเพท ยืนอยู่ที่โอกาสแจ้ง ได้เห็นพระผู้มีพระภาคผู้นำของโลก เสด็จเที่ยวอยู่ในป่าดังราชสีห์ ไม่ทรงสะดุ้งกลัวดังพระยาเสือโคร่ง ทรงแสวงหาคุณอันใหญ่หลวง ดังช้างกุญชรมาตังคะซับมัน ๓ ครั้ง เราจึงหยิบเอาดอกไม้ซึกโยนขึ้นไป (บูชา) ในอากาศ ด้วยพุทธานุภาพ ดอกไม้ซึกทั้งหลายแวดล้อมอยู่โดยประการทั้งปวง พระสัพพัญญูมหาวีรเจ้าผู้นำของโลก ทรงอธิษฐานว่า จงเป็นหลังคาดอกไม้โดยรอบ ชนทั้งหลายได้บูชาพระนราสภ ในลำดับนั้น แผ่นดอกไม้นั้นมีขั้วข้างใน มีดอกข้างนอก เป็นเพดานบังร่มอยู่ตลอด ๗ วันแล้วหายไปจากที่นั้น เราได้เห็นความอัศจรรย์อันไม่เคยมี น่าขนพองสยองเกล้านั้นแล้ว ยังจิตให้เลื่อมใสในพระพุทธสุคตเจ้า ผู้เป็นนายกของโลก ด้วยจิตอันเลื่อมใสนั้น เราอันกุศลมูลตักเตือนแล้ว ไม่ได้เข้าถึงทุคติเลยตลอดแสนกัลป ในกัลปที่ ๑๕,๐๐๐ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๒๕ พระองค์ ทรงพระนามเหมือนกันว่าวิลามาลา มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และแม้อภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระเสเรยยกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ เสเรยยกเถราปทาน.

ปุปผถูปิยเถราปทานที่ ๒ (๑๒๒)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยสถูปดอกไม้

[๑๒๔] มีภูเขาชื่อกุกกุระอยู่ในที่ไม่ไกลภูเขาหิมวันต์ (เราเป็น) พราหมณ์ผู้รู้จบมนต์อยู่ในท่ามกลางภูเขานั้น ศิษย์ ๕๐๐๐ คน แวดล้อมเราอยู่ทุกเมื่อและเขาเหล่านั้นเป็นผู้ลุกขึ้นก่อน (นอนทีหลัง) แกล้วกล้าในมนต์ทั้งหลาย พราหมณ์ผู้รู้จบมนต์ ได้ฟังคำของพวกศิษย์ว่า พระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นแล้วในโลก ขอท่านจงรู้พระพุทธเจ้านั้นว่ามีจริงหรือไม่ พระองค์มีพยัญชนะ ๘๐ มีพระลักษณะอันประเสริฐ ๓๒ ประการ พระชินวรมีพระรัศมีแผ่ไปข้างละวา ย่อมรุ่งโรจน์ดังพระอาทิตย์ ดังนี้ พราหมณ์ออกจากอาศรมแล้ว ถามถึงทิศที่พระพุทธเจ้าประทับอยู่ว่า พระมหาวีรเจ้าผู้นำของโลกประทับอยู่ ณ ประเทศใด เราเห็นประเทศนั้นแล้ว จักนมัสการพระชินเจ้า ผู้ไม่มีบุคคลเปรียบ เรามีจิตเบิกบาน มีใจโสมนัส บูชาพระตถาคตนั้น มาเถิดศิษย์ทั้งหลาย เราจักไปเฝ้าพระตถาคต จักถวายบังคมพระยุคลบาทของพระศาสดาแล้ว จักฟังคำสั่งสอนของพระองค์ เราออกจากอาศรมไปได้ วันหนึ่งก็ได้ป่วยไข้ เป็นผู้ถูกความป่วยไข้เบียดเบียนจึงไปนอน ณ ที่สุดศาลา (ไม้รัง) ประชุมศิษย์ทั้งปวงแล้ว ได้ถามเขาเหล่านั้นถึงพระตถาคตว่า พระคุณของโลกนาถผู้มีปัญญา เครื่องตรัสรู้อย่างยิ่งเป็นเช่นไร พวกศิษย์เหล่านั้นอันเราถามแล้วพยากรณ์เหมือนบุคคลผู้เห็นแจ้ง แสดงพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐนั้นแก่เราดุจมีอยู่ตรงหน้าโดยเคารพ เราฟังคำของศิษย์เหล่านั้นแล้ว ทำกาลกิริยา ณ ที่นั้น ศิษย์เหล่านั้นเผาสรีระของเราแล้ว ได้ไปในสำนักของพระพุทธเจ้า ประนมกรอัญชลีถวายบังคมพระศาสดา เราเอาดอกไม้ทำสถูปแห่งพระสุคต ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่หลวงแล้ว ไม่ได้เข้าถึงทุคติเลยตลอดแสนกัลป ในกัลปที่ ๔๐,๐๐๐ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์ ๑๖ พระองค์มีพระนามชื่อว่า อัคคิสมะ มีพลมาก ใน ๒ หมื่นกัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิราช ๓๘ พระองค์ เป็นใหญ่ในแผ่นดิน พระนามว่า ฆฏาสนสมะ

คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เรา
ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปุปผถูปิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปุปผถูปิยเถราปทาน.

ปายาสทายกเถราปทานที่ ๓ (๑๒๓)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายข้าวปายาสใส่ถาดสำริด

[๑๒๕] เราต้องการจะบวงสรวงบูชายัญ จึงคดข้าวปายาสใส่ในถาดสำริดด้วยมือ
ของตน แล้วไปสู่ป่าจิ้ว ได้เห็นพระสัมพุทธเจ้ามีพระฉวีวรรณดังทองคำ
มีพระลักษณะประเสริฐ ๓๒ ประการ แวดล้อมด้วยพระภิกษุสงฆ์ เสด็จ
ออกจากป่าใหญ่ สมัยนั้น พระผู้มีพระภาคเชษฐบุรุษของโลกประเสริฐกว่า
นระ เสด็จขึ้นเดินจงกรมในอากาศอันเป็นทางลม เราเห็นความอัศจรรย์
อันไม่เคยเป็นขนลุกชูชันนั้นแล้ว วางถาดสำริดลงถวายบังคมพระผู้มี
พระภาคพระนามว่าวิปัสสี ทูลว่า ข้าแต่พระมหามุนี พระองค์เป็นพระ
สัพพัญญูพุทธเจ้าในโลก พร้อมทั้งเทวโลกและมนุษยโลก ขอจงทรง
อนุเคราะห์รับข้าวปายาสของข้าพระองค์เถิด พระผู้มีพระภาคสัพพัญญูผู้นำ
ของโลก เป็นศาสดาผู้ยอดเยี่ยมในโลก ทรงทราบความดำริของเราแล้ว
ทรงรับ ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายทานใดในกาลนั้น ด้วย
ทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายข้าวปายาสในกัลปที่
๔๑ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์ พระนามว่าพุทโธ
ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิ
สัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธ
ศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปายาสทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปายาสทายกเถราปทาน

คันโธทกิยเถราปทานที่ ๔ (๑๒๔)

ว่าด้วยผลแห่งการประพรมน้ำหอม

[๑๒๖] เรานั่งอยู่ในปราสาทอันประเสริฐ ได้เห็นพระชินเจ้าพระนามว่าวิปัสสี งามดังไม้รกฟ้าผู้เป็นสัพพัญญู เป็นผู้นำอันอุดม พระองค์ผู้นำของโลก เสด็จดำเนินในที่ไม่ไกลปราสาท รัศมีของพระองค์สว่างไสว ในเมื่อพระอาทิตย์อัสดงคตแล้ว เราประคองน้ำหอม ประพรม (บูชา) พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด ด้วยจิตอันเลื่อมใสนั้น เราทำกาลกิริยา ณ ที่นั้น ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ปะพรมน้ำหอมใด ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์ พระนามว่าสุคนธ์ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านคันโธทกิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ คันโธทกิยเถราปทาน.

สัมมุขาถวิกเถราปทานที่ ๕ (๑๒๕)

ว่าด้วยผลแห่งการชมเชยพระพุทธเจ้า

[๑๒๗] เมื่อพระวิปัสสีโพธิสัตว์ประสูติ เราได้พยากรณ์นิมิตว่า จักยังหมู่ชนให้ดับ จักเป็นพระพุทธเจ้าในโลก เมื่อพระผู้มีพระภาคพระองค์ใดประสูติ หมื่นโลกธาตุย่อมหวั่นไหว บัดนี้ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็นศาสดาผู้มีพระจักษุ ทรงแสดงธรรมอยู่ เมื่อพระผู้มีพระภาคพระองค์ใดประสูติ ได้มีแสงสว่างอันไพบูลย์ บัดนี้ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็นศาสดาผู้มีพระจักษุ ทรงแสดงธรรมอยู่ เมื่อพระผู้มีพระภาคพระองค์ใดประสูติ แม่น้ำทั้งหลายไม่ไหล บัดนี้ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็น

ศาสดาผู้มีพระจักษุ ทรงแสดงธรรมอยู่ เมื่อพระผู้มีพระภาคพระองค์ใดประสูติไฟในอเวจีนรกไม่ลุกโพลง บัดนี้ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นเป็นศาสดาผู้มีพระจักษุ ทรงแสดงธรรมอยู่ เมื่อพระผู้มีพระภาคพระองค์ใดประสูติหมู่นกไม่สัญจรไป บัดนี้ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็นศาสดาผู้มีพระจักษุ ทรงแสดงธรรมอยู่ เมื่อพระผู้มีพระภาคพระองค์ใดประสูติ กองลมย่อมไม่พัดฟุ้งไป บัดนี้ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็นศาสดาผู้มีพระจักษุ ทรงแสดงธรรมอยู่ เมื่อพระผู้มีพระภาคพระองค์ใดประสูติแก้วทุกชนิดส่งแสงโชติช่วง บัดนี้ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็นศาสดาผู้มีพระจักษุ ทรงแสดงธรรมอยู่ เมื่อพระผู้มีพระภาคพระองค์ใดประสูติทรงย่างพระบาทก้าวไป ๗ ก้าว บัดนี้ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็นศาสดาผู้มีพระจักษุ ทรงแสดงธรรมอยู่ พอพระสัมพุทธเจ้าประสูติแล้วเท่านั้น ก็ทรงเหลียวแลดูทิศทั้งปวง ทรงเปล่งอาสภิวาจา นี้เป็นธรรมดาของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย เรายังหมู่ชนให้เกิดสังเวช เชยชมพระผู้มีพระภาคผู้นำของโลก ถวายบังคมพระสัมพุทธเจ้าแล้ว บ่ายหน้ากลับไปทางทิศปราจีน ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราเชยชมพระพุทธเจ้าใด ด้วยการเชยชมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการเชยชม ในกัลปที่ ๙๐ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิมีนามว่าสัมมุขาถวิกะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก ในกัลปที่ ๘๘ แต่กัลปนี้เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ มีนามว่าปฐวีทุนทุภิ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก ในกัลปที่ ๘๘ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ จอมกษัตริย์มีนามว่าโอภาส สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก ในกัลปที่ ๘๗ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ มีนามว่าสริจเฉทนะ สมบูรณ์

ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก ในกัลปที่ ๘๖ แต่กัลปนี้ เราได้เป็น พระเจ้าจักรพรรดิมีนามว่า อัคคินิพพาปนะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก ในกัลปที่ ๘๕ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิมีนามว่า วาตสมะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก ในกัลปที่ ๘๔ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราชมีนามว่า คติปัจเฉทนะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก ในกัลปที่ ๘๓ แต่กัลปนี้ เราได้เป็น พระเจ้าจักรพรรดิมีนามว่า รัตนปัชชละ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก ในกัลปที่ ๘๒ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราชมีนามว่า ปทวิกกมนะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก ในกัลปที่ ๘๑ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราชมีนามว่า วิโลกนะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก ในกัลปที่ ๘๐ แต่กัลปนี้ เราได้เป็น พระเจ้าจักรพรรดิมีนามว่า คิริสาระ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสัมมุขาถวิกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สัมมุขาถวิกเถราปทาน.

กุสุมาสนิยเถราปทานที่ ๖ (๑๒๖)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายอามิสพระพุทธเจ้า

[๑๒๘] ในกาลนั้น เราเป็นพราหมณ์อยู่ในนครธัญญวดี รู้จบไตรเพท เป็นผู้เข้าใจตัวบท เข้าใจไวยากรณ์ เป็นผู้ฉลาดในตำรา ทำนายลักษณะคัมภีร์อิติหาสะ และตำราทำนายนิมิต พร้อมทั้งคัมภีร์นิฆัณฑุและคัมภีร์เกฏุภะ บอกมนต์กะศิษย์ทั้งหลาย เราวางดอกอุบล ๕ กำไว้บนหลัง เราประสงค์จะบวงสรวงบูชายัญในสมาคมบิดามารดา ในกาลนั้น พระผู้มีพระภาคพระนามว่าวิปัสสีผู้ประเสริฐกว่านระ แวดล้อมด้วยภิกษุสงฆ์ ทรงยังทิศทั้งปวงให้สว่างไสวเสด็จมา เราปูลาดอาสนะแล้ว ลาดดอกอุบลนั้นแล้วนิมนต์พระมหามุนี นำมาสู่เรือนของตน อามิสอันใดที่เราตระเตรียมไว้ มีอยู่ในเรือนของตน เราเลื่อมใสได้ถวายอามิสนั้น แด่พระพุทธเจ้าด้วยมือทั้งสองของตน เราทราบเวลาที่พระผู้มีพระภาคเสวยแล้ว ได้ถวายดอกอุบลกำหนึ่ง พระสัพพัญญูทรงอนุโมทนาแล้ว บ่ายพระพักตร์กลับ

ไปยังทิศอุดร ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายดอกไม้ใดในกาลนั้น ด้วยการถวายดอกไม้นั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายดอกไม้ ในกัลปลำดับ ต่อแต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิราชพระนามว่า วรทัสสนะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้

ทราบว่า ท่านพระกุสุมาสนิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ กุสุมาสนิยเถราปทาน.

ผลทายกเถราปทานที่ ๗ (๑๒๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายเมล็ดบัว

[๑๒๙] เรา (เป็นพราหมณ์) ผู้เล่าเรียน ทรงจำมนต์รู้จบไตรเพทอยู่ในอาศรมในที่ไม่ไกลภูเขาหิมวันต์ เครื่องบูชาไฟเมล็ดบัวขาวของเรามีอยู่ เราใส่ไว้ในห่อแล้วห้อยไว้บนยอดไม้ พระผู้มีพระภาคพระนามว่าปทุมุตระ ทรงรู้แจ้งโลก สมควรรับเครื่องบูชา พระองค์ทรงประสงค์จะถอนเราขึ้น จึงเสด็จมาภิกขาเรา เรามีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส ได้ถวายเมล็ดบัวแด่พระพุทธเจ้า พระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้ามีพระฉวีวรรณดังทองคำ สมควรรับเครื่องบูชา ทรงยังปีติให้เกิดแก่เรา ทรงนำสุขมาให้ในปัจจุบัน ประทับยืนอยู่ในอากาศได้ตรัสพระคาถานี้ว่า ด้วยการถวายเมล็ดบัวนี้ และด้วยการตั้งเจตนาไว้ ผู้นี้จะไม่เข้าถึงทุคติเลยตลอดแสนกัลป ด้วยกุศลมูลนั้นนั่นแล เราได้เสวยสมบัติแล้ว ละความชนะและความแพ้ บรรลุถึงฐานะอันไม่หวั่นไหว ในกัลปที่ ๗๐๐ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราชมีนามว่าสุมงคล สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระผลทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ผลทายกเถราปทาน.

ญาณสัญญกเถราปทานที่ ๘ (๑๒๘)

ว่าด้วยผลแห่งการได้สัญญา

[๑๓๐] เราอยู่ในระหว่างภูเขาใกล้ภูเขาหิมวันต์ ได้เห็นกองทรายอันงามแล้ว ระลึกถึงพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด ไม่มีอะไรเปรียบได้ในพระญาณ สงครามไม่มีแก่พระศาสดา พระศาสดาทรงรู้ทั่วถึงธรรมทั้งปวงแล้ว ทรงน้อมไป (หลุดพ้น) ด้วยญาณ ขอนอบน้อมแด่พระองค์ บุรุษอาชาไนย ขอนอบน้อมแด่พระองค์ อุดมบุรุษ ไม่มีใครเสมอด้วยพระญาณของพระองค์ พระญาณสูงสุดพ้นจะประมาณ เรายังจิตให้เลื่อมใสในพระญาณแล้วบันเทิงอยู่ในสวรรค์ตลอดกัลปในกัลปทั้งหลายที่เหลือ เราทำกุศล ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้สัญญาใดในกาลนั้น ด้วยสัญญานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งสัญญาในพระญาณ ในกัลปที่ ๗๑ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิองค์หนึ่งมีนามว่าปุพินปุปผิยะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระญาณสัญญกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ญาณสัญญกเถราปทาน

คันธปุปผิยเถราปทานที่ ๙ (๑๒๙)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาดอกไม้ต่างๆ

[๑๓๑] พระผู้มีพระภาคพระนามว่าวิปัสสี มีพระฉวีวรรณดังทองคำ ผู้ควรแก่ทักษิณาแวดล้อมด้วยพระสาวกเป็นอันมาก เสด็จออกจากพระอาราม เราได้เห็นพระสัพพัญญูพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุดหาอาสวะมิได้ มีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส ได้บูชาทางที่เสด็จดำเนิน ด้วยจิตอันเลื่อมใสในพระผู้มีพระภาคผู้เป็นจอมสัตว์ผู้คงที่นั้น เราร่าเริง มีจิตโสมนัส ถวายบังคมพระตถาคต

อีก ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๔๑ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์มีนามว่าวรุณ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระคันธปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ คันธปุปผิยเถราปทาน.

ปทุมปูชกเถราปทานที่ ๑๐ (๑๓๐)

ว่าด้วยผลแห่งพุทธบูชา

[๑๓๒] ในที่ไม่ไกลต่อภูเขาหิมวันต์ มีภูเขาชื่อโคตมะดาดาษด้วยต้นไม้ต่างชนิด เป็นที่อยู่ของหมู่มหาภูต (ยักษ์) ในท่ามกลางภูเขานั้นมีอาศรมที่เราสร้างไว้ เราแวดล้อมด้วยพวกศิษย์ของตน อยู่ในอาศรม (นั้น) ได้สั่งศิษย์ทั้งหลายว่า คณะศิษย์ของเรา (เมื่อมาหาเรา) ขอจงนำเอาดอกบัวมาให้เรา เราจักทำพุทธบูชาแด่พระผู้มีพระภาคผู้จอมสัตว์ ผู้คงที่ ศิษย์เหล่านั้นรับคำที่เราสั่งอย่างนี้แล้ว นำเอาดอกบัวมาให้เรา เรากระทำเครื่องหมายอย่างนั้นบูชาแด่พระพุทธเจ้าในกาลนั้น เราประชุมศิษย์ทั้งหลายแล้ว พร่ำสอนด้วยดีว่า ท่านทั้งหลายอย่าประมาทนะ เพราะว่าความไม่ประมาทนำสุขมาให้ ครั้นเราพร่ำสอนบรรดาศิษย์ของตน ผู้อดทนต่อคำสอนอย่างนี้แล้ว ประกอบตนในคุณ คือ ความไม่ประมาท ได้ทำกาละในกาลนั้น ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราบูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๕๑ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราชมีนามว่าชลุตตมะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘

และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปทุมปูชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปทุมปูชกเถราปทาน.

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. เสเรยยกเถราปทาน ๒. ปุปผถูปิยเถราปทาน
๓. ปายาสทายกเถราปทาน ๔. คันโธทกิยเถราปทาน
๕. สัมมุขาถวิกเถราปทาน ๖. กุสุมาสนิยเถราปทาน
๗. ผลทายกเถราปทาน ๘. ญาณสัญญกเถราปทาน
๙. คันธปุปผิยเถราปทาน ๑๐. ปทุมปูชกเถราปทาน

บัณฑิตผู้เห็นแจ้งอรรถรวมคาถาไว้ ๑๐๕ คาถา.

จบ เสเรยยกวรรคที่ ๑๓

โสภิตวรรคที่ ๑๔

โสภิตเถราปทานที่ ๑ (๑๓๑)

ว่าด้วยผลแห่งการฟังอาสภิวาจา

[๑๓๓] พระชินเจ้าพระนามว่าปทุมุตระเชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ ทรงแสดงอมตบทแก่หมู่ชนเป็นอันมาก เวลานั้นเราได้ฟังพระดำรัสอาสภิวาจาที่พระองค์เปล่งแล้ว ประนมกรอัญชลี เป็นผู้มีใจเป็นอารมณ์เดียว (กล่าวว่า)

สมุทรเลิศกว่าทะเลทั้งหลาย เขา
สุเมรุประเสริฐกว่าเขาทั้งหลาย
เป็นที่สั่งสมหิน ฉันใด ชนเหล่าใด
ย่อมเป็นไปตามอำนาจจิต ชน
เหล่านั้นย่อมไม่เข้าถึงเสี้ยวแห่ง
พระพุทธญาณ ฉันนั้น

พระพุทธเจ้าทรงเป็นฤาษีประกอบด้วยพระกรุณาทรงหยุดการแสดงธรรมประทับนั่งในท่ามกลางสงฆ์แล้ว ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดสรรเสริญญาณใน (ของ) พระพุทธเจ้าผู้นำของโลก ผู้นั้นจะต้องไม่ไปสู่ทุคติตลอดแสนกัลป ผู้นั้นจักเผากิเลสทั้งหลายได้แล้วจักเป็นผู้มีอารมณ์เดียวมีจิตมั่นคง จักได้เป็นสาวกของพระศาสดา มีนามชื่อว่าโสภิตะ เราเผากิเลสได้แล้ว ถอนภพขึ้นได้หมดแล้ว วิชชา ๓ เราบรรลุแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ในกัลปที่ ๕๐,๐๐๐ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๗ พระองค์ ทรงพระนามว่าสมุคคตะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้วดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระโสภิตเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ โสภิตเถราปทาน.

สุทัสสนเถราปทานที่ ๒ (๑๓๒)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกไม้เกต

[๑๓๔] ไม้การเกตกำลังมีดอก มีอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำอันกว้างใหญ่ ข้าพระองค์แสวงหาต้นการเกตนั้นอยู่ ได้เห็นพระผู้มีพระภาคผู้นำของโลก ในกาลนั้น ข้าพระองค์เห็นการเกตมีดอกบาน จึงตัดที่ขั้วแล้วบูชาแด่พระพุทธเจ้าพระนามว่าสิขี ผู้เป็นเผ่าพันธุ์ของโลก ข้าแต่พระมหามุนีพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ พระองค์ทรงบรรลุอมตบทอันไม่เคลื่อนด้วยพระญาณใด ข้าพระองค์บูชาพระญาณนั้น ข้าพระองค์ทำการบูชาพระญาณแล้ว ได้เห็นดอกการเกต ข้าพระองค์เป็นผู้ได้สัญญานั้น นี้เป็นผลแห่งการบูชาพระญาณ ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ ข้าพระองค์บูชาพระพุทธญาณด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น ข้าพระองค์ไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลการบูชาพระญาณ ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๑๒ พระองค์ ทรงพระนามว่าพลุคคตะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสุทัสสนเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สุทัสสนเถราปทาน

จันทนปูชกเถราปทานที่ ๓ (๑๓๓)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยแก่นจันทน์หอม

[๑๓๕] เวลานั้น เราเป็นกินนรอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำจันทภาคา และเรามีดอกไม้เป็นภักษา เป็นผู้กินดอกไม้ ก็พระผู้มีพระภาคพระนามว่าอัตถทัสสี เชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านรชนเสด็จเหาะไปบนยอดป่า ดังพระยาหงส์ในอัมพร (เรากล่าวว่า) ขอความนอบน้อมจงมี แด่พระองค์บุรุษอาชาไนย จิตของพระองค์บริสุทธิ์ดี พระองค์มีสีพระพักตร์ผ่องใส พระผู้มีพระภาคผู้มีพระ

ปัญญาดังแผ่นดิน มีเมธาดี เสด็จลงจากอากาศทรงปูลาดผ้าสังฆาฏิแล้ว ประทับนั่งโดยบัลลังก์ (ขัดสมาธิ) เราถือเอาแก่นจันทน์หอมไปในสำนัก พระชินเจ้า เรามีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส ได้บูชาแด่พระพุทธเจ้าถวาย บังคมพระสัมพุทธเจ้าเชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ ยังความ ปราโมทย์ให้เกิดแล้ว บ่ายหน้ากลับไปทางทิศอุดร ในกัลปที่ ๑,๘๐๐ แต่ กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยแก่นจันทน์ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่ รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ใน ๑,๔๐๐ กัลป แต่กัลปนี้ ได้มี พระเจ้าจักรพรรดิ ๓ พระองค์ มีพระนามชื่อว่าโรหินี มีพลมาก คุณวิเศษ เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้ง ชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระจันทนปูชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ จันทนปูชกเถราปทาน.

จบ ภาณวารที่ ๘.

ปุปผฉทนิยเถราปทานที่ ๔ (๑๓๔)

ว่าด้วยผลแห่งการโปรยดอกไม้เป็นหลังคา

[๑๓๖] (เราเป็น) พราหมณ์มีนามชื่อว่าสุนันทะ ผู้รู้จบมนต์ เป็นผู้เล่าเรียน เป็นผู้ควรขอ ได้บูชายัญชื่อวาชเปยยะ ในกาลนั้น พระผู้มีพระภาคพระ นามว่าปทุมุตระผู้ทรงรู้แจ้งโลก ผู้เลิศ เป็นพระฤาษีกอปรด้วยพระกรุณา ทรงเอ็นดูหมู่ชน เสด็จจงกรมอยู่ในอากาศ พระสัพพัญญูสัมพุทธเจ้าผู้ เป็นนายกของโลก เสด็จจงกรมแล้ว ทรงแผ่เมตตาไปในบรรดาสัตว์หา ประมาณมิได้ ไม่มีอุปธิ พราหมณ์ผู้รู้จบมนต์เด็ดดอกไม้ที่ขั้วแล้ว ประชุม ศิษย์ทั้งหมด ให้ศิษย์ช่วยกันโยนดอกไม้ขึ้นไปในอากาศ ในกาลนั้น หลังคาดอกไม้ได้มีตลอดทั่วพระนครไม่หายไป (คงมีอยู่) ตลอด ๗ วัน

ด้วยพุทธานุภาพ ด้วยกุศลมูลนั้น พราหมณ์ผู้รู้จบมนต์ได้เสวยสมบัติแล้ว กำหนดรู้อาสวะทั้งปวง ข้ามโลก ๓ และตัณหาได้แล้ว ในกัลปที่ ๑๑๐๐ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์ ๓๔ พระองค์ มีพระนาม เหมือนกันว่าอัมพรังสะ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปุปผฉทนิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปุปผฉทนิยเถราปทาน.

รโหสัญญิกเถราปทานที่ ๕ (๑๓๕)

ว่าด้วยผลแห่งการสัญญาในการเลื่อมใส

[๑๓๗] ภูเขาชื่อวสภะ มีอยู่ในที่ไม่ไกลภูเขาหิมวันต์ที่เชิงเขาวสภะนั้น มีอาศรม ที่เราสร้างไว้ในกาลนั้น เราเป็นพราหมณ์บอกมนต์กะศิษย์ประมาณ ๓๐๐๐ เราสั่งสอนศิษย์เหล่านั้นแล้วเข้าอยู่ (ในที่สงัด) ณ ที่สมควรข้างหนึ่ง พราหมณ์ผู้รู้จบมนต์ นั่งอยู่ ณ ที่สมควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว แสวงหาเพศ พระพุทธเจ้ายังจิตให้เลื่อมใสในพระญาณ ครั้นเรายังจิตให้เลื่อมใสในพระ ญาณแล้ว นั่งคู่บัลลังก์อยู่บนเครื่องลาดหญ้า กระทำการกิริยา ณ ที่นั้น ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้สัญญาใดในกาลนั้น ด้วยสัญญานั้น เรา ไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งสัญญาในพระญาณ ในกัลปที่ ๒๗ แต่กัลป นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิราชทรงพระนามว่าสิรีธร ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระรโหสัญญิกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ รโหสัญญิกเถราปทาน.

จัมปกปุปผิยเถราปทานที่ ๖ (๑๓๖)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกจำปา

[๑๓๘] เราได้เห็นพระผู้มีพระภาคพระนามว่าเวสสภู ผู้โชติช่วงดังดอกกรรณิการ์ ประทับนั่งอยู่ที่ระหว่างภูเขา ทรงยังทิศทั้งปวงให้สว่างดังดาวประกายพฤกษ์ มีมาณพ ๓ คนเป็นผู้ศึกษาดีในศิลปของตน หาบสิ่งของเต็มหาบไปตั้งข้างหลังเรา เราผู้มีตบะใส่ดอกจำปา ๗ ดอกไว้ในห่อ ถือดอกจำปาเหล่านั้นบูชา ในพระญาณของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าเวสสภู ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราบูชาพระพุทธญาณด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการบูชาพระญาณ ในกัลปที่ ๒๙ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิมีพระนามว่าวิหตาภา ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระจัมปกปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ จัมปกปุปผิยเถราปทาน.

อัตถสันทัสสกเถราปทานที่ ๗ (๑๓๗)

ว่าด้วยผลแห่งการชมเชยพระพุทธเจ้า ๓ คาถา

[๑๓๙] เรานั่งอยู่ในโรงอันกว้างใหญ่ ได้เห็นพระผู้มีพระภาคพระนามว่าปทุมุตระ ผู้เป็นนายกของโลก ผู้มีอาสวะสิ้นแล้ว ผู้บรรลุพลธรรมแวดล้อมด้วยภิกษุสงฆ์ ภิกษุสงฆ์ประมาณ ๑ แสน ผู้บรรลุวิชชา ๓ ได้อภิญญา ๖ มีฤทธิ์มาก แวดล้อมพระสัมพุทธเจ้า ใครเห็นแล้วจะไม่เลื่อมใส ในมนุษยโลกพร้อมทั้งเทวโลกไม่มีอะไรเปรียบ ในพระญาณของพระสัมพุทธเจ้าองค์ใด ใครได้เห็นพระสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ผู้มีพระญาณไม่สิ้นสุดแล้ว จะไม่เลื่อมใสเล่า ชนทั้งหลายแสดงธรรมกาย และไม่อาจทำรัตนากรทั้งสิ้นให้กำเริบได้ ใครได้เห็นแล้วจะไม่เลื่อมใสเล่า พราหมณ์

นารทะนั้นชมเชยพระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระผู้ไม่แพ้ด้วย ๓ คาถา นี้แล้วเดินไปข้างหน้า ด้วยจิตอันเลื่อมใสและด้อยการชมเชยพระพุทธเจ้า นั้น เราไม่ได้เข้าถึงทุคติเลยตลอดแสนกัลป ในกัลปที่ ๓๐๐๐ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์พระนามว่าสุมิตตะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอัตถสันทัสสกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อัตถสันทัสสกเถราปทาน.

เอกรังสนิยเถราปทานที่ ๘ (๑๓๘)

ว่าด้วยผลแห่งการเลื่อมใสในการฟังธรรม

[๑๔๐] ชนทั้งหลายรู้จักเราว่า เกสวะ โดยนามชื่อว่านารทะ เราแสวงหากุศล และอกุศลอยู่ ได้ไปสู่สำนักพระพุทธเจ้า พระมหามุนีพระนามว่าอัตถทัสสี ทรงมีจิตเมตตา ประกอบด้วยพระกรุณา พระองค์ผู้มีจักษุ เมื่อทรงปลอบ สัตว์ทั้งหลายให้เบาใจ ทรงแสดงธรรมอยู่ เรายังจิตของตนให้เลื่อมใส ประนมกรอัญชลีบนเศียรเกล้า ถวายบังคมพระศาสดาแล้ว บ่ายหน้ากลับ ไปทางทิศประจิม ในกัลปที่ ๑๗๐๐ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิราช เป็นใหญ่ในแผ่นดิน พระนามว่า อมิตตตปนะ มีพลมาก คุณวิเศษ เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้ง ชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระเอกรังสนิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ เอกรังสนิยเถราปทาน

สาลาทารกเถราปทานที่ ๙ (๑๓๙)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกรัง

[๑๔๑] เวลานั้น เราเป็นราชสีห์พระยาเนื้อมีสกุล เราแสวงหาห้วง (บ่อ) น้ำบนเขา ได้เห็นพระผู้มีพระภาคผู้เป็นนายกของโลก จึงดำริว่า พระมหาวีรเจ้าพระองค์นี้ ย่อมยังมหาชนให้ดับได้ ถ้าเช่นนั้น เราพึงเข้าไปเฝ้าพระองค์ผู้ประเสริฐกว่าเทวดา ผู้องอาจกว่านระเถิด เราจึงหักกิ่งรังแล้วแล้วนำเอาดอกมาพร้อมด้วยกระออมน้ำ (ใส่กระออมน้ำมา) เข้าไปเฝ้าพระสัมพุทธเจ้าแล้ว ได้ถวายดอกรังอันงาม ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราบูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายดอกไม้ และในกัลปที่ ๙ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๓ พระองค์ ทรงพระนามว่าวิโรจนะ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสาลทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สาลทายกเถราปทาน.

ผลทายกเถราปทานที่ ๑๐ (๑๔๐)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผลมะหาด

[๑๔๒] ในกาลนั้น เราเป็นพรานเที่ยวฆ่าสัตว์อื่นเป็นอย่างมาก สำเร็จการนอนอยู่ที่เงื้อมเขา ไม่ไกลพระศาสดาพระนามว่าสิขี เราได้เห็นพระพุทธเจ้าอัครนายกของโลก ทั้งเวลาเย็น เวลาเช้า ก็เราไม่มีไทยธรรมสำหรับถวายแด่พระศาสดาผู้จอมสัตว์ ผู้คงที่ เราได้ถือเอาผลมะหาดไปสู่สำนักพระพุทธเจ้า พระผู้มีพระภาคเชษฐบุรุษของโลกผู้ประเสริฐกว่านระทรงรับต่อแต่นั้น เราได้ถือผลมะหาดไปปวารณา พระองค์ผู้นำวิเศษ ด้วยจิตอันเลื่อมใสนั้น เราได้ทำกาลกิริยา ณ ที่นั้นเอง ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้

เราได้ถวายผลมะหาดใด ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผล
แห่งการถวายผลไม้ ในกัลปที่ ๑๕ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ
๓ พระองค์ ทรงพระนามว่ามาลภิ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มี
พลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระผลทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ผลทายกเถราปทาน.

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. โสภิตเถราปทาน ๒. สุทัสสนเถราปทาน
๓. จันทนปูชกเถราปทาน ๔. ปุปผฉทนิยเถราปทาน
๕. รโหสันทัสสกเถราปทาน ๖. จัมปกปุปผิยเถราปทาน
๗. อัตถสันทัสสกเถราปทาน ๘. เอกรังสนิยเถราปทาน
๙. สาลทายกเถราปทาน ๑๐. ผลทายกเถราปทาน

บัณฑิตทั้งหลายรวมคาถาได้ ๗๒ คาถา ฉะนี้แล.

จบ โสภิตวรรคที่ ๑๔.

ฉัตตวรรคที่ ๑๕

อธิฉัตติยเถราปทานที่ ๑ (๑๔๑)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยฉัตร

[๑๔๓] เมื่อพระผู้มีพระภาคพระนามว่าอัตถทัสสี ผู้สูงสุดกว่านระ ปรินิพพานแล้ว
เราให้ช่างทำฉัตรเป็นชั้นๆ บูชาไว้ที่พระสถูป ได้มานมัสการพระพุทธเจ้า
ผู้เป็นนายกของโลก ตามกาลอันสมควร (และ) ได้ทำหลังคาดอกไม้บูชา
(ยกขึ้น) ไว้ที่ฉัตร ใน ๑๗๐๐ กัลป เราได้เสวยเทวรัชสมบัติ ไม่ไปสู่
ความเป็นมนุษย์เลย นี้เป็นผลแห่งการบูชาพระสถูป คุณวิเศษเหล่านี้
คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านอธิฉัตติยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อธิฉัตติยเถราปทาน.

ถัมภาโรปกเถราปทานที่ ๒ (๑๔๒)

ว่าด้วยผลแห่งการยกเสาธง

[๑๔๔] เมื่อพระโลกนาถพระนามว่าธรรมทัสสี ผู้ประเสริฐกว่านระ นิพพานแล้ว
เราได้ยกเสาธงขึ้นไว้ที่เจดีย์ แห่งพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด ให้นายช่าง
สร้างบันไดสำหรับประชาชน จะได้ขึ้นสู่สถูปอันประเสริฐ แล้วถือเอา
ดอกมะลิไปโปรยบูชาที่พระสถูป โอ พระพุทธเจ้า โอ พระธรรม โอ
ความถึงพร้อมแห่งพระศาสดาหนอ เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่ง
การบูชาพระสถูป ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ได้ มีพระเจ้าจักรพรรดิราช ๑๖
พระองค์ ทรงพระนามว่า ถูปสิขะ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ

ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระถัมภาโรปกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ถัมภาโรปกเถราปทาน

เวทิการกเถราปทานที่ ๓ (๑๔๓)

ว่าด้วยผลแห่งการกระทำที่บูชา

[๑๔๕] เมื่อพระโลกนาถพระนามว่าปิยทัสสี ผู้สูงสุดกว่านระนิพพานแล้ว เรามีจิตเลื่อมใสมีใจโสมนัส ได้กระทำที่บูชาพระพุทธเจ้าแวดล้อมด้วยแก้วมณีแล้ว ได้กระทำการฉลองอย่างมโหฬาร ครั้นทำการฉลองที่บูชาแล้ว เราได้ทำกาลกิริยา ณ ที่นั้น เราเข้าถึงกำเนิดใดๆ คือ ความเป็นเทวดาหรือมนุษย์ ในกำเนิดนั้นๆ เทวดาทั้งหลาย ย่อมทรงแก้วมณีไว้ในอากาศ นี้เป็นผลแห่งบุญกรรม ในกัลปที่ ๑๖๐๐ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิราช ๓๒ พระองค์ ทรงพระนามว่ามณิปภา มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระเวทิการกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ เวทิการกเถราปทาน.

สปริวาริยเถราปทานที่ ๔ (๑๔๔)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายไพรทีไม้จันทน์

[๑๔๖] พระชินสัมพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระเชษฐบุรุษของโลก ผู้ประเสริฐกว่านระ รุ่งเรืองดังกองอัคคี ปรินิพพานแล้ว เมื่อพระมหาวีรเจ้านิพพานแล้ว ได้มีสถูปอันกว้างใหญ่ ชนทั้งหลาย เอาสิ่งของอันจะพึงถวายเข้าไปตั้งไว้

ที่สถูป ในห้องพระธาตุอันประเสริฐสุด ในกาลนั้น เรามีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัสได้ทำไพรที่ไม้จันทน์อันหนึ่ง อันสมบูรณ์แก่สถูปและถวายธูปและของหอม ในภพที่เราเกิด คือ ในความเป็นเทวดาหรือมนุษย์ เราไม่เห็นความที่เราเป็นผู้ต่ำทรามเลย นี้เป็นผลแห่งบุญกรรมในกัลปที่ ๑๕๐๐ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๘ พระองค์ ทรงพระนามว่า สมัตตะ ทุกพระองค์ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสปริวาริยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สปริวาริยเถราปทาน.

อุมมาปุปผิยเถราปทานที่ ๕ (๑๔๕)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาดอกผักตบ

[๑๔๗] เมื่อพระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ ผู้ทรงเกื้อกูลแก่โลก สมควรรับเครื่องรับบูชา นิพพานแล้ว ได้มีการฉลองพระสถูปอย่างมโหฬาร เมื่อการฉลองพระสถูปแห่งพระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ ผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่เป็นไปอยู่ เราเอาดอกผักตบไปบูชาที่พระสถูป ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราบูชาพระสถูปด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการบูชาพระสถูปด้วยดอกไม้ ในกัลปที่ ๘ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๘๕ พระองค์ ทรงพระนามเหมือนกันว่า โสมเทวะ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอุปมาปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อุมมาปุปผิยเถราปทาน.

อนุโลมทายกเถราปทานที่ ๖ (๑๔๖)

ว่าด้วยผลแห่งการกระทำไพรทีโพธิพฤกษ์

[๑๔๘] เราได้ทำไพรทีที่โพธิพฤกษ์แห่งพระมุนีพระนามว่าอโนมทัสสี เราใส่ก้อนปูนขาวแล้ว ได้ทำกรรมด้วยมือตนเอง พระศาสดาพระนามว่าอโนมทัสสีผู้อุดมกว่านระ ทอดพระเนตรเห็นกุศลกรรมที่เราทำแล้วนั้น ประทับอยู่ในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ ได้ตรัสพระคาถานี้ว่า ด้วยกรรม คือ การใส่ปูนขาวนี้ และด้วยการตั้งเจตนาไว้ ผู้นี้จะได้เสวยสมบัติแล้ว จักทำที่สุดทุกข์ได้ เราเป็นผู้มีสีหน้าผ่องใส มีอารมณ์เดียว มีจิตมั่นคง ทรงกายที่สุดไว้ในพระศาสนาแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในกัลปที่ ๑๐๐ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราชพระนามว่าสัมปัสสนะ บริบูรณ์ ไม่บกพร่อง มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้วดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอนุโลมทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อนุโลมทายกเถราปทาน.

มรรคทายกเถราปทานที่ ๗ (๑๔๗)

ว่าด้วยผลแห่งการกระทำหนทาง

[๑๔๙] พระสัมพุทธเจ้าผู้มีพระจักษุเสด็จขึ้นสู่ท่าน้ำแล้ว เสด็จดำเนินไปสู่ป่า เราได้เห็นพระสัมพุทธเจ้าพระนามว่า สิทธัตถะ มีพระลักษณะอันประเสริฐพระองค์นั้น จึงได้ถือเอาจอบและปุ้งกี๋มาปราบหนทางให้ราบเรียบ เราได้บังคมพระศาสดาแล้ว ยังจิตให้เลื่อมใส ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย ในกัลปที่ ๕๗ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิจอมประชาชนพระองค์หนึ่ง มี

พระนามว่าสุปปพุทธะ เป็นผู้นำ เป็นใหญ่กว่านระ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระ
พุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านมรรคทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ มรรคทายกเถราปทาน.

ผลกทายกเถราปทานที่ ๘ (๑๔๘)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายแผ่นกระดาน

[๑๕๐] เราเป็นนายช่างทำยานอยู่ในเมือง เป็นผู้ศึกษาดีในกรรมของช่างไม้ เราได้
ทำแผ่นกระดานด้วยไม้จันทน์ ถวายแด่พระสัมพุทธเจ้าผู้เป็นเผ่าพันธุ์ของ
โลก วิมานอันบุญกรรมนิรมิตดีแล้วด้วยทองคำนี้ ย่อมสว่างไสว ยาน
ช้าง ยานม้า อันเป็นยานทิพย์ ปรากฏแก่เรา ปราสาทและวอ และ
แก้วอันประมาณมิได้ ย่อมบังเกิดแก่เราตามปรารถนา นี้เป็นผลแห่งการ
ถวายแผ่นกระดาน ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายแผ่นกระดานใด
ด้วยการถวายแผ่นกระดานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวาย
แผ่นกระดานในกัลปที่ ๕๗ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๔ พระองค์
ทรงพระนามว่าภวนิมมิตะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราได้
ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระผลทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ผลกทายกเถราปทาน.

วฏังสกิยเถราปทานที่ ๙ (๑๔๙)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยพวงมาลัย

[๑๕๑] พระสยัมภูผู้ไม่พ่ายแพ้ มีพระนามชื่อว่าสุเมธ เมื่อทรงพอกพูนวิเวก จึง
เสด็จเข้าป่าใหญ่ เราเห็นดอกไม้ช้างน้าวกำลังบาน จึงเอามาร้อยเป็นพวง

มาลัย บูชาแด่พระพุทธเจ้า ผู้เป็นนายกของโลกเฉพาะพระพักตร์ ใน
กัลปที่ ๓ หมื่น แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วย
การบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๑๘๐๐
แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๑๖ พระองค์ ทรงพระนามว่านิมมิตะ
ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิ
สัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธ
ศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระวฏังสกิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ วฏังสกิยเถราปทาน.

ปัลลังกทายกเถราปทานที่ ๑๐ (๑๕๐)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายบัลลังก์

[๑๕๒] ก็เราได้ถวายบัลลังก์พร้อมทั้งผ้าสำหรับปิดเบื้องบน (เพดาน) แด่พระผู้มี
พระภาคพระนามว่าสุเมธ เชษฐบุรุษของโลก ผู้คงที่ ในกาลนั้น บัลลังก์
นั้น ได้เป็นบัลลังก์ประกอบด้วยแก้ว ๗ ประการ รู้ความดำริของเรา
ย่อมเกิดขึ้นแก่เราทุกเมื่อ ใน ๓ หมื่นกัลปแต่กัลปนี้ เราได้ถวายบัลลังก์
ใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลการถวาย
บัลลังก์ ในกัลปที่ ๒ หมื่น แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๓ พระองค์
ทรงพระนามว่าสุวรรณภา ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำ
ให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปัลลังกทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปัลลังกทายกเถราปทาน.

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. อธิฉัตติยเถราปทาน ๒. ถัมภาโรปกเถราปทาน

๓. เวทิการกเถราปทาน ๔. สปริวาริยเถราปทาน

๕. อุมมาปุปผิยเถราปทาน ๖. อนุโลมทายกเถราปทาน

๗. มรรคทายกเถราปทาน ๘. ผลกทายกเถราปทาน

๙. วฏังสกิยเถราปทาน ๑๐. ปัลลังกทายกเถราปทาน

บัณฑิตประกาศคาถา ๕๖ คาถา.

จบ ฉัตตวรรคที่ ๑๕.

พันธุชีวกวรรคที่ ๑๖

พันธุชีวกเถราปทานที่ ๑ (๑๕๑)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยพวงมาลัยดอกชะบา

[๑๕๓] เราได้เห็นพระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิขี ผู้ปราศจากมลทินบริสุทธิ์ผ่องใส ไม่ขุ่นมัวดังพระจันทร์ มีความเพลิดเพลินและภพสิ้นแล้ว ทรงข้ามตัณหาในโลกแล้ว ผู้ยังหมู่ชนให้ดับ ทรงข้ามเองแล้วยังหมู่ชนให้ข้าม เป็นมุนีเพ่งฌานอยู่ในป่า มีจิตเป็นอารมณ์เดียวตั้งมั่นด้วยดี เราร้อยดอกชะบาหลายดอกไว้ในเส้นด้ายแล้ว บูชาพระพุทธเจ้าพระนามว่า สิขีผู้เป็นเผ่าพันธุ์ของโลก ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้นเราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๗ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ พระนามว่าสมันตจักษุ เป็นจอมมนุษย์ มีบริวารมาก มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้วดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระพันธุชีวกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ พันธุชีวกเถราปทาน.

ตัมพปุปผิยเถราปทานที่ ๒ (๑๕๒)

ว่าด้วยผลแห่งการทำความสะอาดต้นโพธิ์

[๑๕๔] เราเป็นผู้ประกอบในการทำกรรมของบุคคลอื่น ได้ทำความผิดเพียบพร้อมด้วยภัยและเวร จึงวิ่งหนีไปตามชายป่า ได้เห็นต้นไม้มีดอกเป็นกลุ่มก้อนบานสะพรั่ง จึงถือเอาดอกมันแดงไปเกลี่ยลงที่โพธิฤกษ์ ได้กวาดไม้แคฝอย อันเป็นไม้โพธิ์อันอุดมนั้นแล้ว เข้าไปนั่งคู้บัลลังก์ (ขัดสมาธิ) ที่โคนโพธิ์ ชนทั้งหลายแสวงหาทางไปอยู่ ได้มาสู่ที่ใกล้เรา และเราเห็นชน

เหล่านั้น ณ ที่นั้นแล้ว คำนึงถึงโพธิพฤกษ์อันอุดมและเรามีใจผ่องใส ไหว้โพธิพฤกษ์แล้ว ตกลงในเหวที่น่ากลัวอันลึกหลายชั่วลำตาล ในกัลป ที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาโพธิพฤกษ์ด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการบูชาโพธิพฤกษ์ และในกัลปที่ ๓ แต่ กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิราช ทรงพระนามว่าสัมมสิตะ ทรงสมบูรณ์ ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระตัมพปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ตัมพปุปผิยเถราปทาน.

วีถิสัมมัชชกเถราปทานที่ ๓ (๑๕๓)

ว่าด้วยผลแห่งการกวาดถนนยกธง

[๑๕๕] เราได้เห็นพระสัมพุทธเจ้าผู้นำของโลก เป็นจอมสัตว์ประเสริฐกว่านระ มี พระรัศมีเปล่งปลั่งดังพระอาทิตย์อุทัยเหลืองอร่ามเหมือนพระจันทร์ เสด็จ ดำเนินไปเหมือนพระจันทร์ในวันเพ็ญ ภิกษุสงฆ์ ๖๘๐๐๐ ล้วนเป็นพระ ขีณาสพแวดล้อม เราจึงกวาดถนนนั้น ในเมื่อพระผู้มีพระภาคผู้นำของโลก เสด็จไป ได้ยกธงขึ้นที่ถนนนั้น ด้วยจิตอันเลื่อมใส ในกัลปที่ ๙๑ แต่ กัลปนี้ เราได้ยกธงใด ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการ ถวายธงในกัลปที่ ๔ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระราชามีพลมาก สมบูรณ์ ด้วยอาการทั้งปวง ปรากฏชื่อว่าสุธชะ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระวีถิสัมมัชชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ วีถิสัมมัชชกเถราปทาน.

กักการุปูชกเถราปทานที่ ๔ (๑๕๔)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกฟักทิพย์

[๑๕๖] เราเป็นเทพบุตร ได้บูชาพระผู้มีพระภาคผู้เป็นนายกพระนามว่าสิขี ได้ถือเอาดอกฟักทิพย์ไปบูชาแด่พระพุทธเจ้า ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา และในกัลปที่ ๘ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิราชมีพระนามว่าสัตตุตตมะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระกักการุปูชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการ ฉะนี้แล.

จบ กักการุปูชกเถราปทาน.

มันทารวปุปผปูชกเถราปทานที่ ๕ (๑๕๕)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกมนทาวัน

[๑๕๗] เราเป็นเทพบุตร ได้บูชาพระผู้มีพระภาคผู้เป็นนายกพระนามว่าสิขี ได้บูชาแด่พระพุทธเจ้าด้วยดอกมนทารพ พวงมาลัยทิพย์เป็นหลังคาบังร่มในพระตถาคตตลอด ๗ วัน ชนทั้งปวงมาประชุมกันมนัสการพระตถาคต ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๑๐ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราชมีนามว่าชุตินธระ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระมันทารวปุปผปูชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ มันทารวปุปผปูชกเถราปทาน.

กทัมพปุปผิยเถราปทานที่ ๖ (๑๕๖)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกกระทุ่ม

[๑๕๘] มีภูเขาชื่อกุกกุฏะอยู่ในที่ไม่ไกลแต่ภูเขาหิมวันต์ พระปัจเจกพุทธเจ้า ๗ องค์อยู่ใกล้เชิงภูเขานั้น เราเห็นต้นกระทุ่มมีดอกบาน ดังพระจันทร์ขึ้นไปบนท้องฟ้า จึงประคองด้วยมือทั้งสอง บูชาพระปัจเจกพุทธเจ้าทั้ง ๗ องค์ ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระปัจเจกพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการบูชาพระปัจเจกพุทธเจ้า ในกัลปที่ ๙๒ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๗ พระองค์ ทรงพระนามว่าปุปผะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระกทัมพปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ กทัมพปุปผิยเถราปทาน.

ติณสูลกเถราปทานที่ ๗ (๑๕๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกมะลิซ้อน

[๑๕๙] มีภูเขาชื่อภูตคณะอยู่ในที่ไม่ไกลแต่ภูเขาหิมวันต์ พระชินปัจเจกพุทธเจ้าองค์หนึ่ง สละโลกแล้วมาอยู่ ณ ภูเขานั้น เราถือเอาดอกมะลิซ้อนไปบูชาแด่พระพุทธเจ้า เราไม่ตกลงในจตุราบายตลอด ๙ หมื่นกัลป (แสนกัลปหย่อนหนึ่ง) ในกัลปที่ ๑๑ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่ง มีพระนามว่าธรณีรุหะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระติณสูลกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ติณสูลกเถราปทาน.

นาคปุปผิยเถราปทานที่ ๘ (๑๕๘)

ว่าด้วยผลแห่งการโปรยดอกสารภีที่ทางเสด็จ

[๑๖๐] (เราเป็น) พราหมณ์มีนามชื่อว่าสุวัจฉะ เป็นผู้รู้จบมนต์แวดล้อมด้วยพวกศิษย์ของตน อยู่ ณ ระหว่างภูเขา พระชินเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ ผู้สมควรรับเครื่องบูชาพระองค์ทรงประสงค์จะรื้อถอน (ช่วยเหลือ) เราจึงเสด็จมายังสำนักเรา เสด็จจงกรมอยู่บนเวหาส เหมือนประทีปอันโพลงฉะนั้น ทรงทราบว่าเรายินดีแล้ว บ่ายพระพักตร์กลับไปทางทิศประจิม ก็เราได้เห็นความอัศจรรย์อันไม่เคยมี ขนพองสยองเกล้านั้นแล้ว ได้เก็บเอาดอกสารภีไปโปรยลงที่ทางเสด็จไป ในกัลปที่แสนแต่กัลปนี้ เราโปรยดอกไม้ใดด้วยจิตอันเลื่อมใสนั้น เราไม่เข้าถึงทุคติเลย ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราช มีพระนามว่ามหารถะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ฉะนี้แล.

ทราบว่า ท่านพระนาคปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ นาคปุปผิยเถราปทาน.

ปุนนาคปุปผิยเถราปทานที่ ๙ (๑๕๙)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกบุนนาค

[๑๖๑] เราเป็นนายพรานเข้าไปสู่ป่าใหญ่ ได้เห็นดอกบุนนาคกำลังบาน จึงระลึกถึงพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด ได้เก็บเอาดอกบุนนาคนั้นอันมีกลิ่นหอมตระหลบอบอวลแล้ว ได้ก่อสถูปที่กองทรายบูชาแด่พระพุทธเจ้า ในกัลปที่ ๙๒ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เรา

ได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่ง มีนามว่าตโมนุทะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปุนนาคปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปุนนาคปุปผิยเถราปทาน.

กุมุททายกเถราปทานที่ ๑๐ (๑๖๐)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกบัวโกมุท

[๑๖๒] ณ ที่ใกล้ภูเขาหิมวันต์ มีสระใหญ่สระหนึ่ง (สระธรรมชาติ) ดาดาษด้วยดอกปทุม (บัวหลวง) และดอกอุบล (บัวเขียว) สะพรั่งด้วยดอกปุณฑริก (บัวขาว) ในกาลนั้น เราเป็นนกมีนามชื่อว่ากุกกุฏะ อาศัยอยู่ใกล้สระนั้น เป็นผู้มีศีลสมบูรณ์ด้วยวัตร ฉลาดในบุญและมิใช่บุญ พระมหามุนีพระนามว่าปทุมุตระ ทรงรู้แจ้งโลก สมควรรับเครื่องบูชา เสด็จสัญจรไปในที่ไม่ไกลสระนั้น เราหักดอกบัวโกมุทน้อมถวายแด่พระองค์ พระองค์ทรงทราบความดำริของเราแล้วทรงรับไว้ ครั้นเราถวายทานแล้ว และอันกุศลมูลตักเตือน เราไม่ได้เข้าถึงทุคติเลยตลอดแสนกัลป ในกัลปที่ ๑๖๐๐ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๘ พระองค์ พระเจ้าจักรพรรดิเหล่านี้มีพระนามว่าวรุณ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระกุมุททายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ กุมุททายกเถราปทาน.

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. พันธุชีวกเถราปทาน ๒. ตัมพปุปผิยเถราปทาน

๓. วีถิสัมมัชชกเถราปทาน ๔. กักการุปูชกเถราปทาน

๕. มันทาวรปุปผปูชกเถราปทาน ๖. กทัมพปุปผิยเถราปทาน

๗. ติณสูลกเถราปทาน ๘. นาคปุปผิยเถราปทาน

๙. ปุนนาคปุปผิยเถราปทาน ๑๐. กุมุททายกเถราปทาน

บัณฑิตกล่าวคาถาไว้ ๕๖ คาถา.

จบ พันธุชีวกวรรคที่ ๑๖.

สุปาริจริยวรรคที่ ๑๗

สุปาริจริยเถราปทานที่ ๑ (๑๖๑)

ว่าด้วยผลแห่งการบำรุงพระศาสดา

[๑๖๓] พระผู้มีพระภาคผู้เป็นจอมสัตว์ ประเสริฐกว่านระ มีพระนามว่าปทุม ผู้มีพระจักษุ เสด็จออกจากป่าใหญ่แล้ว ทรงแสดงธรรมอยู่ ในขณะนั้นได้มีการประชุมแห่งเทวดาทั้งหลาย ในที่ไม่ไกลพระผู้มีพระภาค เทวดาทั้งหลายมาประชุมกันด้วยกิจบางอย่าง ได้เห็นอย่างแจ้งชัด เราได้ทราบ (ได้ยิน) พระสุรเสียงที่ทรงแสดงอมฤตธรรมของพระพุทธเจ้า มีจิตเลื่อมใสมีใจโสมนัส ปรบมือแล้วเข้าไปบำรุง เราเห็นผลแห่งการบำรุงพระศาสดาที่ประพฤติด้วยดี ใน ๓๐,๐๐๐ กัลป เราไม่เข้าถึงทุคติเลย ในกัลปที่ ๒,๙๐๐ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ มีนามว่าสมลังกตะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณสมบัติเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสุปาริจริยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สุปาริจริยเถราปทาน.

กณเวรปุปผิยเถราปทานที่ ๒ (๑๖๒)

ว่าด้วยผลแห่งการโปรยดอกชบาถวาย

[๑๖๔] พระผู้มีพระภาค พระนามว่า สิทธัตถะเชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ แวดล้อมด้วยพระสาวกทั้งหลาย เสด็จดำเนินไปสู่พระนคร เราเป็นผู้ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้คุ้มครองในภายในพระราชวัง เราเข้าไปในปราสาท ได้เห็นพระผู้มีพระภาคผู้นำของโลก จึงถือ (เก็บ) เอาดอกชบา

ไปโปรยลงในภิกษุสงฆ์ แยกพระพุทธเจ้าไว้แผนกหนึ่ง โปรยดอกชบาลงบูชายิ่งกว่านั้น ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้นเราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๘๗ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๔ พระองค์ ทรงพระนามว่ามหิทธิกะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระกณเวรปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ กณเวรปุปผิยเถราปทาน

ขัชชทายกเถราปทานที่ ๓ (๑๖๓)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายมะพร้าว

[๑๖๕] ในปางก่อน เราได้ถวายผลไม้แด่พระผู้มีพระภาคพระนามว่าติสสะ และได้ถวายผลมะพร้าวที่สมมติกันว่าควรเคี้ยว ครั้นถวายผลมะพร้าวนั้นแด่พระพุทธเจ้า พระนามว่าติสสะ ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่หลวงแล้ว ย่อมบันเทิง มีความประสงค์สิ่งที่ต้องการก็เข้าถึง (ได้) ตามปรารถนา ในกัลปที่ ๙๒ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายทานใดในกาลนั้น ด้วยทานนั้นเราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายผลไม้ ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิราช มีพระนามว่าอินทสมะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้

ทราบว่า ท่านพระขัชชทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ขัชชทายกเถราปทาน.

เทสปูชกเถราปทานที่ ๔ (๑๖๔)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาสถานที่

[๑๖๖] ก็พระผู้มีพระภาคพระนามว่าอัตถทัสสี เชษฐบุรุษของโลก ผู้ประเสริฐกว่านระ เสด็จขึ้นสู่เวหาส เสด็จไปในอากาศ พระศาสดามหามุนี เหาะขึ้นไปประทับอยู่ ณ ประเทศใด เรามีจิตเลื่อมใสได้บูชาประเทศนั้น ด้วยมือทั้งสองของตน ในกัลปที่ ๑๘๐๐ แต่กัลปนี้ เราได้เห็นพระมหามุนีใด ด้วยการเห็นนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการบูชาประเทศ ในกัลปที่ ๑๑๐๐ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิพระนามว่า โคสุชาต ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระเทสปูชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ เทสปูชกเถราปทาน

กณิการฉทนิยเถราปทานที่ ๕ (๑๖๕)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยร่มดอกกรรณิการ์

[๑๖๗] พระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าเวสสภู เชษฐบุรุษของโลก ผู้ประเสริฐกว่านระ เป็นมุนี เสด็จเข้าป่าใหญ่เพื่อทรงพักกลางวัน เวลานั้น เราเก็บเอาดอกกรรณิการ์มาทำเป็นร่ม ได้ทำหลังคา (เพดาน) ดอกไม้บูชาแด่พระพุทธเจ้าในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๒๐ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์ ๘ พระองค์ ทรงพระนามว่าโสณฌาภา ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระกณิการฉทนิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ กณิการฉทนิยเถราปทาน.

สัปปิทายกเถราปทานที่ ๖ (๑๖๖)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายเนยใส

[๑๖๘] พระผู้มีพระภาคพระนามว่าผุสสะ ผู้สมควรรับเครื่องบูชาผู้ประเสริฐ ทรงยังมหาชนให้ดับ เสด็จดำเนินไปตามถนน พระผู้มีพระภาคเสด็จมาถึงสำนักของเราโดยลำดับ ลำดับนั้น เรารับบาตรแล้ว ได้ถวายเนยใสและน้ำมัน ในกัลปที่ ๙๒ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายเนยใสใดในกาลนั้น ด้วยการถวายเนยใสนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายเนยใส ในกัลปที่ ๕๖ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่งพระนามว่าสโมทกะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสัปปิทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สัปปิทายกเถราปทาน.

ยุธิกปุปผิยเถราปทานที่ ๗ (๑๖๗)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกเข็ม

[๑๖๙] เราเที่ยวไปตามกระแสน้ำ ใกล้ฝั่งแม่น้ำจันทภาคา ณ ที่นั้น เราได้เห็นพระสยัมภูผู้ดังพระยาไม้รังกำลังมีดอกบาน เราจึงถือเอาดอกเข็มเข้าไปเฝ้าพระมหามุนี เรามีจิตเลื่อมใสมีใจโสมนัส ได้บูชาแด่พระพุทธเจ้า ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๖๗ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่งทรงพระนามว่า สามุทธระ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระยุธิกพุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ยุธิกปุปผิยเถราปทาน.

ทุสสทายกเถราปทานที่ ๘ (๑๖๘)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผ้า

[๑๗๐] ในกาลนั้น เราเป็นพระราชโอรสอยู่ในพระนครอันรื่นรมย์ ชื่อติวรา เราได้ผ้าอันเป็นเครื่องบรรณาการแล้ว ได้ถวายแด่พระผู้มีพระภาคผู้สงบระงับ พระผู้มีพระภาคพระนามว่า สิทธัตถะทรงรับแล้ว ทรงลูบคลำผ้าด้วยพระหัตถ์ ครั้นทรงรับแล้ว เสด็จเหาะขึ้นสู่นภากาศ เมื่อพระผู้มีพระภาคเสด็จไป ผ้าตามไปเบื้องหลังพระปฤษฎางค์ เรายังจิตให้เลื่อมใสในพระองค์ว่า พระพุทธเจ้าเป็นอัครบุคคลหนอ ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายผ้าใดในกาลนั้น ด้วยการถวายผ้านั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายผ้า ในกัลปที่ ๖๗ แต่กัลปนี้ ในกาลนั้น ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิผู้เป็นจอมมนุษย์ มีพระนามว่าบริสุทธิ์ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระทุสสทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ทุสสทายกเถราปทาน.

สมาทปกเถราปทานที่ ๙ (๑๖๙)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายเรือนยอด

[๑๗๑] ได้มีการประชุมอุบาสกเป็นอันมากในพระนครพันธุมดี เราเป็นหัวหน้าของอุบาสกเหล่านั้น อุบาสกเหล่านั้นประพฤติตามปรารถนาของเรา เราประชุมอุบาสกทั้งหมดนั้น แล้วชักชวนในการทำบุญว่า เราทั้งหลายจักทำเรือนยอดเดียว (ศาลา) ถวายแก่สงฆ์ผู้เป็นบุญเขตอันสูงสุด เขาเหล่านั้นรับคำแล้ว ได้กระทำไปตามอำนาจความพอใจของเรา เราทั้งหลายช่วยกันสร้างเรือนยอดเดียวนั้นสำเร็จแล้ว ได้ถวายแด่พระผู้มีพระภาคพระนามว่าวิปัสสี ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายเรือนยอดเดียวใด

ในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวาย
เรือนยอดเดียว ในกัลปที่ ๕๙ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ผู้เป็น
จอมชนพระองค์หนึ่ง มีพระนามชื่อว่าอเวละ มีพลมาก คุณวิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้ง
ชัดแล้ว พระพุทธศาสนา เราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสมาทปกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สมาทปกเถราปทาน.

ปัญจังคุลิยเถราปทานที่ ๑๐ (๑๗๐)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยของหอม

[๑๗๒] เราได้เห็นพระผู้มีพระภาคมหามุนี พระนามว่าติสสะ ผู้เป็นนาถะของ
โลก ประเสริฐกว่านระกำลังเสด็จเข้าพระคันธกุฎี อันเป็นพระวิหารสวย
งาม จึงถือเอาของหอมและพวงดอกไม้ไปสู่สำนักพระชินเจ้า และเราเป็น
ผู้มีศรัทธาน้อยในสัมพุทธเจ้า ได้ถวายบังคม ในกัลปที่ ๙๒ แต่กัลปนี้
เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยของหอมใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติ
เลย นี้เป็นผลแห่งการถวายบังคม ในกัลปที่ ๗๒ แต่กัลปนี้ เราได้เป็น
พระเจ้าจักรพรรดิราชมีนามว่าสยัมปกะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มี
พลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนา เราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปัญจังคุลิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปัญจังคุลิยเถราปทาน.

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. สุปาริจริยเถราปทาน ๒. กณเวรปุปผิยเถราปทาน

๓. ขัชชทายกเถราปทาน ๔. เทสปูชกเถราปทาน

๕. กณิการฉทนิยเถราปทาน ๖. สัปปิทายกเถราปทาน

๗. ยุธิกปุปผิยเถราปทาน ๘. ทุสสทายกเถราปทาน

๙. สมาทปกเถราปทาน ๑๐. ปัญจังคุลิยเถราปทาน

มีคาถา ๕๔ คาถา ฉะนี้แล.

จบ สุปาริจริยวรรคที่ ๑๗

กุมุทวรรคที่ ๑๘

กุมุทมาลิยเถราปทานที่ ๑ (๑๗๑)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกบัวโกมุท

[๑๗๓] ณ ที่ใกล้ภูเขาหิมวันต์ มีสระใหญ่อยู่แห่งหนึ่ง (ตามธรรมชาติ) เราเป็น ผีเสื้อน้ำที่ดุร้าย มีกำลังมาก อยู่ในสระใหญ่นั้น ดอกโกมุทอันบานโต ประมาณเท่าจักร เกิดอยู่ในสระใหญ่นั้น และในกาลนั้น เราเก็บดอก โกมุท (ที่มีเมล็ดไว้) อันเป็นที่ประชุมแห่งเมล็ดไว้ ก็พระผู้มีพระภาค พระนามว่าอัตถทัสสี ผู้จอมสัตว์ ประเสริฐกว่านระ ทรงเห็นดอกโกมุท อันหดหู่ (งอ) จึงเสด็จมาในสำนักของเรา เราได้เห็นพระสัมพุทธเจ้า ผู้ประเสริฐกว่าเทวดาและมนุษย์เสด็จเข้ามา จึงหยิบดอกโกมุททั้งหมดบูชา (ถวาย) แด่พระพุทธเจ้า ในกาลนั้น ดอกไม้ที่ภูเขาหิมวันต์มีอยู่เท่าใด พระตถาคตประกอบด้วยดอกไม้เท่านั้นเป็นหลังคาบังร่มเสด็จไป ในกัลปที่ ๑๘๐๐ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๑๕ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิผู้เป็นจอมชน ทรงพระนามว่า สหัสสรถะ มีพล มาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระกุมุทมาลิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ กุมุทมาลิยเถราปทาน.

นิสเสณีทายกเถราปทานที่ ๒ (๑๗๒)

ว่าด้วยผลแห่งการสร้างบันได

[๑๗๔] เราได้สร้างบันไดสำหรับเสด็จขึ้นปราสาทถวาย แด่พระผู้มีพระภาคพระ นามว่าโกณฑัญญะ ผู้เป็นนาถะของโลก ผู้คงที่ ด้วยจิตอันเลื่อมใสนั้น

เราได้เสวยสมบัติแล้ว ทรงกายอันเป็นที่สุดไว้ในพระพุทธศาสนา ของ
สัมมาสัมพุทธเจ้า ในกัลปที่ ๓๑,๐๐๐ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิราช ๓ พระองค์
ทรงพระนามว่าสัมพหุละ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเรา
ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระนิสเสณีทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ นิสเสณีทายกเถราปทาน.

รัตติยปุปผิยเถราปทานที่ ๓ (๑๓๗)

ว่าด้วยผลการถวายดอกอัญชัญ

[๑๗๕] ในกาลก่อน เราเป็นนายพรานเนื้ออยู่ในป่าใหญ่ ได้เห็นพระพุทธเจ้า
พระนามว่าวิปัสสี ผู้ประเสริฐกว่าเทวดาและมนุษย์ เราเห็นต้นอัญชัญ
เขียวที่ขึ้นอยู่บนแผ่นดิน มีดอกบานอยู่กลางคืน จึงถอนขึ้นพร้อมทั้งราก
น้อมเข้าไปถวายแด่พระพุทธเจ้าผู้แสวงหาคุณใหญ่ ในกัลปที่ ๙๑ แต่
กัลปนี้ เราได้ถวายดอกไม้ใด ด้วยการถวายดอกไม้นั้น เราไม่รู้จักทุคติ
เลย นี้เป็นผลแห่งการถวายดอกไม้ และในกัลปที่ ๘ แต่กัลปนี้ ได้มี
พระเจ้าจักรพรรดิทรงพระนามว่าสุปปสันนะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗
ประการ มีพลมาก คุณสมบัติเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระรัตติยปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ รัตติยปุปผิยเถราปทาน.

อุทปานทายกเถราปทานที่ ๔ (๑๔๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายบ่อน้ำ

[๑๗๖] เราได้ทำ (ขุด) บ่อน้ำถวายแด่พระผู้มีพระภาคพระนามว่า วิปัสสี และในกาลนั้น เราได้ถือเอาบิณฑบาตไปมอบถวาย ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้นเราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายบ่อน้ำ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอุทปานทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อุทปานทายกเถราปทาน.

สีหาสนทายกเถราปทานที่ ๕ (๑๗๕)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาของหอม

[๑๗๗] เมื่อพระโลกนาถผู้เป็นนายกพระนามว่าปทุมุตระ เสด็จนิพพานแล้ว เรามีจิตเลื่อมใสมีใจโสมนัส ได้ถวายอาสนะทอง และได้บูชาด้วยของหอมและดอกไม้เป็นอันมาก ด้วยคิดว่า พระผู้มีพระภาคทรงนำสุขในปรโลกมาให้ ชนเป็นอันมากทำการบูชาในพระองค์แล้ว ย่อมดับ (เย็นใจ) เรามีจิตเลื่อมใสมีใจโสมนัส ไหว้โพธิพฤกษ์อันอุดมแล้ว ไม่ได้เข้าถึงทุคติเลย ตลอดแสนกัลป ในกัลปที่ ๑๕๐๐ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๘ พระองค์ พระเจ้าจักรพรรดิราชเหล่านั้น ทรงพระนามเหมือนกันว่า สิลุจจยะ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสีหาสนทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล

จบ สีหาสนทายกเถราปทาน.

มัคคทัตติกเถราปทานที่ ๖ (๑๗๖)

ว่าด้วยผลแห่งการโปรยดอกไม้

[๑๗๘] พระผู้มีพระภาคพระนามว่า อโนมทัสสี ผู้จอมสัตว์ประเสริฐกว่านระ
เสด็จจงกรมอยู่ในที่แจ้ง เพื่อประโยชน์สุขในปัจจุบัน เมื่อพระผู้มีพระภาค
ยกพระบาทขึ้น ดอกไม้ตั้งอยู่บนพระเศียรแห่งพระพุทธเจ้าผู้งาม เรามีจิต
เลื่อมใส มีใจโสมนัส ถวายบังคมแล้วโปรยดอกไม้ในกัลปที่ ๒ หมื่น
แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๕ พระองค์ทรงพระนามว่า ปุปผฉทนิยะ
มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระมัคคทัตติกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ มัคคคทัตติกเถราปทาน

เอกทีปิยเถราปทานที่ ๗ (๑๗๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายประทีป

[๑๗๙] เรามีจิตเลื่อมใสมีใจโสมนัส ได้ถวายประทีปดวงหนึ่งไว้ที่ไม้สนอันเป็น
โพธิพฤกษ์อันอุดม ของพระมุนีพระนามว่าปทุมุตระ ในภพที่เกิด เมื่อ
การสั่งสมบุญเกิดแล้ว เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายประทีป
ในกัลปที่ ๑๖๐๐๐ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๔ พระองค์ ทรง
พระนามว่าจันทาภา มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้
ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระเอกทีปิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ เอกทีปิยเถราปทาน.

มณิปูชกเถราปทานที่ ๘ (๑๗๘)

ว่าด้วยผลแห่งพุทธบูชา

[๑๘๐] แม่น้ำสายหนึ่งไหลผ่านไปภายในภูเขาหิมวันต์ ในกาลนั้น พระสยัมภูพุทธเจ้าประทับอยู่ในเขตใกล้แม่น้ำนั้น เรามีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส ได้เอาบัลลังก์แก้วอันวิจิตรด้วยดี เป็นที่รื่นรมย์ใจ ไปบูชาแด่พระพุทธเจ้า ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาบัลลังก์แก้วใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา และในกัลปที่ ๑๒ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิราช ๘ พระองค์ ทรงพระนามเหมือนกันว่าสตรังสี มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า พระมณิปูชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบมณิปูชกเถราปทาน.

ติกิจฉกเถราปทานที่ ๙ (๑๗๙)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายยา

[๑๘๑] เราเป็นหมอผู้ศึกษาดี อยู่ในนครพันธุมดี เป็นผู้นำสุขมาให้แก่มหาชนผู้ได้รับความทุกข์เดือดร้อน (กระสับกระส่าย) ในกาลนั้น เราเห็นพระสมณะผู้มีศีล ผู้รุ่งเรืองใหญ่ ป่วยไข้ มีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส ได้ถวายยาบำบัดไข้ พระสมณะผู้สำรวมอินทรีย์อุปัฏฐากของพระวิปัสสีสัมมาสัมพุทธเจ้า มีนามชื่อว่าพระอโสก หายจากโรคด้วยยานั้นแล ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายยาใด ด้วยการถวายยานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายยา และในกัลปที่ ๘ แต่ภัทรกัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก พระนามว่าสัพโพสถ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระติกิจฉกเถระได้กล่าวคาถานี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ติกิจฉกเถราปทาน.

สังฆุปัฏฐากเถราปทานที่ ๑๐ (๑๘๐)

ว่าด้วยผลแห่งการอุปัฏฐาก

[๑๘๒] เราเป็นคนรักษาอาราม ในพระผู้มีพระภาค พระนามว่าวิปัสสี เรามีจิต
เลื่อมใส มีใจโสมนัส ได้อุปัฏฐากพระสงฆ์ผู้อุดม ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้
เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผล
แห่งอุปัฏฐาก ในกัลปที่ ๗ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๗ พระองค์
ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก พระนามว่าสโมตถกะ คุณวิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัด
แล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสังฆุปัฏฐากเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบสังฆุปัฏฐากเถราปทาน.

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. กุมุทมาลิยเถราปทาน ๒. นิสเสณีทายกเถราปทาน
๓. รัตติยปุปผิยเถราปทาน ๔. อุทปานทายกเถราปทาน
๕. สีหาสนทายกเถราปทาน ๖. มัคคทัตติกเถราปทาน
๗. เอกทีปิยเถราปทาน ๘. มณิปูชกเถราปทาน
๙. ติกิจฉกเถราปทาน ๑๐. สังฆุปัฏฐากเถราปทาน

มีคาถา ๔๙ คาถา ฉะนี้แล

จบกุมุทวรรคที่ ๑๘.

กุฏปุปผิยวรรคที่ ๑๙

กุฏชปุปผิยเถราปทานที่ ๑ (๑๘๑)

ว่าด้วยผลแห่งพุทธบูชา

[๑๘๓] เราเห็นพระผุสสสัมพุทธเจ้าผู้มีรัศมีเปล่งปลั่งดังทองคำ สว่างไสวไปทั่วทิศ ดังพระอาทิตย์ผู้อุดม เสด็จไปในอากาศ จึงเลือกเก็บดอกโมกหลวงที่บาน ทั้งดอกใหญ่และเล็ก เอามาจากต้น มาบูชาแด่พระองค์ เพราะเราเอาดอกไม้บูชาในกัลปที่ ๙๒ แต่ภัทรกัลปนี้ เราจึงไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๑๗ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๓ พระองค์ พระนามว่าปุปผิตะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระกุฏชปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบกุฏชปุปผิยเถราปทาน.

พันธุชีวกเถราปทานที่ ๒ (๑๘๒)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกชะบา

[๑๘๔] พระสยัมภูสัมพุทธเจ้าพระนามว่าโสภิตะ ผู้อันสัตบุรุษ สรรเสริญ พระองค์ประทับนั่งเข้าสมาธิอยู่ ณ ระหว่างภูเขา เราแสวงหาดอกบัวอย่างดีอยู่ในสระ ได้เห็นดอกชะบาอยู่ในที่ใกล้ เรามีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส เอามือทั้งสองประคองเข้าไปเฝ้าพระโสภิตมหามุนี แล้วบูชาแด่พระองค์ เพราะเราได้เอาดอกไม้บูชา ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราจึงไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๑๔ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิองค์หนึ่ง

ผู้เป็นจอมคน มีพลมาก พระนามว่าสมุทรกัปปะ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระพันธุชีวกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ พันธุชีวกเถราปทาน.

โกตุมพริยเถราปทานที่ ๓ (๑๘๓)

ว่าด้วยผลแห่งพุทธบูชา

[๑๘๕] เรามีจิตร่าเริงยินดี เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคผู้อุดมกว่านรชน ซึ่งประทับนั่งอยู่ ณ ระหว่างภูเขา โชติช่วงดังดอกกรรณิการ์ มีพระคุณประมาณมิได้ เหมือนทะเล เฟื่องฟูดุจแผ่นดิน อันหมู่เทวดาห้อมล้อม ประหนึ่งจะเข้าไปขอแบ่งสิ่งของ เราถือดอกไม้ ๗ ดอกและผ้าขนสัตว์อย่างดี เข้าไปบูชาแด่พระพุทธเจ้าพระนามว่าสิขี ผู้เป็นเผ่าพันธุ์แห่งโลก เพราะเราได้เอาดอกไม้บูชาในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราจึงไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๒๑ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิองค์หนึ่ง มีนามว่ามหาเนละ มีเดชมาก มีกำลังมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระโกตุมพริยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ โกตุมพริยเถราปทาน.

ปัญจหัตถิยเถราปทานที่ ๔ (๑๘๔)

ว่าด้วยผลแห่งพุทธบูชา

[๑๘๖] พระผู้มีพระภาคเชษฐบุรุษของโลก ผู้ประเสริฐกว่านรชน พระนามว่าติสสะ แวดล้อมด้วยพระสาวก เสด็จดำเนินอยู่ในถนน เราเป็นบุตรเพื่อความสำเร็จประโยชน์ ถือดอกอุบล ๕ ดอกยืนอยู่ที่ทางสี่แยก ประสงค์จะให้

เครื่องบูชาอันพระพุทธรัศมีถูกต้องแล้ว ได้บูชาพระสัมพุทธเจ้าผู้อุดมกว่าสัตว์ มีพระรัศมีดังทองคำ กำลังเสด็จดำเนินอยู่ระหว่างตลาด เพราะเราเอาดอกไม้บูชาในกัลปที่ ๙๒ แต่กัลปนี้ เราจึงไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๑๓ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๕ พระองค์ พระนามว่าสุลภสมมต ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีกำลังมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปัญจหัตถิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปัญจหัตถิยเถราปทาน.

อิสิมุคคทายกเถราปทานที่ ๕ (๑๘๕)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายน้ำผึ้ง

[๑๘๗] เราแม้จะอยู่ในปราสาท ก็นิมนต์พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ ผู้มีพระรัศมีเปล่งปลั่งดังพระอาทิตย์อุทัย มีพระรัศมีเหลืองอร่ามเหมือนพระจันทร์ สุกสะกาวราวกับดอกกุ่ม ให้เสวยถั่วฤาษี แล้วได้ถวายน้ำผึ้งอันไม่มีตัวแด่พระองค์ผู้เป็นเผ่าพันธุ์ของโลก เอาน้ำผึ้งใส่บาตรของพระสาวก แห่งพระพุทธเจ้าซึ่งมีประมาณแสนแปดหมื่น จนเต็มทุกๆ รูป ได้ถวายแด่พระพุทธเจ้ามากกว่านั้น เราอันความเลื่อมใสแห่งจิตนั้นซึ่งเป็นกุศลมูลตักเตือนแล้ว ไม่เข้าถึงทุคติเลยตลอดแสนกัลป ในกัลปที่ ๘๓๘๐๐ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิผู้มีพลมาก พระนามว่ามหิสมันตะ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราได้ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอิสิมุคคทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อิสิมุคคทายกเถราปทาน.

โพธิอุปัฏฐายกเถราปทานที่ ๖ (๑๘๖)

ว่าด้วยผลแห่งการบำรุงไม้โพธิ์

[๑๘๘] เราเป็นคนตีตะโพนอยู่ในนครรัมมวดี เป็นผู้ประกอบการบำรุงไม้โพธิ์อันอุดมเป็นนิตย์ เราบำรุง ทั้งเวลาเย็น ทั้งเวลาเช้า อันกุศลมูลตักเตือนแล้ว ไม่เข้าถึงทุคติเลยตลอด ๑๘๐๐ กัลป ในกัลปที่ ๑๕๐๐ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิผู้เป็นอธิบดีแห่งชน มีพลมาก มีนามว่าทมถะ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระโพธิอุปัฏฐายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ โพธิอุปัฏฐายกเถราปทาน.

เอกจินติกเถราปทานที่ ๗ (๑๘๗)

ว่าด้วยผลแห่งการที่กุศลตักเตือน

[๑๘๙] ในกาลใด เทวดาจะจุติจากหมู่เทพเพราะสิ้นอายุ ในกาลนั้น เทวดาผู้พลอยยินดีย่อมเปล่งเสียงออก ๓ ประการว่า ดูกรท่านผู้เจริญ ท่านจากนี่จงไปสู่สุคติ จงได้ความเป็นมนุษย์ เป็นมนุษย์แล้ว จงได้ศรัทธาชั้นเยี่ยมในสัทธรรม ศรัทธาของท่านผู้ตั้งมั่นแล้วนั้นจงมั่นคงเป็นมูลไว้ อย่าคลอนแคลนในสัทธรรมที่พระอริยเจ้าประกาศดีแล้ว ตลอดชีวิต ท่านจงกระทำกุศลอันไม่มีความเบียดเบียน ไม่มีอุปธิด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ ให้มากแต่นั้นท่านก่อสร้างบุญ ทำบุญนั้นด้วยทานให้มาก จงแนะนำแม้สัตว์อื่นๆ ให้ตั้งอยู่ในพรหมจรรย์ในสัทธรรม สัตว์อื่นๆ ผู้รู้ตามความเป็นจริง พลอยยินดีตามท่าน ผู้เป็นเทวดาล่วงเทวดา เพราะความอนุเคราะห์นี้ ขอท่านจงกลับมาบ่อยๆ นะในกาลนั้น เราเป็นผู้สลดใจอยู่ในหมู่เทวดาที่มาประชุมกัน ด้วยคิดว่า เราเป็นอะไรเล่า จุติจากนี่แล้วจึงจักไปยังกำเนิดมนุษย์ได้ ในกาลนั้น พระสมณะสาวกของพระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ ผู้อบรม

อินทรีย์แล้ว มีนามชื่อว่าสุมนะ รู้ความสลดใจของเรา ปรารถนาจะช่วย
เหลือเรา ท่านจึงมาในสำนักของเรา พร่ำสอนอรรถธรรมแล้ว ยังเราให้
สลดใจ เราได้ฟังคำของท่านแล้ว ทำให้จิตเลื่อมใสในพระพุทธเจ้า เราเพียง
แต่ได้ถวายบังคมพระสัมพุทธเจ้าแล้ว ทำกาลกิริยา ณ ที่นั้น เรานั้นอัน
กุศลมูลตักเตือนแล้ว ได้อุปบัติในเทวโลกนั้นเอง ไม่เข้าถึงทุคติเลยตลอด
แสนกัลป คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระเอกจินติกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ เอกจินติกเถราปทาน.

ติกรรณิปุปผิยเถราปทานที่ ๘ (๑๘๘)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกเจต

[๑๙๐] เราเป็นเทวดาแวดล้อมด้วยหมู่นางอัปสร ระลึกถึงบุรพกรรมได้ จึงระลึกถึง
พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด เรายังจิตของตนให้เลื่อมใส ถือดอกเจตภังคี
๓ ดอก ไปบูชาพระพุทธเจ้าพระนามว่าวิปัสสี ผู้ประเสริฐกว่านรชนเพราะ
เราได้เอาดอกไม้บูชาในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราจึงไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผล
แห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๗๓ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๔ พระองค์
เป็นผู้อุดม ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้
คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระติกรรณิปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ติกรรณิปุปผิยเถราปทาน.

เอกจาริยเถราปทานที่ ๙

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกมนทารพ

[๑๙๑] ในการนั้น ได้มีเสียงประกาศกึกก้องในหมู่เทพเทวดาชั้นดาวดึงส์ว่าพระพุทธเจ้าจะเสด็จนิพพานในโลก และพวกเราก็ยังมีราคะในเทวดาผู้เกิดความสังเวช เพรียบพร้อมด้วยลูกศร คือความโศกเหล่านั้น เราเป็นผู้มีใจแข็งด้วยกำลังของตน ได้ไปในสำนักพระพุทธเจ้า เราถือดอกมนทารพที่นิรมิตรวบรวมไว้ไปบูชาแด่พระพุทธเจ้า ในเวลาใกล้จะปรินิพพาน ในกาลนั้นเทวดาและนางอัปสรทั้งปวงอนุโมทนาเรา เราไม่เข้าถึงทุคติเลยตลอดแสนกัลป ในหกหมื่นกัลป แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๑๖ องค์ มีพลมาก พระนามว่ามหามัลลชน คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระเอกจาริยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ เอกจาริยเถราปทาน.

ติวัณฏิปุปผิยเถราปทานที่ ๑๐ (๑๙๐)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกไม้ต่างๆ

[๑๙๒] เราทุกคนนั้นประชุมกัน เข้าไปเพ่งโทษพระเถระชื่ออภิภู ความเร่าร้อนได้เกิดแก่พวกเราผู้เข้าไปเพ่งโทษ ในกาลนั้น พระเถระมีนามชื่อว่าสุนันทะเป็นสาวกของพระพุทธเจ้า พระนามว่าธรรมทัสสีผู้เป็นมุนีมาในสำนักของเรา ในกาลนั้น ชนทั้งหลายที่อยู่ในสำนักของเรา ได้เอาดอกไม้มาให้เรา เราได้เอาดอกไม้นั้นบูชาพระสาวกทั้งหลาย เราทำกาลกิริยา ณ ที่นั้น แล้วก็เกิดขึ้นอีก เราไม่ได้ไปสู่วินิบาตเลยตลอด ๑๘๐๐ กัลป ในกัลปที่ ๑๓๐๐ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๘ พระองค์ พระนามว่าธูมเกตุ ทรง

สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา
๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเรา
ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระติวัณฏิปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ติวัณฏิปุปผิยเถราปทาน.

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. กุฏชปุปผิยเถราปทาน ๒. พันธุชีวกเถราปทาน
๓. โกตุมพริยเถราปทาน ๔. ปัญจหัตถิยเถราปทาน
๕. อิสิมุคคทายกเถราปทาน ๖. โพธิอุปัฏฐากเถราปทาน
๗. เอกจินติกเถราปทาน ๘. ติกรรณิปุปผิยเถราปทาน
๙. เอกจาริยเถราปทาน ๑๐. ติวัณฏิปุปผิยเถราปทาน

ท่านประกาศคาถาไว้ ๖๐ คาถา

จบ กุฏชปุปผิยวรรคที่ ๙.

ตมาลปุปผิยวรรคที่ ๒๐

ตมาลปุปผิยเถราปทานที่ ๑ (๑๙๑)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกคูณ

[๑๙๓] วิมานของเราที่บุญกรรมนิรมิตให้ เปรียบด้วยไม้เท้าของเทวดา มีเสาทอง ๘๔๐๐๐ เสา เรามีจิตผ่องใส ถือเอาดอกคูณไปบูชาแด่พระพุทธเจ้าพระนามว่าสิขี ผู้เป็นเผ่าพันธุ์ของโลกในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๒๐ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่าจันทติตตะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระตมาลปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ตมาลปุปผิยเถราปทาน.

ติณสันถารทายกเถราปทานที่ ๒ (๑๙๒)

ว่าด้วยผลแห่งการทำหลังคา

[๑๙๔] ในกาลเมื่อเราบวชเป็นฤาษีอยู่ในป่า ได้เกี่ยวหญ้าถวายแด่พระศาสดา หญ้าทั้งหมดนั้นเวียนไปทางเบื้องขวาแล้วตกลงที่แผ่นดิน เราถือเอาหญ้านั้นมาลาดลงที่แผ่นดินดอนๆ และนำเอาใบตาล ๓ ใบมาทำเป็นหลังคา ถวายแด่พระศาสดาพระนามว่าสิทธัตถะเทวดาและมนุษย์ ณ ที่นั้นทรง (บูชา) พระศาสดาตลอด ๗ วัน ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายหญ้าใดในกาลนั้น ด้วยการถวายหญ้านั้นเราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายหญ้า ในกัลปที่ ๖๕ แต่กัลปนี้ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๔ พระองค์ ทรงพระนามว่ามหัทธนะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ

ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระติณสันถารทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ติณสันถารทายกเถราปทาน.

ขัณฑผุลลิยเถราปทานที่ ๓ (๑๙๓)

ว่าด้วยผลแห่งการทำที่ขรุขระให้เรียบ

[๑๙๕] พระสถูปของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าผุสสะ มีอยู่ที่ป่ามหาวัน ในกาลนั้น ต้นไม้งอกขึ้น ณ ที่นั้น ฝูงช้างพากันมาหักกิน เราได้ทำที่ขรุขระให้ราบเรียบ แล้วได้ใส่ก้อนปูนขาว เรายินดีด้วยคุณของพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น ผู้เป็นที่เคารพของโลก ๓ ในกัลปที่ ๙๒ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใด ในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการใส่ก้อนปูนขาว ในกัลปที่ ๗๗ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๑๖ พระองค์ ทรงพระนามว่าชิตเสนะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระขัณฑผุลลิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ขัณฑผุลลิยเถราปทาน

อโสกปูชกเถราปทานที่ ๔ (๑๙๔)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกอโศก

[๑๙๖] ในกาลนั้น มีพระราชอุทยานอยู่ในพระนครติปุระ อันน่ารื่นรมย์ เราเป็นคนรักษาพระราชอุทยานอยู่ในนครนั้น เป็นคนรับใช้ของพระราชา พระสยัมภู

มีพระนามชื่อว่าปทุม เป็นง่อยเปลี้ย (สปฺปโต) พระฉายาไม่ละพระองค์ ผู้เป็นมุนี ซึ่งประทับนั่งบนดอกบัวขาว เราเห็นอโศก มีดอกบานเป็นกลุ่มๆ (พวงช่อ) น่าดูนัก จึง (หัก) บูชาแด่พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุม ผู้อุดม ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๗๐ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๑๖ พระองค์ ทรงพระนามว่าอรณัญชหะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอโสกปูชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อโสกปูชกเถราปทาน.

อังโกลกเถราปทานที่ ๕ (๑๘๕)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกปรู

[๑๘๗] เราเห็นต้นปรู มีดอกบานสะพรั่ง ดอกสวยงามเป็นพวงๆ จึงได้เก็บดอกไม้นั้นไปในสำนักพระพุทธเจ้า สมัยนั้น พระมหามุนีพระนามว่าสิทธัตถะ ทรงหลีกเร้นอยู่ในที่ลับ เราจึงบูชาเครื่องบูชาแล้ว โปรยดอกไม้ลงในถ้ำ ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราบูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๓๖ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่าเทวคัชชิตะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราได้ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอังโกลกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อังโกลกเถราปทาน.

กิสลยปูชกเถราปทานที่ ๖ (๑๘๖)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยใบไม้อ่อน

[๑๘๘] สวนดอกไม้ของเรามีอยู่ในนครทวารวดี ในสวนดอกไม้ นั้นมีบ่อน้ำ และเป็นที่งอกงามแห่งต้นไม้ทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ ผู้กล้าแข็งด้วยกำลังของพระองค์ ไม่ทรงพ่ายแพ้อะไรๆ พระองค์จะทรงอนุเคราะห์เรา จึงเสด็จไปในอากาศ เราไม่เห็นอะไรๆ อื่นอันควรจะบูชาแด่พระองค์ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่หลวง เห็นแต่ใบอ่อนของต้นอโศก จึงเอาโยนขึ้นไปบนอากาศ ก้าน ขั้ว ใบอ่อนเหล่านั้น ตามไปเบื้องพระปฤษฎางค์ของพระพุทธเจ้าซึ่งเสด็จไป เราเห็นดังนั้นแล้วเกิดสลดใจว่า โอ พระพุทธเจ้ามีพระคุณใหญ่หลวง ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยใบไม้อ่อน ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๒๗ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่าเอกิสสระ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระกิสลยปูชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ กิสลยปูชกเถราปทาน.

ตินทุกทายกเถราปทานที่ ๗ (๑๘๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผลมะพลับ

[๑๘๙] เราเป็นลิง มีกำลังแข็งแรง เที่ยวไปตามซอกห้วยและธารเขา ได้เห็นต้นมะพลับอันมีผล จึงระลึกถึงพระพุทธเจ้า ผู้ประเสริฐสุด เรามีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส ออกค้นหาพระพุทธเจ้าพระนามว่าสิทธัตถะ ผู้เป็นนายกของโลก ถึงที่สุดภพสาม ๒-๓ วัน พระศาสดาผู้ยอดเยี่ยมในโลก ทรงทราบ* ความดำริของเรา จึงเสด็จมาในสำนักของเรา พร้อมด้วยพระขีณาสพหลายพัน เราเกิดความปราโมทย์แล้ว ถือผลมะพลับเข้าไปเฝ้า พระผู้มี

ภาคสัพพัญญู ผู้ประเสริฐกว่าบรรดาเจ้าลัทธิทรงรับ ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายผลไม้ใด ในกาลนั้น ด้วยการถวายผลไม้นั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายผลไม้ ในกัลปที่ ๕๗ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่าอุปนันทะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระตินทุกทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ตินทุกทายกเถราปทาน.

คิริเนลมุฏฐิปูชกเถราปทานที่ ๘ (๑๙๘)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกไม้

[๒๐๐] พระผู้มีพระภาคชินเจ้าพระนามว่าสุเมธ เชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ ทรงตั้งความเพียรเพื่อทรงอนุเคราะห์หมู่ชนผู้เกิดภายหลัง เราบูชาดอกไม้หลายกำแด่พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น ผู้เป็นจอมสัตว์ ผู้คงที่ ไม่มีโทษดังภูเขา กำลังจงกรมอยู่ เรามีจิตเลื่อมใส อันกุศลมูลตักเตือนแล้ว ไม่ได้เข้าถึงทุคติเลยตลอด ๓ หมื่นกัลป ในกัลปที่ ๒,๓๐๐ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิองค์หนึ่ง พระนามว่าสุเนละ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จ ๘ แล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระคิริเนลมุฏฐิปูชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ คิริเนลมุฏฐิปูชกเถราปทาน.

ติกัณฑิปุปผิยเถราปทานที่ ๘ (๑๙๘)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกคล้า

[๒๐๑] พระสยัมภูชินเจ้า ผู้ไม่ทรงพ่ายแพ้อะไรๆ มีพระนามว่าสุมังคละ เสด็จออกจากป่าใหญ่ เข้าสู่พระนคร พระสัมพุทธเจ้าผู้เป็นมุนีพระองค์นั้น เสด็จเที่ยวบิณฑบาตแล้วเสด็จออกจากนคร ทรงทำภัตกิจเสร็จแล้ว ประทับอยู่ในระหว่างป่า เรามีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส ถือดอกคล้า ๓ ดอก ไปบูชาแด่พระสยัมภูพุทธเจ้า ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่หลวง ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๘๖ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ (พระองค์หนึ่ง) ทรงพระนามว่าอเปสละ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระติกัณฑิปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ติกัณฑิปุปผิยเถราปทาน.

ยูถิกปุปผิยเถราปทานที่ ๑๐ (๒๐๐)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกคัดเค้า

[๒๐๒] พระชินเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ ผู้สมควรรับเครื่องบูชา มีพระจักษุ ทรงออกจากป่าใหญ่ เสด็จดำเนินไปสู่พระวิหาร เราเอามือทั้งสองประคองดอกคัดเค้า (เข็ม) อันสวยงามไปบูชาแด่พระพุทธเจ้า ผู้มีพระหฤทัยเมตตา ผู้คงที่ ด้วยจิตอันเลื่อมใสนั้น เราเสวยสมบัติแล้ว ไม่ได้เข้าถึงทุคติเลย ตลอดแสนกัลป ในกัลปที่ ๕๐ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่ง เป็นจอมแห่งชน พระนามว่าสมิตนันทนะ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้

คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว

พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระยูถิกปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ยูถิกปุปผิยเถราปทาน.

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. ตมาลปุปผิยเถราปทาน ๒. ติณสันถารทายกเถราปทาน

๓. ขัณฑผุลลิยเถราปทาน ๔. อโสกปูชกเถราปทาน

๕. อังโกลกเถราปทาน ๖. กิสลยปูชกเถราปทาน

๗. ตินทุกทายกเถราปทาน ๘. คิริเนลมุฏฐิปูชกเถราปทาน

๙. ติกัณฑิปุปผิยเถราปทาน ๑๐. ยูถิกปุปผิยเถราปทาน

และมีคาถา ๕๘ คาถา.

จบ ตมาลปุปผิยวรรคที่ ๒๐.

และรวมวรรคมี ๑๐ วรรค คือ

๑. ภิกขทายิวรรค ๒. มหาปริวารวรรค

๓. เสเรยยวรรค ๔. โสภิตวรรค

๕. ฉัตตวรรค ๖. พันธุชีวกวรรค

๗. สุปาริจริยวรรค ๘. กุมุทวรรค

๙. กุฏชปุปผิยวรรค ตมาลปุปผิยวรรคเป็นที่ ๑๐. ท่านทำไว้ใน ๑๐ วรรคนี้มีคาถา ๖๖๖ คาถา.

จบ หมวด ๑๐ แห่งภิกขวรรค เป็นหมวด ๑๐๐ ที่ ๒.

กณิการปุปผิยวรรคที่ ๒๑

กณิการปุปผิยเถราปทานที่ ๑ (๒๐๑)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกกรรณิการ์

[๒๐๓] ในกาลนั้น เราเห็นต้นกรรณิการ์ มีดอกบานสะพรั่ง จึงเก็บมาบูชาแด่พระผู้มีพระภาคพระนามว่าติสสะ ผู้ข้ามโอฆะแล้ว ผู้คงที่ ในกัลปที่ ๙๒ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๓๕ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิปรากฏพระนามว่าอรุณปาละ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระกณิการปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ กณิการปุปผิยเถราปทาน.

มิเนลปุปผิยเถราปทานที่ ๒ (๒๐๒)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกเทียนขาว

[๒๐๔] พระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิขี มีพระฉวีวรรณดังทอง มีพระรัศมีอันประเสริฐดังพระอาทิตย์ มีพระหฤทัยเมตตา มีพระสติ เสด็จขึ้นที่จงกรม เรามีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส ชมเชยพระญาณอันอุดมแล้ว ถือดอกเทียนขาวไปบูชาแด่พระพุทธเจ้า ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๒๙ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิมีพระนามว่าสุเมฆฆนะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้

คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระมิเนลปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ มิเนลปุปผิยเถราปทาน.

กิงกณิกปุปผิยเถราปทานที่ ๓ (๒๐๓)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกหงอนไก่

[๒๐๕] พระสัพพัญญูผู้เป็นนายกของโลก เช่นกับด้วยทองคำมีค่า พระองค์ผู้นำของโลก ร้อนพระกาย จึงเสด็จลงน้ำสรงสนานอยู่ เรามีจิตเบิกบาน มีใจโสมนัส ได้ถือเอาดอกหงอนไก่ไปบูชาแด่พระสัพพัญญูพระนามว่าวิปัสสีผู้จอมสัตว์ ผู้คงที่ ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๒๗ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิราชพระนามว่าภิมรถะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระกิงกณิกปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ กิงกณิกปุปผิยเถราปทาน.

ตรณิยเถราปทานที่ ๔ (๒๐๔)

ว่าด้วยผลแห่งการข้ามส่งพระพุทธเจ้า

[๒๐๖] ก็พระผู้มีพระภาคพระนามว่าอัตถทัสสี ผู้จอมสัตว์ ประเสริฐกว่านระ แวดล้อมด้วยพระสาวกทั้งหลาย เสด็จไปสู่ฝั่งแม่น้ำคงคา แม่น้ำคงคาเต็มเปี่ยมเสมอขอบฝั่ง กาวักน้ำดื่มได้ ข้ามได้ยาก เราข้ามส่งพระพุทธ-

เจ้าผู้สูงสุดกว่าสัตว์และภิกษุสงฆ์ ในกัลปที่ ๑,๘๐๐ แต่กัลปนี้ เราได้ทำ
กรรมใด ในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่ง
การข้ามส่งพระพุทธเจ้า ในกัลปที่ ๑,๓๐๐ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้า
จักรพรรดิ ๕ พระองค์ ทรงพระนามว่าสัพโพภวะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗
ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระตรณิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ตรณิยเถราปทาน.

นิคคุณฑิปุปผิยเถราปทานที่ ๕ (๒๐๕)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกยางทราย

[๒๐๗] เราเป็นคนเฝ้าพระอารามของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าวิปัสสี ได้ถือเอา
ดอกไม้ยางทราย ไปบูชาแด่พระพุทธเจ้า ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้
บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย
นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๓๕ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้า
จักรพรรดิองค์หนึ่ง เป็นจอมแห่งชน มีนามว่ามหาปตาปะ มีพลมาก
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เรา
ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระนิคคุณฑิปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ นิคคุณฑิปุปผิยเถราปทาน.

อุทกทายกเถราปทานที่ ๖ (๒๐๖)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายน้ำ

[๒๐๘] เราเห็นพระสมณะ ผู้ผ่องใส ไม่ขุ่นมัว กำลังบริโภคอยู่ ได้เอาน้ำใน หม้อถวายแด่พระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ วันนี้ (นั้น) เราเป็น ผู้ไม่เศร้าหมอง ปราศจากมลทิน สิ้นสงสัย ผลย่อมเกิดแก่เราในภพที่ เกิดอยู่ ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายน้ำ ในกาลนั้น ด้วยการ ถวายน้ำนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายน้ำ ในกัลปที่ ๖๑ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่าวิมล ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิ สัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระ พุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอุทกทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อุทกทายกเถราปทาน

สลพมาลิยเถราปทานที่ ๗ (๒๐๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกไม้พร้อมทั้งขั้ว

[๒๐๙] เราได้เห็นพระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ เป็นสารถีฝึกนระ ผู้โชติช่วง ดังดอกกรรณิการ์ ประทับนั่งในระหว่างภูเขา ยังทิศทั้งปวงให้สว่าง อยู่ ในกาลนั้น เราเอาธนูพาดสายแล้ว ยิงลูกธนูไป ตัดดอกไม้ พร้อมทั้งขั้ว บูชาแด่พระพุทธเจ้า ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้บูชา พระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้ เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๕๑ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ พระองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่าชุตินธระ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ

มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสลฬมาลิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สลฬมาลิยเถราปทาน

โกรัณฑปุปผิยเถราปทานที่ ๘ (๒๐๘)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกหงอนไก่พร้อมทั้งราก

[๒๑๐] เราได้เห็นรอยพระบาท อันประดับด้วยจักร และเครื่องอลังการที่พระผู้มีพระภาคพระนามว่าวิปัสสี ผู้แสวงหาคุณใหญ่ ทรงเหยียบไว้ จึงเดินตามรอยพระบาทไป เราได้เห็นต้นหงอนไก่ มีดอกบาน จึงเอาบูชาพร้อมทั้งราก เราร่าเริง มีจิตโสมนัส ได้ไหว้รอยพระบาทอันอุดม ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชารอยพระพุทธบาทด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๕๗ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่าวีตมละ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระโกรัณฑปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ โกรัณฑปุปผิยเถราปทาน.

อาธารทายกเถราปทานที่ ๙ (๒๐๙)

ว่าด้วยการถวายเชิงรองบาตร

[๒๑๑] เราได้ถวายเชิงรองบาตรแด่พระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิขี ผู้เป็นเผ่าพันธุ์ของโลก เราทรง (ครอบครอง) พื้นแผ่นพระสุธานี้ทั้งหมดสิ้น เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้นได้ทั้งหมดแล้ว เราทรงกายอันเป็นที่สุด

อยู่ในศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในกัลปที่ ๒๗ แต่กัลปนี้ ได้มี
พระเจ้าจักรพรรดิ ๔ พระองค์ ทรงมีพระนามว่าสมันตวรุณ มีพลมาก
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เรา
ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอาธารทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อาธารทายกเถราปทาน.

ปาปนิวาริยเถราปทานที่ ๑๐ (๒๑๐)

ว่าด้วยผลแห่งการห้ามบาป

[๒๑๒] ก็เรามีใจผ่องใส ได้ถวายร่มคันหนึ่งแด่พระผู้มีพระภาคพระนามว่าติสสะ
ผู้ประเสริฐกว่าเทวดา ผู้คงที่ เราห้ามบาปเสียแล้ว ก่อสร้างกุศล
เทวดาทั้งหลายกั้นร่มไว้ในอากาศ นี้เป็นผลแห่งบุรพกรรม ภพที่สุด
ย่อมเป็นไปแก่เรา เราถอนภพขึ้นได้หมดแล้ว ทรงกายอันเป็นที่สุดอยู่ใน
ศาสนาของพระสัมพุทธเจ้า ในกัลปที่ ៩๒ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายร่มใด
ในกาลนั้น ด้วยการถวายร่มนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการ
ถวายร่ม ในกัลปที่ ๗๒ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิราช ผู้เป็นจอม
แห่งชน ๘ พระองค์ มีพระนามว่ามหานิทานะ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปาปนิวาริยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปาปนิวาริยเถราปทาน.

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. กณิการปุปผิยเถราปทาน ๒. มิเนลปุปผิยเถราปทาน

๓. กิงกณิกปุปผิยเถราปทาน ๔. ตรณิยเถราปทาน

๕. นิคคุณฑิปุปผิยเถราปทาน ๖. อุทกทายกเถราปทาน

๗. สลฬมาลิยเถราปทาน ๘. โกรัณฑปุปผิยเถราปทาน

๙. อาธารทายกเถราปทาน ๑๐. ปาปนิวาริยเถราปทาน

มีคาถา ๔๘ คาถา

จบ กณิการปุปผิยวรรคที่ ๒๑

หัตถิวรรคที่ ๒๒

หัตถิทายกเถราปทานที่ ๑ (๒๑๑)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายช้างงา

[๒๑๓] เราได้ถวายช้างตัวประเสริฐ มีงาอันงอนงาม เจริญด้วยกำลังเร็วและกล้าแข็ง แด่พระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ ผู้เป็นจอมสัตว์ ผู้คงที่ เราได้เสวยสันติบทอันเป็นประโยชน์สูงสุดอันยอดเยี่ยม (เพราะ) เราได้ถวายช้างแด่พระผู้มีพระภาค ผู้แสวงหาประโยชน์ให้แก่โลกทั้งปวง ในกัลปที่ ๔๙ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายช้างใด ในกาลนั้น ด้วยการถวายช้างนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายช้าง ในกัลปที่ ๗๘ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์ ๑๖ พระองค์ ทรงพระนามว่าสมันตปาสาทิกะ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระหัตถิทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ หัตถิทายกเถราปทาน.

ปานธิทายกเถราปทานที่ ๒ (๒๑๒)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายรองเท้า

[๒๑๔] ข้าพระองค์ได้ถวายรองเท้าแด่พระผู้มีพระภาคผู้ประทับอยู่ในป่า เพ่งฌาน มีพระหฤทัยเมตตา มีเดช ทรงธรรม อบรมพระองค์แล้ว ข้าแต่พระองค์ผู้จอมสัตว์ เชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ ด้วยกรรมนั้น ข้าพระองค์ได้เสวยยานทิพย์ นี้เป็นผลแห่งบุรพกรรม ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ ข้าพระองค์ได้ทำกรรมใด ในกาลนั้น เพราะกรรมนั้น ข้าพระองค์ไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายรองเท้า ในกัลปที่ ๗๗ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์ ๘ พระองค์ มีพระนามว่าสุยานะ มี

พลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ ข้าพระองค์ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปานธิทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปานธิทายกเถราปทาน.

สัจจสัญญกเถราปทานที่ ๓ (๒๑๓)

ว่าด้วยผลแห่งสัจจสัญญา

[๒๑๕] พระผู้มีพระภาคพระนามว่าเวสสภู ทรงแวดล้อมด้วยภิกษุสงฆ์ เมื่อทรงยังมหาชนให้ดับ (ร้อน) จึงแสดงอริยสัจ เราเป็นผู้สมควรได้รับความกรุณาอย่างยิ่ง ได้ไปสู่ที่ประชุม เรานั้น ได้นั่งฟังธรรมของพระศาสดา ครั้นเราฟังธรรมของพระศาสดานั้นแล้ว ได้ไปสู่เทวโลก เราได้อยู่ในเทพบุรีนั้นตลอด ๓๐ กัลป ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้สัญญา ในกาลนั้น ด้วยการได้สัญญานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งสัจจสัญญา ในกัลปที่ ๒๖ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่ง เป็นจอมแห่งชน มีนามว่าเอกผุสสิตะ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสัจจสัญญกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สัจจสัญญกเถราปทาน.

เอกสัญญกเถราปทานที่ ๔ (๒๑๔)

ว่าด้วยผลแห่งการไหว้ผ้าบังสุกุล

[๒๑๖] เราได้เห็นผ้าบังสุกุลของพระศาสดาอันห้อยอยู่บนยอดไม้ จึงได้ประนมกรอัญชลีไหว้ผ้าบังสุกุล ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้สัญญาใด ในกาลนั้น ด้วยการได้สัญญานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา

ในกัลปที่ ๒๕ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่ง
เป็นจอมแห่งชน มีนามว่าอมิตาภะ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระ
พุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระเอกสัญญกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ เอกสัญญกเถราปทาน.

รังสิสัญญกเถราปทานที่ ๕ (๒๑๕)

ว่าด้วยผลแห่งการได้สัญญาในพระพุทธเจ้า

[๒๑๗] เราได้เห็นพระพุทธเจ้าสว่างจ้าดังพระอาทิตย์อุทัย เปล่งปลั่งดังพระจันทร์
องอาจดังเสือโคร่ง ประเสริฐ มีสกุล ในระหว่างภูเขา อานุภาพของ
พระพุทธเจ้ารุ่งเรืองอยู่ในระหว่างภูเขา เรายังจิตให้เลื่อมใสในพระรัศมี
แล้ว บันเทิงอยู่ในสวรรค์ตลอดกัลป ในกัลปที่เหลือ เราก่อสร้างกุศล
ด้วยจิตเลื่อมใสนั้น และด้วยการระลึกถึงพระพุทธเจ้า ใน ๓ หมื่นกัลป
แต่กัลปนี้ เราได้สัญญาใด ในกาลนั้น ด้วยการได้สัญญานั้น เราไม่รู้จัก
ทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการได้สัญญาในพระพุทธเจ้า ในกัลปที่ ๕๗
แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่ง เป็นจอมแห่งชน
มีนามว่าสุชาติ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้
ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระรังสิสัญญกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ รังสิสัญญกเถราปทาน.

สันธิตเถราปทานที่ ๖ (๒๑๖)

ว่าด้วยผลแห่งการได้สัญญาในพระพุทธเจ้า

[๒๑๘] เรามีสติเกิดขึ้นเฉพาะหน้า ได้สัญญาอันไปในพระพุทธเจ้าอย่างหนึ่ง ที่ไม้อัสสัตถพฤกษ์ อันมีรัศมีเขียวสด งดงามดี ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้สัญญาใด ในกาลนั้น เพราะการได้สัญญานั้นเป็นเหตุนำมา เราได้บรรลุความสิ้นอาสวะ ในกัลปที่ ๑๓ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์พระนามว่าวนิทธะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสันธิตเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สันธิตเถราปทาน.

ตาลวัณฏทายกเถราปทานที่ ๗ (๒๑๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายพัดใบตาล

[๒๑๙] เราได้ถวายพัดใบตาลแด่พระพุทธเจ้าพระนามว่าติสสะ ผู้มีจักษุทิพย์ เพื่อต้องการให้ระงับร้อนในฤดูร้อน เพื่อระงับความเร่าร้อน เราดับได้สนิทซึ่งไฟ คือ ราคะ ไฟ คือ โทสะ และดับได้สนิทซึ่งไฟ คือ โมหะ อันยิ่งกว่าความร้อนนั้น นี่เป็นผลการถวายพัดใบตาล เราเผากิเลสทั้งหลายได้แล้ว ถอนภพขึ้นได้หมดแล้ว ทรงกายอันเป็นที่สุดอยู่ในศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในกัลปที่ ๙๒ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใด ในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี่เป็นผลแห่งการถวายพัดใบตาล ในกัลปที่ ๖๓ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ พระนามว่ามหารามะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔

วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระตาลวัณฏทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ตาลวัณฏทายกเถราปทาน.

อักกันตสัญญกเถราปทานที่ ๘ (๒๑๘)

ว่าด้วยผลแห่งการปูผ้าให้ทรงเหยียบ

[๒๒๐] เราถือผ้าสาฎกผืนน้อย ในผ้าห่มของท่านอุปัชฌาย์ พร่ำศึกษามนต์อยู่ เพื่อบรรลุถึงประเภทวิชาลูกศร ได้เห็นพระพุทธเจ้าผู้ปราศจากธุลี สมควรรับเครื่องบูชา ผู้องอาจ ประเสริฐ เลิศ พระนามว่าติสสะ ผู้ตรัสรู้แล้ว ดังคชสารตัวประเสริฐ ผู้สูงสุดกว่านระ ผู้เลิศลอย เป็นมหาวีระ เชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ ทรงเหยียบผ้าสาฎกผืนน้อยที่เราลาดไว้ ครั้นเราได้เห็นพระองค์ผู้ส่องแสงสว่างในโลก ปราศจากมลทินเช่นกับพระจันทร์ มีใจผ่องใส ได้ถวายบังคมพระบาทของพระศาสดา ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายผ้าสาฎกผืนน้อยใด ด้วยการถวายผ้าสาฎกนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายผ้าสาฎกผืนน้อย ในกัลปที่ ๓๗ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิองค์หนึ่ง เป็นจอมแห่งชน มีนามว่าสุนันทะ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอักกันตสัญญกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อักกันตสัญญกเถราปทาน.

สัปปิทายกเถราปทานที่ ๙ (๒๑๙)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายเนยใสและน้ำมัน

[๒๒๑] เรานั่งอยู่ในปราสาทอันประเสริฐ แวดล้อมด้วยหมู่นารี ได้เห็นพระสมณะผู้ทรงประชวร จึงน้อมนมัสการพระมหาวีรเจ้า ผู้ประเสริฐกว่าเทวดา

ประเสริฐกว่านระ ซึ่งเสด็จเข้ามาสู่เรือน (ของเรา) เราได้ถวายเนยใสและ
น้ำมันแด่พระพุทธเจ้าพระนามว่าสิทธัตถะ ผู้คงที่ เราได้เห็นพระองค์ผู้มี
ความกระวนกระวายสงบระงับ มีอินทรีย์ คือ พระพักตร์ผ่องใส จึงถวาย
บังคมพระบาทของพระศาสดา แล้วให้ประกาศไปในบุรี พระวีรเจ้าผู้ถึงที่สุด
แห่งฤทธิ์ ทรงเห็นเราผู้เลื่อมใสดี จึงเสด็จเหาะขึ้นสู่นภากาศ ดังพระยาหงส์
ในอัมพร ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายทานใด ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น
เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายเนยใสและน้ำมัน ในกัลปที่ ๑๗
แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่าทุติเทพ ทรง
สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำ
เสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสัปปิทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สัปปิทายกเถราปทาน.

ปาปนิวาริยเถราปทานที่ ๑๐ (๒๒๐)

ว่าด้วยผลแห่งการแต่งที่จงกรม

[๒๒๒] เราแผ้วถางที่จงกรมของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าปิยทัสสี มุงบังด้วยไม้อ้อ
ป้องกันลมและแดด เราก่อสร้างกุศลเพื่อต้องการเว้นบาป ตั้งความเพียร
ในศาสนาของพระศาสดา เพื่อละกิเลสทั้งหลาย ในกัลปที่ ๑๑ แต่กัลปนี้
ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่ง ปรากฏพระนามว่าอัคคิเตชะ ทรง
สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำ
เสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปาปนิวาริยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปาปนิวาริยเถราปทาน.

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. หัตถิทายกเถราปทาน ๒. ปานธิทายกเถราปทาน

๓. สัจจสัญญกเถราปทาน ๔. เอกสัญญกเถราปทาน

๕. รังสิสัญญกเถราปทาน ๖. สันธิตเถราปทาน

๗. ตาลวัณฏทายกเถราปทาน ๘. อักกันตสัญญกเถราปทาน

๙. สัปปิทายกเถราปทาน ๑๐. ปาปนิวาริยเถราปทาน

มีคาถา ๕๔ คาถา ฉะนี้แล.

จบ หัตถิวรรคที่ ๒๒

อาลัมพนทายกวรรคที่ ๒๓

อาลัมพนทายกเถราปทานที่ ๑ (๒๒๑)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายราวสะพาน

[๒๒๓] เราได้ถวายที่หน่วงเหนี่ยว (ราวสะพาน) แด่พระผู้มีพระภาคพระนามว่า อัตถทัสสี เชษฐบุรุษของโลก ผู้คงที่ เป็นจอมของสัตว์ เราเดินไป (ปกครอง) ตลอดแผ่นดินอันกว้างขวางจดฝั่งสาคร ยังความเป็นอิสระให้เป็นไปในสัตว์ทั้งหลายและในแผ่นดิน เราเผากิเลสทั้งหลาย แล้วถอนภพขึ้นได้หมดแล้ว วิชชา ๓ เราบรรลุแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ในกัลปที่ ๖๒ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์ ๓ พระองค์ ทรงพระนามว่า เอกาทัสสิตะ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอาลัมพนทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อาลัมพนทายกเถราปทาน.

อชินทายกเถราปทานที่ ๒ (๒๒๒)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายท่อนหนัง

[๒๒๔] ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ ข้าพระองค์เป็นคนคอยต้อนรับหมู่คณะ ได้เห็นพระพุทธเจ้า ผู้ปราศจากธุลี สมควรรับเครื่องบูชา ข้าแต่พระองค์ผู้จอมสัตว์ เชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ ข้าพระองค์ได้ถวายท่อนหนังแด่พระพุทธเจ้าพระนามว่าสิขี ผู้เป็นเผ่าพันธุ์ของโลก เพราะกรรมนั้น ข้าพระองค์เสวยสมบัติแล้ว เผากิเลสทั้งหลายแล้ว ข้าพระองค์ทรงกายอันเป็นที่สุดอยู่ในศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ ข้าพระองค์ได้ถวายหนังสัตว์ใด ด้วยการถวายหนังสัตว์นั้น ข้าพระองค์

ไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายหนังสัตว์ ในกัลปที่ ๕๐ แต่กัลปนี้
ข้าพระองค์ได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราชนามว่าสุทายกะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗
ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ ข้าพระองค์ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาข้าพระองค์
ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอชินทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อชินทายกเถราปทาน.

เทวรัตนิยเถราปทานที่ ๓ (๒๒๓)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายเนื้อ

[๒๒๕] เมื่อก่อนนี้ เราเป็นพรานเนื้อ ได้เห็นพระพุทธเจ้า ผู้ปราศจากธุลี สมควรรับ
เครื่องบูชา ในป่าใหญ่ เราจึงถวายชิ้นเนื้อแด่พระพุทธเจ้า พระนามว่า
วิปัสสี ผู้แสวงหาคุณใหญ่ เราได้เสวยอิสริยยศในโลก (นี้) พร้อมทั้ง
เทวโลก ด้วยการถวายเนื้อนี้ รัตนะย่อมบังเกิดแก่เรา รัตนะ ๒ ประการ
เกิดแก่เราในโลก เพื่อบรรลุธรรมในปัจจุบัน เราย่อมเสวยรัตนะทั้งหมด
นั้น เพราะผลแห่งการถวายเนื้อ ตัวของเราอ่อนและปัญญาของเรารู้ได้
ละเอียดละออ ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายเนื้อใด ในกาลนั้น
ด้วยการถวายเนื้อนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายเนื้อ ใน
กัลปที่ ๔ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิองค์หนึ่ง เป็นจอมแห่งชน
มีนามว่ามหาโรหิตะ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำ
เสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระเทวรัตนิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ เทวรัตนิยเถราปทาน.

จบ ภาณวารที่ ๑๐

อารักขทายกเถราปทานที่ ๔ (๒๒๔)

ว่าด้วยผลแห่งการสร้างไพรที

[๒๒๖] เราได้ให้สร้างไพรทีถวายแด่พระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ และได้ถวายอารักขาแด่พระสุคตเจ้า ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่หลวง ด้วยกรรมพิเศษนั้น เราไม่เห็นภัยที่น่าหวาดเสียวเลย ความสะดุ้งกลัวไม่มีแก่เราผู้เกิดแล้วในภพไหนๆ ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ให้สร้างไพรทีใด ในกาลก่อน ด้วยการสร้างไพรทีนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการสร้างไพรทีถวาย ในกัลปที่ ๖ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ พระนามว่าอปัสเสนะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอารักขทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อารักขทายกเถราปทาน.

อพยาธิกเถราปทานที่ ๕ (๒๒๕)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายโรงไฟ

[๒๒๗] เราได้ถวายโรงไฟแด่พระผู้มีพระภาคพระนามว่าวิปัสสี ได้ถวายอาวาสและเครื่องรองรับน้ำร้อนแก่ภิกษุอาพาธ ด้วยกรรมนั้น อัตภาพของเราอันผู้มีฤทธิ์นิรมิตดีแล้ว เราไม่รู้สึกป่วยไข้เลย นี้เป็นผลแห่งบุญกรรม ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายโรงไฟ ในกาลนั้น ด้วยการถวายโรงไฟนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายโรงไฟ และในกัลปที่ ๗ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิองค์หนึ่ง เป็นจอมแห่งชน สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอพยาธิกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อพยาธิกเถราปทาน.

วกุลปุปผิยเถราปทานที่ ๖ (๒๒๖)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกพิกุล

[๒๒๘] ชนทั้งหลายรู้จักชื่อเราว่านารทะ รู้จักเราว่ากัสสปะ เราได้เห็นพระพุทธเจ้านามว่าวิปัสสี ผู้เลิศกว่าบรรดาสมณะ อันเทวดาสักการะ ทรงไว้ซึ่งอนุพยัญชนะ สมควรรับเครื่องบูชา เราถือเอาดอกพิกุลไปบูชาแด่พระพุทธเจ้า ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๗๔ แต่กัลปนี้ ได้มีพระมหากษัตริย์พระนามว่าโรมสะ ทรงสวมพวงดอกไม้เป็นอาภรณ์ มียาน พล และพาหนะพรั่งพร้อม คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระวกุลปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ วกุลปุปผิยเถราปทาน.

โสวรรณวฏังสกิยเถราปทานที่ ๗ (๒๒๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายพวงมาลัย

[๒๒๙] เราเดินอยู่ตามพื้นที่สวน ได้เห็นพระพุทธเจ้าผู้เป็นนายกของโลก เราได้ถือมาลัยประดับศีรษะที่ทำด้วยทอง อันสร้าง (ตกแต่ง) อย่างดี ขึ้นคอช้างไปอย่างรีบด่วน บูชาแด่พระพุทธเจ้าพระนามว่าสิขี ผู้เป็นเผ่าพันธุ์ของโลก ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๒๗ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่ง เป็นจอมแห่งชน มีนามว่ามหาปตาปะ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระโสวรรณวฏังสกิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ โสวรรณวฏังสกิยเถราปทาน.

มิญชวฏังสกิยเถราปทานที่ ๘ (๒๒๘)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาโพธิพฤกษ์

[๒๓๐] เมื่อพระโลกนาถ พระนามว่าสิขี ผู้ประเสริฐกว่าบรรดาเจ้าลัทธิ เสด็จนิพพานแล้ว เราได้ทำการบูชาโพธิพฤกษ์ อันเกลื่อนกล่นด้วยมาลัยประดับศีรษะ ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้ทำการบูชาใด ในกาลนั้น ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการบูชาโพธิพฤกษ์ ในกัลปที่ ๒๖ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ (พระองค์หนึ่ง) ทรงพระนามว่าเมฆัพภะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระมิญชวฏังสกิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ มิญชวฏังสกิยเถราปทาน.

สุกตาเวฬิยเถราปทานที่ ๙ (๒๒๙)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายพวงมาลัย

[๒๓๑] ในกาลนั้น เราเป็นนายมาลาการมีนามว่าอสิตะ ได้ถือเอาพวงมาลัยไปเพื่อน้อมเกล้าถวายแด่พระราชา ยังไม่ทันถึงพระราชา ก็ได้พบพระพุทธเจ้าผู้นำของโลก พระนามว่าสิขี เราร่าเริงมีจิตโสมนัส ได้บูชาแด่พระพุทธเจ้าในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๒๕ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราช มีกำลังมาก มีนามว่าเวภาระมีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสุกตาเวฬิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สุกตาเวฬิยเถราปทาน.

เอกวันทนิยเถราปทานที่ ๑๐ (๒๓๐)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายบังคม

[๒๓๒] เรามีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส ได้ถวายบังคมพระพุทธเจ้า ผู้ประเสริฐสุด พระนามว่าเวสสภู ผู้องอาจ สามารถ มีความเพียร ผู้ทรงชำนะวิเศษ ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใด ในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายบังคม ในกัลปที่ ๒๔ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ทรงพระนามว่าวิคตานันทะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระเอกวันทนิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ เอกวันทนิยเถราปทาน.

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. อาลัมพนทายกเถราปทาน ๒. อชินทายกเถราปทาน
๓. เทวรัตนิยเถราปทาน ๔. อารักขทายกเถราปทาน
๕. อพยาธิกเถราปทาน ๖. วกุลปุปผิยเถราปทาน
๗. โสวรรณวฏังสกิยเถราปทาน ๘. มิญชวฏังสกิยเถราปทาน
๙. สุกตาเวพิยเถราปทาน ๑๐. เอกวันทนิยเถราปทาน

ท่านผู้เห็นประโยชน์ทั้งหลายคำนวณคาถาได้ ๕๕ คาถา ฉะนี้แล.

จบ อาลัมพนทายกวรรคที่ ๒๓.

อุทกาสนทายิวรรคที่ ๒๔

อุทกาสนทายกเถราปทานที่ ๑ (๒๓๑)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายอาสนะตั้งน้ำ

[๒๓๓] เราออกจากประตูอารามแล้ว ได้ลาดแผ่นกระดาน (สำหรับนั่ง) ไว้ และ
ได้ตั้งน้ำ (ฉันน้ำใช้) ไว้ เพื่อบรรลุประโยชน์อันสูงสุด ในกัลปที่ ๓๑
แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใด ในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย
นี้เป็นผลเพราะลาดอาสนะและตั้งน้ำ ในกัลปที่ ๑๕ แต่กัลปนี้ ได้มีพระ
เจ้าจักรพรรดิ พระนามว่าอภิสามะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพล
มาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอุทกาสนทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อุทกาสนทายกเถราปทาน.

ภาชนทายกเถราปทานที่ ๒ (๒๓๒)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายภาชนะ

[๒๓๔] ในกาลนั้น เราเป็นช่างหม้ออยู่ในนครพันธุมดี เราได้แบ่งภาชนะถวายแก่
ภิกษุสงฆ์ในนครนั้นเสมอๆ ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้แบ่งภาชนะ
ถวายภิกษุสงฆ์แล้ว เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายภาชนะ
ในกัลปที่ ๕๓ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ พระนามว่าอนันตชลิ ทรง
สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเรา
ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระภาชนทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ภาชนทายกเถราปทาน.

สาลปุปผิยเถราปทานที่ ๓ (๒๓๓)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกสาละ

[๒๓๕] ในกาลนั้น เราเป็นคนทำขนมขายอยู่ในนครอรุณวดี เราได้เห็นพระชินเจ้า พระนามว่าสิขี เสด็จไปทางประตูบ้านเรา เรามีใจผ่องใสรับบาตรของพระพุทธเจ้าซึ่งเสด็จมาถึงพอดี แล้วได้ถวายดอกสาละแก่พระองค์ ในกัลปที่๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายดอกไม้ใด ด้วยการถวายดอกไม้นั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายดอกสาละ ในกัลปที่ ๑๔ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิมีนามว่าอมิตัญชละ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสาลปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สาลปุปผิยเถราปทาน

กิลัญชทายกเถราปทานที่ ๔ (๒๓๔)

ว่าด้วยผลแห่งการให้เสื่อลำแพน

[๒๓๖] ในกาลนั้น เราเป็นช่างสานอยู่ในนครติวรา อันน่ารื่นรมย์ หมู่ชนในนครนั้นเลื่อมใสในพระพุทธเจ้าพระนามว่าสิทธัตถะ ผู้ส่องโลกให้สว่างไสว หมู่ชนเที่ยวแสวงหาเสื่อลำแพนเพื่อบูชาพระโลกนาถ เราได้ให้เสื่อลำแพนแก่ชนทั้งหลายผู้ทำพุทธบูชา ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใด ในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น ไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการให้เสื่อลำแพน ในกัลปที่ ๗๗ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ พระนามว่าชลันธระ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระกิลัญชทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ กิลัญชทายกเถราปทาน

เวทิทายกเถราปทานที่ ๕ (๒๓๕)

ว่าด้วยผลแห่งการสร้างไพรที

[๒๓๗] เรามีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส ได้ให้ช่างก่อสร้างไพรทีไว้ที่ไม้โพธิพฤกษ์ อันเป็นไม้อุดมของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าวิปัสสี เพราะเราได้ให้ช่างก่อสร้างไพรที ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการสร้างไพรที ในกัลปที่ ๑๑ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ มีนามว่าสูริยสมะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระเวทิทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ เวทิทายกเถราปทาน.

วรรณการเถราปทานที่ ๖ (๒๓๖)

ว่าด้วยผลแห่งการให้สี

[๒๓๘] ในกาลนั้น เราเป็นช่างย้อมอยู่ในนครอรุณวดี เราย้อมภัณฑะ คือ ผ้าที่พระเจดีย์ให้มีสีต่างๆ ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราย้อมสีใด ในกาลนั้นด้วยการย้อมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการให้สี ในกัลปที่ ๒๓ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ พระนามว่าจันทสมะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระวรรณการกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ วรรณการกเถราปทาน.

ปิยาลปุปผิยเถราปทานที่ ๗ (๒๓๗)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกมะหาด

[๒๓๙] ในกาลก่อน เราเป็นพรานเนื้อ (เที่ยว) อยู่ในป่าชัฏ เราเห็นต้นมะหาด มีดอกบาน จึงเก็บมาโยน โรย ลงที่ทางเดิน เรามีใจผ่องใส รับบาตร ของพระพุทธเจ้าซึ่งกำลังเสด็จดำเนินอยู่ที่ทาง แล้วได้ถวายมะหาดแก่พระองค์ ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราได้ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปิยาลปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปิยาลปุปผิยเถราปทาน.

อัมพยาคทายกเถราปทานที่ ๘ (๒๓๘)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผลมะม่วง

[๒๔๐] เราเป็นผู้ฉลาดในศิลปะของตน ได้ไปสู่ป่าชัฏ ได้พบพระพุทธเจ้ากำลังเสด็จดำเนินอยู่ จึงถวายผลมะม่วง ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายทานใด ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายผลมะม่วง คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอัมพยาคทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อัมพยาคทายกเถราปทาน.

ชคติการกเถราปทานที่ ๙ (๒๓๙)

ว่าด้วยผลแห่งการสร้างลานดิน

[๒๔๑] เมื่อพระโลกนาถพระนามว่าอัตถทัสสี ผู้สูงสุดกว่านระ เสด็จนิพพานแล้ว เราได้ให้สร้างลานดินไว้ที่พระสถูปอันอุดมของพระพุทธเจ้า ในกัลปที่ ๑,๘๐๐ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใดไว้ ในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการสร้างลานดิน คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระชคติการกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ชคติการกเถราปทาน.

วาสิทายกเถราปทานที่ ๑๐ (๒๔๐)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายมีด

[๒๔๒] ในกาลก่อน เราเป็นช่างทองอยู่ในติวรานครอันอุดม เราได้ถวายมีดเล่มหนึ่งแด่พระสยัมภู ผู้ไม่ทรงแพ้อะไรๆ ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายมีดใด ในกาลนั้น ด้วยการถวายมีดนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายมีด คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระวาสิทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ วาสิทายกเถราปทาน.

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. อุทกาสนทายกเถราปทาน ๒. ภาชนทายกเถราปทาน
๓. สาลปุปผิยเถราปทาน ๔. กิลัญชทายกเถราปทาน
๕. เวทิทายกเถราปทาน ๖. วรรณการกเถราปทาน
๗. ปิยาลปุปผิยเถราปทาน ๘. อัมพยาคทายกเถราปทาน
๙. ชคติการกเถราปทาน ๑๐. วาสิทายกเถราปทาน

และมีคาถา ๓๘ คาถา ฉะนี้แล.

จบ อุทกาสนทายิวรรคที่ ๒๔.

ตุวรทายิวรรคที่ ๒๕

ตุวรัฏฐิทายกเถราปทานที่ ๑ (๒๔๑)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายก้อนดินแดง

[๒๔๓] ในกาลก่อน เราเป็นนายพรานเนื้อ (เที่ยว) อยู่ในป่าใหญ่ เราเห็นดินแดง จึงถือเอามาถวายแก่สงฆ์ ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายทานใด ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายก้อนดินแดง คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระตุวรัฏฐิทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ตุวรัฏฐิทายกเถราปทาน.

นาคเกสริยเถราปทานที่ ๒ (๒๔๒)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกบุนนาค

[๒๔๔] เราใส่ลูกธนูไว้ในแล่งแล้ว เข้าไปยังท่ามกลางป่า ได้เห็นต้นบุนนาคมีดอกเป็นพวง อันขึ้นอยู่ใกล้ทางเดิน จึงประคองด้วยมือทั้งสอง ประนมกรอัญชลีบนเศียรเกล้า บูชาแด่พระพุทธเจ้า พระนามว่าติสสะ ผู้เป็นเผ่าพันธุ์ของโลก ในกัลปที่ ๙๒ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๗๗ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิพระนามว่าสโมกขรณะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระนาคเกสริยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ นาคเกสริยเถราปทาน.

นพินเกสริยเถราปทานที่ ๓ (๒๔๓)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกบัว

[๒๔๕] เราเป็นนกกาน้ำ เที่ยวอยู่ในท่ามกลางชาตสระ ครั้งนั้น เราได้เห็นพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐกว่าเทวดา เสด็จไปในอากาศ เรามีใจผ่องใส เอาจะงอยปากคาบดอกบัวบูชาแด่พระพุทธเจ้า พระนามว่าติสสะ ผู้เป็นเผ่าพันธุ์ของโลก ในกัลปที่ ๙๒ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๗๓ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิพระนามว่า สัตตปัตตะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้ชัดแจ้งแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระนพินเกสริยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ นพินเกสริยเถราปทาน.

วิรวิปุปผิยเถราปทานที่ ๔ (๒๔๔)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกท้าวยายม่อม

[๒๔๖] พระผู้มีพระภาคผู้นำของโลก เสด็จดำเนินไปพร้อมด้วยพระขีณาสพหลายพัน เราเก็บดอกท้าวยายม่อมบูชาแด่พระพุทธเจ้า ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระวิรวิปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ วิรวิปุปผิยเถราปทาน.

กุฏิธูปกเถราปทานที่ ๕ (๒๔๕)

ว่าด้วยผลแห่งการให้เครื่องอบ

[๒๔๗] เราเป็นคนรักษาพระคันธกุฎีของพระผู้มีพระภาค พระนามว่าสิทธัตถะ เรามีจิตเลื่อมใส อบพระคันธกุฎีให้หอมด้วยมือทั้งสองของตน ตามกาลอันสมควร ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใด ในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการให้เครื่องอบกลิ่นหอม คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้

ทราบว่า ท่านพระกุฏิธูปกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ กุฏิธูปกเถราปทาน.

ปัตตทายกเถราปทานที่ ๖ (๒๔๖)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายบาตร

[๒๔๘] ด้วยการฝึกอย่างดีเยี่ยม เราได้ถวายบาตรแด่พระผู้มีพระภาค พระนามว่าสิทธัตถะ ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่ ผู้ตรง ผู้คงที่ ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายทานใด ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายบาตร คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปัตตทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปัตตทายกเถราปทาน

ธาตุปูชกเถราปทานที่ ๗ (๒๔๗)

ว่าด้วยผลแห่งการบำรุงพระธาตุ

[๒๔๙] เมื่อพระโลกนาถพระนามว่าสิทธัตถะ ผู้สูงสุดกว่านระ เสด็จนิพพาน แล้ว เราได้พระธาตุองค์หนึ่ง ของพระผู้มีพระภาคจอมสัตว์ ผู้คงที่ เรา เก็บพระธาตุของพระพุทธเจ้า ผู้เป็นเผ่าพันธ์พระอาทิตย์นั้นไว้บูชาตลอด ๕ ปี ดังพระองค์ผู้สูงสุดกว่านระยังดำรงอยู่ ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เรา ได้บูชาพระธาตุใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลเพราะ บำรุงพระธาตุ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และ อภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระธาตุปูชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ธาตุปูชกเถราปทาน.

สัตตสัตตลิปุปผปูชกเถราปทานที่ ๘ (๒๔๘)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกมะลิ

[๒๕๐] ในกาลนั้น เราได้วางดอกมะลิซ้อน ๗ ดอกไว้บนศีรษะ บูชาแด่พระ พุทธเจ้าพระนามว่าเวสสภู ผู้สูงสุดกว่านระ ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่ง การบูชาด้วยดอกไม้ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสัตตสัตตลิปุปผปูชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการ ฉะนี้แล

จบ สัตตสัตตลิปุปผปูชกเถราปทาน

พิมพิชาลปุปผิยเถราปทานที่ ๙ (๒๔๙)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกมะกล่ำหลวง

[๒๕๑] พระสยัมภูชินเจ้าผู้อัครบุคคล พระนามว่าปทุมุตระ ทรงประกาศสัจจะ ๔ ทรงแสดงอมฤตบท ในกาลนั้น เราทำดอกมะกล่ำหลวงให้แน่น บูชาแด่พระพุทธเจ้าผู้จอมสัตว์ ผู้คง ที่ในกัลปที่ ๖๘ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๔ พระองค์ ทรงพระนามว่ากิญชไกรสร ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระพิมพิชาลปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ พิมพิชาลปุปผิยเถราปทาน.

อุททาลทายกเถราปทานที่ ๑๐ (๒๕๐)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกคูน

[๒๕๒] พระสยัมภูผู้ไม่ทรงแพ้อะไรๆ มีพระนามชื่อว่ากุกกุธะ เสด็จออกจากป่าชัฏ เสด็จถึงแม่น้ำใหญ่ ในกาลนั้น เรามีใจเลื่อมใส ได้ถือเอาดอกคูนมาถวายแด่พระสยัมภู ผู้สำรวมอินทรีย์เป็นอันดี ผู้ซื่อตรง ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายดอกไม้ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้

ทราบว่า ท่านพระอุททาลทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อุททาลทายกเถราปทาน.

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. ตุวรัฏฐิทายกเถราปทาน ๒. นาคเกสริยเถราปทาน
๓. นพินเกสริยเถราปทาน ๔. วิรวิปุปผิยเถราปทาน
๕. กุฏิธูปกเถราปทาน ๖. ปัตตทายกเถราปทาน
๗. ธาตุปูชกเถราปทาน ๘. สัตตสัตตลิปุปผปูชกเถราปทาน
๙. พิมพิชาลปุปผิยเถราปทาน ๑๐. อุททาลทายกเถราปทาน

บัณฑิตทั้งหลายนับคาถาได้ ๓๗ คาถา ฉะนี้แล

จบ ตุวรทายิวรรคที่ ๒๕.

โถมกวรรคที่ ๒๖

โถมกเถราปทานที่ ๑ (๒๕๑)

ว่าด้วยผลแห่งการสรรเสริญ

[๒๕๓] เราอยู่ในเทวโลก ได้ฟังธรรมของพระพุทธเจ้าพระนามว่า วิปัสสี ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่หลวง แล้วเบิกบานใจได้กล่าวคำนี้ว่า ขอนอบน้อมแด่พระองค์ บุรุษอาชาไนย ขอนอบน้อมแด่พระองค์ บุรุษสูงสุด พระองค์ทรงแสดงอมฤตบท ทรงยังชนเป็นอันมากให้ข้ามได้ ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้กล่าววาจาใด ในกาลนั้น ด้วยการกล่าววาจานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการสรรเสริญ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระโถมกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ โถมกเถราปทาน.

เอกาสนทายกเถราปทานที่ ๒ (๒๕๒)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายบิณฑบาต

[๒๕๔] เรากับภริยาต้องการจะก่อสร้างกุศลสมภาร ในศาสนาของพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด จึงละเพศเทวดามาในมนุษย์โลกนี้ เรามีใจผ่องใส ได้ถวายภิกษาแก่พระเถระ ผู้เป็นสาวกของพระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ มีนามชื่อว่าเทวละ ในกัลปที่หนึ่งแสนกัลปนี้ เราได้ทำกรรมใด ในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายบิณฑบาต คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระเอกาสนทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ เอกาสนทายกเถราปทาน.

จิตกปูชกเถราปทานที่ ๓ (๒๕๓)

ว่าด้วยผลแห่งการทำพุทธบูชา

[๒๕๕] พระสยัมภูสัมพุทธเจ้าผู้ไม่แพ้อะไรๆ พระนามว่าอานันทะ เสด็จปรินิพพานแล้วในป่าชัฏอันปราศจากมนุษย์ ในกาลนั้น เราจากเทวโลกมาในมนุษย์โลกนี้ ได้ทำจิตกาธารแล้วถวายพระเพลิงพระสรีระ ณ ที่นั้นและได้ทำสักการะ ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใด ในกาลนั้นด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระจิตตปูชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ จิตกปูชกเถราปทาน.

จัมปกปุปผิยเถราปานที่ ๔ (๒๕๔)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกจำปา

[๒๕๖] มีภูเขาชื่อว่าวิกนะ อยู่ที่ไม่ไกลต่อภูเขาหิมวันต์ พระสมณเจ้าผู้มีอินทรีย์อันอบรมแล้ว ประทับอยู่ ณ ท่ามกลางภูเขานั้น เราได้เห็นพระองค์ท่านสงบระงับ มีใจผ่องใส ได้ถือเอาดอกจำปา ๓ ดอก โปรยลงบูชา ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้นเราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระจัมปกปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ จัมปกปุปผิยเถราปทาน

สัตตปาฏลิยเถราปทานที่ ๕ (๒๕๕)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกแคฝอย

[๒๕๗] เราได้เห็นพระพุทธเจ้าผู้รุ่งเรืองโชติช่วง ดังดอกกรรณิการ์ ประทับนั่งอยู่ที่ระหว่างภูเขา จึงได้เก็บดอกแคฝอยมาบูชาแด่พระพุทธเจ้า ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสัตตปาฏลิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สัตตปาฏลิยเถราปทาน.

อุปหนทายกเถราปทานที่ ๖ (๒๕๖)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายรองเท้า

[๒๕๘] ในกาลนั้น เราชื่อว่าจันทนะ เป็นบุตรของพระปัจเจกพุทธเจ้า เราได้ถวายรองเท้าคู่หนึ่ง (ด้วยความปรารถนาว่า) ท่านจงยังความตรัสรู้ให้สำเร็จแก่เรา ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายรองเท้าใด ในกาลนั้น ด้วยการถวายรองเท้านั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายรองเท้า คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอุปาหนทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อุปหนทายกเถราปทาน.

มัญชริปูชกเถราปทานที่ ๗ (๒๕๗)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกไม้ต่างๆ

[๒๕๙] เราทำพุ่มดอกไม้แล้ว เดินไปในถนน ได้เห็นพระพุทธเจ้าผู้เลิศกว่าสมณะทั้งหลาย แวดล้อมด้วยภิกษุสงฆ์ เรามีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส และมีปีติอย่างยิ่ง จึงประคองดอกไม้ด้วยมือทั้งสองบูชาแด่พระพุทธเจ้า ในกัลปที่ ๙๒ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการบูชาด้วยดอกไม้ ในกัลปที่ ๗๓ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิองค์หนึ่ง เป็นใหญ่ในแผ่นดิน มีนามชื่อว่าโชติยะ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระมัญชริปูชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ มัญชริปูชกเถราปทาน.

ปรรณทายกเถราปทานที่ ๘ (๒๕๘)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายใบไม้

[๒๖๐] เราเป็นผู้ทรง (นุ่งห่ม) ผ้าเปลือกไม้กรองอยู่ที่ภูเขาหิมวันต์ เป็นผู้มีของไม่เค็มและใบไม้เป็นอาหาร และสำรวมในศีลทั้งหลาย เมื่อถึงเวลาอาหารเช้า พระพุทธเจ้าพระนามว่าสิทธัตถะ เสด็จมาหาเรา เราเลื่อมใส ได้ถวายอาหารนั้นแด่พระพุทธเจ้าด้วยมือทั้งสองของตน ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายใบไม้ใด ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายใบไม้ ในกัลปที่ ๒๗ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราชพระนามว่ายทัตถิยะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปรรณทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปรรณทายกเถราปทาน.

กุฏิทายกเถราปทานที่ ๙ (๒๕๙)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยกุฎี

[๒๖๑] ในกาลนั้น พระสัมพุทธเจ้าเสด็จเที่ยวไปสู่ป่า ประทับอยู่ที่โคนไม้ เรา ได้สร้างบรรณศาลาถวายแด่พระองค์ผู้ไม่ทรงแพ้อะไรๆ ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายกุฎีใบไม้ใด ด้วยการถวายกุฎีนั้น เราไม่รู้จักทุคติ เลย นี้เป็นผลแห่งการถวายกุฎี ในกัลปที่ ๓๘ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้า จักรพรรดิราช ๑๖ พระองค์ มหาชนขนานพระนามว่า สัพพัตถอภิวัสสี คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำ ให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระกุฏิทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ กุฏิทายกเถราปทาน.

อัคคปุปผิยเถราปทานที่ ๑๐ (๒๖๐)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกคันทรง

[๒๖๒] เราได้เห็นพระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าสิขี มีพระฉวีวรรณดังทองคำ ประ ทับนั่งอยู่ในระหว่างภูเขา รุ่งเรืองด้วยพระรัศมีดังกองเพลิง เราถือเอา ดอกคันทรง เข้าไปเฝ้าพระองค์ผู้อุดมกว่านระ มีจิตเลื่อมใส มีใจโสมนัส บูชาแด่พระพุทธเจ้า ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้า ด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่ง พุทธบูชา ในกัลปที่ ๒๕ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิพระนาม ว่ามิตตฆาตกะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษ เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัด แล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอัคคปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อัคคปุปผิยเถราปทาน.

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. โถมกเถราปทาน ๒. เอกาสนทายกเถราปทาน
๓. จิตกปูชกเถราปทาน ๔. จัมปกปุปผิยเถราปทาน
๕. สัตตปาฏลิยเถราปทาน ๖. อุปหนทายกเถราปทาน
๗. มัญชริปูชกเถราปทาน ๘. ปรรณทายกเถราปทาน
๙. กุฏิทายกเถราปทาน ๑๐. อัคคปุปผิยเถราปทาน

และในวรรคนี้ นับคาถาได้ ๔๑ คาถา.

จบ โถมกวรรคที่ ๒๖.

ปทุมุกเขปวรรคที่ ๒๗

อากาสุกขิปิยเถราปทานที่ ๑ (๒๖๑)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกบัว

[๒๖๓] เราได้เห็นพระพุทธเจ้าพระนามว่าสิทธัตถะ มีพระฉวีวรรณดังทองคำ เสด็จดำเนินอยู่ในระหว่างตลาด จึงถือเอาดอกบัวงาม ๒ ดอกเข้าไปเฝ้าพระองค์ผู้ประเสริฐกว่านระ เราวางดอกบัวดอกหนึ่งไว้แทบพระบาทของพระพุทธเจ้า ผู้ประเสริฐสุด อีกดอกหนึ่งเราหยิบโยนขึ้นไปในอากาศ ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายดอกไม้ ในกัลปที่ ๓๒ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิองค์หนึ่ง เป็นใหญ่ในแผ่นดิน พระนามว่าอันตลิกขกร มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนา เราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้

ทราบว่า ท่านพระอากาสุกขิปิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อากาสุกขิปิยเถราปทาน.

เตลมักขิยเถราปทานที่ ๒ (๒๖๒)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยการทาน้ำมัน

[๒๖๔] เมื่อพระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ ผู้ประเสริฐกว่านระ นิพพานแล้ว ในกาลนั้น เราเอาน้ำมันทาที่ไพรทีแห่งโพธิพฤกษ์ ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ทาน้ำมันใด ในกาลนั้น ด้วยการทาน้ำมันนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการทาน้ำมัน ในกัลปที่ ๒๔ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์พระนามว่าสุฉวี ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗

ประการ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระเตลมักขิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้.

จบ เตลมักขิยเถราปทาน.

อัฑฒจันทิยเถราปทานที่ ๓ (๒๖๓)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาโพธิ์พฤกษ์

[๒๖๕] เราได้ถวายอัฑฒจันท์ไว้ที่ไม้โพธิพฤกษ์อันอุดม แห่งพระผู้มีพระภาค
พระนามว่าติสสะ ในกัลปที่ ๙๒ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาไม้โพธิพฤกษ์ด้วย
อัฑฒจันท์ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการบูชา
โพธิพฤกษ์ ในกัลปที่ ๒๕ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์
พระนามว่าเทวละ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้ง
ชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอัฑฒจันทิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อัฑฒจันทิยเถราปทาน.

ทีปทายกเถราปทานที่ ๔ (๒๖๔)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายประทีป

[๒๖๖] ในกาลนั้น เราเป็นเทพบุตร ลงมาสู่แผ่นดิน มีใจเลื่อมใสได้ถวายประทีป
๕ ดวง ด้วยมือทั้งสองของตน ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายประทีป
ใด ในกาลนั้น ด้วยการถวายประทีปนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผล
แห่งการถวายประทีป ในกัลปที่ ๕๕ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ

พระองค์หนึ่ง เป็นใหญ่ในแผ่นดิน มีนามว่าสมันตจักขุ มีพลมาก
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำ
ให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระทีปทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ทีปทายกเถราปทาน

วิฬาลิทายกเถราปทานที่ ๕ (๒๖๕)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายมันมือเสือ

[๒๖๗] มีภูเขาชื่อโรมสะ อยู่ในที่ไม่ไกลต่อภูเขาหิมวันต์ พระสมณเจ้าผู้มีอินทรีย์
อันอบรมแล้ว อยู่ที่เชิงเขานั้น เราได้ถือเอามันมือเสือไปถวายแด่พระ
สมณเจ้า พระสยัมภูมหาวีรเจ้าผู้ไม่แพ้อะไรๆ ตรัสอนุโมทนาว่า ท่านมีใจ
ผ่องใส ถวายมันมือเสือแก่เรา ผลจะบังเกิดแก่ท่านในภพที่ท่านเกิด ใน
กัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายมันมือเสือใด ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จัก
ทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายมันมือเสือ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระ
พุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระวิฬาลิทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ วิฬาลิทายกเถราปทาน.

มัจฉทายกเถราปทานที่ ๖ (๒๖๖)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายปลา

[๒๖๘] ในกาลนั้น เราเป็นนกออก อยู่ที่ฝั่งแม่น้ำจันทภาคา เราได้คาบปลาตัวใหญ่
มาถวายแด่พระมุนีพระนามว่าสิทธัตถะ ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้
ถวายปลาใด ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการ

ถวายปลา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และ
อภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระมัจฉทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ มัจฉทายกเถราปทาน.

ชวหังสกเถราปทานที่ ๗ (๒๖๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายบังคม

[๒๖๙] ในกาลนั้น เราเป็นพรานป่าอยู่ใกล้ฝั่งแม่น้ำจันทภาคา เราได้เห็นพระพุทธ
เจ้า พระนามว่าสิทธัตถะ เสด็จไปในอากาศ เราประนมกรอัญชลีแลดู
พระมหามุนีอยู่ ได้ยังจิตของตนให้เลื่อมใสแล้ว ถวายบังคมพระองค์ผู้
นำโลก ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายบังคมพระนราสภใด ด้วย
การถวายบังคมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายบังคม
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำ
ให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระชวหังสกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ชวหังสกเถราปทาน.

สลฬปุปผิกเถราปทานที่ ๘ (๒๖๘)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกสน

[๒๗๐] ในกาลนั้น เราเป็นกินนรอยู่ที่ใกล้ฝั่งแม่น้ำจันทภาคา เราได้เห็นพระ
พุทธเจ้าพระนามว่าวิปัสสี ผู้รุ่งเรืองผ่องใสด้วยรัศมี เรามีจิตเลื่อมใส
มีใจโสมนัส และมีปีติอย่างยิ่ง ถือเอาดอกสนมาโปรยลงบูชาแด่พระวิปัสสี
พุทธเจ้า ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด
ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษ

เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้ง
ชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสลพปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สลพปุปผิยเถราปทาน.

อุปาคตหาสนิยเถราปทานที่ ๙ (๒๖๙)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายบังคม

[๒๗๑] มีสระที่สร้างอย่างดีอยู่ที่ท่ามกลางภูเขาหิมวันต์ เราเป็นผีเสื้อน้ำมีศีรษะอยู่
เบื้องล่างน่ากลัว อยู่ในสระนั้น พระพุทธเจ้าพระนามว่าวิปัสสี ผู้อนุเคราะห์
ประกอบด้วยพระกรุณา ผู้นำของโลก พระองค์ประสงค์จะช่วยเหลือเรา
จึงเสด็จมาในสำนักของเรา เราได้เห็นพระมหาวีรเจ้าผู้ประเสริฐกว่าเทวดา
เลิศกว่านระ เสด็จเข้ามา จึงออกจากที่อยู่อาศัยแล้วได้ถวายบังคมแด่
พระศาสดา ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายบังคมพระศาสดา ผู้เป็น
อุดมบุรุษใด ด้วยการถวายบังคมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่ง
การถวายบังคม คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และ
อภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอุปาคตหาสนิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อุปาคตหาสนิยเถราปทาน.

ตรณิยเถราปทานที่ ๑๐ (๒๗๐)

ว่าด้วยผลแห่งการข้ามส่ง

[๒๗๒] พระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า พระนามว่าวิปัสสี มีพระฉวีวรรณดังทองคำ
ผู้นำโลก แวดล้อมด้วยพระภิกษุสงฆ์ ประทับยืนอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำ เรือ

สำหรับจะข้ามในห้วงมหรรณพนั้นไม่มี เราจึงออกจากแม่น้ำ ข้ามส่ง
พระศาสดาผู้เป็นนายกของโลก ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราข้ามส่งพระ
ศาสดาผู้สูงสุดกว่านระใด ด้วยการข้ามส่งนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็น
ผลแห่งการข้ามส่ง คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระตรณิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ตรณิยเถราปทาน

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. อากาสุกขิปิยเถราปทาน ๒. เตลมักขิยเถราปทาน
๓. อัฑฒจันทิยเถราปทาน ๔. ทีปทายกเถราปทาน
๕. วิฬาลิทายกเถราปทาน ๖. มัจฉทายกเถราปทาน
๗. ชวหังสกเถราปทาน ๘. สลฬปุปผิยเถราปทาน
๙. อุปาคตหาสนิยเถราปทาน ๑๐. ตรณิยเถราปทาน

และในวรรคนี้นับคาถาได้ ๔๑ คาถา.

จบ ปทุมุกเขปวรรคที่ ๒๗.

สุวรรณพิมโพหนวรรคที่ ๒๘

สุวรรณพิมโพหนิยเถราปทานที่ ๑ (๒๗๑)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายหมอน

[๒๗๓] เรามีจิตเลื่อมใส ได้ถวายอาสนะหนึ่งอาสนะ และได้ถวายหมอนด้วยมือทั้งสองของตน เพื่อบรรลุประโยชน์อันสูงสุด ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายหมอน ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายหมอน ในกัลปที่ ๖๓ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์พระนามว่าอสมะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสุวรรณพิมโพหนิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สุวรรณพิมโพหนิยเถราปทาน.

ติลมุฏฐิยเถราปทานที่ ๒ (๒๗๒)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายงา

[๒๗๔] พระศาสดาอัครนายกของโลก ทรงทราบความดำริของเรา มีพระกายอันสำเร็จด้วยพระทัย เสด็จเข้ามาด้วยฤทธิ์ เรามีจิตเลื่อมใสโสมนัส ถวายบังคมพระศาสดาผู้อุดมบุรุษซึ่งเสด็จเข้ามา แล้วได้ถวายงากำมือหนึ่ง ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายทานใด ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายงากำมือหนึ่ง ในกัลปที่ ๑๖ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์พระนามว่าคันธิยะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔

วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้
ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระติลมุฏฐิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ติลมุฏฐิยเถราปทาน.

จังโกฏกิยเถราปทานที่ ๓ (๒๗๓)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผอบดอกไม้

[๒๗๕] พระศาสดาพระนามว่าสิทธัตถะ ประทับอยู่ในระหว่างภูเขาใกล้มหาสมุทร
เราเข้าไปเฝ้าแล้ว ทำบุญมีการกราบไหว้เป็นต้น ได้ถวายผอบดอกไม้
ครั้นเราถวายผอบดอกไม้ แด่พระสยัมภู พระนามว่าสิทธัตถะ ผู้แสวงหา
คุณอันยิ่งใหญ่ ผู้อนุเคราะห์ แล้วบันเทิงอยู่ในสวรรค์ตลอดกัลปหนึ่ง ใน
กัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายผอบดอกไม้ใด ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น
เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายผอบดอกไม้ คุณวิเศษเหล่านี้
คือปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระจังโกฏกิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ จังโกฏกิยเถราปทาน

อัพภัญชนทายกเถราปทานที่ ๔ (๒๗๔)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายยาหยอดตา

[๒๗๖] เราได้ถวายยาหยอดตาแด่พระผู้มีพระภาค พระนามว่าโกณฑัญญะ ผู้ปราศ
จากราคะ ผู้คงที่ มีพระหฤทัยไม่ร้ายกาจ ไม่ทรงมีธรรมเครื่องเนิ่นช้า มี
ปกติเพ่งฌาน เป็นไปล่วงโมหะทั้งปวง ทรงแสวงหาประโยชน์แก่โลก
ทั้งมวล ผู้เป็นจอมสัตว์ ผู้มั่นคง ในกัลปอันหาประมาณมิได้ แต่กัลปนี้
เราได้ถวายยาหยอดตา ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่ง

การถวายยาหยอดตา ในกัลปที่ ๑๕ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอม
กษัตริย์พระนามว่าวิรัปปะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราได้
ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอัพภัญชนทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อัพภัญชนทายกเถราปทาน.

เอกัญชลิยเถราปทานที่ ๕ (๒๗๕)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายเครื่องลาด

[๒๗๗] เมื่อเรามอบถวายเครื่องลาดใบไม้แด่พระผู้มีพระภาค ซึ่งประทับอยู่ที่โคน
มะเดื่อ แล้วถวายโอกาสที่อยู่แด่พระสมณะ ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่หลวง
เราประนมกรอัญชลีแล้ว ลาดเครื่องลาดดอกไม้ถวายแด่พระผู้มีพระภาค
พระนามว่าติสสะ ผู้เป็นจอมสัตว์ เป็นนาถะของโลก ผู้คงที่ ในกัลป
ที่ ๙๒ แต่กัลปนี้ เราได้ทำเครื่องลาดดอกไม้ใด ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้
จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายเครื่องลาด ในกัลปที่ ๑๔ แต่กัลปนี้
เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิผู้เป็นจอมมนุษย์ พระนามว่าเอกอัญชลิกะ
มีพลมากคุณวิเศษเหล่านี้คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราได้ทำให้ชัดแจ้งแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระเอกัญชลิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ เอกัญชลิยเถราปทาน.

โปตถทายกเถราปทานที่ ๖ (๒๗๖)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผ้าเปลือกไม้

[๒๗๘] เราปรารภพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์ ถวายผ้าเปลือกไม้ แด่
พระผู้มีพระภาค ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่หลวง เป็นทักขิเณยบุคคลผู้เลิศ
ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใด ในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เรา

ไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายผ้าเปลือกไม้ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระโปตถทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ โปตถทายกเถราปทาน.

จิตกปูชกเถราปทานที่ ๗ (๒๗๗)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาจิตกาธาร

[๒๗๙] เราเที่ยวไปตามกระแสน้ำ ใกล้ฝั่งแม่น้ำจันทภาคา เราเก็บดอกย่านทราย ๗ ดอก มาบูชาจิตกาธาร ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาจิตกาธารใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการบูชาจิตกาธาร ในกัลปที่ ๖๗ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ พระนามว่าปฏิชัคคะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระจิตกปูชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ จิตกปูชกเถราปทาน

อาลุวทายกเถราปทานที่ ๘ (๒๗๘)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายเหง้ามัน

[๒๘๐] มีแม่น้ำใหญ่อันสวยงามน่าดู อยู่ใกล้ภูเขาหิมวันต์ ที่ใกล้แม่น้ำนั้น เราได้เห็นพระอรหันต์ผู้ปราศจากราคะ มีรัศมีสุกใสน่าใคร่เห็น เราเห็นท่านประกอบในความสงบระงับอย่างยิ่งแล้ว มีใจชื่นบาน เลื่อมใส ได้ถวายเหง้ามันแก่ท่านด้วยมือทั้งสองของตน ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายเหง้ามันใด ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวาย

เหง้ามัน คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอาลุวทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อาลุวทายกเถราปทาน.

ปุณฑรีกเถราปทานที่ ๙ (๒๗๙)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกบัวขาว

[๒๘๑] ในกาลนั้น พระสยัมภูผู้มีรัศมี มีนามว่าโรมสะ เรามีจิตผ่องใส ได้ถวาย
ดอกบัวขาวแด่ท่าน ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายดอกบัวขาวใน
กาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายดอก
บัวขาว คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปุณฑรีกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปุณฑรีกเถราปทาน.

ตรณิยเถราปทานที่ ๑๐ (๒๘๐)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายสะพาน

[๒๘๒] เรามีใจเลื่อมใส ได้ทำสะพานด้วยมือทั้งสองของตน ไว้ที่ทางใหญ่อันไม่
ราบเรียบ เพื่อต้องการให้ชาวโลกข้าม ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ทำ
สะพานใด ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการให้
สะพาน ในกัลปที่ ๕๕ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิองค์หนึ่ง
พระนามว่าสโมคตะ สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้ง
ชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระตรณิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ตรณิยเถราปทาน.

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. สุวรรณพิมโพหนิยเถราปทาน ๒. ติลมุฏฐิยเถราปทาน

๓. จังโกฏกิยเถราปทาน ๔. อัพภัญชนทายกเถราปทาน

๕. เอกัญชลิยเถราปทาน ๖. โปตถทายกเถราปทาน

๗. จิตกปูชกเถราปทาน ๘. อาลุวทายกเถราปทาน

๙. ปุณฑรีกเถราปทาน ๑๐. ตรณิยเถราปทาน

บัณฑิตนับคาถาได้ ๔๒ คาถา

จบ สุวรรณพิมโพหนวรรคที่ ๒๘

จบ ภาณวารที่ ๑๑

ปรรณทายกวรรคที่ ๒๙

ปรรณทายกเถราปทานที่ ๑ (๒๘๑)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผัก

[๒๘๓] เรานั่งอยู่ในบรรณศาลา บริโภคโภชนะ คือ ผัก พระมหาฤาษีพระนาม ว่าสิทธัตถะ ผู้ส่องโลกให้สว่าง ทรงเยียวยาโลกทั้งปวง เสด็จมาหาเราผู้ เข้าไปอยู่ในบรรณศาลา เราได้ถวายผักแก่พระองค์ ซึ่งประทับนั่งบนเครื่อง ลาดใบไม้ ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายผักใด ในกาลนั้น ด้วย ทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายผัก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปรรณทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปรรณทายกเถราปทาน.

ผลทายกเถราปทานที่ ๒ (๒๘๒)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผลไม้

[๒๘๔] พระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ ทรงสันโดษเสมอด้วยเขาสิเนรุ ทรง ไว้เช่นกับธรณี เสด็จออกจากสมาธิแล้ว เข้ามาหาเราเพื่อภิกษา เรามีใจ ผ่องใส ได้ถวายผลสมอ มะขามป้อม มะม่วง ชมพู่ สมอพิเภก กระเบา กระบาก มะตูม และผลมะปรางทั้งหมด แด่พระผู้มีพระภาค พระนาม ว่าสิทธัตถะ ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่หลวง ทรงอนุเคราะห์โลกทั้งปวง ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายผลไม้ใด ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายผลไม้ ในกัลปที่ ๕๗ แต่กัลป นี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์พระนามว่าเอกัชฌะ ทรงสมบูรณ์ด้วย

แก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระผลทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ผลทายกเถราปทาน

ปัจจุคคมนิยเถราปทานที่ ๓ (๒๘๓)

ว่าด้วยผลแห่งการต้อนรับ

[๒๘๕] เรามีใจผ่องใส ได้ทำการต้อนรับพระผู้มีพระภาค พระนามว่าสิทธัตถะ ผู้ประเสริฐกว่านระ ส่องโลกให้สว่างไสว ทรงเยียวยาโลกทั้งปวง เสด็จเที่ยวอยู่ในป่าดังราชสีห์ องอาจดังม้าอาชาไนย สวยงามดังต้นรกฟ้า ซึ่งกำลังเสด็จมา ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ต้อนรับพระผู้มีพระภาค ผู้ประเสริฐกว่านระ ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการต้อนรับ ในกัลปที่ ๒๗ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่ง เป็นจอมแห่งชน มีนามว่าปริวาระ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้

ทราบว่า ท่านพระปัจจุคคมนิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปัจจุคคมนิยเถราปทาน

เอกปุปผิยเถราปทานที่ ๔ (๒๘๔)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกไม้

[๒๘๖] ในกาลนั้น เราเป็นปีศาจอยู่ที่ประตูเมืองด้านทิศทักษิณ เราได้เห็นพระพุทธเจ้าผู้ปราศจากธุลี มีรัศมีสุกใสดังพระจันทร์ เราได้ถวายดอกไม้ดอกหนึ่ง แด่พระพุทธเจ้าพระนามว่าวิปัสสี ผู้เลิศกว่านระ ทรงแสวงหา

ประโยชน์ให้แก่โลกทั้งปวง เป็นจอมสัตว์ ผู้คงที่ ในกัลปที่ ๑๑ แต่
กัลปนี้ เราได้ถวายดอกไม้ใด ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย
นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระเอกปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ เอกปุปผิยเถราปทาน.

มฆวปุปผิยเถราปทานที่ ๕ (๒๘๕)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกดีหมี

[๒๘๗] พระสยัมภูผู้ไม่แพ้อะไรๆ ท่านมีอินทรีย์ผ่องใสไม่ขุ่นมัว เข้าสมาธิอยู่ใน
ที่ใกล้ฝั่งแม่น้ำนัมมทานที ในกาลนั้น เราได้เห็นพระสัมพุทธเจ้าผู้ไม่แพ้
อะไรๆ แล้ว เกิดเลื่อมใสโสมนัส ได้บูชาองค์พระสยัมภูด้วยดอกดีหมี
ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการ
บูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้
คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระมฆวปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ มฆวปุปผิยเถราปทาน.

อุปัฏฐายิกเถราปทานที่ ๖ (๒๘๖)

ว่าด้วยการบูชาด้วยการถวายคนอุปัฏฐาก

[๒๘๘] เราได้เห็นพระพุทธเจ้าพระนามว่าสิทธัตถะ ผู้ควรรับเครื่องบูชา เป็นจอม
สัตว์ เป็นมหานาคเชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ เสด็จดำเนินอยู่ที่
ถนน เราได้ถวายคนอุปัฏฐากแก่พระองค์ ผู้ทรงแสวงหาประโยชน์เกื้อกูล

แก่โลกทั้งปวง ทรงแสวงหาคุณอันใหญ่หลวง ซึ่งเราให้คนไปทูลเชิญเสด็จ
มา พระมหามุนีสัมพุทธเจ้าทรงรับแล้วมอบ (คืน) ให้เสด็จลุกขึ้นจาก
อาสนะนั้นแล้ว เสด็จกลับมุ่งตรงไปทางทิศปัจจิม ในกัลปที่ ๙๔ แต่
กัลปนี้ เราได้ถวายคนอุปัฏฐากในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จัก
ทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายคนอุปัฏฐาก ในกัลปที่ ๕๗ แต่กัลปนี้
ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิพระนามว่าพลเสน สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ
มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอุปัฏฐายิกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อุปัฏฐายิกเถราปทาน.

อปทานิยเถราปทานที่ ๗ (๒๘๗)

ว่าด้วยผลแห่งการสรรเสริญ

[๒๘๙] เรามีใจเลื่อมใส ได้สรรเสริญปุพจรรยาของพระสุคตเจ้าทั้งหลาย ผู้แสวง
หาคุณอันใหญ่หลวง และได้ถวายบังคมพระบาทด้วยเศียรเกล้า และด้วย
มือทั้งสองของตน ในกัลปที่ ๙๒ แต่กัลปนี้ เราได้สรรเสริญปุพจรรยาของ
พระสุคตด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการสรรเสริญ
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เรา
ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอปทานิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อปทานิยเถราปทาน.

สัตตาหปัพพชิตเถราปทานที่ ๘ (๒๘๘)

ว่าด้วยผลแห่งการบวช

[๒๙๐] พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาค พระนามว่าวิปัสสี อันมหาชน
สักการะนับถือ ในกาลก่อนเราถึงความวิบัติ แตกจากญาติ ด้วยความใคร่

ในสัตถุศาสนา เราจึงเข้าบวชในศาสนาเพื่อระงับความวิบัติ ยินดีอยู่ใน
การบวช ๗ วัน ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้บวชในกาลนั้น ด้วยการ
บวชนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการบวช ในกัลปที่ ๖๗ แต่
กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๗ พระองค์ ปรากฏพระนามว่า สุเนกขัมมะ
มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสัตตาหปัพพชิตเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สัตตาหปัพพชิตเถราปทาน.

พุทธุปัฏฐายิกเถราปทานที่ ๙ (๒๘๙)

ว่าด้วยผลแห่งการบำรุง

[๒๙๑] ในกาลนั้น ชื่อของเราว่าเวธัมภินี (และ) เป็นชื่อบิดาของเรา (ด้วย)
บิดาจับมือของเราพาไปมอบถวาย พระมหามุนีพระพุทธเจ้าทั้งหลายผู้เป็น
อัครนายกของโลกเหล่านี้ ทรงมุ่งหมายเอาเรา เรามีจิตเลื่อมใส ได้บำรุง
พระพุทธเจ้าเหล่านั้นโดยเคารพด้วยมือของตน ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้
เราได้บำรุงพระพุทธเจ้าทั้งหลายในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติ
เลย นี้เป็นผลแห่งการบำรุง ในกัลปที่ ๒๓ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้า
จักรพรรดิ จอมกษัตริย์ ๔ พระองค์ ทรงพระนามว่าสมณุปัฏฐาก มีพลมาก
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำ
ให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระพุทธปัฏฐายิกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ พุทธุปัฏฐายิกเถราปทาน.

ปุพพังคมนิยเถราปทานที่ ๑๐ (๒๙๐)

ว่าด้วยผลแห่งการสำรวม

[๒๙๒] พวกเรา ๘๔,๐๐๐ คน ไม่มีความกังวลจึงออกบวช เพื่อบรรลุประโยชน์อันสูงสุด เราเป็นหัวหน้าของพวกเหล่านั้น ศิษย์เหล่านั้นยังมีราคะและโมหะ แต่จิตผ่องใสไม่ขุ่นมัว มีจิตเลื่อมใสบำรุงเราโดยเคารพด้วยมือทั้งสองของตนๆ พระสยัมภูผู้ขีณาสพทั้งหลายคายโทสะแล้ว ทำกิจที่ควรทำเสร็จแล้ว ไม่มีอาสวะ ไม่แพ้อะไรๆ แผ่เมตตาจิตไป พวกเราบำรุงพระสัมพุทธเจ้าเหล่านั้น เป็นผู้มีสติทำกาลกิริยาแล้ว ได้ไปสู่ความเป็นเทวดาในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้รักษาศีลใด ด้วยการรักษาศีลนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการสำรวม คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปุพพังคมนิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปุพพังคมนิยเถราปทาน.

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. ปรรณทายกเถราปทาน ๒. ผลทายกเถราปทาน
๓. ปัจจุคคมนิยเถราปทาน ๔. เอกปุปผิยเถราปทาน
๕. มฆวปุปผิยเถราปทาน ๖. อุปัฏฐายิกเถราปทาน
๗. อปทานิยเถราปทาน ๘. สัตตาหปัพพชิตเถราปทาน
๙. พุทธุปัฏฐายิกเถราปทาน ๑๐. ปุพพังคมนิยเถราปทาน

และท่านได้กล่าวคาถาไว้ ๓๘ คาถา.

จบ ปรรณทายกวรรที่ ๒๙

จิตกปูชกวรรคที่ ๓๐

จิตกปูชกเถราปทานที่ ๑ (๒๙๑)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกไม้ต่างๆ

[๒๙๓] ในกาลนั้น เราเป็นพราหมณ์มีนามชื่อว่า อชิตะ เราประสงค์จะทำการบูชา จึงรวบรวมดอกไม้ต่างๆ ไว้ เราได้เห็นจิตกาธารของพระพุทธเจ้าพระนามว่า สิขี ผู้เป็นเผ่าพันธุ์ของโลกอันรุ่งเรืองอยู่ จึงนำเอาดอกไม้นั้นมาบูชาที่จิตกาธาร ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๒๗ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ จอมมนุษย์ ๗ พระองค์ทรงพระนามว่า สุปัชชลิตะ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระจิตกปูชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ จิตกปูชกเถราปทาน.

ปุปผธารกเถราปทานที่ ๒ (๒๙๒)

ว่าด้วยผลแห่งการยกดอกไม้ขึ้นบูชา

[๒๙๔] เราเป็นผู้นุ่งผ้าเปลือกไม้คากรอง ห่มหนังสัตว์เฉวียงบ่าข้างซ้าย ยังอภิญญา ๕ ให้บังเกิดแล้ว เป็นผู้ลูบคลำพระจันทร์ได้ เราได้เห็นพระศาสดาพระนามว่าวิปัสสี ผู้ส่องโลกให้สว่างไสว ซึ่งเสด็จมาถึงสำนักเรา เราจึงยกดอกแคฝอยขึ้นบูชาแด่พระองค์ ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ยกดอกไม้ใดขึ้นบูชา ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการยกดอกไม้ขึ้นบูชา ในกัลปที่ ๘๗ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่ง

เป็นใหญ่ในแผ่นดิน พระนามว่า สมันตธรณะ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้
คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปุปผธารกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปุปผธารกเถราปทาน.

ฉัตตทายกเถราปทานที่ ๓ (๒๙๓)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายฉัตร

[๒๙๕] ในกาลนั้น บุตรของเราบวชแล้ว นุ่งห่มผ้ากาสายะ แล้วท่านนั้นบรรลุถึง
ความเป็นพระพุทธะ อันชาวโลกบูชา นิพพานแล้ว เราค้นหาบุตรของตน
ไปทางเบื้องหลังอาราม ได้ไปถึงจิตกาธารแห่งบุตรของเราผู้ดับแล้ว เป็น
ผู้ใหญ่ เราประนมกรอัญชลี ไหว้จิตกาธารที่ป่าช้านั้น และยกฉัตรขาวขึ้น
ตั้งประดิษฐานไว้ (บูชา) ในกาลนั้น ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้
ยกฉัตรขึ้น (บูชา) ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผล
แห่งการถวายฉัตร ในกัลปที่ ๒๕ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๗
พระองค์ เป็นจอมแห่งชน มีพระนามว่ามหารหะ มีพลมาก คุณวิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัด
แล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระฉัตตทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ฉัตตทายกเถราปทาน.

สัททสัญญกเถราปทานที่ ๔ (๒๙๔)

ว่าด้วยผลแห่งการได้สัททสัญญา

[๒๙๖] เมื่อพระอาทิตย์ยังไม่ขึ้น ความเลื่อมใสของเรามีอย่างไพบูลย์ ความปรากฏ
แห่งพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด ผู้แสวงหาคุณใหญ่ ได้มีในโลก เราได้
ฟังแต่เสียงในความปรากฏนั้น แต่ไม่ได้เห็นพระชินเจ้า เมื่อเราจะทำกาล

กิริยา ได้ระลึกถึงความจำหมายในพระพุทธเจ้า ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้สัญญาใดในกาลนั้น ด้วยสัญญานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้วดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสัททสัญญกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สัททสัญญกเถราปทาน

โคสีสนิกเขปกเถราปทานที่ ๕ (๒๙๕)

ว่าด้วยผลแห่งการลาดไม้จันทน์ขาว

[๒๙๗] เราออกจากประตูพระอารามแล้ว ได้ลาด (ทอด) ไม้จันทน์ขาวไว้ (เพื่อให้สงฆ์เดิน) เราได้เสวยกรรมของตน นี้เป็นผลแห่งบุรพกรรม ม้าสินธพอาชาไนย มีกำลังวิ่งเร็วดังลม เป็นพาหนะเร็ว เราได้เสวยผลนั้นทั้งหมด นี้เป็นผลแห่งการลาดไม้จันทน์ขาว โอ กุศลสมภารน้อย (กลับ) ให้ผลมากมาย เราทำดีในเขตดี ผลอื่นไม่ได้เสี้ยวแห่งกุศล สมภารที่เราทำในสงฆ์ ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ลาดไม้จันทร์ขาว ในกัลปที่ ๗๕ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิองค์หนึ่ง มีนามว่าสุปติฏฐิตะ มีเดชมาก มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้วดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระโคสีสนิกเขปกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ โคสีสนิกเขปกเถราปทาน.

ปทปูชกเถราปทานที่ ๖ (๒๘๖)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาพระบาท

[๒๙๘] ในกาลนั้น เราเป็นกินนรอยู่ที่ภูเขาหิมวันต์ เราได้เห็นพระพุทธเจ้าผู้ปราศจากธุลี มีรัศมีผุดผ่องดังพระจันทร์ เวลานั้น เราได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าพระนามว่าวิปัสสี ผู้นำโลกแล้วได้เอา (น้ำ) แก่นจันทน์และกฤษณารดลงที่พระบาท ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระบาทใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการบูชาพระบาท คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปทปูชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปทปูชกเถราปทาน.

เทสกิตติกเถราปทานที่ ๗ (๒๘๗)

ว่าด้วยผลแห่งการสรรเสริญ

[๒๙๙] ในกาลนั้น เราเป็นพราหมณ์มีนามว่าอุปสาลหกะ เราเข้าไปยังป่าชัฏ ได้เห็นพระพุทธเจ้าผู้เป็นนาถะของโลก ประเสริฐกว่านระ ผู้ควรรับเครื่องบูชาของโลก แล้วได้ถวายบังคมแทบพระบาท พระพุทธเจ้าทรงทราบว่าเรามีจิตเลื่อมใสแล้ว ทรงหายไป เราออกจากป่าแล้ว ระลึกถึงพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด เราสรรเสริญประเทศนั้นแล้ว บันเทิงอยู่ในสวรรค์ตลอดกัลป ในกัลปที่ ๙๒ แต่กัลปนี้ เราได้สรรเสริญประเทศใด ด้วยการสรรเสริญนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการสรรเสริญ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระเทสกิตติกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ เทสกิตติกเถราปทาน.

สรณคมนิยเถราปทานที่ ๘ (๒๙๘)

ว่าด้วยผลแห่งการถึงสรณะ

[๓๐๐] ในกาลนั้น เราเป็นพรานอยู่ใกล้ภูเขาหิมวันต์ เราได้เห็นพระพุทธเจ้า พระนามว่าวิปัสสี เชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ ได้เข้าเฝ้าพระสัมพุทธเจ้าแล้ว ทำไวยาวัจกร ได้เข้าถึงพระองค์ผู้เป็นจอมสัตว์ ผู้คงที่เป็นสรณะ ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถึงสรณะใด ด้วยการถึงสรณะนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถึงสรณะ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสรณคมนิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สรณคมนิยเถราปทาน.

อัมพปิณฑิยเถราปทานที่ ๙ (๒๙๙)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผลมะม่วง

[๓๐๑] เราปรากฏว่าเป็นทานพ (อสูร) มีนามชื่อว่าโรมสะ เราได้ถวายผลมะม่วงแก่พระพุทธเจ้าพระนามว่าวิปัสสี ผู้แสวงหาคุณใหญ่ กัลปนี้ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายผลมะม่วงใด ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายผลมะม่วง คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอัมพปิณฑิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อัมพปิณฑิยเถราปทาน.

อนุสังสาวกเถราปทานที่ ๑๐ (๓๐๐)

ว่าด้วยผลแห่งการประกาศคุณวิเศษ

[๓๐๒] เราได้เห็นพระชินเจ้า พระนามว่าวิปัสสี กำลังเสด็จเที่ยวบิณฑบาต จึงได้ถวายภิกษาทัพพีหนึ่งแก่พระองค์ผู้เป็นจอมสัตว์ ผู้คงที่ ในกาลนั้น เรามี

จิตเลื่อมใสโสมนัสได้ถวายบังคม (และ) ได้ประกาศพระพุทธเจ้าให้มหาชน
ทราบ เพื่อบรรลุประโยชน์อันสูงสุด ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้
ประกาศให้มหาชนทราบ ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่ง
การประกาศ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และ
อภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอนุสังสาวกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อนุสังสาวกเถราปทาน.

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. จิตกปูชกเถราปทาน ๒. ปุปผธารกเถราปทาน
๓. ฉัตตทายกเถราปทาน ๔. สัททสัญญกเถราปทาน
๕. โคสีสนิกเขปกเถราปทาน ๖. ปทปูชกเถราปทาน
๗. เทสกิตติกเถราปทาน ๘. สรณคมนิยเถราปทาน
๙. อัมพปิณฑิยเถราปทาน ๑๐. อนุสังสาวกเถราปทาน

บัณฑิตคำนวนคาถาได้ ๔๗ คาถา.

จบ จิตกปูชกวรรคที่ ๓๐.

อนึ่ง รวมวรรคได้ ๓๐ วรรค คือ

๑. กณิการปุปผิยวรรค ๒. หัตถิวรรค
๓. อาลัมพนทายกวรรค ๔. อุทกาสนทายิวรรค
๕. ตุวรทายิวรรค ๖. โถมกวรรค
๗. ปทุมุกเขปวรรค ๘. สุวรรณพิมโพหนวรรค
๙. ปรรณทายวรรค ๑๐. จิตกปูชกวรรค

คาถาทั้งหมดมี ๔๕๑ คาถา บัณฑิตผู้แสดงอรรถ คำนวณบททั้งหมดได้ ๕๕๗๒ บท.

จบหมวดร้อยที่ ๓.

ปทุมเกสริยวรรคที่ ๓๑

ปทุมเกสริยเถราปทานที่ ๑ (๓๐๑)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยการโปรยเกสรดอกบัว

[๓๐๓] ในกาลก่อน เราเป็นช้างพลายมาตังคะ อยู่ในที่ใกล้หมู่ฤาษีปัจเจกพุทธเจ้า เรามีความเลื่อมใส ได้เอาเกสรดอกบัว โปรยลงบูชาแด่พระปัจเจกพุทธเจ้า ผู้แสวงหาคุณใหญ่ เรายังจิตให้เลื่อมใสในพระปัจเจกพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด กำจัดราคะแล้ว ผู้คงที่เหล่านั้น แล้วบันเทิงอยู่ในสวรรค์ตลอดกัลป ในกัลปที่ ៩๑ แต่กัลปนี้ เราได้โปรยเกสรดอกบัวบูชาในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปทุมเกสริยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปทุมเกสริยเถราปทาน.

สรรพคันธิยเถราปทานที่ ๒ (๓๐๒)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายของหอมและดอกไม้

[๓๐๔] เราได้ถวายของหอมและดอกไม้แก่พระพุทธเจ้า พระนามว่าวิปัสสี ผู้แสวงหาคุณใหญ่ ได้ถวายผ้าโกสัยอย่างดีแก่พระองค์ผู้ซื่อตรง ในกัลปที่ ៩๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายของหอมใดในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายของหอม ในกัลปที่ ๑๕ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์ พระนามว่าสุเวละ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘

และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสรรพคันธิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สรรพคันธิยเถราปทาน.

ปรมันนทายกเถราปทานที่ ๓ (๓๐๓)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายข้าวอย่างดี

[๓๐๕] เราได้เห็นพระพุทธเจ้าพระนามว่าวิปัสสี ผู้โชติช่วงดังดอกกรรณิการ์ มีรัศมีรุ่งเรืองดังอาทิตย์อุทัย เชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ เราประนมกรอัญชลีแล้ว นำเสด็จมาสู่เรือนของตน ครั้นนำเสด็จพระสัมพุทธเจ้ามาถึงแล้ว ได้ถวายข้าวอย่างดีเยี่ยม ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายข้าวอย่างดีเยี่ยมในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายข้าวอย่างดีเยี่ยม คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนา เราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปรมันนทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปรมันนทายกเถราปทาน.

ธรรมสัญญกเถราปทานที่ ๔ (๓๐๔)

ว่าด้วยผลแห่งการฟังธรรม

[๓๐๖] ได้มีการฉลองพระมหาโพธิแห่งพระผู้มีพระภาค พระนามว่าวิปัสสี พระสัมพุทธเจ้าเชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ ปรากฏเหมือนว่าประทับอยู่ ณ โคนไม้โพธิ สมัยนั้น พระผู้มีพระภาคแวดล้อมด้วยภิกษุสงฆ์ ทรงประกาศ (อริย) สัจจะ ๔ ทรงเปล่งอาสภิวาจา พระสัมพุทธเจ้าผู้มีกิเลสดังหลังคาเปิด ทรงแสดงโดยย่อ และทรงแสดงโดยพิสดารแล้ว

ทรงยังมหาชนให้ดับร้อน เราได้ฟังธรรมของพระองค์ เชษฐบุรุษของโลก ผู้คงที่ ถวายบังคมแทบพระบาทของพระศาสดาแล้ว บ่ายหน้ากลับไปทางทิศอุดร ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ฟังธรรมใดในกาลนั้น ด้วยการฟังธรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการฟังธรรม ในกัลปที่ ๓๓ แต่กัลปนี้ เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิองค์หนึ่ง เป็นใหญ่ในแผ่นดิน มีนามชื่อว่าสุตวา มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระธรรมสัญญกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ธรรมสัญญกเถราปทาน

ผลทายกเถราปทานที่ ๕ (๓๐๕)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผลไม้

[๓๐๗] ในกาลนั้น มีอาศรมอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำภาคีรสี เราถือผลไม้เดินมาสู่อาศรมนั้นช้าๆ ณ ที่นั้น เราได้พบพระพุทธเจ้าพระนามว่าวิปัสสี ผู้มีรัศมีรุ่งเรืองดังพระจันทร์ เราได้ถวายผลไม้ของเราที่มีอยู่ทั้งหมดแด่พระศาสดา ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายผลไม้ใดในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายผลไม้ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระผลทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ผลทายกเถราปทาน

สัมปสาทิกเถราปทานที่ ๖ (๓๐๖)

ว่าด้วยผลแห่งความเลื่อมใสคุณวิเศษ

[๓๐๘] ขอนอบน้อมแด่พระองค์ผู้เป็นพระพุทธวีรเจ้า พระองค์พ้นแล้วในที่ทั้งปวง ข้าพระองค์เป็นผู้ถึงความวิบัติ ขอพระองค์ได้โปรดเป็นที่พึ่งของข้าพระองค์นั้นเถิด พระพุทธเจ้าพระนามว่าสิทธัตถะ เป็นบุคคลไม่มีใครเปรียบในโลก ทรงพยากรณ์แก่เราว่า พระสงฆ์เสมอด้วยมหาสมุทรประมาณมิได้ สูงสุด ท่านจงยังจิตให้เลื่อมใสในพระสงฆ์นั้น ผู้ปราศจากธุลี เป็นเขตบุญที่ให้ผลไม่สิ้นสุด ดังปลูกพืชที่ดีไว้ฉะนั้น พระสัพพัญญูเชษฐบุรุษของโลกประเสริฐกว่านระ ตรัสดังนี้ ทรงพร่ำสอนเราอย่างนี้แล้ว เสด็จเหาะขึ้นสู่พื้นเวหาส เมื่อพระสัพพัญญูผู้ประเสริฐกว่านระ พอเสด็จไปไม่นาน เราก็ถึงกาลกิริยา แล้วได้อุบัติยังชั้นดุสิตในกาลนั้น เรายังจิตให้เลื่อมใสในพระสงฆ์ผู้ปราศจากธุลี เป็นเขตบุญที่ให้ผลไม่สิ้นสุด แล้วบันเทิงอยู่ในสวรรค์ตลอดกัลป ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ความเลื่อมใสในกาลนั้น ด้วยความเลื่อมใสนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งความเลื่อมใส คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้วดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสัมปสาทิกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สัมปสาทิกเถราปทาน.

อารามทายกเถราปทานที่ ๗ (๓๐๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายอาราม

[๓๐๙] เราได้ปลูกสร้างอารามถวายแด่พระผู้มีพระภาค พระนามว่าสิทธัตถะ ใกล้หมู่ไม้มีเงาร่มเย็น มีฝูงนกเข้าอยู่อาศัย เราได้พบพระพุทธเจ้าผู้ปราศจากธุลี สมควรรับเครื่องบูชา เราจึงน้อมถวายอารามกะพระองค์ ผู้เป็นเชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ เรามีจิตโสมนัสยินดี ได้ถวายผลไม้

และดอกไม้ และลำดับนั้น เราเกิดความเลื่อมใส น้อมถวายทานนั้น เราได้ถวายทานแด่พระพุทธเจ้าด้วยใจอันผ่องใส ผลย่อมบังเกิดแก่เราในภพที่เกิด ในกัลปที่ ៩๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายอารามใดในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายอาราม ในกัลปที่ ๓๗ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๗ พระองค์ ทรงพระนามว่า มุฑุสีตละ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอารามทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อารามทายกเถราปทาน.

อนุเลปทายกเถราปทานที่ ๘ (๓๐๘)

ว่าด้วยผลแห่งการฉาบสี

[๓๑๐] เราได้เห็นพระสาวกของพระพุทธเจ้าพระนามว่า อัตถทัสสี ผู้เป็นมุนี เราได้เข้าไปหาท่านซึ่งกำลังทำนวกรรมอยู่ที่สีมา และเมื่อนวกรรมสำเร็จแล้ว เราได้ให้การไล้ทา (ได้ให้สีสำหรับทา) เรามีจิตเลื่อมใสโสมนัส ในพระสงฆ์สาวกผู้เป็นบุญเขตอันยอดเยี่ยมในกัลปที่ ๑๘๐๐ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้นเราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการฉาบสี คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอนุเลปทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อนุเลปทายกเถราปทาน.

พุทธสัญญิกเถราปทานที่ ๙ (๓๐๙)

ว่าด้วยผลแห่งสัญญาในพระพุทธเจ้า

[๓๑๑] เราได้ฝันเห็นพระพุทธเจ้าพระนามว่าสิทธัตถะ ผู้เปล่งปลั่งดังพระอาทิตย์ อุทัย มีรัศมีรุ่งเรืองดังพระจันทร์ เป็นเชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่า นระ เป็นนายกของโลก กำลังเสด็จดำเนินไปในละแวกป่า จึงยังจิตให้ เลื่อมใสในพระองค์ แล้วได้เข้าถึงสุคติ ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เรา ได้สัญญาใดในกาลนั้น ด้วยสัญญานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผล แห่งการสัญญาในพระพุทธเจ้า คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราได้ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนา เราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระพุทธสัญญิกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ พุทธสัญญิกเถราปทาน.

ปัพภารทายกเถราปทานที่ ๑๐ (๓๑๐)

ว่าด้วยผลแห่งการชำระและตั้งหม้อน้ำ

[๓๑๒] เราได้ชำระ (กวาด ล้าง ถู) ถ้ำของพระผู้มีพระภาค พระนามว่าปิยทัสสี และได้ตั้งหม้อน้ำสำหรับฉันไว้ถวายแด่พระองค์ผู้คงที่ พระพุทธเจ้า พระนามว่าปิยทัสสีผู้มหามุนีทรงพยากรณ์เราว่า ลูกศรพันหนึ่ง ลูกคลีร้อย หนึ่ง คนถือธงสีเหลือง ปราสาทและแก้วอันประมาณมิได้ จักบังเกิด ครั้นเราถวายทานการชำระถ้ำแล้ว บันเทิงอยู่ในสวรรค์ตลอดกัลป ใน กัลปที่ ๓๒ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์ พระนามว่า สุพุทธะทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธ ศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปัพภารทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปัพภารทายกเถราปทาน

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. ปทุมเกสริยเถราปทาน ๒. สรรพคันธิยเถราปทาน
๓. ปรมันนทายกเถราปทาน ๔. ธรรมสัญญกเถราปทาน
๕. ผลทายกเถราปทาน ๖. สัมปสาทิกเถราปทาน
๗. อารามทายกเถราปทาน ๘. อนุเลปเถราปทาน
๙. พุทธสัญญิกเถราปทาน ๑๐. ปัพภารทายกเถราปทาน

และท่านกล่าวคาถาไว้ ๕๑ คาถา.

จบ ปทุมเกสริยวรรคที่ ๓๑.

อารักขทายกวรรคที่ ๓๒

อารักขทายกเถราปทานที่ ๑ (๓๑๑)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายอารักขา

[๓๑๓] เราได้ให้ทำรั้วถวายแก่พระมุนีพระนามว่าธรรมทัสสี และได้ถวายอารักขาแก่พระองค์ผู้จอมสัตว์ ผู้คงที่ ในกัลปที่ ๑๘๐๐ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยผลกรรมที่เหลือนั้น เราได้บรรลุถึงความสิ้นอาสวะ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอารักขทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อารักขทายกเถราปทาน.

โภชนทายกเถราปทานที่ ๒ (๓๑๒)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายโภชนะ

[๓๑๔] พระชินเจ้าย่อมรุ่งโรจน์ทุกเมื่อ ดังหน่อไม้รังที่เกิดดี เช่นไม้อัญชันกำลังขึ้นงาม เหมือนสายรุ้งในอากาศ เรามีใจผ่องใส ได้ถวายโภชนะแด่พระองค์ผู้เป็นเทวดาล่วงเทวดา พระนามว่าเวสสภู ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่หลวง พระสยัมภูพุทธเจ้าผู้ไม่แพ้อะไร ทรงอนุโมทนาทานของเรานั้นว่า ผลจงเกิดแก่ท่านในภพที่เกิด ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายทานใดในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายโภชนะ ในกัลปที่ ๒๕ แต่กัลปนี้ เราได้เห็นพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่ง พระนามว่า อมิตตกะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระโภชนทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ โภชนทายกเถราปทาน.

คตสัญญกเถราปทานที่ ๓ (๓๑๓)

ว่าด้วยผลแห่งสัญญาในพระพุทธเจ้า

[๓๑๕] ในอากาศไม่มีรอยเท้า เราได้เห็นพระชินเจ้าพระนามว่า สิทธัตถะ เสด็จไปสู่หมู่ไตรทิพทางอากาศ เรามีความปลื้มใจเป็นอันมาก เพราะได้เห็นจีวรของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอันสะบัดชายพลิ้วด้วยลม เท่ากับได้เห็นพระมุนีเสด็จไป ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้สัญญาใดในกาลนั้น ด้วยสัญญานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งสัญญาในพระพุทธเจ้า คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระคตสัญญกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ คตสัญญกเถราปทาน.

สัตตปทุมิยเถราปทานที่ ๔ (๓๑๔)

ว่าด้วยผลแห่งพุทธบูชา

[๓๑๖] เราเป็นพราหมณ์นามว่าเนสาท อยู่ใกล้ฝั่งแม่น้ำ เรากวาดอาศรมด้วยดอกไม้ (ดอกปทุม) มีกลีบ ๗ กลีบ ความชื่นชมเกิดขึ้นแก่เรา เพราะได้เห็นพระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าสิทธัตถะ ผู้มีพระฉวีวรรณดังทองคำ เป็นนายกของโลก กำลังเสด็จไปทางป่า เราต้อนรับพระสัมพุทธเจ้าเชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ นำพระองค์มายังอาศรมแล้ว บูชาด้วยดอกบัวอันสวยงาม ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๗ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๔ พระองค์ ทรงพระนามว่ามหาปาสภะ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสัตตปทุมิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สัตตปทุมิยเถราปทาน.

ปุปผาสนทายกเถราปทานที่ ๕ (๓๑๕)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายอาสนะดอกไม้

[๓๑๗] เราได้ต้อนรับพระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าสิทธัตถะ ผู้ไม่ทรงแพ้อะไรๆ มีพระฉวีวรรณดังทองคำ พระรัศมีเปล่งปลั่งดังพระอาทิตย์ เสด็จดำเนินอยู่ในที่ไม่ไกล เชิญเสด็จให้เข้ามายังอาศรมแล้ว ได้ถวายอาสนะดอกไม้ด้วยใจอันผ่องใส ในกาลนั้น เราประนมกรอัญชลีแล้ว เกิดความปลื้มใจ ยังจิตให้เลื่อมใสในพระพุทธเจ้าแล้ว น้อมกรรมนั้นไปด้วยความปรารถนาว่า บุญกุศลอันใดมีอยู่ ที่เราได้ทำกะพระสยัมภูผู้ไม่แพ้อะไรๆ ด้วยบุญกุศลทั้งปวงนั้น ขอเราจงเป็นผู้ปราศจากมลทินในศาสนา ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายอาสนะดอกไม้ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายอาสนะดอกไม้ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปุปผาสนทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปุปผาสนทายกเถราปทาน.

อาสนถวิกเถราปทานที่ ๖ (๓๑๖)

ว่าด้วยผลแห่งการสรรเสริญ

[๓๑๘] ในกาลนั้น เราเที่ยวค้นหาพระเจดีย์ อันชื่อว่าอุตตมะ ของพระพุทธเจ้าพระนามว่าสิขี ผู้เป็นเผ่าพันธุ์ของโลก ในไพรวันอันเป็นป่าใหญ่ เราออกจากป่าใหญ่ จึงได้พบพระที่นั่งทอง เราทำหนังสัตว์เฉวียงบ่าข้างหนึ่ง ประนมกรอัญชลีสรรเสริญพระพุทธเจ้าผู้นายกของโลก ครั้นสรรเสริญพระพุทธเจ้าผู้อัครนายกของโลกในส่วนกลางวันแล้ว มีจิตโสมนัสยินดี ได้เปล่งวาจานี้ว่า ขอนอบน้อมแด่พระองค์ บุรุษอาชาไนย ขอนอบน้อมแด่พระองค์ อุดมบุรุษ ข้าแต่พระมหาวีรเจ้า เชษฐบุรุษของโลก

ประเสริฐกว่านระ พระองค์เป็นสัพพัญญู ครั้นเราสรรเสริญพระพุทธเจ้า
พระนามว่าสิขี ด้วยการทำนิมิตกราบไหว้อาสนะแล้ว บ่ายหน้ากลับไป
ทางทิศอุดร ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้สรรเสริญพระพุทธเจ้าผู้
ประเสริฐกว่าชน ด้วยการสรรเสริญนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผล
แห่งการสรรเสริญ ในกัลปที่ ๒๗ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๗
พระองค์ ทรงพระนามว่าอตุลยะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มี
พลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอาสนถวิกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อาสนถวิกเถราปทาน.

สัททสัญญกเถราปทานที่ ๗ (๓๑๗)

ว่าด้วยผลแห่งสัญญาในพระพุทธเจ้า

[๓๑๙] พระมหาวีรเจ้าผู้มีพระรูปพระโฉมสวยงามน่าดู ทรงแสดงอมตบทอยู่
พระองค์แวดล้อมด้วยหมู่พระสาวก ประทับอยู่ ณ วิหารอันอุดม ทรงสง
เคราะห์มหาชนด้วยพระวาจาอันไพเราะ ได้มีเสียงกึกก้องแผ่ไปกว้างขวาง
แผ่ไปในเทวดาและมนุษย์ เราได้ฟังเสียงนฤโฆษแล้ว ยังจิตให้เลื่อมใส
ในพระสุรเสียงของพระพุทธเจ้าพระนามว่าสิทธัตถะ ผู้แสวงหาคุณใหญ่
ได้ถวายบังคมพระองค์ผู้เป็นนายกของโลก ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้
เราได้สัญญาใดในกาลนั้น ด้วยสัญญานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผล
แห่งสัญญาในพระพุทธเจ้า คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จ
แล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสัททสัญญกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สัททสัญญกเถราปทาน.

ติรังสิยเถราปทานที่ ๘ (๓๑๘)

ว่าด้วยผลแห่งความสรรเสริญ

[๓๒๐] ปีติเกิดขึ้นแก่เรา เพราะได้เห็นพระพุทธเจ้าพระนามว่า สิทธัตถะ ผู้องอาจดังพระยาราชสีห์ ประทับนั่งอยู่ ณ ระหว่างภูเขา ยังทิศให้สว่างไสว ดังกองไฟที่ภูเขา และเพราะได้เห็นแสงสว่างของพระอาทิตย์ แสงสว่างของพระจันทร์ และแสงสว่างของพระพุทธเจ้า ครั้นเราได้เห็นแสงสว่าง ๓ ประการ และเห็นพระสาวกอันอุดมแล้ว จึงทำหนังสัตว์เฉวียงบ่าข้างหนึ่ง แล้วสรรเสริญพระพุทธเจ้าผู้เป็นนายกของโลกว่า พระจันทร์ พระอาทิตย์ และพระพุทธเจ้าผู้เป็นนายกของโลก ๓ อย่างนี้แล ส่องแสงสว่างในโลก เป็นผู้บรรเทาความมืดของโลก เรายกข้ออุปมาขึ้นสรรเสริญพระมหามุนี ครั้นเราสรรเสริญพระคุณของพระพุทธเจ้าแล้ว บันเทิงอยู่ในสวรรค์ตลอดกัลป ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้สรรเสริญพระพุทธเจ้าใด ด้วยการสรรเสริญนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งความสรรเสริญ ในกัลปที่ ๖๑ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่าญาณวระ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระติรังสิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ติรังสิยเถราปทาน.

นาลิปุปผิยเถราปทานที่ ๙ (๓๑๙)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกบัว ๗ ดอก

[๓๒๑] ในกาลนั้น เราเป็นชาวนาอยู่ ณ ที่ใกล้ฝั่งแม่น้ำสินธุ ประกอบในแหล่งการงานของผู้อื่น อาศัยอาหารของผู้อื่น เราเที่ยวไปตามแม่น้ำสินธุ

ได้เห็นพระชินเจ้าพระนามว่าสิทธัตถะ กำลังประทับนั่งเข้าสมาธิอยู่ ดัง
ดอกบัวบานฉะนั้น ในกาลนั้น เราจึงเด็ดดอกบัว ๗ ดอกที่ขั้ว โปรยบูชา
ที่พระเศียรของพระพุทธเจ้าผู้เป็นเผ่าพันธุ์พระอาทิตย์ เราเข้าเฝ้าองค์
พระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีพระฉวีวรรณดังทองคำ มีพระหฤทัยมั่นคง ในการ
อนุกูล ยากที่จะเข้าใกล้ได้ ดังช้างมาตังคะตกมัน ๓ ครั้ง มีพระปัญญา
ทรงอบรมอินทรีย์แล้ว ได้ประนมกรอัญชลีถวายบังคมแด่พระศาสดา
ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการ
บูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้
คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระนาลิปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ นาลิปุปผิยเถราปทาน.

กุมุทมาลิยเถราปทานที่ ๑๐ (๓๒๐)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยพวงโกมุท

[๓๒๒] เราได้เห็นพระมหาวีรเจ้า พระนามว่าวิปัสสี ผู้ประเสริฐแกล้วกล้า
ทรงชนะวิเศษ แสวงหาคุณอันใหญ่หลวง องอาจ ดังพระยาราชสีห์
ผู้ควรรับเครื่องบูชา เสด็จดำเนินอยู่ในถนน เราจึงถือเอาพวงโกมุท ไป
บูชาพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชา
พระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้
เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระกุมุทมาลิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ กุมุทมาลิยเถราปทาน.

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. อารักขทายกเถราปทาน ๒. โภชนทายกเถราปทาน
๓. คตสัญญกเถราปทาน ๔. สัตตปทุมิยเถราปทาน
๕. ปุปผาสนทายกเถราปทาน ๖. อาสนถวิกเถราปทาน
๗. สัททสัญญกเถราปทาน ๘. ติรังสิยเถราปทาน
๙. นาลิปุปผิยเถราปทาน ๑๐. กุมุทมาลิยเถราปทาน

มีคาถา ๕๗ คาถา.

จบ อารักขทายกวรรคที่ ๓๒.

อุมมาปุปผิยวรรคที่ ๓๓

อุมมาปุปผิยเถราปทานที่ ๑ (๓๒๑)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกผักตบ

[๓๒๓] เราได้เห็นพระพุทธเจ้าพระนามว่าสิทธัตถะ ผู้ไม่แพ้อะไรๆ สูงสุดกว่านระ มีพระหทัยมั่น ไม่หวั่นไหว กำลังเข้าสมาธิ เราจึงได้ถือเอาดอกผักตบไปบูชาแด่พระพุทธเจ้า ดอกผักตบทั้งหมดมียอดรวมกัน มีขั้วข้างบน มีหน้าข้างล่าง เป็นเหมือนมีจิตดี เป็นเครื่องลาดดอกไม้ประดิษฐานอยู่ในอากาศ ด้วยความเลื่อมใสแห่งจิตนั้น เราได้เข้าถึงชั้นดุสิต ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ๕๕ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่ง เป็นใหญ่ในแผ่นดิน ทรงพระนามว่าสมันตฉทนะ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอุมมาปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อุมมาปุปผิยเถราปทาน.

ปุพินปูชกเถราปทานที่ ๒ (๓๒๒)

ว่าด้วยผลแห่งการโปรยทราย

[๓๒๔] เราได้เห็นพระศาสดาผู้ประเสริฐกว่านระ สวยงามดังดอกรกฟ้า องอาจเหมือนม้าอาชาไนย รุ่งเรืองสว่างไสวดังดาวประกายพฤกษ์ เราจึงได้ประนมกรอัญชลีถวายบังคมแด่พระศาสดา เราสรรเสริญพระศาสดา ยินดีอยู่ด้วยกรรมของตน เรามีใจผ่องใส เอาทรายขาวบริสุทธิ์ กำมือหนึ่งห่อพกมาโปรยลงที่ทางเสด็จดำเนิน แห่งพระศาสดาพระนามว่าวิปัสสี ผู้แสวง

หาคุณใหญ่ แต่นั้น เราเอาทรายครึ่งหนึ่งโปรยลงในที่พักกลางวันของ
พระองค์ผู้เป็นจอมสัตว์ ผู้คงที่ ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้โปรย
ทรายใด ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการโปรยทราย
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เรา
ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปุพินปูชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปุพินปูชกเถราปทาน.

หาสชนกเถราปทานที่ ๓ (๓๒๓)

ว่าด้วยผลแห่งสัญญาในพระพุทธเจ้า

[๓๒๕] เราได้เห็นผ้าบังสุกุลของพระศาสดาอันห้อยอยู่ที่ยอดไม้ จึงประนมกร
อัญชลี แล้วเปล่งวาจาดัง ความยินดีเกิดขึ้นแก่เราเพราะได้เห็นแต่ไกล
เราประนมกรอัญชลีแล้ว ยังจิตให้เลื่อมใสโดยยิ่ง ในกัลปที่ ๙๑ แต่
กัลปนี้ เราได้สัญญาใด ในกาลนั้น ด้วยสัญญานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย
นี้เป็นผลแห่งสัญญาในพระพุทธเจ้า คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้
ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระหาสชนกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ หาสชนกเถราปทาน.

ยัญญสามิกเถราปทานที่ ๔ (๓๒๔)

ว่าด้วยผลแห่งสัญญาในพระพุทธเจ้า

[๓๒๖] เรามีอายุได้ ๗ ปีแต่กำเนิด เป็นผู้รู้จบมนต์ ได้ดำรงวงศ์สกุล เรา
ตระเตรียมพิธีบูชายัญในกาลนั้น เราจะฆ่าสัตว์เลี้ยง ๘๔,๐๐๐ ตัว และ
ให้ผูกเข้าไว้ที่หลักไม้แก่น ตระเตรียมเพื่อประโยชน์แก่ยัญ พระสัมพุทธ-

เจ้าพระนามว่าสิทธัตถะ มีพระประสงค์สำเร็จทุกอย่าง ทรงมีประโยชน์ใหญ่หลวงแก่โลก ๓ ร่าเริงดังปากเบ้า มีพระรัศมีสุกสะกาวเช่นกับถ่านเพลิงไม้ตะเคียน ดังพระอาทิตย์อุทัย เหมือนพระจันทร์วันเพ็ญ เสด็จเข้ามาหา (เรา) แล้วได้ตรัสพระดำรัสนี้ว่า ดูกรกุมาร ความไม่เบียดเบียนสัตว์ทั้งปวง การงดเว้นจากความเป็นขโมย การประพฤตินอกใจและการดื่มน้ำเมา ความยินดีในการประพฤติสม่ำเสมอ พาหุสัจจะ และความเป็นผู้กตัญญู เราชอบใจธรรมเหล่านี้ บัณฑิตพึงสรรเสริญทั้งในปัจจุบันและอนาคต ท่านเจริญธรรมเหล่านี้ ยินดีในความเกื้อกูลแก่สัตว์ทั้งปวง ยังจิตให้เลื่อมใสในพระพุทธเจ้าแล้ว จงเจริญมรรคอันสูงสุด พระสัพพัญญู เชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ ตรัสดังนี้ ครั้นทรงพร่ำสอนเราอย่างนี้แล้ว เสด็จเหาะขึ้นสู่เวหาสไป เราชำระจิตให้บริสุทธิ์ก่อนแล้ว ยังจิตให้เลื่อมใสในภายหลัง ด้วยความเลื่อมใสแห่งจิตนั้น เราได้เข้าถึงชั้นดุสิต ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เรายังจิตให้เลื่อมใสในกาลใด ด้วยกรรมในกาลนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งสัญญาในพระพุทธเจ้า คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระยัญญสามิกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ยัญญสามิกเถราปทาน.

นิมิตตสัญญกเถราปทานที่ ๕ (๓๒๕)

ว่าด้วยผลแห่งสัญญาในพระพุทธเจ้า

[๓๒๗] เราอยู่ในอาศรมใกล้ฝั่งแม่น้ำจันทภาคา เราได้เห็นกวางทองกำลังเที่ยวเดินอยู่ในไพรวัน จึงยังจิตให้เลื่อมใสในกวางทอง แล้วจึงระลึกถึงพระพุทธเจ้าผู้เจริญที่สุดในโลก เราระลึกถึงพระพุทธเจ้าเหล่าอื่น คือ พระพุทธเจ้าในอดีต ในปัจจุบัน และในอนาคต ด้วยจิตเลื่อมใสนั้นว่า

พระพุทธเจ้า ๓ จำพวกนั้นย่อมไพโรจน์ ดังพระยาเนื้อ ฉะนั้น ในกัลป ที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้สัญญาใดในกาลนั้น ด้วยสัญญานั้น เราไม่รู้จัก ทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งสัญญาในพระพุทธเจ้า ในกัลปที่ ๒๗ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่ง เป็นใหญ่ในแผ่นดิน มีพระนามว่า อรัญญสัตตะ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระนิมิตตสัญญกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ นิมิตตสัญญกเถราปทาน.

อันนสังสาวกเถราปทานที่ ๖ (๓๒๖)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายภิกษา

[๓๒๘] เราได้เห็นพระสัมพุทธเจ้าผู้มีพระฉวีวรรณดังทองคำ เช่นกับแท่งทองคำ อันมีค่า มีพระลักษณะอันประเสริฐ ๓๒ ประการ เสด็จดำเนินอยู่ระหว่าง ตลาด เราจึงนมัสการพระสัมพุทธเจ้า พระนามว่าสิทธัตถะ ผู้มีพระประสงค์ สำเร็จทุกอย่าง ไม่ทรงหวั่นไหว ไม่ทรงแพ้อะไร แล้วนิมนต์พระมหามุนี นั้นให้เสวยโภชนาหาร ในกาลนั้น พระมุนีผู้มีพระกรุณาในโลกได้ตรัสกะ เรา เรายังจิตให้เลื่อมใสในพระพุทธเจ้าแล้ว บันเทิงอยู่ในสวรรค์ตลอดกัลป ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายทานใดในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เรา ไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายภิกษา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธ ศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอันนสังสาวกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อันนสังสาวกเถราปทาน.

นิคคุณฑิปุปผิยเถราปทานที่ ๗ (๓๒๗)

ว่าด้วยผลแห่งกรรมดี

[๓๒๙] เมื่อใดเทวดาจะจุติจากหมู่เทวดาเพราะสิ้นอายุ เมื่อนั้น เทวดาทั้งหลายผู้พลอยยินดีก็เปล่งเสียง ๓ ประการว่า ท่านผู้เจริญ ท่านจากนี้จงไปสู่สุคติสู่ความเป็นสหายของมนุษย์ เป็นมนุษย์แล้ว จงได้ศรัทธาอันยอดเยี่ยมในพระสัทธรรม ศรัทธาของท่าน ตั้งมั่นลงแล้ว จะเกิดเป็นมูลเค้า เป็นที่พึ่งจงมั่นคงในพระสัทธรรมอันพระผู้มีพระภาคประกาศดีแล้ว ตลอดชีวิตจงทำกุศลด้วยกาย จงทำกุศลด้วยวาจา จงทำกุศลด้วยใจ ให้มาก จงทำความไม่เบียดเบียน จงทำความไม่มีอุปธิ จงทำบุญให้ยิ่งไปกว่านั้นด้วยการให้ทานให้มาก จงชักชวนผู้อื่นให้ตั้งมั่นในพรหมจรรย์ อันเป็นสัทธรรมอย่างประเสริฐ หมู่เทวดาย่อมอนุโมทนากะเทวดาผู้จะจุติด้วยความอนุเคราะห์นี้สั่งว่า จงมาบ่อยๆ นะเทวดา ดังท่านผู้รู้แจ้งอนุโมทนากะพระพุทธเจ้าฉะนั้น ในกาลนั้น เมื่อหมู่เทวดามาประชุมกัน ข้าพระองค์เกิดความสลดใจว่า เราจุติจากนี้แล้ว จักไปสู่กำเนิดอะไรหนอ พระสมณะผู้มีอินทรีย์อันอบรมแล้ว ท่านมีนามชื่อว่าสุมนะ เป็นสาวกของพระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ รู้ความสลดใจของข้าพระองค์ ประสงค์จะช่วยเหลือจึงมาสู่สำนักของข้าพระองค์ พร่ำสอนอรรถธรรมแล้ว ยังข้าพระองค์ให้สังเวชในกาลนั้น.

จบ ภาณวารที่ ๑๒.

ข้าพระองค์ฟังคำของท่านแล้ว ยังจิตให้เลื่อมใสในพระพุทธเจ้า อภิวาทท่านผู้เป็นนักปราชญ์แล้ว ทำกาลกิริยา ณ ที่นั้น ข้าพระองค์นั้น อันกุศลมูลตักเตือนแล้ว อุบัติในภพนั้นแล อยู่ในครรภ์มารดา ทรงอยู่ในมารดาอีกข้าพระองค์จุติจากกายนั้นแล้ว ได้อุบัติในไตรทศ (ดาวดึงส์) ในระหว่างนี้ ข้าพระองค์ไม่เห็นความโทมนัสในกาลนั้นเลย ข้าพระองค์เคลื่อนจากดาวดึงส์แล้ว ลงสู่ครรภ์มารดา ออกจากครรภ์มารดาแล้ว ไม่รู้ทุกข์อะไรๆ ข้าพระองค์มีอายุ ๗ ปี แก่กำเนิด ได้เข้าสู่อารามของพระผู้มีพระภาคพระนามว่า โคดมศากยบุตร ผู้คงที่ ได้เห็นภิกษุทั้งหลายผู้ทำ

ตามคำสอนของพระศาสดา ในปาพจน์อันพิสดาร ในศาสนาอันเกื้อกูล แก่ชนเป็นอันมากนั้น พระนครชื่อว่าสาวัตถี พระเจ้าโกศลเป็นใหญ่ในนครนั้น พระองค์เสด็จไปสู่โพธิพฤกษ์อันอุดมด้วยรถอันเทียมด้วยช้างพลาย ข้าพระองค์เห็นช้างพลายของพระเจ้าโกศลนั้นแล้ว ระลึกถึงบุพกรรม ประนมกรอัญชลีแล้วได้ไปสู่ที่ประชุม ข้าพระองค์มีอายุ ๗ ปีแต่กำเนิด ได้บวชเป็นบรรพชิต พระเถระชื่ออานนท์ เป็นพระสาวกอุปัฏฐานพระพุทธเจ้า ท่านมีคติ มีธิติ มีสติ เป็นพหูสูต มีความรุ่งเรืองมาก ยังจิตของพระราชาให้ทรงเลื่อมใสส่งกลับไป ข้าพระองค์ได้ฟังธรรมของท่านพระอานนท์แล้ว ระลึกถึงบุรพกรรมอยู่ในที่นั้นเอง ได้บรรลุอรหัต ข้าพระองค์ห่มจีวรเฉวียงบ่า ประนมกรอัญชลีบนเศียรเกล้า ถวายบังคมพระสัมพุทธเจ้าแล้ว ได้เปล่งวาจานี้ ข้าพระองค์ถือเอาดอกไม้ย่านทรายไปวางที่อาสนะทองของพระพุทธเจ้า พระนามว่าปทุมุตระ ผู้เป็นจอมสัตว์ผู้คงที่ ข้าแต่พระองค์ผู้จอมสัตว์ เชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ ด้วยกรรมนั้น ข้าพระองค์ละความชนะและความแพ้แล้ว บรรลุถึงฐานะอันไม่หวั่นไหว ในกัลปที่ ๒๕๐๐๐ (แต่กัลปนี้) ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์แปดหมื่นแปดร้อยล้านพระองค์ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ ข้าพระองค์ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาข้าพระองค์ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระนิคคุณฑิปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ นิคคุณฑิปุปผิยเถราปทาน.

สุมนาเวฬิยเถราปทานที่ ๘ (๓๒๘)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยพวงมาลัยดอกมะลิ

[๓๓๐] ชนทั้งปวงมาประชุมกันทำการบูชาใหญ่ แด่พระผู้มีพระภาคพระนามว่าเวสสภู ผู้เป็นเชษฐบุรุษของโลก ผู้คงที่ในกาลนั้น เราใส่ก้อนปูนขาวแล้ววางพวงมาลัยดอกมะลิไว้บูชาข้างหน้าแห่งอาสนะทอง ชนทั้งปวงมามุงดู

ดอกไม้อันอุดมด้วยคำริว่า ใครบูชาดอกไม้นี้แก่พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด
ผู้คงที่ เราได้เข้าถึงชั้นนิมมานรดี เพราะจิตอันเลื่อมใสนั้น ได้เสวย
กรรมของตน ที่ตนทำไว้ดีในกาลก่อน เราเข้าถึงกำเนิดใดๆ คือ
ความเป็นเทวดาหรือมนุษย์ ย่อมเป็นที่รักของปวงชน นี้เป็นผลแห่ง
การบูชาด้วยดอกไม้ เราไม่รู้จักทุคติด้วยกาย ด้วยวาจา หรือด้วยใจเลย
เราทำการบำรุงแก่ภิกษุทั้งหลายผู้สำรวมแล้ว ผู้มีตบะ ด้วยความประพฤติ
ชอบนั้น และด้วยการตั้งจิตมั่น เราเป็นผู้ที่ปวงชนบูชา นี้เป็นผลแห่ง
การไม่ด่า ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด
ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่
๑๑ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิจอมกษัตริย์ ทรงพระนามว่า
สหัสสาระ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้
คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสุมนาเวฬิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สุมนาเวฬิยเถราปทาน.

ปุปผฉัตติยเถราปทานที่ ๙ (๓๒๙)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยฉัตรดอกบัว

[๓๓๑] เมื่อพระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ เชษฐบุรุษของโลก ผู้คงที่ ทรง
ประกาศสัจจะ ยังสัตว์ทั้งหลายให้ดับอยู่ เรานำดอกบัวซึ่งเกิดในน้ำ เป็น
ที่รื่นรมย์ใจ มาเป็นทำเป็นฉัตรดอกไม้บูชาแด่พระพุทธเจ้า ก็พระศาสดา
พระนามว่าสิทธัตถะ ทรงรู้แจ้งโลก เป็นผู้สมควรรับเครื่องบูชา ประทับอยู่
ณ ท่ามกลางภิกษุสงฆ์ ได้ตรัสคาถานี้ว่า ผู้ใดยังจิตให้เลื่อมใส ได้กั้นฉัตร
ดอกไม้ให้เรา ด้วยความเลื่อมใสแห่งจิตนั้น ผู้นั้นจะไม่ไปสู่ทุคติเลย
พระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าสิทธัตถะ ผู้เป็นนายกของโลก ครั้นตรัสดังนี้

แล้ว ทรงส่งบริษัทไปแล้วเสด็จเหาะขึ้นนภากาศ เมื่อพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐกว่านระ เสด็จลุกขึ้น แม้ฉัตรขาวก็ตั้งขึ้น ฉัตรอันอุดมไปข้างหน้าแห่งพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยฉัตรใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการบูชาพระพุทธเจ้าด้วยฉัตรดอกไม้ ในกัลปที่ ๗๔ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ ๘ พระองค์ ทรงมีพระนามว่าชลสิขะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปุปผฉัตติยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปุปผฉัตติยเถราปทาน.

สปริวารฉัตตทายกเถราปทานที่ ๑๐ (๓๓๐)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายฉัตร

[๓๓๒] พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ ทรงรู้แจ้งโลก สมควรรับเครื่องบูชา ทรงยังฝนคือธรรมให้ตกอยู่ เหมือนน้ำฝนในอากาศ ข้าพระองค์ได้เห็นพระสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงแสดงอมฤตบทอยู่ ยังจิตของตนให้เลื่อมใสแล้วได้ไปสู่เรือนของตน ข้าพระองค์ถือเอาฉัตรที่ประดับแล้ว เข้าไปเฝ้าพระสัมพุทธเจ้าผู้อุดมกว่านระ ข้าพระองค์มีจิตโสมนัสยินดีโยนฉัตรขึ้นไปบนอากาศ บรรดาพระสาวกผู้สงเคราะห์ดี พระสาวกผู้อุดมฝึกตนแล้วเข้าไปเฝ้าพระสัมพุทธเจ้าแล้ว ตั้งฉัตรไว้เหนือพระเศียร พระพุทธเจ้าผู้อนุเคราะห์ กอปรด้วยพระกรุณา อัครนายกของโลก ประทับนั่งท่ามกลางภิกษุสงฆ์แล้ว ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดถวายฉัตรอันประดับแล้วเป็นที่รื่นรมย์ใจนี้ ด้วยความเลื่อมใสแห่งจิตนั้น ผู้นั้นจะไม่ไปสู่ทุคติเลย จักได้เสวยเทวรัชสมบัติในเทวดา ๗ ครั้ง และจะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราช ๓๒ ครั้ง ในแสนกัลป แต่กัลปนี้ พระศาสดามีพระนาม

ชื่อว่าโคดม ซึ่งมีสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก ผู้นั้นจักเป็นโอรสผู้รับมรดกในธรรมของพระศาสดาพระองค์นั้น อันธรรมนิรมิต จักรู้ทั่วถึงพระดำรัสที่พระพุทธเจ้าเปล่งเป็นอาสภิวาจา กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว จักเป็นผู้ไม่มีอาสวะนิพพาน ข้าพระองค์มีจิตเลื่อมใสโสมนัส ยังความยินดีให้เกิดโดยยิ่ง ข้าพระองค์ละกำเนิดมนุษย์แล้วได้ไปสู่กำเนิดทิพย์ วิมานของข้าพระองค์สวยงาม สูงเยี่ยม เป็นที่รื่นรมย์ใจ เมื่อข้าพระองค์ออกจากวิมาน เทวดาทั้งหลายย่อมกั้นฉัตรขาวให้ข้าพระองค์กลับได้สัญญาในกาลนั้น นี้เป็นผลแห่งบุรพกรรม ข้าพระองค์จุติจากเทวโลกแล้ว ได้มาสู่ความเป็นมนุษย์ ในกัลปที่ ๗๐๐ แต่กัลปนี้ ข้าพระองค์ได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๓๖ ครั้ง จุติจากกายนั้นแล้วได้ไปสู่ไตรทศบุรี ท่องเที่ยวไปโดยลำดับแล้ว ได้มาสู่ความเป็นมนุษย์อีก ชนทั้งหลายได้กั้นฉัตรขาวให้ข้าพระองค์ผู้ลงสู่ครรภ์มารดา ข้าพระองค์มีอายุ ๗ ปีแต่กำเนิด ออกบวชเป็นบรรพชิต พราหมณ์ มีนามว่าสุนันทะรู้จบมนต์ เขาได้ถือเอาฉัตรมีสีดังแก้วผลึกมาถวายแก่อัครสาวก พระสารีบุตรมหาวีระ ผู้มีวาจาน่าบูชา อนุโมทนา ข้าพระองค์ฟังอนุโมทนาของท่านแล้ว ระลึกถึงบุรพกรรมได้ จึงประนมกรอัญชลี ยังจิตของตนให้เลื่อมใส ระลึกถึงกรรมเก่าได้แล้วได้บรรลุอรหัต ลุกจากอาสนะนั้นแล้วประนมกรอัญชลีเหนือเศียร ถวายบังคมพระสัมพุทธเจ้าแล้ว เปล่งวาจานี้ว่า ในกัลปที่แสนแต่กัลปนี้ ข้าพระองค์ได้ถวายฉัตรอันวิจิตรประดับสวยงามแด่พระพุทธเจ้า ผู้ยอดเยี่ยมในโลก พระนามว่าปทุมุตระ ทรงรู้แจ้งโลก สมควรรับเครื่องบูชา พระสยัมภูอัครบุคคลทรงรับด้วยพระหัตถ์ทั้งสอง โอ พระพุทธเจ้า โอ พระธรรม โอหนอ ความถึงพร้อมแห่งศาสดา ด้วยการถวายฉัตรคันหนึ่ง ข้าพระองค์ไม่เข้าถึงทุคติเลย ข้าพระองค์เผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพทั้งปวงขึ้นได้แล้ว กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔

วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ ข้าพระองค์ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธ
ศาสนาข้าพระองค์ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสปริวารฉัตตทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สปริวารฉัตตทายกเถราปทาน.

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. อุมมาปุปผิยเถราปทาน ๒. ปุฬินปูชกเถราปทาน
๓. หาสชนกเถราปทาน ๔. ยัญญสามิกเถราปทาน
๕. นิมิตตสัญญกเถราปทาน ๖. อันนสังสาวกเถราปทาน
๗. นิคุณฑิปุปผิยเถราปทาน ๘. สุมนาเวฬิยเถราปทาน
๙. ปุปผฉัตติยเถราปทาน ๑๐. สปริวารฉัตตทายกเถราปทาน

มีคาถา ๑๐๗ คาถา.

จบ อุมมาปุปผิยวรรคที่ ๓๓

คันโธทกวรรคที่ ๓๔

คันธธูปิยเถราปทานที่ ๑ (๓๓๑)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายธูปหอม

[๓๓๓] เราได้ถวายธูปหอมอันหุ้มด้วยดอกมะลิ สมควรแก่พระพุทธเจ้า แด่พระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ เราได้เห็นพระพุทธเจ้า เช่นกับแท่งทองคำอันมีค่า อัครนายกของโลก รุ่งเรืองดังดอกอุบลเขียว เหมือนดวงไฟใหญ่ องอาจยิ่งดังเสือโคร่ง มีสกุลดังราชสีห์ เลิศกว่าสมณะทั้งหลาย ประทับนั่งแวดล้อมด้วยภิกษุสงฆ์ ยังจิตของตนให้เลื่อมใส ประนมกรอัญชลีถวายบังคมแทบพระบาทพระศาสดา แล้วบ่ายหน้ากลับไปทางทิศอุดร ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายธูปหอมใดในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการบูชาด้วยธูปหอม คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระคันธธูปิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ คันธธูปิยเถราปทาน.

อุทกปูชกเถราปทานที่ ๒ (๓๓๒)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายน้ำ

[๓๓๔] ข้าพระองค์ได้เห็นพระสัมพุทธเจ้า มีพระฉวีวรรณดังทองคำ เสด็จไปในอากาศ เหมือนดวงไฟลุกโพลง เหมือนดวงอาทิตย์ ข้าพระองค์จึงเอาฝ่ามือกอบน้ำโยนขึ้นไปบนอากาศ พระพุทธเจ้าผู้มหาวีระ ทรงประกอบด้วยพระกรุณาเป็นฤาษีทรงรับแล้ว พระศาสดาพระนามว่าปทุมุตระ ประทับยืนอยู่ในอากาศ ทรงทราบความดำริของข้าพระองค์ จึงได้ตรัสพระคาถา

นี้ว่า ด้วยการถวายน้ำนี้ และด้วยการยังปีติให้เกิดขึ้น ท่านจะไม่ต้อง
เข้าถึงทุคติเลย แม้ตลอดแสนกัลป ข้าแต่พระองค์ผู้จอมสัตว์ เชษฐบุรุษ
ของโลก ประเสริฐกว่านระ ด้วยกรรมนั้น ข้าพระองค์ละความชนะและแพ้
แล้วบรรลุถึงฐานะอันไม่หวั่นไหว ในกัลปที่ ๖๕๐๐ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิ
๓ พระองค์ มีพระนามว่าสหัสสราช มีสมุทรสาครสี่เป็นที่สุด เป็นใหญ่
กว่าชน คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
ข้าพระองค์ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาข้าพระองค์ได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอุทกปูชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อุทกปูชกเถราปทาน.

ปุนนาคปุปผิยเถราปทานที่ ๓ (๓๓๓)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกบุนนาค

[๓๓๕] เราเป็นพรานเข้าไป (หยั่งลง) ยังป่าใหญ่ เราได้พบต้นบุนนาคมีดอกบาน จึงระลึกถึงพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด ได้เลือกเก็บดอกบุนนาคนั้น เอาแต่ที่มีกลิ่นหอมสวยงามแล้ว ก่อสถูปบนเนินทราย บูชาแด่พระพุทธเจ้า ในกัลปที่ ៩๒ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา ในกัลปที่ ៩๑ แต่กัลปนี้ ได้มีพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์หนึ่งทรงพระนามว่า ตโมนุทะ ทรงสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปุนนาคปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปุนนาคปุปผิยเถราปทาน.

เอกทุสสทายกเถราปทานที่ ๔ (๓๓๔)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผ้าผืนเดียว

[๓๓๖] เราเป็นคนเกี่ยวหญ้าขายอยู่ในพระนครหงสาวดีเลี้ยงชีวิต และเลี้ยงภรรยาด้วยการเกี่ยวหญ้าขายนั้น พระชินเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ ทรงรู้จบธรรมทั้งปวง เป็นนายกของโลก เสด็จอุบัติขึ้นทำลายความมืดมนให้พินาศ ในกาลนั้น เรานั่งอยู่ในเรือนของตน คิดอย่างนี้ว่า พระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นในโลกแล้ว แต่ไทยธรรมของเราไม่มี เรามีแต่ผ้าสาฎกผืนเดียวไม่มีใครให้ (อะไร) แก่เรา การถูกต้องนรก เป็นทุกข์ เราจักปลูกฝังทักษิณาทาน ครั้นเราคิดอย่างนี้แล้ว จึงยังจิตของตนให้เลื่อมใส ได้ถือเอาผ้าผืนหนึ่ง ไปถวายแด่พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด ครั้นถวายผ้าผืนหนึ่งแล้วได้ประกาศก้องขึ้นว่า ข้าแต่พระมหามุนีวีรเจ้า ถ้าพระองค์เป็นพระพุทธเจ้า ขอได้ทรงโปรดช่วยข้าพระองค์ให้ข้ามได้เถิด พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ ทรงรู้แจ้งโลก สมควรรับเครื่องบูชา เมื่อทรงสรรเสริญทานของเรา ได้ทรงทำอนุโมทนาแก่เราว่า ด้วย (การถวาย) ผ้าผืนหนึ่งนี้ และด้วยการตั้งจิตมั่น ผู้นี้จะไม่ไปสู่ทุคติเลยตลอดแสนกัลป จักได้เป็นท้าวสักกะจอมเทพ ๓๖ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราช ๓๓ ครั้ง จักเป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพบูลย์โดยคณานับมิได้ ท่าน

เมื่อท่องเที่ยวอยู่ ในเทวโลกหรือในมนุษย์โลก จักเป็นผู้มีรูปงาม สมบูรณ์ด้วยคุณสมบัติ มีกายน่าใคร่ยิ่งนัก ผ้าอันหาประมาณมิได้ จักมีตามความปรารถนา พระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ ผู้เป็นนักปราชญ์ ครั้นตรัสดังนี้แล้ว เสด็จขึ้นสู่นภากาศ ดังพระยาหงส์ในอัมพร เราเข้าถึงกำเนิดใดๆ คือ ความเป็นเทวดาหรือมนุษย์ ความพร่องในโภคสมบัติไม่มีแก่เราเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายผ้าผืนเดียว ผ้าย่อมบังเกิดแก่เราสำหรับรองเท้าทุกๆ ย่าง เราประดิษฐานอยู่ภายใต้ผ้า ผ้าเป็นหลังคาอยู่เบื้องบนเรา วันนี้ ถ้าเราปรารถนาจะถือเอาจักรวาลพร้อมทั้งป่า พร้อมทั้งภูเขา ก็พึงปกปิดด้วยผ้าทั้งหลายได้ ด้วย (การถวาย) ผ้าผืนเดียว

นั้นนั่นแล เมื่อเราท่องเที่ยวไปในภพน้อยใหญ่ ย่อมเป็นผู้มีผิวพรรณดัง ทองคำ ท่องเที่ยวไปในภพน้อยใหญ่ ผลแห่งผ้าผืนเดียว ไม่ถึงความ สิ้นไปในที่ไหนๆ ชาตินี้เป็นที่สุดของเรา ผ้าย่อมให้ผลแก่เราแม้ใน ชาตินี้ ในกัลปที่แสนแต่กัลปนี้ เราได้ถวายผ้าใดในกาลนั้น ด้วยทาน นั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายผ้าผืนเดียว เราเผา กิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพทั้งปวงขึ้นได้แล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกขาด ดังช้างตัดเชือกแล้ว ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเรา ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระเอกทุสสทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ เอกทุสสทายกเถราปทาน.

ผุสสิตกัมมิยเถราปทานที่ ๕ (๓๓๕)

ว่าด้วยผลแห่งการตักน้ำในบึงถวาย

[๓๓๗] ในกาลนั้น พระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าวิปัสสี เชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ พร้อมด้วยพระขีณาสพทั้งหลาย ประทับนั่งอยู่ ณ สังฆาราม พระพุทธเจ้าพระนามว่าวิปัสสี ผู้เป็นนายกของโลก พระองค์เสด็จออก จากประตูอาราม พร้อมด้วยพระขีณาสพ ๘ แสน เรานุ่งหนังสัตว์ และ ทรง (ห่ม) ผ้าเปลือกไม้กรอง ตักเอาน้ำในบึงแล้ว เข้าไปเฝ้าพระ สัมพุทธเจ้า ยังจิตของตนให้เลื่อมใส เกิดโสมนัส ประนมกรอัญชลี ตักเอาน้ำในบึงไปปะพรมพระพุทธเจ้า ด้วยกรรมนั้น พระสัมพุทธเจ้า พระนามว่าปทุมุตระ ผู้อุดม ทรงสรรเสริญกรรมของเราแล้ว ได้เสด็จไป ตามพระประสงค์ เราได้บูชาพระชินเจ้าด้วยน้ำอันกำหนดว่า ๕๐๐๐ หยด เราได้เสวยเทวรัชสมบัติเพราะน้ำ ๒๕๐๐ หยด ได้เป็นพระเจ้าจักร พรรดิเพราะน้ำ ๒๕๐๐ หยด เราได้บรรลุอรหัตด้วยกรรมที่เหลือ เมื่อใด เราเป็นท้าวเทวราช เมื่อนั้น เราได้เป็นอธิบดีของมนุษย์ด้วย ชื่อนั้นแล

เป็นชื่อของเรา เรามีชื่อว่าผุสสิตะ เมื่อเราเป็นเทวดาหรือแม้เป็นมนุษย์ เมล็ดฝนย่อมตกโดยรอบ ข้างละวา เราถอนภพทั้งหลายขึ้นได้แล้ว เผากิเลสทั้งหลายเสียแล้ว เป็นผู้มีอาสวะทั้งปวงสิ้นแล้ว นี้เป็นผลแห่งหยาดน้ำฝน น้ำฝนของเรามีกลิ่นดังกลิ่นจันทน์ กลิ่นย่อมฟุ้งไปเหมือนอย่างนั้น กลิ่นหอมที่ซ่านออกจากสรีระของเรา ฟุ้งไป ๒๕๐ ชั่วธนู ชนทั้งหลายสูดกลิ่นหอมอบอวลอันประกอบด้วยบุญกรรมแล้ว ย่อมรู้ทันทีว่า พระเจ้าผุสสิตะเสด็จมา ณ ที่นี้ กิ่งไม้ ใบไม้ ท่อนไม้ และแม้หญ้า ทุกชนิด (ดังจะ) รู้ความดำริของเรา ย่อมสำเร็จเป็นกลิ่นหอมทันที ในกัลปที่แสน แต่กัลปนี้ เราได้บูชาไม้จันทน์ ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการบูชาด้วยหยาดน้ำ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระผุสสิตกัมมิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ผุสสิตกัมมิยเถราปทาน.

ปภังกรเถราปทานที่ ๖ (๓๓๖)

ว่าด้วยผลแห่งการชำระพระสถูป

[๓๓๘] พระเจดีย์ของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าปทุมุตระ เชษฐบุรุษของโลก ผู้คงที่ มีอยู่ในป่าชัฏ อันเกลื่อนกล่นด้วยเนื้อร้าย ใครๆ ไม่อาจจะไปเพื่อกราบไหว้พระเจดีย์ พระเจดีย์อันหญ้า ต้นไม้ และเถาวัลย์ปกคลุม หักพัง ในกาลนั้น เราเป็นคนทำการงานในป่า ด้วยการงานของบิดาและปู่ เราได้เห็นพระสถูปอันหักพัง หญ้าและเถาวัลย์ปกคลุม ในป่าใหญ่ ครั้นได้เห็นพระสถูปแห่งพระพุทธเจ้าแล้ว ตั้งจิตเคารพไว้ว่า พระสถูปนี้

แห่งพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด หักพังอยู่ในป่า พระสถูปไม่มีอะไร บังแดดฝน ไม่สมควรแก่คนที่รู้คุณและมิใช่คุณ เราได้แผ้วถางพระสถูป แห่งพระพุทธเจ้าแล้ว จึงจะประกอบการงานอื่น ครั้นเราแผ้วถางหญ้าต้นไม้ และเถาวัลย์ที่พระเจดีย์ไหว้นบครบ ๘ ครั้งแล้ว กลับไปยังที่อยู่ของตน ด้วยกรรมที่เราทำดีแล้วนั้น และด้วยการตั้งเจตนามั่น เราละกายมนุษย์ แล้ว ได้ไปสู่ชั้นดาวดึงส์ วิมานทองอันบุญกรรมทำไว้ในชั้นดาวดึงส์นั้น สวยงามเลื่อมประภัสสร สูง ๖๐ โยชน์ กว้าง ๓๐ โยชน์ เราได้เสวย รัชสมบัติในเทวโลก ๓๐๐ ครั้ง และได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๒๕ ครั้ง เมื่อเราท่องเที่ยวอยู่ในภพน้อยใหญ่ ย่อมได้โภคสมบัติมาก ความพร่อง ในโภคสมบัติไม่มีแก่เราเลย นี้เป็นผลแห่งการแผ้วทาง เมื่อเราไปในป่า ใหญ่ด้วยคานหามหรือด้วยคอช้าง เราไปสู่ทิศใดๆ ในทิศนั้นๆ ป่า ย่อมสำเร็จเป็นที่พึ่ง เราไม่เห็นตอหรือแม้หนามด้วยจักษุเลย เราประกอบ ด้วยบุญกรรม บุญกรรมย่อมนำปราศไปเอง โรคเรื้อน ฝี กลาก โรค ลมบ้าหมู คุดทะราด หิดเปื่อย และหิดด้าน ไม่มีแก่เรา นี้เป็นผลแห่ง การแผ้วถาง เพราะเราแผ้วถางที่พระสถูปพระพุทธเจ้า ความอัศจรรย์อย่าง อื่นยังมีอีก เราไม่รู้สึกว่า ต่อมฝีมีหยาดน้ำเหลืองเกิดในกายของเราเลย เพราะเราแผ้วถางที่พระสถูปพระพุทธเจ้า ความอัศจรรย์อย่างอื่นยังมีอีก เราได้ท่องเที่ยวอยู่ในภพ ๒ ภพ คือ ในความเป็นเทวดาหรือมนุษย์ เพราะเราแผ้วถางที่พระสถูปพระพุทธเจ้า ความอัศจรรย์อย่างอื่นยังมีอีก เราเป็นผู้มีผิวพรรณดังทองคำ เป็นผู้มีรัศมีในที่ทั้งปวง เพราะเราแผ้วถาง ที่พระสถูปพระพุทธเจ้า ความอัศจรรย์อย่างอื่นยังมีอีก สิ่งที่ไม่ชอบใจ ไม่มี สิ่งที่ชอบใจเข้ามาตั้งไว้ เพราะเราแผ้วถางที่พระสถูปพระพุทธเจ้า ความอัศจรรย์อย่างอื่นยังมีอีก จิตของเราเป็นธรรมชาติบริสุทธิ์ มีอารมณ์ เดียวตั้งมั่นด้วยดี เพราะเราแผ้วถางที่พระสถูปพระพุทธเจ้า ความอัศจรรย์ อย่างอื่นยังมีอีก เรานั่งบนอาสนะเดียว ได้บรรลุอรหัต ในกัลปที่แสน แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใด ในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จัก ทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการแผ้วถาง คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔

วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเรา
ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปภังกรเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปภังกรเถราปทาน.

ติณกุฏิทายกเถราปทานที่ ๗ (๓๓๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายกุฏีหญ้า

[๓๓๙] เราเป็นคนรับจ้างทำการงานของคนอื่น ขวนขวายในทางเกิดการงานของคนอื่น อาศัยอาหารของผู้อื่น อยู่ในนครพันธุมดี ในกาลนั้น เรานั่งอยู่ในที่ลับแล้ว คิดอย่างนี้ว่า พระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นแล้วในโลก แต่การก่อสร้างบุญกุศลของเราไม่มี บัดนี้ เป็นเวลาสมควรที่เราจะชำระคติ ถึงเวลาของเราแล้ว การถูกต้องนรกเป็นทุกข์แก่สัตว์ทั้งหลายผู้ไม่มีบุญเป็นแน่แท้ ครั้นเราคิดอย่างนี้แล้ว จึงเข้าไปหาเจ้าของงาน ขอหยุดการงานวันหนึ่ง แล้วเข้าป่าใหญ่ ในกาลนั้น เราขนเอาหญ้า ไม้และเถาวัลย์มาแล้ว ตั้งเสาไม้ขึ้นสามต้น ได้สร้างเป็นกุฏีหญ้า เราได้มอบถวายกุฏีนั้นเพื่อประโยชน์แก่สงฆ์ แล้วกลับมาหาเจ้าของ การงานในวันนั้นนั่นแล ด้วยกุศลกรรมที่เราทำแล้วนั้น เราได้ไปสู่ดาวดึงส์ วิมานอันบุญกรรมสร้างให้แก่เราอย่างดีในดาวดึงส์นั้น นิรมิตให้เพราะกุฏีหญ้า เครื่องประดับพันหนึ่ง ลูกคลีหนัง ๑๐๐ ลูก ธงสีเขียว พวงดอกไม้หนึ่งแสนพวง ปรากฏอยู่ในวิมานของเรา เราอุบัติ ณ กำเนิดใดๆ คือ ความเป็นเทวดาหรือมนุษย์ ในกำเนิดนั้นๆ ปราสาท (ดังจะ) รู้ความดำริของเรา ผุดขึ้นตั้งอยู่ ความกลัว ความครั่นคร้าม หรือขนลุกชูชัน ย่อมไม่มีแก่เรา เราไม่รู้สึกความสะดุ้งหวาดเสียวเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายกุฏีหญ้า ราชสีห์ เสือโคร่ง เสือเหลือง หมี หมาป่า และเสือดาว ทั้งปวง ย่อมละเว้นเรา นี้เป็นผลแห่งการถวายกุฏีหญ้า สัตว์เสือกคลาน ภูตผีปีศาจ งู กุมภัณฑ์ และผีเสื้อยักษ์ แม้เหล่านั้น ก็ย่อมละเว้นเรา นี้เป็นผลแห่งการ

ถวายกุฏีหญ้า เราระลึกไม่ได้ว่า ได้ฝันเห็นลามกเลย สติของเราตั้งมั่น นี้เป็นผลแห่งการถวายกุฏีหญ้า เราได้เสวยสมบัติเพราะการถวายกุฏีหญ้านั้นแล้ว ได้กระทำธรรมของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าโคดม ให้แจ้งชัดแล้ว ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใด ในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายกุฏีหญ้า คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระติณกุฏิทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ติณกุฏิทายกเถราปทาน.

อุตตเรยยทายกเถราปทานที่ ๘ (๓๓๘)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผ้า

[๓๔๐] ในกาลนั้น เราเป็นพราหมณ์ผู้เล่าเรียน ทรงจำมนต์ รู้จบไตรเพท อยู่ในนครหงสวดี เวลานั้น เราแวดล้อมด้วยพวกศิษย์ของตน เป็นคนมีสกุลศึกษาดี ออกไปจากนคร เพื่อต้องการจะรดน้ำ พระชินเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ ทรงรู้แจ้งโลก ทรงรู้จบมนต์ทั้งปวง เสด็จเข้ามายังพระนคร พร้อมกับพระขีณาสพหลายพัน เราเห็นพระองค์มีพระรูปงามยิ่งนัก ไม่หวั่นไหวเหมือนเขาทำ (หล่อ) ไว้ แวดล้อมด้วยพระอรหันต์ทั้งหลาย ครั้นแล้วได้ยังจิตให้เลื่อมใส เรามีจิตเลื่อมใสโสมนัส ประนมกรอัญชลีเหนือเศียรเกล้า นมัสการพระองค์มีวัตรอันงาม ได้ถวายผ้าห่ม เราประคองผ้าสาฎกด้วยมือทั้งสองแล้วยกขึ้น ผ้าสาฎกปกปิด (บังแดดฝน) ตลอดทั่วพุทธบริษัท เมื่อหมู่ภิกษุเป็นต้นเป็นอันมาก เที่ยวจาริกไปบิณฑบาต เวลานั้น ผ้าสาฎกได้กั้นเป็นหลังคา ยังเราให้เกิดโสมนัส เมื่อหมู่ภิกษุเป็นต้นจะออกจากเรือน พระศาสดาผู้สยัมภู เป็นบุคคลผู้เลิศ ประทับยืนอยู่ที่ถนนได้ทรงทำอนุโมทนาว่า ผู้ใดมีจิตเลื่อมใสโสมนัส ได้ถวายผ้า

สาฎกแก่เรา เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ผู้นั้นจักรื่นรมย์อยู่ในเทวโลกตลอด ๓ หมื่นกัลป จักเป็นจอมเทวดาเสวยเทวรัชสมบัติอยู่ในเทวโลก ๕๐ ครั้ง เมื่อเขาผู้พร้อมพรั่งด้วยบุญกรรมอยู่ในเทวโลก จักมีผ้าเป็นหลังคาบังแดดฝนตลอดร้อยโยชน์โดยรอบ และจักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราช ๓๖ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพบูลย์ โดยจะคณานับมิได้ เมื่อเขาผู้พรั่งพร้อมด้วยบุญกรรม ท่องเที่ยวอยู่ในภพ สิ่งที่เขาปรารถนาด้วยใจทุกอย่างจักบังเกิดขึ้นทันที คนผู้นี้จักได้ผ้าไหม ผ้าขนสัตว์ ผ้าเปลือกไม้ (ผ้าป่าน) ผ้าฝ้าย และผ้าทั้งหลายอันมีค่ามาก คนผู้นี้จักได้สิ่งที่ตนปรารถนาด้วยใจทุกอย่าง จักเสวยวิบากแห่งผ้าผืนเดียว ในกาลทุกเมื่อ ภายหลังเขาอันกุศลมูลตักเตือนแล้ว จักบวช จักกระทำธรรมของพระผู้มีพระภาคพระนามว่า โคดมให้แจ้งชัด โอ กุศลกรรม เราได้ทำแล้วแก่พระสัมพุทธเจ้าผู้แสวงหาคุณใหญ่ เราได้บรรลุอมฤตบทเพราะได้ถวายผ้าสาฎกผืนเดียวผ้าเป็นหลังคากันแดดฝนให้แก่เรา ผู้อยู่ในมณฑป ที่โคนไม้ หรือในเรือนว่าง โดยรอบข้างละวา เรานุ่งห่มปัจจัยคือจีวร อันไม่ได้ทำวิญญัติ และได้ข้าวและน้ำ นี้เป็นผลแห่งการถวายผ้าห่ม ในกัลปที่แสนแต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใด ในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายผ้า คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอุตตเรยยทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อุตตเรยยทายกเถราปทาน.

ธรรมสวนิยเถราปทานที่ ๙ (๓๓๙)

ว่าด้วยผลแห่งการฟังธรรม

[๓๔๑] พระชินเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ ทรงรู้จบธรรมทั้งปวง ทรงประกาศสัจจะ ๔ ยังชนเป็นอันมากให้ข้ามพ้น (ทุกข์) สมัยนั้น เราเป็นชฎิลผู้มีตบะอันสูงเด่น สลัดผ้าเปลือกไม้กรอง (ผ้าคากรอง) เหาะไปในอัมพรในบัดนั้น

แต่เราไม่อาจจะไปในเบื้องบนแห่งพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุดได้ เวลานั้น เราเป็นเหมือนนกกระทบภูเขาหินไปไม่ได้ ความเป็นไปที่ผิดแปลกเช่นนี้ไม่เคยมีแก่เราเลย เราเหาะไปในอัมพร เหมือนดังหลับตาไปในน้ำ ก็มนุษย์ซึ่งเป็นผู้ประเสริฐจักมีอยู่ภายใต้นี้กระมังหนอ ถ้าเช่นนั้นเราจักค้นหาเขาบางทีจะพึงได้ประโยชน์บ้างเมื่อเราลงจากอากาศ ได้ฟังเสียงของพระศาสดาซึ่งกำลังตรัสอนิจจตาอยู่ เราจึงเรียนอนิจจาตานั้นในขณะนั้น ครั้นเรียนอนิจจสัญญาแล้ว ได้กลับไปสู่อาศรมของเรา เราอยู่ตลอดกำหนดอายุแล้วทำกาลกิริยา ณ ที่นั้น เมื่อภพที่สุดยังเป็นไปอยู่ เราระลึกถึงการฟังธรรมนั้นได้ ด้วยกุศลกรรมที่เราทำแล้วนั้น เราได้ไปสู่ดาวดึงส์ เรารื่นรมย์อยู่ในเทวโลกตลอด ๓ หมื่นกัลป ได้เสวยรัชสมบัติในเทวโลก ๕๑ ครั้ง ได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๗๑ ครั้ง และได้เป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพบูลย์โดยจะคณนานับมิได้ พระสมณะผู้มีอินทรีย์อันอบรมแล้ว นั่งบนเรือนของบิดา แสดงด้วยคาถา เปล่งวาจาถึงเรื่องไม่เที่ยง เราระลึกถึงสัญญานั้นได้ ท่องเที่ยวอยู่ในภพน้อยใหญ่ แทงตลอดซึ่งที่สุดคือ นิพพาน อันเป็นบทไม่เคลื่อน ยังไม่ได้ สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงหนอ มีความเกิดขึ้นและเสื่อมไปเป็นธรรมดา เกิดขึ้นแล้วย่อมดับไป ความที่สังขารเหล่านั้นสงบระงับเป็นสุข เราระลึกถึงบุรพกรรมได้ พร้อมกับได้ฟังคาถา เรานั่งอยู่บนอาสนะเดียวนั่นเอง ได้บรรลุอรหัต เรามีอายุ ๗ ปี แต่กำเนิด ได้บรรลุอรหัต พระพุทธเจ้าผู้มีจักษุทรงรู้คุณแล้ว ให้เราอุปสมบท กิจอะไรที่เราพึงทำในวันนี้ ในศาสนาของพระศากยบุตร เรายังเป็นเด็กอยู่เทียวได้ทำกิจที่พึงทำนั้นสำเร็จแล้ว ในกัลปที่แสนแต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลเพราะการฟังธรรม คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระธรรมสวนิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ธรรมสวนิยเถราปทาน.

อุกขิตตปทุมิยเถราปทานที่ ๑๐ (๓๔๐)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายดอกปทุมดอกเดียว

[๓๔๒] ในกาลนั้น เราเป็นช่างดอกไม้อยู่ในพระนครหงสวดี เราลงสู่สระปทุม เลือกเก็บดอกบัวอยู่ พระชินเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ ทรงรู้จบธรรมทั้งปวง เป็นอุดมบุรุษ ทรงแสวงหาความเจริญแก่เรา จึงเสด็จมาพร้อมด้วยพระขีณาสพตั้งแสน ผู้มีจิตสงบระงับ ผู้คงที่ บริสุทธิ์ได้อภิญญา ๖ เพ่งฌาณ เราได้เห็นพระสยัมภูผู้ประเสริฐกว่าเทวดา เป็นนายกของโลก จึงเด็ดดอกบัวที่ก้านแล้วโยนขึ้นไป [บูชา] ในอากาศในขณะนั้น [ด้วยเปล่งวาจาว่า] ข้าแต่พระธีรเจ้า ถ้าพระองค์เป็นพระพุทธเจ้าเชษฐบุรุษของโลกประเสริฐกว่านระ ขอดอกบัวจงไปตั้งอยู่เหนือพระเศียรของพระพุทธเจ้าเองเถิด พระมหาวีรเจ้าเชษฐบุรุษของโลก ผู้ประเสริฐกว่านระ ทรงอธิฐานแล้ว ดอกบัวเหล่านั้นได้ตั้งอยู่เหนือพระเศียรด้วยพระพุทธานุภาพ ด้วยกุศลกรรมที่เราทำมาแล้วนั้น และด้วยการตั้งจิตมั่น เราละกายมนุษย์แล้วได้ไปสู่ชั้นดาวดึงส์ ในชั้นดาวดึงส์นั้น วิมานของเราบุญกรรมสร้างให้อย่างสวยงาม เรียกชื่อว่า สัตตปัตตะ สูง ๖๐ โยชน์ กว้าง ๓๐ โยชน์ เราได้เป็นจอมเทวดาเสวยรัชสมบัติ ในเทวโลกพันครั้ง ได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๗๕ ครั้ง และเป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพบูลย์ โดยคณนานับมิได้ เราเสวยกรรมของตนที่ตนทำไว้ดีแล้วในปางก่อน ด้วยดอกปทุมดอกเดียวนั้นแล เราได้เสวยสมบัติแล้ว ได้กระทำธรรมของพระผู้มีพระภาคพระนามว่า โคดมให้แจ้งชัดแล้ว เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้นได้หมดแล้ว เราตัดกิเลสเครื่องผูกขาดเหมือนช้าง ตัดเชือกได้แล้ว ไม่มีอาสวะอยู่ ในกัลปที่แสนแต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งดอกปทุมดอก

เดียว คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖

เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอุกขิตตปทุมิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อุกขิตตปทุมิยเถราปทาน.

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. คันธธูปิยเถราปทาน ๒. อุทกปูชกเถราปทาน

๓. ปุนนาคปุปผิยเถราปทาน ๔. เอกทุสสทายกเถราปทาน

๕. ผุสสิตกัมมิยเถราปทาน ๖. ปภังกรเถราปทาน

๗. ติณกุฏิทายกเถราปทาน ๘. อุตตเรยยทายกเถราปทาน

๙. ธรรมสวนิยเถราปทาน ๑๐. อุกขิตตปทุมิยเถราปทาน

ท่านรวบรวมคาถาทั้งหมดได้ ๑๔๔ คาถา.

จบ คันโธทกวรรคที่ ๓๔

เอกปทุมวรรคที่ ๓๕

เอกปทุมิยเถราปทานที่ ๑ (๓๔๑)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกบัว

[๓๔๓] พระชินเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ ทรงรู้จบธรรมทั้งปวง ทรงทำให้แจ้งซึ่งภพน้อยใหญ่ ทรงยังประชุมชนเป็นอันมากให้ข้าม (ทุกข์) ได้ ในกาลนั้นเราเป็นพระยาหงส์ ผู้ประเสริฐกว่านกทั้งหลาย เราโผลงยังสระน้ำแล้วเล่นน้ำอยู่อย่างสำราญใจ ในขณะนั้น พระชินเจ้าพระนามว่าปทุมุตระทรงรู้แจ้งโลก ผู้สมควรรับเครื่องบูชา เสด็จ (เหาะ) มาเหนือสระน้ำเราได้เห็นพระสยัมภูผู้ประเสริฐกว่าเทวดา เป็นนายกของโลก จึงหักดอกบัวหลวงอันเป็นที่รื่นรมย์ใจที่ก้านแล้ว เอาจะงอยปากคาบโยนขึ้นไปในอากาศ ได้บูชาพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุดด้วยใจอันเลื่อมใสยิ่งนัก พระศาสดาพระนามว่าปทุมุตระ ทรงรู้แจ้งโลก ผู้สมควรรับเครื่องบูชา ประทับอยู่ในอากาศ ได้ทรงทำอนุโมทนาว่า ด้วยดอกปทุมดอกเดียวนี้ และด้วยการตั้งจิตมั่น ท่านจะไม่ต้องไปสู่วินิบาตตลอดแสนกัลป พระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระผู้อุดม ครั้นตรัสอย่างนี้ ทรงสรรเสริญกรรมของเราแล้ว ได้เสด็จไปตามพระประสงค์ ในกัลปที่แสนแต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระเอกปทุมิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ เอกปทุมิยเถราปทาน

ตีณุปลมาลิยเถราปทานที่ ๒ (๓๔๒)

ว่าด้วยผลแห่งการโปรยดอกอุบล ๓ ดอก

[๓๔๔] ในกาลนั้น เราเป็นวานรอยู่ใกล้ฝั่งแม่น้ำจันทภาคา เราได้เห็นพระพุทธเจ้า ผู้ปราศจากกิเลสธุลี ประทับนั่งอยู่ ณ ระหว่างภูเขา ทรงยังทิศทั้งปวงให้สว่างไสว ดังพระยารังมีดอกบาน ประกอบด้วยพระลักษณะและพยัญชนะ ครั้นได้เห็นแล้วมีความปลื้มใจ มีจิตเบิกบานโสมนัส มีใจร่าเริงด้วยปีติ ได้โปรยดอกอุบล ๓ ดอกเหนือพระเศียร ครั้นบูชาดอกไม้แก่พระพุทธเจ้า พระนามว่าวิปัสสี ผู้แสวงหาคุณใหญ่ เคารพนบนอบแล้ว บ่ายหน้ากลับไปทางทิศอุดร เมื่อเรากำลังเดินกลับด้วยใจอันผ่องใส ตกลงในระหว่างภูเขาหิน ถึงความสิ้นชีวิต ด้วยกุศลกรรมที่เราทำแล้วนั้น และด้วยการตั้งจิตมั่น เราละกายมนุษย์แล้ว ได้ไปสู่ชั้นดาวดึงส์ เราได้เสวยรัชสมบัติในเทวโลก ๓๐๐ ครั้ง และได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๕๐๐ ครั้ง ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้

ทราบว่า ท่านพระตีณุปลมาลิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ตีณุปลมาลิยเถราปทาน.

ธชทายกเถราปทานที่ ๓ (๓๔๓)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายธง

[๓๔๕] เราเห็นความสิ้นไปแห่งอุปธิทั้ง ๓ จึงให้ยกธงขึ้นบูชาพระศาสดาพระนามว่าติสสะ เชษฐบุรุษของโลก ผู้ประเสริฐกว่านระ ด้วยกุศลกรรมที่เราทำแล้วนั้น และด้วยการตั้งจิตมั่น เราละกายมนุษย์แล้ว ได้ไปสู่ชั้นดาวดึงส์ ได้เสวยรัชสมบัติในเทวโลก ๓๐๐ ครั้ง ได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๕๐๐

ครั้ง และได้เป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพบูลย์ โดยคณนานับมิได้ เรา
ได้เสวยกรรมของตนที่ตนทำไว้ดีแล้วในกาลก่อน ในกัลปที่ ๙๒ แต่กัลปนี้
เราได้ทำกรรมในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผล
แห่งการถวายธง วันนี้ถ้าเราปรารถนาก็พึงเอาผ้าโขมะปกปิดแผ่นดินพร้อม
ทั้งป่าและภูเขาได้ นี้เป็นผลเพราะกรรมที่เราทำในกาลนั้น คุณวิเศษเหล่านี้
คือปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระธชทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ธชทายกเถราปทาน.

ตีณิกิงกณิปูชกเถราปทานที่ ๔ (๓๔๔)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกหงอนไก่ ๓ ดอก

[๓๔๖] มีภูเขาชื่อภูตคณะ อยู่ในที่ไม่ไกลภูเขาหิมวันต์ ที่ภูเขานั้น เราได้เห็นผ้า
บังสุกุลแขวนห้อยอยู่บนยอดไม้ ขณะนั้นเราได้เลือกเก็บเอาดอกหงอนไก่
๓ ดอก มาบูชาผ้าบังสุกุลด้วยจิตโสมนัสยินดี ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้
เราได้ทำกรรมใด ในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็น
ผลแห่งดอกไม้ ๓ ดอก คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระตีณิกิงกณิปูชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ตีณิกิงกณิปูชกเถราปทาน.

นฬาคาริกเถราปทานที่ ๕ (๓๔๕)

ว่าด้วยผลแห่งถวายที่จงกรม

[๓๔๗] มีภูเขาชื่อหาริกะ อยู่ในที่ไม่ไกลภูเขาหิมวันต์ พระภิกษุมีนามชื่อสยัมภู อยู่ที่โคนไม้ ในกาลนั้น เราได้ทำเรือนไม้อ้อ (ไม้รวก) มุงบังด้วยหญ้าแฝ้วถางที่จงกรมแล้ว ได้ถวายแก่พระสยัมภู ในกัลปที่ ๑๔ เรารื่นรมย์อยู่ในเทวโลก ได้เสวยรัชสมบัติในเทวโลก ๗๔ ครั้ง ได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๗๗ ครั้ง และได้เป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพบูลย์โดยคนานับมิได้ ภพของเราสูงเยี่ยม เหมือนไม้เท้าพระอินทร์ วิมานของเรามีเสาพันต้น ไม่มีชื่อ มีสีเลื่อมประภัสสร (ไม่มีวิมานอื่นเหมือน) เราเสวยสมบัติทั้งสองแล้ว อันกุศลมูลตักเตือนจึงออกบวชในศาสนาของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าโคดม เราเป็นผู้ทำความเพียร มีตนส่งไปแล้ว สงบระงับ ไม่มีอุปธิ ตัดกิเลสเครื่องผูก เหมือนช้างตัดเชือกแล้ว ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระนฬาคาริกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ นฬาคาริกเถราปทาน

จัมปกปุปผิยเถราปทานที่ ๖ (๓๔๖)

ว่าด้วยผลแห่งพุทธบูชา

[๓๔๘] มีภูเขาชื่อฉาปละ อยู่ในที่ไม่ไกลภูเขาหิมวันต์ พระพุทธเจ้าพระนามว่าสุทัสสนะ ประทับอยู่ในระหว่างภูเขา เราถือดอกจำปาเหาะไปทางอากาศ ได้เห็นพระพุทธเจ้าผู้ปราศจากกิเลสธุลี ผู้ข้ามพ้นโอฆะ ไม่มีอาสวะ ขณะนั้นเราวางดอกจำปา ๗ ดอกไว้บนศีรษะ บูชาแด่พระพุทธเจ้าผู้สยัมภู ผู้ทรงแสวงหาประโยชน์อันใหญ่หลวง ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้

เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระจัมปกปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ จัมปกปุปผิยเถราปทาน.

ปทุมปูชกเถราปทานที่ ๗ (๓๔๗)

ว่าด้วยผลแห่งพุทธบูชา

[๓๔๙] มีภูเขาชื่อโรมสะ อยู่ในที่ไม่ไกลภูเขาหิมวันต์ ก็เวลานั้น พระพุทธเจ้า
พระนามว่าโสภิตะ ประทับอยู่ ณ ที่แจ้ง เราออกจากที่อยู่มากั้นดอกบัว
หลวง (บังแดด) ถวาย ครั้นกั้นอยู่วันหนึ่งแล้ว จึงกลับมาสู่ที่อยู่อีก
ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการ
บูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้
คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปทุมปูชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปทุมปูชกเถราปทาน.

จบภาณวารที่ ๑๓

ติณมุฏฐิทายกเถราปทานที่ ๘ (๓๔๘)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายหญ้ากำมือเดียว

[๓๕๐] มีภูเขาชื่อลัมพกะ อยู่ในที่ไม่ไกลภูเขาหิมวันต์ พระสัมพุทธเจ้าพระนามว่า
อุปติสสะ เสด็จจงกรมอยู่ในที่แจ้ง ในกาลก่อนเราเป็นพรานเนื้ออยู่
(เที่ยวไป) ในป่าใหญ่ ได้พบพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น ผู้ประเสริฐกว่า
เทวดา เป็นสยัมภูผู้ไม่แพ้อะไรๆ ขณะนั้น เรามีจิตเลื่อมใสยิ่งนัก ได้

ถวายหญ้ากำมือหนึ่งสำหรับประทับนั่ง แด่พระพุทธเจ้าผู้แสวงหาคุณอัน ใหญ่หลวงพระองค์นั้น ครั้นถวายแก่พระองค์ผู้ประเสริฐกว่าเทวดาแล้ว ยังจิตให้เลื่อมใสอย่างยิ่ง ถวายบังคมพระสัมพุทธเจ้า แล้วบ่ายหน้ากลับไป ทางทิศอุดร พอเราไปได้ไม่นานสีหะได้เบียดเบียนเรา เราถูกสีหะทำให้ ล้มลงแล้ว ทำกาลกิริยา ณ ที่นั้น (เพราะ) กรรมที่เราทำแล้วในสำนัก พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ ไม่มีอาสวะ เราได้ไปสู่เทวโลก เหมือนกำลังลูกศร พ้นจากแล่ง ในเทวโลกนั้น มีปราสาทงามอันบุญกรรมนิรมิต (ใน ปราสาทนั้น) มีเครื่องประดับพันหนึ่ง ลูกคลีหนัง ๗ ลูก ธงสีเขียว รัศมีของปราสาทนั้นพุ่งออกขึ้นไปสูงเหมือนพระจันทร์ เราเกลื่อนกล่น ด้วยนางเทพกัญญา เบิกบานด้วยวัตถุกามและกิเลสกาม เราอันกุศลมูล มูลตักเตือนแล้ว จุติจากเทวโลกมาสู่ความเป็นมนุษย์แล้ว ได้บรรลุความ สิ้นอาสวะ ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายที่นั่ง ด้วยทานนั้น เรา ไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งหญ้ากำมือเดียว คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระ พุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระติณมุฏฐิทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ติณมุฏฐิทายกเถราปทาน.

ตินทุกผลทายกเถราปทานที่ ๙ (๓๔๙)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผลมะพลับ

[๓๕๑] เราได้เห็นพระพุทธเจ้าผู้โชติช่วงดังดอกกรรณิการ์ ปราศจากกิเลสธุลี ข้ามโอฆะได้แล้ว ไม่มีอาสวะ ประทับนั่งในระหว่างภูเขา เราเห็นต้น มะพลับกำลังมีผล จึงหักเอามาพร้อมทั้งก้าน มีจิตเลื่อมใสโสมนัส ได้ ถวายแด่พระพุทธเจ้าพระนามว่าเวสสภู ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้ ถวายผลไม้ใดในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่ง การถวายผลไม้ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และ

อภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระตินทุกผลทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล

จบ ตินทุกผลทายกเถราปทาน.

เอกัญชลิยเถราปทานที่ ๑๐ (๓๕๐)

ว่าด้วยผลแห่งอัญชลีกร

[๓๕๒] ในกาลนั้น พระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าเรวตะ ประทับอยู่ใกล้ฝั่งแม่น้ำ

เราได้เห็นพระพุทธเจ้าผู้ปราศจากกิเลสธุลี มีรัศมีรุ่งเรืองดังพระจันทร์มี

พระพักตร์เบิกบานดังปากเบ้า มีรัศมีสุกสะกาวเช่นกับถ่านเพลิงไม้ตะเคียน

รุ่งโรจน์เหมือนดาวประกายพฤกษ์ เราได้ประนมกรอัญชลี ในกัลปที่ ๙๔

แต่กัลปนี้ เราได้ประนมกรอัญชลีใด ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย

นี้เป็นผลแห่งการประนมกรอัญชลี คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔

วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำแจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้

ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระเอกัญชลิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ เอกัญชลิยเถราปทาน.

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. เอกปทุมิยเถราปทาน ๒. ตีณุปลมาลิยเถราปทาน

๓. ธชทายกเถราปทาน ๔. ตีณิกิงกณิปูชกเถราปทาน

๕. นฬาคาริกเถราปทาน ๖. จัมปกปุปผิยเถราปทาน

๗. ปทุมปูชกเถราปทาน ๘. ติณมุฏฐิทายกเถราปทาน

๙. ตินทุกผลทายกเถราปทาน ๑๐. เอกัญชลิยเถราปทาน

บัณฑิตทั้งหลายคำนวณคาถาได้ ๖๖ คาถา.

จบ เอกปทุมวรรคที่ ๓๕.

สัททสัญญิกวรรคที่ ๓๖

สัททสัญญิกเถราปทานที่ ๑ (๓๕๑)

ว่าด้วยผลแห่งความเลื่อมใส

[๓๕๓] ครั้งก่อน เราเป็นพรานเนื้อ (เที่ยว) อยู่ในป่าใหญ่ ได้พบพระสัมพุทธเจ้า อันแวดล้อมด้วยสงฆ์สองฝ่ายในป่านั้น ซึ่งกำลังทรงประกาศสัจจะ ๔ ทรงรื้อถอน (ช่วยเหลือ) มหาชน เราได้ฟังพระวาจาอันไพเราะเปรียบด้วยเสียงนกการะเวกของมหามุนีพระนามว่าสิขี มีพระสำเนียงดังพรหม เป็นเผ่าพันธุ์ของโลก เรายังจิตให้เลื่อมใสในพระสำเนียงแล้ว ได้บรรลุความสิ้นอาสวะ ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งความเลื่อมใส คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสัททสัญญิกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สัททสัญญิกเถราปทาน.

ยวกลาปิยเถราปทานที่ ๒ (๓๕๒)

ว่าด้วยผลแห่งการลาดหญ้า

[๓๕๔] ในกาลนั้น เราเป็นคนเกี่ยวหญ้าอยู่ในนครอรุณวดี ได้เห็นพระสัมพุทธเจ้าที่หนทาง จึงลาดกำหญ้าถวาย (ให้ประทับ) พระพุทธเจ้าพระนามว่าสิขี ผู้ทรงอนุเคราะห์ ทรงมีพระกรุณา เป็นอัครนายกของโลก ทรงทราบความดำริของเรา จึงประทับนั่งบนลาดหญ้า เราเห็นพระองค์ผู้ปราศจากมลทิน ผู้เพ่งพินิจมาก เป็นผู้แนะนำดี เกิดความปราโมทย์แล้ว ทำกาลกิริยา ณ ที่นั้น ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลเพราะลาดหญ้า คุณวิเศษ

เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้ง
ชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระยวกลาปิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ยวกลาปิยเถราปทาน.

กิงสุกปูชกเถราปทานที่ ๓ (๓๕๓)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกทองกวาว

[๓๕๕] เราได้เห็นต้นทองกวาวกำลังดอกบาน จึงประนมกรอัญชลีระลึกถึงพระพุทธเจ้าพระนามว่าสิทธัตถะ จึงบูชาในอากาศ ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระกิงสุกปูชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ กิงสุกปูชกเถราปทาน.

สโกฏกโกรัณฑทายกเถราปทานที่ ๔ (๓๕๔)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาจักรที่รอยพระบาท

[๓๕๖] เราได้พบรอยพระบาทที่พระพุทธเจ้า พระนามว่าสิขีผู้เป็นเผ่าพันธ์ของโลก ทรงเหยียบไว้ จึงห่มหนังเสือเฉวียงบ่าข้างหนึ่ง ได้ไหว้รอยพระพุทธบาทอันประเสริฐแล้ว เห็นต้นหงอนไก่อันขึ้นอยู่บนดินมีดอกบาน จึงถือเอามาพร้อมทั้งก้าน ได้บูชาลายจักรที่รอยพระบาท ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘

และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสโกฏกโกรัณฑทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สโกฏกโกรัณฑทายกเถราปทาน.

ทัณฑทายกเถราปทานที่ ๕ (๓๕๕)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายไม้ขอ

[๓๕๗] ในกาลนั้น เราเข้าไปสู่ป่าใหญ่ ตัดไม้ไผ่ ได้ถือเอาไม้ขอสำหรับห้อยสิ่งของมาถวายแก่สงฆ์ เรากราบไหว้ภิกษุทั้งหลายผู้มีวัตรงาม ด้วยความเลื่อมใสแห่งจิตนั้น และครั้นถวายไม้ขอสำหรับห้อยแล้ว บ่ายหน้ากลับไปทางทิศอุดร ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายไม้ขอใดในกาลนั้นนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายไม้ขอ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระทัณฑทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ทัณฑทายกเถราปทาน.

อัมพยาคุทายกเถราปทานที่ ๖ (๓๕๖)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายมะม่วงและยาคู

[๓๕๘] พระปัจเจกสัมพุทธเจ้านามว่าสตรังสี ผู้ไม่แพ้อะไรๆ ออกจากสมาธิแล้วเข้ามาหาเราเพื่อภิกษา เราเห็นพระปัจเจกพุทธเจ้าแล้ว มีใจเลื่อมใสยิ่งนัก ได้ให้คนเอามะม่วงและข้าวยาคูไปถวายแด่ท่านผู้ผ่องใสไม่มีที่สุด ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายมะม่วงและยาคู คุณวิเศษเหล่านี้ คือ

ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอัมพยาคุทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อัมพยาคุทายกเถราปทาน.

ปุฏกปูชกเถราปทานที่ ๗ (๓๕๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายกระเทียม

[๓๕๙] พระพุทธเจ้าพระนามว่าวิปัสสี ผู้เป็นนายกของโลก เสด็จออกจากที่พักกลางวันแล้ว พระองค์เสด็จเที่ยวภิกษาเข้ามาถึงสำนักเรา ลำดับนั้น เรามีปีติโสมนัส ถวายกระเทียมห่อหนึ่งแด่พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด ผู้คงที่ แล้วบันเทิงอยู่ในสวรรค์ตลอดกัลป ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายห่อกระเทียมใด ด้วยทานนั้น เราไม่รู้ทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายกระเทียมห่อหนึ่ง คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปุฏกปูชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปุฏกปูชกเถราปทาน

วัจฉทายกเถราปทานที่ ๘ (๓๕๘)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายลูกวัว

[๓๖๐] เรามีใจเลื่อมใส ได้ถวายลูกวัวตัวหนึ่งด้วยมือของตนเอง แด่พระผู้มีพระภาคพระนามว่าวิปัสสี เชษฐบุรุษของโลก ผู้คงที่ เราถึงพร้อม (ด้วย) ยานช้าง ยานม้า และยานทิพย์ เพราะการถวายลูกวัวนั้น เราได้บรรลุถึงความสิ้นอาสวะ ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายลูกวัวใดในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายลูกวัว คุณวิเศษ

เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัด แล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระวัจฉทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ วัจฉทายกเถราปทาน.

สรณาคมนิยเถราปทานที่ ๙ (๓๕๙)

ว่าด้วยผลแห่งการถึงสรณะ

[๓๖๑] ในกาลนั้น พระภิกษุและเราผู้เป็นอาชีวกขึ้นเรือไปด้วยกัน เมื่อเรือกำลังจะแตก พระภิกษุได้ให้สรณะแก่เรา ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ พระภิกษุได้ให้สรณะแก่เรา ด้วยสรณะนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นเพราะการถึงสรณะ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสรณาคมนิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สรณาคมนิยเถราปทาน.

ปิณฑปาติกเถราปทานที่ ๑๐ (๓๖๐)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายบิณฑบาต

[๓๖๒] ในกาลนั้น พระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าติสสะ ประทับอยู่ในป่าใหญ่ เราจากดุสิตพิภพมาในมนุษย์โลกนี้ ได้ถวายบิณฑบาต ได้ถวายบังคมพระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าติสสะ ผู้มียศใหญ่ ยังจิตของตนให้เลื่อมใสแล้วกลับไปยังภพดุสิต ในกัลปที่ ๙๒ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายทานใดในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายบิณฑบาต คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปิณฑปาติกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปิณฑปาติกเถราปทาน.

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. สัททสัญญิกเถราปทาน ๒. ยวกลาปิยเถราปทาน

๓. กิงสุกปูชกเถราปทาน ๔. สโกฏกโกรัณฑทายกเถราปทาน

๕. ทัณฑทายกเถราปทาน ๖. อัมพยาคุทายกเถราปทาน

๗. ปูฏกปูชกเถราปทาน ๘. วัจฉทายกเถราปทาน

๙. สรณาคมนิยเถราปทาน ๑๐. ปิณฑปาติกเถราปทาน

และมีคาถา ๔๐ คาถา.

จบ สัททสัญญิกวรรคที่ ๓๖

มันทารวปุปผิยวรรคที่ ๓๗

มันทารวิยเถราปทานที่ ๑ (๓๖๑)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกมนทารพ

[๓๖๓] เรา (แปลงเพศ) เป็นมาณพ ชื่อมงคล จากภพดุสิตมาในมนุษย์โลกนี้ ถือเอาดอกมนทารพมากั้นแดดลมไว้เหนือพระเศียรแห่งพระพุทธเจ้า พระนามว่าวิปัสสี ผู้แสวงหาคุณใหญ่ ประทับนั่งสมาธิอยู่ เรากั้นอยู่ตลอด ๗ วันแล้ว กลับมาสู่เทวโลก ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลยนี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระมันทารวิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ มันทารวิยเถราปทาน.

กักการุปุปผิยเถราปทานที่ ๒ (๓๖๒)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกฟักทิพย์

[๓๖๔] เราจากเทวโลกชั้นยามามาในมนุษยโลกนี้ เพื่อมาเฝ้าพระพุทธเจ้าพระนามว่าโคดม ผู้เป็นพระโอรสของพระเจ้าสิริสุทโธทนะ ได้ถือเอาดอกฟักทิพย์มาบูชาแด่พระพุทธเจ้า ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระกักการุปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ กักการุปุปผิยเถราปทาน.

ภิสมุฬาลทายกเถราปทานที่ ๓ (๓๖๓)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายเหง้ามันและรากบัว

[๓๖๕] พระสัมพุทธเจ้าทรงพระนามว่าผุสสะ ทรงรู้จบธรรมทั้งปวง ผู้ใคร่ในวิเวก มีพระปัญญา เสด็จมาในสำนักของเรา เรายังจิตให้เลื่อมใสในพระองค์ ชินเจ้า ผู้ประกอบด้วยพระมหากรุณา ได้ถือเอาเหง้ามันและรากบัวมาถวาย แด่พระพุทธเจ้า ผู้ประเสริฐสุด ในกัลปที่ ๙๒ แต่กัลปนี้ เราได้ถวาย เหง้ามันและรากบัวใดในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็น ผลแห่งการถวายเหง้ามันและรากบัว คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระภิสมุฬาลทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ภิสมุฬาลทายกเถราปทาน.

เกสรปุปผิยเถราปทานที่ ๔ (๓๖๔)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกบัว ๓ ดอก

[๓๖๖] ในกาลนั้น เราเป็นวิทยาธรอยู่ที่ภูเขาหิมวันต์ ได้พบพระพุทธเจ้า ผู้ปราศ จากกิเลสธุลี มียศมาก กำลังเสด็จจงกรมอยู่ ในกาลนั้น เราวางดอกบัว ๓ ดอกไว้บนศีรษะ แล้วเข้าไปเฝ้าพระสัมพุทธเจ้า พระนามว่าเวสสภู แล้ว ได้บูชา ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใด ในกาลนั้น ด้วย กรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระเกสรปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ เกสรปุปผิยเถราปทาน.

อังโกลปุปผิยเถราปทานที่ ๕ (๓๖๕)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกปรู

[๓๖๗] ในกาลนั้น พระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าปทุม ประทับอยู่ที่ภูเขาจิตกูฏ เรา
ได้เห็นพระสยัมภูพุทธเจ้าพระองค์นั้นแล้วจึงเข้าไปเฝ้า ขณะนั้น เราได้
เห็นต้นปรูมีดอกบาน จึงเลือกเก็บแล้ว เอาเข้ามาบูชาพระชินสัมพุทธเจ้า
พระนามว่าปทุม ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใด ในกาลนั้น
ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้
คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอังโกลปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อังโกลปุปผิยเถราปทาน.

กทัมพปุปผิยเถราปทานที่ ๖ (๓๖๖)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกกระทุ่ม

[๓๖๘] เรานั่งอยู่ในปราสาทอันประเสริฐ ได้เห็นพระสัมพุทธเจ้าผู้มีพระฉวีวรรณ
ดังทอง เช่นกับทองคำอันมีค่า มีพระลักษณะอันประเสริฐ ๓๒ ประการ
เป็นนายกของโลก เสด็จในระหว่างตลาด เราจึงถือเอาดอกกระทุ่มไปบูชา
พระพุทธเจ้า พระนามว่าวิปัสสี กัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้า
ด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธ
บูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระกทัมพปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ กทัมพปุปผิยเถราปทาน.

อุททาลกปุปผิยเถราปทานที่ ๗ (๓๖๗)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกคูน

[๓๖๙] ในกาลนั้น พระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าสุชาตะ ประทับอยู่ใกล้ฝั่งแม่น้ำ คงคา เราได้ถือเอาดอกคูนไปบูชาพระองค์ผู้ไม่แพ้อะไรๆ ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอุททาลกปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อุททาลกปุปผิยเถราปทาน.

เอกจัมปกปุปผิยเถราปทานที่ ๘ (๓๖๘)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกจำปา

[๓๗๐] ก็พระสัมพุทธเจ้าผู้สงบระงับ อาศัยอยู่ในระหว่างภูเขา เราถือเอาดอก จำปาดอกหนึ่ง เข้าไปหาท่านผู้สูงสุดกว่านระ มีจิตเลื่อมใสโสมนัส ประ คองด้วยมือทั้งสอง บูชาพระปัจเจกพุทธเจ้าผู้เป็นมุนีอันอุดม ไม่แพ้อะไรๆ ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระปัจเจกพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษ เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัด แล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระเอกจัมปกปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ เอกจัมปกปุปผิยเถราปทาน.

ติมิรปุปผิยเถราปทานที่ ๙ (๓๖๙)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกดีหมี

[๓๗๑] เราเที่ยวไปตามกระแสน้ำใกล้ฝั่งแม่น้ำจันทภาคา ได้เห็นพระปัจเจกพุทธเจ้า
ปราศจากกิเลสธุลี เหมือนพระยารังมีดอกบาน เรามีจิตเลื่อมใสโสมนัส
ถือเอาดอกดีหมีมาโปรยลงเหนือศรีษะ บูชาพระปัจเจกพุทธเจ้าผู้เป็นมุนี
อันอุดม ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระปัจเจกพุทธเจ้าด้วยดอก
ไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เรา
ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระติมิรปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ติมิรปุปผิยเถราปทาน.

สลฬปุปผิยเถราปทานที่ ๑๐ (๓๗๐)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกช้างน้าว

[๓๗๒] ในกาลนั้น เราเป็นกินนรอยู่ที่ใกล้ฝั่งแม่น้ำจันทภาคา ครั้งนั้น เราได้เห็น
พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐกว่านระเสด็จจงกรมอยู่ เราได้เลือกเก็บดอกไม้ช้าง
น้าวมาถวายแด่พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด พระมหาวีรเจ้าทรงสูดกลิ่นดอก
ช้างน้าวมีกลิ่นหอมดังดอกไม้ทิพย์ เมื่อขณะที่เราดูอยู่นั้น พระมหาวีรสัม
พุทธเจ้าพระนามว่าวิปัสสี ผู้เป็นนายกของโลก ทรงรับแล้ว ทรงสูดกลิ่น
เรามีจิตเลื่อมใสโสมนัส ถวายบังคมพระองค์ผู้อุดมกว่าสัตว์ ประนมกร
อัญชลีแล้ว กลับขึ้นสู่ภูเขาอีก ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระ
พุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผล
แห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และ
อภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสลฬปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สลฬปุปผิยเถราปทาน.

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. มันทารวิยปุปผิยเถราปทาน ๒. กักการุปุปผิยเถราปทาน

๓. ภิสมุฬาลทายกเถราปทาน ๔. เกสรปุปผิยเถราปทาน

๕. อังโกลปุปผิยเถราปทาน ๖. กทัมพปุปผิยเถราปทาน

๗. อุททาลกปุปผิยเถราปทาน ๘. เอกจัมปกปุปผิยเถราปทาน

๙. ติมิรปุปผิยเถราปทาน ๑๐. สลฬปุปผิยเถราปทาน

และมีคาถา ๔๐ คาถา.

จบ มันทรวปุปผิยวรรคที่ ๓๗.

โพธิวันทกวรรคที่ ๓๘

โพธิวันทกเถราปทานที่ ๑ (๓๗๑)

ว่าด้วยผลแห่งการไหว้

[๓๗๓] เราได้เห็นต้นแคฝอยอันงอกขึ้นบนพื้นดินงามรุ่งเรือง จึงประนมกรอัญชลี เฉวียงบ่าเบื้องซ้าย ตั้งใจเคารพไหว้ต้นแคฝอย เปรียบเทียบเหมือนว่าได้ถวายบังคมเฉพาะพระพักตร์พระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าวิปัสสี ผู้บริสุทธิ์ทั้งภายในภายนอก หลุดพ้นด้วยดี ไม่มีอาสวะ ทรงเกื้อกูลโลก มีพระกรุณาญาณดังสาคร ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ไหว้ไม้โพธิใด ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการไหว้ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระโพธิวันทกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ โพธิวันทกเถราปทาน.

ปาฏลิปุปผิยเถราปทานที่ ๒ (๓๗๒)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกแคฝอย ๓ ดอก

[๓๗๔] พระผู้มีพระภาคพระนามว่าวิปัสสี ผู้สยัมภู เป็นบุคคลผู้เลิศ ทรงชำนะมาร แวดล้อมด้วยบรรดาศิษย์ของพระองค์ เสด็จเข้าสู่พันธุมดีนคร เราห่อดอกแคฝอย ๓ ดอกไว้ในพก ประสงค์จะอาบน้ำดำเกล้า จึงได้ไปสู่ฝั่งแม่น้ำ ได้เห็นพระองค์ผู้เป็นนายกของโลก ทรงรุ่งเรืองดังดอกนิลุบล รุ่งโรจน์ดังดวงอาทิตย์และดวงไฟ องอาจดังเสือโคร่ง ประเสริฐ ทรงมีสกุลดังพระยาราชสีห์ เลิศกว่าบรรดาสมณะทั้งหลาย แวดล้อมด้วยภิกษุสงฆ์ เสด็จดำเนินออกจากนครพันธุมดี เราเลื่อมใสในพระสุคตเจ้าผู้ชำระมลทินคือกิเลสพระองค์นั้น จึงถือเอาดอกแคฝอย ๓ ดอก มาบูชาพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอก

ไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณ
วิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำ
ให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปาฏลิปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปาฏลิปุปผิยเถราปทาน.

ตีณุปลมาลิยเถราปทานที่ ๓ (๓๗๓)

ว่าด้วยผลแห่งการโปรยดอกอุบล ๓ ดอก

[๓๗๕] ในกาลนั้น เราเป็นวานรอยู่ที่ใกล้ฝั่งแม่น้ำจันทภาคา เราได้เห็นพระพุทธเจ้า ผู้ปราศจากกิเลสธุลี ประทับนั่งอยู่ในระหว่างภูเขา ยังทิศทั้งปวงให้สว่างไสว ดังพระยารังมีดอกบานสะพรั่ง ทรงประกอบด้วยพระลักษณะและพยัญชนะ เราเห็นแล้วดีใจ มีใจเบิกบาน โสมนัส มีใจร่าเริงเพราะปีติ จึงโปรยดอกอุบล ๓ ดอกลงบนพระเศียร (บูชา) ครั้นบูชาดอกไม้แด่พระพุทธเจ้าพระนามว่าผุสสะ ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่หลวงแล้ว เป็นผู้มีความเคารพ บ่ายหน้ากลับไปทางทิศอุดร เมื่อเรากลับไปด้วยใจอันเลื่อมใสยิ่งนัก ได้ตกลงในระหว่างเขาหินถึงความสิ้นชีวิต ด้วยกุศลกรรมที่เราทำแล้วนั้น และด้วยการตั้งเจตนามั่น เราละชาติเดิมแล้ว ได้ไปสู่ชั้นดาวดึงส์ ได้เสวยรัชสมบัติในเทวโลก ๓๐๐ ครั้ง และได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๕๐๐ ครั้ง ในกัลปที่ ៩๒ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระตีณุปลมาลิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ตีณุปลมาลิยเถราปทาน.

ปัตติปุปผิยเถราปทานที่ ๔ (๓๗๔)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกประดู่

[๓๗๖] ในกาลเมื่อพระสัมพุทธเจ้าผู้แสวงหาคุณใหญ่ พระนามว่าปทุมุตระ เสด็จนิพพานแล้ว คนทั้งปวงมาประชุมกันนำเอาพระสรีระไป เมื่อนำเอาพระสรีระไป เมื่อเขาประโคมกลองเภรีอยู่ เรามีจิตเลื่อมใสโสมนัส ได้บูชาด้วยดอกประดู่ ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลเพราะบูชาพระสรีระ การที่เราได้มาในสำนักพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการมาดีหนอ วิชชา ๓ เราได้บรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพทั้งปวงขึ้นได้หมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกรัด ดังช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปัตติปุปผิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปัตติปุปผิยเถราปทาน.

สัตตปัณณิยเถราปทานที่ ๕ (๓๗๕)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยต้นตีนเป็ด

[๓๗๗] พระสัมพุทธเจ้าผู้เป็นนายกของโลก พระนามว่าสุมนะ เสด็จอุบัติแล้ว เรามีจิตเลื่อมใสโสมนัส ได้บูชาต้นตีนเป็ด (อันเป็นไม้โพธิ์) ในกัลปที่แสนแต่กัลปนี้ เราได้บูชาต้นตีนเป็ด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการบูชาต้นตีนเป็ด การที่เราได้มาในสำนักของพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพทั้งปวงขึ้นได้หมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกดังช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะ

อยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสัตตปัณณิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สัตตปัณณิยเถราปทาน.

คันธมุฏฐิยเถราปทานที่ ๖ (๓๗๖)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาจิตกาธาร

[๓๗๘] เมื่อมหาชนช่วยกันทำจิตกาธารอยู่ เมื่อของหอมต่างๆ มาประชุมแล้ว เรามีจิตเลื่อมใสโสมนัส ได้บูชา (จิตกาธาร) ด้วยของหอมกำมือหนึ่ง ในกัลปที่แสนแต่กัลปนี้ เราได้บูชาจิตกาธารใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการบูชาจิตกาธาร การที่เราได้มาในสำนักพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพทั้งปวงขึ้นได้หมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกดังช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระคันธมุฏฐิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ คันธมุฏฐิยเถราปทาน.

จิตกปูชกเถราปทานที่ ๗ (๓๗๗)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกรัง

[๓๗๙] เมื่อพระผู้มีพระภาคพระนามว่าปทุมุตระ ผู้สูงสุดปรินิพพานแล้ว มหาชนช่วยกันยกขึ้นบนจิตกาธาร เราบูชาด้วยดอกรัง ในกัลปที่แสนแต่กัลปนี้ เราได้บูชาจิตกาธารด้วยดอกไม้ใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการบูชาจิตกาธาร การที่เราได้มาในสำนักแห่งพระพุทธเจ้า

ของเรา เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระ
พุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพทั้งปวง
ขึ้นได้หมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกดังช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำ
ให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระจิตกปูชกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ จิตกปูชกเถราปทาน.

สุมนตาลวัณฏิยเถราปทานที่ ๘ (๓๗๘)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายพัดใบตาล

[๓๘๐] เราได้ถวายพัดใบตาลอันหุ้มห่อด้วยดอกมะลิ แด่พระผู้มีพระภาคพระนามว่า
สิทธัตถะ เราทรงไว้ซึ่งยศใหญ่ ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายพัด
ใบตาล ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายพัดใบตาล
การที่เราได้มาในสำนักพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓
เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว เราเผากิเลส
ทั้งหลายแล้ว ถอนภพทั้งปวงขึ้นได้หมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกดังช้าง
ตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้
ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสุมนตาลวัณฏิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สุมนตาลวัณฏิยเถราปทาน.

สุมนทามิยเถราปทานที่ ๙ (๓๗๙)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยพวงดอกมะลิ

[๓๘๑] เราได้ร้อยพวงมาลัยดอกมะลิแล้ว ยืนทรง (ถือ) ไว้ตรงพระพักตร์ของ
พระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ ผู้บริสุทธิ์ (ชำระกิเลส) มีตบะ ใน

กัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยพวงมาลัยใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการบูชาด้วยพวงมะลิ การที่เราได้มาในสำนักพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพทั้งปวงขึ้นได้หมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกดังช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสุมนทามิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สุมนทามิยเถราปทาน

กาสุมาริผลทายกเถราปทานที่ ๑๐ (๓๘๐)

ว่าด้วยแห่งการถวายผลมะรื่น

[๓๘๒] เราได้เห็นพระพุทธเจ้า ผู้ปราศจากกิเลสธุลี โชติช่วงดังดอกกรรณิการ์ เชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ ประทับอยู่ในระหว่างภูเขา เรามีจิตเลื่อมใสโสมนัส ประนมกรอัญชลีแล้ว ได้ถือเอาผลมะรื่นไปถวายแด่พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายผลไม้ใดในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายผลไม้ การที่เราได้มาในศาสนาพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพทั้งปวงขึ้นได้หมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกดังช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระกาสุมาริผลทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล

จบ กาสุมาริผลทายกเถราปทาน.

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. โพธิวันทกเถราปทาน ๒. ปาฏลิปุปผิยเถราปทาน

๓. ตีณุปลมาลิยเถราปทาน ๔. สัตตปุปผิยเถราปทาน

๕. สัตตปัณณิยเถราปทาน ๖. คันธมุฏฐิยเถราปทาน

๗. จิตกปูชกเถราปทาน ๘. สุมนตาลวัณฏิยเถราปทาน

๙. สุมนทามิยเถราปทาน ๑๐. กาสุมาริผลทายกเถราปทาน

มีคาถา ๕๙ คาถา

จบ กาโพธิวันทนวรรคที่ ๓๘

อัมพฎผลวรรคที่ ๓๙

อัมพฎผลทายกเถราปทานที่ ๑ (๓๘๑)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผลมะกอก

[๓๘๓] พระผู้มีพระภาคสัมพุทธเจ้า พระนามว่าสตรังสี ผู้เป็นเอกไม่ทรงแพ้อะไรๆ ทรงใคร่ความสงัด เสด็จออกโคจรบิณฑบาต เราถือผลไม้อยู่ ได้เห็นพระองค์ มีจิตเลื่อมใสโสมนัส จึงเข้าไปเฝ้าพระนราสภแล้ว ได้ถวายผลมะกอก ในกัลปที่ ๙๔ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายผลไม้ใด ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายผลไม้ การที่เราได้มาในศาสนาแห่งพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพทั้งปวงขึ้นได้หมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกดังช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอัมพฎผลทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อัมพฎผลทายกเถราปทาน.

ลพุชทายกเถราปทานที่ ๒ (๓๘๒)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผลขนุนสำมะลอ

[๓๘๔] ในกาลนั้น เราเป็นคนรักษาสวนอยู่ในพระนครพันธุมดี ได้เห็นพระพุทธเจ้าผู้ปราศจากธุลี กำลังเสด็จเหาะไปในอากาศ เราได้ถือเอาผลขนุนสำมะลอไปถวายแด่พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด พระองค์ผู้มียศมากประทับยืนอยู่ในอากาศทรงรับทานของเรา นั่นเป็นเหตุให้ปีติเกิดแก่เรา เป็นเครื่องนำสุขมาให้ในปัจจุบัน ครั้นได้ถวายผลไม้แด่พระพุทธเจ้าด้วยใจอันผ่องใสแล้ว เราได้บรรลุถึงปีติและอุดมสุขอันไพบูลย์ในกาลนั้น แก้ว

ย่อมเกิดขึ้นแก่เราในภพที่เราเกิด ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวาย
ผลไม้ใด ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี่เป็นผลแห่งการ
ถวายผลไม้ การที่เราได้มาในศาสนาแห่งพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการมา
ดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราได้บรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้
ทำเสร็จแล้ว เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพทั้งปวงขึ้นได้หมดแล้ว
ตัดกิเลสเครื่องผูกดังช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัด
แล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระลพุชทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ลพุชทายกเถราปทาน.

อุทุมพรผลทายกเถราปทานที่ ๓ (๓๘๓)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผลมะเดื่อ

[๓๘๕] พระพุทธเจ้าผู้อุดมบุรุษ ประทับอยู่ใกล้ฝั่งแม่น้ำนินนคา เราได้เห็นพระ
พุทธเจ้าผู้ปราศจากกิเลสธุลี มีพระหฤทัยมั่นคง ไม่ระส่ำระสาย เรามีใจ
เลื่อมใสในพระองค์ผู้ชำระมลทิน คือ กิเลส จึงได้ถือเอาผลมะเดื่อไป
ถวายแก่พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวาย
ผลไม้ใดในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี่เป็นผลแห่งการ
ถวายผลไม้ การที่เราได้มาในพระศาสนาแห่งพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการ
มาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำ
เสร็จแล้ว เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพทั้งปวงขึ้นได้หมดแล้ว ตัด
กิเลสเครื่องผูกดังช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้
คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอุทุมพรผลทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อุทุมพรผลทายกเถราปทาน.

มิลักขุผลทายกเถราปทานที่ ๔ (๓๘๔)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผลมิลักขุ

[๓๘๖] เราได้เห็นพระพุทธเจ้าพระนามว่าอัตถทัสสี ผู้มียศมากในระหว่างป่า เรามีจิตเลื่อมใสโสมนัส ได้ถวายผลมิลักขุ ในกัลปที่ ๑๘๐๐ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายผลไม้ใดในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายผลไม้ การที่เราได้มาในพระศาสนาแห่งพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพทั้งปวงขึ้นได้หมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกดังช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระมิลักขุผลทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ มิลักขุผลทายกเถราปทาน.

ผารุสผลทายกเถราปทานที่ ๕ (๓๘๕)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผลมะปราง

[๓๘๗] เราได้เห็นพระสัมพุทธเจ้ามีพระฉวีวรรณดังทองคำ สมควรรับเครื่องบูชา เสด็จดำเนินอยู่ในถนน จึงได้ถวายผลมะปรางแด่พระองค์ ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายผลไม้ใด ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายผลไม้ การที่เราได้มาในพระศาสนาแห่งพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพทั้งปวงขึ้นได้หมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกดังช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘

และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว
ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระผารุสผลทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ผารุสผลทายกเถราปทาน.

วัลลิผลทายกเถราปทานที่ ๖ (๓๘๖)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผลวัลลิ

[๓๘๘] ในกาลนั้น ชนทั้งปวงชักชวนกันมาสู่ป่า เขาเหล่านั้นแสวงหาผลไม้ ก็
หาผลไม้ได้ ในกาลนั้น ในป่านั้น เราได้เห็นพระสัมพุทธเจ้าผู้
สยัมภู ไม่แพ้อะไรๆ เรามีจิตเลื่อมใสโสมนัส ได้ถวายผลวัลลิ ในกัลป
ที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายผลไม้ใดในกาลนั้น ด้วยทานนั้น
เราได้รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายผลไม้ การที่เราได้มาในพระ
ศาสนาแห่งพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราบรรลุ
แล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกดัง
ช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเรา
ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระวัลลิผลทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ วัลลิผลทายกเถราปทาน.

กทลิผลทายกเถราปทานที่ ๗ (๓๘๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายผลกล้วย

[๓๘๙] เราได้เห็นพระศาสดาผู้เป็นนายกของโลก ทรงรุ่งเรืองดังดอกกรรณิการ์
โชติช่วงเหมือนพระจันทร์วันเพ็ญและดังดวงประทีป เรามีจิตเลื่อมใส
โสมนัส ได้ถือเอาผลกล้วยไปถวายแด่พระศาสดา ถวายบังคมแล้วกลับ
ไป ในกัลปที่ ๓๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายผลไม้ใดในกาลนั้น ด้วยทาน

นั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายผลไม้ การที่เราได้มาใน พระศาสนาแห่งพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว เราเผากิเลส ทั้งหลายแล้ว ถอนภพทั้งปวงขึ้นได้หมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกดังช้าง ตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระกทลิผลทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ กทลิผลทายกเถราปทาน.

ปนสผลทายกเถราปทานที่ ๘ (๓๘๘)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายขนุนสุก

[๓๙๐] ในกาลนั้น พระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าอัชชุนะ ทรงถึงพร้อมด้วยจรณะ และเป็นมุนี ผู้ฉลาดในสมาธิ ประทับอยู่ที่ภูเขาหิมวันต์ เราถือเอา ผลขนุนอันสุกสด โตประมาณเท่าหม้อวางไว้ที่ต้นตีนเป็ดแล้ว ได้ถวาย แด่พระศาสดา ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายผลไม้ใดในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายผลไม้ การที่เรา ได้มาในพระศาสนาแห่งพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว เราเผากิเลส ทั้งหลายแล้ว ถอนภพทั้งปวงขึ้นได้หมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกดังช้าง ตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำ เสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปนสผลทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปนสผลทายกเถราปทาน.

โสณโกฏิวิสเถราปทานที่ ๙ (๓๘๙)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายถ้ำ

[๓๙๑] ในศาสนาของพระพุทธเจ้า พระนามว่าวิปัสสี เราได้สร้างถ้ำ (วิหาร) ถ้ำหนึ่ง ถวายแด่สงฆ์ผู้มาจากทิศทั้งสี่ ในพันธุมาราชธานี เราบริจาคผ้าหลายผืนไว้ลาดพื้นถ้ำ ในกาลนั้น เรามีจิตเบิกบานโสมนัส ได้ทำความปรารถนาว่า ขอเราพึงได้พบพระสัมพุทธเจ้าผู้ทรงโปรดปราน พึงได้บรรพชาและพึงถูกต้อง (บรรลุ) นิพพานอันยอดเยี่ยม เป็นอุดมสันติ ด้วยกุศลมูลนั้นนั่นแล เราระลึกชาติได้ตลอด ๙๐ กัลป เราเป็นเทวดาก็ดี เป็นมนุษย์ก็ดี เป็นผู้ก่อสร้างบุญรุ่งเรืองนัก ด้วยกรรมอันเหลือจากนั้น ในภพหลังสุดนี้ เราเกิดเป็นบุตรคนเดียวของอัครเศรษฐีในจัมปานคร พอบิดาของเราได้ฟังว่าเราเกิดแล้ว ก็ได้มีความพอใจว่า เราจะให้ทรัพย์ ๒๐๐ ล้านแก่กุมารไม่ให้หย่อนเลย ขนยาวประมาณ ๔ นิ้ว เส้นละเอียด มีสัมผัสอ่อนนุ่ม เสมอเหมือนปุยนุ่นงาม เกิดที่พื้นเท้าทั้งสองของเรา ข้อนี้เป็นคนพิเศษประการหนึ่ง ตลอด ๙๐ กัลปที่ล่วงมา เราไม่รู้สึกในเมื่อเท้าวางลงบนภาคพื้นที่ไม่มีเครื่องลาด พระสัมพุทธเจ้าเราพอใจแล้ว เราได้บวชเป็นบรรพชิตแล้ว เราบรรลุอรหัตแล้ว และเป็นผู้เย็น เป็นผู้ดับแล้ว พระศาสดาผู้ทรงเห็นเหตุทั้งปวงทรงแสดงเราว่าเป็นผู้เลิศกว่าบรรดาภิกษุผู้ปรารภความเพียร เราเป็นพระอรหันตขีณาสพได้อภิญญา ๖ มีฤทธิ์มาก ในกัลปที่ ๙๑ แต่กัลปนี้ เราได้ถวายทานใดในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายถ้ำ การที่เราได้มาในพระศาสนาแห่งพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพทั้งปวงขึ้นได้หมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกดังช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว พระโสณโกฏิวิสเถระ โดย

ฐานะ เป็นหัวหน้าของภิกษุสงฆ์ ถูกถามปัญหาแล้วได้พยากรณ์ที่สระใหญ่ชื่ออโนดาต ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระโสณโกฏิวิสเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ โสณโกฏิวิสเถราปทาน.

พุทธาปทานชื่อปุพพกรรมปิโลติที่ ๑๐ (๓๙๐)

ว่าด้วยบุพจริยาของพระองค์เอง

[๓๙๒] พระผู้มีพระภาคผู้เป็นนายกของโลก แวดล้อมด้วยภิกษุสงฆ์เป็นอันมากประทับนั่งอยู่ที่พื้นหินอันเป็นรัมณียสถาน โชติช่วงด้วยแก้วต่างๆ ในละแวกป่าอันมีกลิ่นหอมต่างๆ ใกล้สระอโนดาต ตรัสชี้แจงบุรพกรรมทั้งหลายของพระองค์ ณ ที่นั้นว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงฟังกรรมที่เราทำแล้วของเรา เราเห็นภิกษุผู้ถืออยู่ป่าเป็นวัตรรูปหนึ่งแล้วได้ถวายผ้าเก่า เราปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้าเป็นครั้งแรก เพื่อความเป็นพระพุทธเจ้า ในกาลนั้น ผลแห่งกรรม คือการถวายผ้าเก่า ย่อมอำนวยผลให้เป็นพระพุทธเจ้า ในกาลก่อน เราเป็นนายโคบาล ต้อนโคไปเลี้ยง เห็นแม่โคกำลังดื่มน้ำขุ่นมัว จึงห้ามมัน ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น ในภพหลังสุดนี้ (แม้) เราจะกระหายน้ำ ก็ไม่ได้ดื่มน้ำตามความปรารถนา ในชาติอื่นในกาลก่อน เราเป็นนักเลงชื่อปุนาลิ ได้กล่าวตู่พระปัจเจกพุทธเจ้าชื่อว่าสุรภี ผู้ไม่ประทุษร้าย (ตอบ) ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น เราท่องเที่ยวอยู่ในนรกเป็นเวลานาน ได้เสวยทุกขเวทนาแสนสาหัสหลายพันปีเป็นอันมาก ด้วยผลกรรมอันเหลือนั้น ในภพหลังสุดนี้ เราจึงได้คำกล่าวตู่เพราะเหตุแห่งนางสุนทริกา เพราะการกล่าวตู่พระเถระนามว่านันทะ สาวกของพระพุทธเจ้า ผู้ครอบงำอันตรายทั้งปวง เราจึง

ท่องเที่ยวอยู่ในนรกสิ้นกาลนาน เราท่องเที่ยวอยู่ในนรกเป็นเวลานาน ถึงหมื่นปี ได้ความเป็นมนุษย์แล้ว ได้การกล่าวตู่เป็นอันมาก ด้วยผลกรรมที่เหลือนั้น นางจิญจมานวิกามากับหมู่ชน ได้กล่าวตู่เราด้วยคำอันไม่เป็นจริง เมื่อก่อน เราเป็นพราหมณ์ชื่อสุตวา อันชนทั้งหลายสักการะบูชา สอนมนต์ให้กับมาณพประมาณ ๕๐๐ คนในป่าใหญ่ ก็เราได้เห็นฤาษีผู้น่ากลัว ได้อภิญญา ๕ มีฤทธิ์มากมาในสำนักของเรา เราจึงกล่าวตู่ฤาษีผู้ไม่ประทุษร้าย โดยได้บอกกะพวกศิษย์ของเราว่า ฤาษีพวกนี้มักบริโภคกาม แม้เมื่อเราบอก (เท่านั้น) พวกมาณพก็เชื่อฟัง ครั้งนั้น มาณพทั้งปวง เที่ยวไปภิกษาในสกุลๆ พากันบอกแก่มหาชนว่า ฤาษีพวกนี้มักบริโภคกาม ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น ภิกษุ ๕๐๐ เหล่านี้ ได้คำกล่าวตู่ทั้งหมด เพราะเหตุแห่งนางสุนทริกา ในกาลก่อน เราได้ฆ่าพี่น้องชายต่างมารดา เพราะเหตุแห่งทรัพย์ จับใส่ลงในซอกเขา และบด (ทับ) ด้วยหิน ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น พระเทวทัตจึงผลักก้อนหิน ก้อนหินกลิ้งลงมากระทบนิ้วแม่เท้าของเราจนห้อเลือด ในกาลก่อน เราเป็นเด็กเล่นอยู่ที่หนทางใหญ่ เห็นพระปัจเจกพุทธเจ้าแล้ว ใส่ไฟเผา (ดัก) ไว้ทั่วหนทาง ด้วยวิบากกรรมนั้น ในภพหลังสุดนี้ พระเทวทัตจึงชักชวนนายขมังธนู ผู้ฆ่าคนตายมาก เพื่อให้ฆ่าเรา ในกาลก่อน เราเป็นนายควาญช้าง ได้ไสช้างให้จับมัดพระปัจเจกพุทธเจ้าผู้อุดมมุนีแม้กำลังเที่ยวบิณฑบาต ด้วยวิบากกรรมนั้น ช้างนาฬาคิรีอันดุร้าย วิ่งแล่นเข้าไปในคอก (ท้อง) เขา (วงกต) เบื้องหน้าผู้ประเสริฐ ในกาลก่อน เราเป็นนายทหารราบ (เป็นแม่ทัพ) ฆ่าบุรุษเป็นอันมากด้วยหอก ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น เราถูกไฟไหม้อย่างเผ็ดร้อนอยู่ในนรก ด้วยผลอันเหลือแห่งกรรมนั้น บัดนี้ ไฟนั้นยังมาไหม้ผิวหนังที่เท้าของเราทั้งสิ้น (อีก) เพราะว่ากรรมยังไม่พินาศไป ในกาลก่อนเราเป็นเด็ก

(ลูก) ของชาวประมงอยู่ในบ้านเกวัฏฏคาม เห็นคนทั้งหลายฆ่าปลาแล้ว เกิดความโสมนัส ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น ความทุกข์ที่ศีรษะ (ปวดศีรษะ) ได้มีแล้วแก่เราในเมื่อเจ้าศากยะทั้งหลายถูกเบียดเบียน พระเจ้าวิฏฏุภะฆ่าแล้ว เราได้บริภาษพระสาวกทั้งหลาย ในศาสนาของพระพุทธเจ้าพระนามว่าผุสสะ ว่าท่านทั้งหลายจงเคี้ยว จงกินแต่ข้าวแดง แต่อย่ากินข้าวสาลีเลย ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น เราอันพราหมณ์นิมนต์แล้ว อยู่ในเมืองเวรัญชา บริโภคข้าวแดงตลอด ๓ เดือน ในกาลนั้น เมื่อนักมวยกำลังชกกัน เราได้ห้ามบุตรนักมวยปล้ำ ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น ความทุกข์ที่หลัง (ปวดหลัง) ได้มีแล้วแก่เรา เมื่อก่อนเราเป็นหมอรักษาโรค ได้ถ่ายยาให้เศรษฐีบุตร (ตาย) ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น โรคปักขันทิกาพาธจึงมีแก่เรา เราชื่อว่าโชติปาละ ได้กล่าวกะพระสุคตเจ้าพระนามว่ากัสสปะ ในกาลนั้นว่า จักมีโพธิมณฑลแต่ที่ไหน โพธิญาณท่านได้ยากอย่างยิ่ง ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น เราได้ประพฤติกรรมที่ทำได้ยากมาก (ทุกกรกิริยา) ที่ตำบลอุรุเวลาเสนานิคมตลอด ๖ ปี แต่นั้น จึงได้บรรลุโพธิญาณ แต่เราก็มิได้บรรลุโพธิญาณอันสูงสุดด้วยหนทางนี้ เราอันบุรพกรรมตักเตือนแล้ว จึงแสวงหาโพธิญาณ โดยทางที่ผิด (บัดนี้) เราเป็นผู้สิ้นบาปและบุญ เว้นจากความเร่าร้อนทั้งปวง ไม่มีความเศร้าโศก ไม่คับแค้น เป็นผู้ไม่มีอาสวะ จักนิพพาน พระชินเจ้าทรงบรรลุกำลังแห่งอภิญญาทั้งปวงแล้ว ทรงพยากรณ์โดยทรงหวังประโยชน์แก่ภิกษุสงฆ์ ที่สระใหญ่อโนดาต ด้วยประการฉะนี้แล.

ทราบว่า พระผู้มีพระภาคได้ทรงภาษิตธรรมบรรยายพุทธาปทานชื่อ ปุพพกรรมปิโลติอันเป็นบุพจารีตของพระองค์ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ พุทธาปทานชื่อปุพพกรรมปิโลติ.

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. อัมพฏฐผลทายกเถราปทาน ๒. ลพุชทายกเถราปทาน

๓. อุทุมพรผลทายกเถราปทาน ๔. มิลักขุผลทายกเถราปทาน

๕. ผารุสผลทายกเถราปทาน ๖. วัลลิผลทายกเถราปทาน

๗. กทลิผลทายกเถราปทาน ๘. ปนสผลทายกเถราปทาน

๙. โสณโกฏิวิสเถราปทาน ๑๐. พุทธาปทานชื่อปุพพกรรมปิโลติ

บัณฑิตทั้งหลายคำนวณคาถาได้ ๙๑ คาถา

จบ อัมพฏฐผลวรรคที่ ๓๙.

จบ ภาณวารที่ ๑๔.

ปิลินทวรรคที่ ๔๐

ปิลินทวัจฉเถราปทานที่ ๑ (๓๙๑)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายไทยธรรมอันสมควร

[๓๙๓] เราเป็นนายประตูอยู่ที่นครหงสวดี เรารวบรวมโภคสมบัติเก็บไว้ในเรือนมากมายนับไม่ถ้วน ในกาลนั้น เราอยู่ในที่ลับ ทำใจให้รื่นเริง นั่งอยู่ในปราสาทอันประเสริฐแล้ว ได้คิดอย่างนี้ว่า โภคสมบัติของเรามีมากมากแพร่หลายไปภายในบุรี แม้พระราชาผู้เป็นใหญ่ในแผ่นดินพระนามว่าอานนท์ ก็ทรงเชื้อเชิญเรา พระพุทธเจ้าพระองค์นี้ เป็นมุนี เสด็จอุบัติขึ้นแล้วในโลกนี้ และโภคสมบัติของเราก็มีอยู่ เราจักถวายทานแก่พระศาสดา พระราชบุตรพระนามว่าปทุม ทรงถวายทานอันประเสริฐ คือ ช้างตัวประเสริฐ บัลลังก์และพนักพิง มีประมาณไม่น้อย ในพระชินเจ้า แม้เราก็จักถวายทานในสงฆ์อันเป็นหมู่คณะที่ประเสริฐสุด ทานอันประเสริฐที่ใครยังไม่เคยถวาย เราจักเป็นคนแรกในทานนั้น เราคิดที่จะถวายทานหลายวิธี สุขเป็นผลเพราะการบูชาทานใด จึงได้เห็นการถวายบริขาร อันจะเป็นเครื่องทำความดำริของเราให้เต็ม เราจักถวายบริขาร ในสงฆ์อันเป็นหมู่คณะที่ประเสริฐสุด การถวายบริขารคนอื่นยังไม่เคยถวาย เราจักเป็นคนแรก ในขณะนั้น เราจึงเข้าไปหาช่างจักสาน จ้างให้ทำฉัตร ได้รวบรวมฉัตรไว้หนึ่งแสนคัน ได้รวบรวมผ้าไว้หนึ่งแสนผืน จ้างช่างให้ทำมีด (โกน) พร้า เข็ม และมีดสำหรับตัดเล็บ อันสมควร แล้วให้วางไว้ภายใต้ฉัตรทั้งหลาย จ้างช่างให้ทำพัดใบตาล พัดขนปีกนกยูง พัดจามร ผ้ากรองน้ำ และภาชนะน้ำมัน อันสมควร จ้างช่างให้ทำกล่องเข็ม ผ้าอังสะ ประคตเอวและเชิงรองบาตรที่ทำอย่างสวยงาม อันสมควร ให้เอาเภสัชใส่ในภาชนะสำหรับใส่ของบริโภคและในขันสำริดให้เต็มแล้ว ให้วางไว้ภายใต้ฉัตร ให้ใส่ว่านน้ำ หญ้าคา ชะเอม ดีปลี พริก ผลสมอ และขิงสด ให้เต็มในภาชนะ

ทุกๆ อย่าง จ้างช่างให้ทำรองเท้า เขียงเท้า ผ้าสำหรับเช็ดน้ำ และไม้เท้าคนแก่ ให้ทำอย่างสวยงาม อันสมควร จ้างช่างให้ทำยารักษาไข้ ยาหยอดตา ไม้ป้ายยาตา ธรรมกุตตรา กุญแจ และกล่องกุญแจอันเย็บด้วยด้าย ทำสี สายโยค กล้องเป่าควันไฟ ตะเกียงตั้ง คนโทน้ำและผอบ อันสมควรกัน จ้างช่างให้ทำคีม กรรไกร ผ้าสำหรับเช็ดสนิมและถุงสำหรับเภสัชอันสมควรกัน จ้างช่างให้ทำเก้าอี้นอน ตั่งบัลลังก์อันมีเท้าสี่ให้สมควร แล้วให้ตั้งไว้ภายใต้ฉัตร จ้างช่างให้ทำฟูกยัดด้วยนุ่น ฟูกนั่ง และหมอนให้ทำอย่างดี อันสมควรกัน จ้างช่างให้ทำกุรุวินเท (ทับทิม) มธุสิตฺเถ (ขี้ผึ้ง) เตลหตถปตาปกํ สิเวฏิผลปกํ สุจึ เตี่ยงพร้อมด้วยเครื่องลาด เสนาสนะ ผ้าสำหรับเช็ดเท้า ที่นอนที่นั่ง ไม้เท้า ไม้ชำระฟัน (แปรงฟัน) กระเบื้อง ของหอมสำหรับไล้ทาศีรษะ ไม้สีไฟ ดั่งแผ่นกระดาน ฝาบาตร ถุงบาตร กระบวยตักน้ำเครื่องอบ (สีผงย้อมผ้า) รางย้อมผ้า ไม้กวาด ผ้าอาบน้ำ ผ้าอาบน้ำฝนผ้านิสีทนะ ผ้าปิดฝี ผ้าอันตรวาสก ผ้าอุตราสงค์ ผ้าสังฆาฏิ ยานัตถุ์ผ้าเช็ดหน้า น้ำส้ม น้ำปลา น้ำผึ้ง นมส้ม น้ำปานะ ขี้ผึ้ง ผ้าเก่าผ้าเช็ดปาก ด้าย สิ่งใดชื่อว่าเป็นของควรให้ทานมีอยู่ และสมควรแก่พระศาสดา เรารวบรวมสิ่งนั้นทั้งหมดแล้วเข้าเฝ้าพระเจ้าอานนท์ ครั้นเข้าไปเฝ้าพระราชาผู้นำหมู่ชน มียศมาก ถวายบังคมด้วยเศียรเกล้าแล้วได้กราบทูลว่า เราทั้งสองเจริญโดยชาติร่วมกัน มียศร่วมกัน ทั่วไปในสุขในทุกข์ และประพฤติตามกัน ทุกข์ทางใจมีอยู่ ข้าแต่พระองค์ผู้ปราบข้าศึก ข้าพระองค์พึงทรงไว้ซึ่งทุกข์นั้น ข้าแต่กษัตริย์ ถ้าพระองค์สามารถก็ขอได้ทรงพระกรุณาบรรเทาทุกข์นั้นเถิด.

พระราชาตรัสว่า

ทุกข์ของท่านก็เป็นทุกข์ของเรา เราทั้งสองมีใจร่วมกัน ท่านย่อมรู้ว่าสำเร็จ ถ้าท่านพึงเปลื้องทุกข์นั้น.

ข้าแต่พระราชาผู้ใหญ่ ขอจงทรงทราบทุกข์ของข้าพระองค์บรรเทาได้ยาก.

ท่านคำรนมากไป สิ่งที่มีอยู่ในแว่นแคว้นประมาณเท่าใด ชีวิตของเรา

ประมาณเท่าใด สิ่งนั้น (แม้) เป็นทรัพย์ที่ท่านสละได้ยาก ถ้าท่าน
ต้องการสิ่งเหล่านี้ เราก็จักให้ไม่หวั่นไหวเทียว.
ขอเดชะ พระองค์ทรงบันลือแล้ว การบันลือมากนั้นผิด ข้าพระองค์
จักทราบด้วยเกล้าว่าวันนี้ พระองค์ทรงดำรงอยู่ในธรรมทั้งปวง พระองค์
จงทรงบีบคั้นหนักนัก เมื่อข้าพระองค์ให้ (ขอ).
ท่านจะต้องการด้วยการพูดไปทำไป ท่านปรารถนาสิ่งใดจงบอกแก่เรา.
ข้าแต่พระราชาผู้ใหญ่ ข้าพระองค์ปรารถนาพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐยิ่ง
ข้าพระองค์จักนิมนต์พระสัมพุทธเจ้าให้เสวย ชีวิตของข้าพระองค์อย่าเป็น
โทษ.
เราจะให้พรอย่างอื่นแก่ท่าน ท่านอย่าขอพระตถาคตเลย ใครไม่พึงให้
พระพุทธเจ้า เปรียบเหมือนแก้วมณีรัศมีรุ่งเรือง.
ขอเดชะ พระองค์ทรงบันลือแล้วมิใช่หรือว่าตลอดถึงชีวิตอันมีอยู่ เมื่อ
พระองค์ประทานชีวิตได้ ก็ควรพระราชทานพระตถาคตได้.
พระมหาวีรเจ้าควรงดไว้ เพราะใครๆ ไม่พึงให้พระชินเจ้า พระพุทธเจ้ารับ
ให้ไม่ได้ ท่านจงรับเอาทรัพย์จนนับไม่ถ้วนเถิด.
เราจะต้องถึงการวินิจฉัย จักถามผู้วินิจฉัยทั้งหลาย ผู้วินิจฉัยจักตัดสิน
ละเอียด ฉันใด เราสอบถามข้อนั้น ฉันนั้น.
เราได้จับที่พระหัตถ์ของพระราชา พากันไปสู่ศาลพิพากษา เราได้กล่าว
คำนี้ตรงหน้าของตุลาการและผู้พิพากษาทั้งหลายว่า ขอตุลาการและผู้
พิพากษาจงฟังเรา พระราชาได้พระราชทานพรแก่เราว่า เราไม่ยกเว้น
อะไรๆ แม้ชีวิตก็ปวารณาให้ได้ เมื่อเราขอพระราชทานพร เราจึงขอ
พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด พระพุทธเจ้าเป็นอันพระราชทานแก่เราด้วยดี
ท่านทั้งหลายจงตัดความสงสัยของเรา เราทั้งหลายจะเชื่อฟังคำท่านผู้เป็น
พระราชารักษาแผ่นดิน เราทั้งหลายฟังคำของทั้งสองฝ่ายแล้ว จักตัด
ความสงสัยในข้อนี้.
ขอเดชะ พระองค์พระราชทานสิ่งทั้งปวง ท่านผู้นี้เป็นอันถือเอาสิ่ง
ทั้งปวงหรือ พระเจ้าข้า.

เราไม่ยกเว้นอะไรๆ ปวารณาแม้ชีวิต เป็นผู้ถึงความยากตลอดชีวิตเป็น
อย่างยิ่งเทียว เรารู้ว่าผู้นี้ทุกข์ด้วยดี จึงได้ให้ถือเอาสิ่งทั้งปวง.
ขอเดชะ พระองค์เป็นผู้แพ้ ควรพระราชทานพระตถาคต เราตัดความ
สงสัยของทั้งสองฝ่ายแล้ว เหมือนท่านทั้งสองตั้งอยู่ในคำมั่น.
พระราชาประทับอยู่ ณ ที่นั้นแล ได้ตรัสกะตุลาการและผู้พิพากษาว่า ท่าน
ทั้งหลายพึงให้แม้แก่เราโดยชอบ เราพึงได้พระพุทธเจ้าอีก.
ท่านยังความดำริของท่านให้เต็ม นิมนต์พระตถาคตให้เสวยแล้ว พึงคืน
พระสัมพุทธเจ้าให้แก่พระเจ้าอานนท์ผู้มียศอีก.
เราไหว้ตุลาการและผู้พิพากษา และถวายบังคมพระเจ้าอานนท์ จอมกษัตริย์
เป็นผู้ยินดีปราโมทย์ เข้าไปเฝ้าพระสัมพุทธเจ้า ครั้นเข้าไปเฝ้าพระสัม
พุทธเจ้าผู้ข้ามโอฆะ ผู้ไม่มีอาสวะ ถวายบังคมด้วยเศียรเกล้าแล้ว ได้
กราบทูลดังนี้ว่า.
ขอพระองค์ผู้มีจักษุพร้อมด้วยพระอรหันต์หนึ่งแสนโปรดทรงรับนิมนต์ ขอ
จงทรงยังจิตของข้าพระองค์ให้รื่นเริง เสด็จเข้านิเวศน์ของข้าพระองค์
พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ ทรงรู้แจ้งโลก สมควรรับเครื่องบูชา
ผู้มีจักษุทรงรู้ความดำริของเรา จึงทรงรับนิมนต์ (ด้วยดุษณีภาพ) เราทราบ
ว่า พระองค์ทรงรับนิมนต์แล้ว ถวายบังคมแด่พระศาสดา มีจิตร่าเริง
เบิกบาน เข้ามายังนิเวศน์ของตน ประชุมมิตรและอำมาตย์แล้ว ได้กล่าว
ดังนี้ว่า เราได้สิ่งที่ได้โดยยากนักแล้ว เปรียบเหมือนแก้วมณีมีรัศมี
โชติช่วง เราจักบูชาองค์พระพุทธเจ้าด้วยอะไร พระชินเจ้ามีคุณหาประมาณ
มิได้ หาที่เปรียบมิได้ ไม่มีใครเสมอเหมือน เป็นนักปราชญ์ ไม่มีบุคคล
เปรียบ หาผู้เสมอเหมือนเช่นนั้นมิได้ ไม่มีที่สอง ประเสริฐกว่านระ
ก็อธิการอันสมควรแก่พระพุทธเจ้า เราทำได้โดยยาก เราทั้งหลายจง
รวบรวมดอกไม้ต่างๆ เอามาทำมณฑปดอกไม้เถิด สิ่งนี้ย่อมสมควรแก่
พระพุทธเจ้า จักเป็นอันบูชาด้วยสิ่งทั้งปวง เราจึงให้ทำดอกบัวเผื่อน ดอก
บัวหลวง ดอกมะลิ ดอกลำดวน ดอกจำปา ดอกกถินพิมาน ให้เป็น
มณฑป ปูลาดอาสนะหนึ่งแสนที่ไว้ภายในเงาฉัตร อาสนะของเรามีค่า

ยิ่งกว่าร้อยมีอยู่เบื้องหลัง ปูลาดอาสนะหนึ่งแสนที่ไว้ภายในเงาฉัตร จัดแจงข้าวและน้ำเสร็จ แล้วให้คนไปทูลเวลาภัตกาล เมื่อคนไปทูลภัตกาลแล้ว พระมหามุนีพระนามว่าปทุมุตระ พร้อมด้วยพระอรหันต์หนึ่งแสนเสด็จเข้ามาสู่นิเวศน์ของเรา ฉัตรทรงอยู่ในเบื้องบน ในมณฑปดอกไม้อันบานดี พระพุทธเจ้าผู้อุดมบุรุษ ประทับนั่งพร้อมด้วยพระอรหันต์หนึ่งแสน (เราทูลว่า) ขอพระองค์ผู้มีจักษุ โปรดทรงรับฉัตรหนึ่งแสนและอาสนะหนึ่งแสน อันควรและไม่มีโทษเถิด พระมหามุนีพระนามว่าปทุมุตระ ทรงรู้แจ้งโลก ผู้ควรรับเครื่องบูชา พระองค์ประสงค์จะช่วยเหลือเรา จึงทรงรับไว้ เราได้ถวายบาตรแก่ภิกษุเฉพาะรูปละหนึ่งบาตร ภิกษุทั้งหลายละบาตรที่จัดเอง ทรงบาตรเหล็ก พระพุทธเจ้าประทับนั่งอยู่ในมณฑปดอกไม้ตลอด ๗ คืน ๗ วัน ทรงยังสัตว์เป็นอันมากให้ตรัสรู้ ทรงประกาศพระธรรมจักร เมื่อทรงประกาศพระธรรมจักรภายใต้มณฑปดอกไม้ ธรรมาภิสมัยได้มีแก่ เทวดาและมนุษย์ ๘๔๐๐๐ เมื่อถึงวันที่ ๗ พระมหามุนี พระนามว่าปทุมุตระ ประทับนั่งอยู่ภายในเงาฉัตร ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า มาณพผู้ใดได้ถวายทานอันประเสริฐ ไม่พร่องแก่เรา เราจักพยากรณ์มาณพนั้น ท่านทั้งหลาย จงฟังเรากล่าว จตุรงคินีเสนา คือ พลช้าง พลม้า พลรถ และพลเดินเท้า จักแวดล้อมมาณพนั้นเป็นนิตย์ นี้เป็นผลแห่งการให้สิ่งทั้งปวง ยานช้าง ยานม้า วอจะไหลมาเทมา ชนทั้งหลายจักบำรุงมาณพนั้นเนืองนิตย์ นี้เป็นผลแห่งการให้สิ่งทั้งปวง รถ ๖ หมื่น อันประดับด้วยเครื่องอลังการทั้งปวง จักแวดล้อมมาณพนั้นเป็นนิตย์ นี้เป็นผลแห่งการให้สิ่งทั้งปวง ดนตรี ๖ หมื่น กลองเภรีทั้งหลายอันประดับดีแล้ว จักประโคมมาณพนั้นเป็นนิตย์ นี้เป็นผลแห่งการให้สิ่งทั้งปวง นางนารี ๘๖๐๐๐ อันประดับประดาสวยงาม มีผ้าและอาภรณ์อย่างวิจิตร สวมใส่แก้วมณีและกุณฑล มีหน้าแฉล้ม ยิ้มแย้ม ตะโพกผึ่งผาย เอวเล็กเอวบาง จัดแวดล้อมมาณพนั้นเป็นนิตย์ นี้เป็นผลแห่งการให้สิ่งทั้งปวง มาณพนั้น

จักรื่นรมย์อยู่ในเทวโลกตลอด ๓ หมื่นกัลป จักได้เป็นจอมเทวดาเสวยรัชสมบัติในเทวโลก ๑๐๐๐ ครั้ง และจักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราช ๑๐๐๐ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพบูลย์ โดยคณนานับมิได้ เมื่อมาณพนี้อยู่ในเทวโลก พรั่งพร้อมด้วยบุญกรรม เทวดาจักทรงฉัตรแก้วไว้ในที่สุดแห่งเทวโลก มาณพนี้จักปรารถนาเมื่อใด ฉัตรอันเกิดแต่ผ้าและดอกไม้ (ดังจะ) รู้จิตของมาณพนี้ จักกั้นอยู่เนืองนิตย์เมื่อนั้น มาณพนี้จุติจากเทวโลกแล้ว อันกุศลตักเตือนประกอบด้วยบุญกรรม จักเกิดเป็นบุตรพราหมณ์ใน (อีก) แสนกัลป พระศาสดามีพระนามว่าโคดม ซึ่งมีสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราชจักเสด็จอุบัติในโลก พระศากยโคดมผู้ประเสริฐ ทรงทราบคุณข้อนี้ทั้งหมดแล้ว จักประทับนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ ทรงตั้งไว้ในเอตทัคสถาน มาณพผู้นี้จักได้เป็นพระสาวกของพระศาสดา มีชื่อว่าปิลินทวัจฉะ จักเป็นผู้อันเทวดา อสูร คนธรรพ์ ภิกษุภิกษุณี และคฤหัสถ์ทั้งหลาย สักการะ จักเป็นที่รักของคนทั้งปวง จักไม่มีอาสวะ นิพพาน กรรมที่เราทำแล้วในแสนกัลป ได้ให้ผลแก่เราแล้วในภพนี้ เราหลุดพ้นดี ดังกำลังลูกศร เผากิเลสทั้งหลายแล้ว โอ กุศลกรรม เราได้ทำแล้ว ในบุญเขตอันยอดเยี่ยมอันเป็นฐานะที่เราทำกุศลกรรมแล้ว ได้บรรลุบทอันไม่หวั่นไหว ก็มาณพใดได้ให้ทานอันประเสริฐไม่บกพร่อง มาณพนั้นได้เป็นหัวหน้า นี้เป็นผลแห่งทานนั้น เราได้ถวายฉัตรในพระสุคตเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ได้เสวยอานิสงส์ ๘ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เราไม่รู้สึกหนาว ๑ ไม่รู้สึกร้อน ๑ ละอองและธุลีไม่แปดเปื้อน ๑ เราเป็นผู้ไม่มีอันตราย ๑ ไม่มีจัญไร ๑ อันมหาชนยำเกรงทุกเมื่อ ๑ เป็นผู้มีผิวพรรณละเอียด ๑ เป็นผู้มีใจกว้างขวาง (ไม่หดหู่) ๑ เมื่อเราท่องเที่ยวอยู่ในภพ ฉัตรหนึ่งแสนคันอันประกอบด้วยเครื่องประดับทุกอย่าง เว้นชาตินี้แล้ว ทรงไว้เหนือศีรษะของเรา เพราะผลแห่งกรรมนั้น เพราะฉะนั้น ในชาตินี้ การทรงฉัตรจึงไม่มีแก่เรา กรรมทั้งปวงที่เราทำแล้ว เพราะผลบุญแห่งฉัตรหลุดพ้นไป เราได้ถวายผ้าในพระสุคตเจ้า และในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อม

ได้เสวยอานิสงส์ ๘ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เราเป็นผู้มีผิวพรรณเปล่งปลั่งดังทอง ๑ ปราศจากธุลี ๑ มีรัศมีผ่องใส ๑ มีเดช ๑ ตัวของเราละเอียดอ่อน ๑ เมื่อเราท่องเที่ยวอยู่ในภพ มีผ้าสีขาวแสนผืน ๑ สีเหลืองแสนผืน ๑ สีแดงแสนผืน ๑ ทรงอยู่เหนือศีรษะของเรา นี้เป็นผลแห่งการถวายผ้า เราย่อมได้ผ้าไหม ผ้ากัมพล ผ้าป่าน และผ้าฝ้าย ในที่ทุกแห่ง เพราะผลอันหลั่งออกแห่งการถวายผ้านั้น เราได้ถวายบาตรในพระสุคตเจ้า และในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสงส์ ๑๐ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เราย่อมบริโภคโภชนาหารในภาชนะทองคำ ภาชนะแก้วมณี ภาชนะเงิน และภาชนะที่ทำด้วยทับทิมในกาลทั้งปวง ๑ เราเป็นผู้ไม่มีอันตราย ๑ ไม่มีจัญไร ๑ มหาชนยำเกรงทุกเมื่อ ๑ เป็นผู้ได้ข้าว น้ำ ผ้า และที่นอน เป็นปกติ ๑ โภคสมบัติของเราไม่พินาศ ๑ เราเป็นผู้มีจิตมั่นคง ๑ เป็นผู้ใคร่ธรรมทุกเมื่อ ๑ เป็นผู้ไม่มีกิเลส ๑ ไม่มีอาสวะ ๑ คุณเหล่านี้ ติดตามเราไปทั้งในเทวโลกและมนุษยโลก ย่อมไม่ละเราในที่ทุกแห่ง เปรียบเหมือนเงาไม่ละรูป ฉะนั้น เราได้ถวายมีดโกนที่ทำอย่างสวยงาม อันเนื่องด้วยเครื่องผูกอย่างวิจิตรมากมาย แก่พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุดและแก่พระสงฆ์แล้ว ย่อมได้เสวยอานิสงส์ ๘ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เราเป็นผู้กล้า ๑ เป็นผู้ไม่มีความเดือดร้อน ๑ ถึงที่สุดในเวสารัชธรรม ๑ เป็นผู้มีธิติ ๑ มีความเพียร ๑ มีใจอันประคองไว้ทุกเมื่อ ๑ ย่อมได้ญาณอันสุขุมเครื่องตัดกิเลส ๑ ความบริสุทธิ์อันชั่งไม่ได้ ๑ ในที่ทั้งปวง เพราะผลอันหลั่งออกแห่งกรรมของเรานั้น เรามีจิตเลื่อมใสได้ถวายพร้าอันราบเรียบ ไม่หยาบ ไม่ต้องขัดถู เป็นอันมากในพระพุทธเจ้าและในสงฆ์แล้ว ย่อมได้เสวยอานิสงส์ ๕ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือเราย่อมได้ความเพียรอันเป็นกัลยาณมิตร ๑ ขันติ ๑ ศาตราคือความไมตรี ๑ ศาตราคือปัญญาอันยิ่งเพราะตัดลูกศรคือตัณหา ๑ ญาณอันเสมอด้วยแก้ววิเชียร ๑ เพราะผลอันหลั่งออกแห่งกรรมเหล่านั้น เราได้ถวายเข็มในพระสุคตเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสงส์ ๕ ประการ

อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เมื่อเราท่องเที่ยวอยู่ในภพน้อยใหญ่ ย่อมเป็นผู้อันมหาชนนอบน้อม ๑ ตัดความสงสัยได้ ๑ มีรูปงาม ๑ มีโภคสมบัติ ๑ มีปัญญากล้า ๑ ทุกเมื่อ เราพิจารณาเห็นอรรถอันเป็นฐานะละเอียดลึกซึ้งด้วยญาณ ญาณของเราเสมอด้วยแก้ววิเชียรอันเลิศ เป็นเครื่องกำจัดความมืด เราได้ถวายมีดตัดเล็บในพระสุคตเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสงส์ ๕ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เราย่อมได้ทาสชายหญิง วัวและม้า ลูกจ้าง คนฟ้อนรำช่างตัดผม พ่อครัวผู้ทำอาหารเป็นอันมาก ในที่ทั้งปวง เราได้ถวายพัดใบตาลอันงามในพระสุคตเจ้าแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสงส์ ๕ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือเราย่อมไม่รู้สึกหนาว ๑ ร้อน ๑ ความเร่าร้อนไม่มีแก่เรา ๑ ไม่รู้สึกความกระวนกระวาย ๑ ไม่รู้สึกความเดือดร้อนจิตของเรา ๑ เราดับไฟ คือ ราคะ โทสะ โมหะ มานะ ทิฏฐิ และไฟทั้งปวงได้แล้ว เพราะผลอันหลั่งออกแห่งกรรมนั้นของเรา เราได้ถวายพัดจามรี มีขนนกยูงเป็นด้ามในคณะสงฆ์ผู้สูงสุดแล้ว ย่อมเป็นผู้มีกิเลสสงบระงับ ไม่มีกิเลสเครื่องยั่วยวนอยู่ เราได้ถวายผ้ากรองน้ำและธรรมกุตตระในพระสุคตเจ้าแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสงส์ ๕ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เราก้าวล่วงอันตรายทั้งปวง ๑ ย่อมได้อายุอันเป็นทิพย์ ๑ เป็นผู้อันโจรหรือข้าศึกไม่ข่มขี่ในกาลทุกเมื่อ ๑ ศาตราหรือยาพิษย่อมไม่ทำความเบียดเบียนเรา ๑ ไม่มีความตายในระหว่าง ๑ เพราะผลอันหลั่งออกแห่งกรรมนั้นของเรา เราได้ถวายภาชนะน้ำมัน ในพระสุคตเจ้า และในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสงส์ ๕ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เราเป็นผู้มีรูปสวยงาม ๑ มีความเจริญดี ๑ มีใจเบิกบานดี ๑ มีใจไม่ฟุ้งซ่าน ๑ เป็นผู้อันอารักขาทั้งปวงรักษาแล้ว ๑ เราได้ถวายกล่องเข็มในพระสุคตเจ้า และในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสงส์ ๓ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เราย่อมได้คุณทั้งหลายนี้ คือ ความสุขใจ ๑ ความสุขกาย ๑ ความสุขเกิดแต่อิริยาบถ ๑ เพราะผลอันหลั่งออกแห่งกรรมนั้น เราได้ถวายผ้าอังสะใน

พระชินเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้อานิสงส์ ๔ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เราย่อมได้ความหนักในพระสัทธรรม ๑ ย่อมระลึกถึงภพที่สองได้ ๑ เป็นผู้มีฉวีวรรณงามในที่ทั้งปวง ๑ เพราะผลอันหลั่งออกแห่งกรรมนั้น เราได้ถวายประคตเอวในพระชินเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสงส์ ๖ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เราย่อมไม่หวั่นไหวในสมาธิ ๑ เป็นผู้มีความชำนาญในสมาธิ ๑ มีบริษัทไม่แตกกัน ๑ มีถ้อยคำอันมหาชนเชื่อถือทุกเมื่อ ๑ มีสติตั้งมั่น ๑ ความสะดุ้งกลัวไม่มีแก่เรา ๑ คุณเหล่านี้ ติดตามเราไปทั้งในเทวโลกและมนุษยโลก เราได้ถวายเชิงรองบาตรในพระชินเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมเป็นผู้ไม่มีภัยในเพราะวรรณะ ๕ ไม่หวั่นไหวด้วยอะไรๆ ธรรมเหล่าใดเหล่าหนึ่งอันเป็นเครื่องตรัสรู้ญาณด้วยสติ เราฟังแล้ว ธรรมที่เราทรงไว้ย่อมไม่พินาศ เป็นอันวินิจฉัยดีแล้ว เราได้ถวายภาชนะ และเครื่องบริโภคในพระพุทธเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้อุดมแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสงส์ ๓ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เราย่อมได้ภาชนะทองคำ ภาชนะแก้วมณี ภาชนะแก้วผลึก และภาชนะแก้วทับทิม ๑ ภริยา คนใช้ชายหญิง พลช้าง พลม้า พลรถ พลเดินเท้าและหญิง มีวัตร ยำเกรงนาย ๑ ได้เครื่องบริโภคทุกเวลา ๑ วิชาในบทมนต์ และในอาคมต่างๆ เป็นอันมาก เราย่อมใคร่ครวญศิลปะทั้งปวงใช้ได้ทุกเวลา เราได้ถวายขันในพระสุคตเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสงส์ ๓ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เราย่อมได้ขันทองคำ ขันแก้วมณี ขันแก้วผลึก และขันแก้วทับทิม ย่อมได้ขัน อสฺสฏฺฐเก ผลมเย อโถ โปกฺขรปตฺตเก มธุปานกสงฺเข จ ย่อมได้คุณเหล่านี้ คือ ข้อปฏิบัติในวัตรอันงาม ในอาจาระและกิริยา เพราะผลอันหลั่งออกแห่งกรรมนั้น เราได้ถวายเภสัชในพระสุคตเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้อานิสงส์ ๑๐ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เราเป็นผู้มีอายุยืน ๑ มีกำลัง ๑ มีปัญญา ๑ มีวรรณะ ๑ มียศ ๑ มีสุข ๑ ไม่มีอันตราย ๑ ไม่มีจัญไร ๑ มหาชนยำ

เกรงทุกเมื่อ ๑ เราไม่มีความพลัดพรากจากของที่รัก ๑ เพราะกรรมนั้นให้ผลแก่เรา เราได้ถวายรองเท้าในพระชินเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้อานิสงส์ ๓ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ ยานช้าง ยานม้า วอ ย่อมไหลมาเทมา ๑ รถ ๖ หมื่นคันแวดล้อมเราทุกเมื่อ ๑ เมื่อเราท่องเที่ยวอยู่ในภพ รองเท้าแก้วมณี รองเท้าทองแดง รองเท้าทองคำ รองเท้าเงิน ย่อมเกิดขึ้นในขณะที่ยกเท้าขึ้น ๑ บุญกรรมทั้งหลายย่อมช่วยชำระอาจารคุณให้สะอาดแน่นอน เราย่อมได้คุณเหล่านี้ เพราะกรรมนั้นให้ผล เราได้ถวายเขียงเท้าในพระสุคตเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ได้สวมเขียงเท้ามีฤทธิ์แล้วอยู่ได้ตามปรารถนา เราได้ถวายผ้าเช็ดหน้าในพระสุคตเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสงส์ ๕ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เราเป็นผู้มีผิวพรรณดุจทองคำปราศจากธุลี ๑ มีรัศมีผ่องใส ๑ มีเดช ๑ ตัวของเราละเอียดอ่อน ๑ ฝุ่นละอองไม่ติดตัวเรา ๑ เราได้คุณเหล่านี้เพราะกรรมนั้นให้ผล เราได้ถวายไม้เท้าคนแก่ในพระสุคตเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้อานิสงส์ ๕ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เรามีบุตรมาก ๑ เราไม่มีความสะดุ้งกลัว ๑ เป็นผู้อันอารักขาทุกอย่างรักษาไว้ ใครๆ ข่มขี่ไม่ได้ทุกเมื่อ ๑ ย่อมไม่รู้สึกความพลั้งพลาด ๑ ใจของเราไม่ขลาดกลัว ๑ เราได้ถวายยาหยอดตาในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสงส์ ๘ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เราเป็นผู้มีนัยน์ตากว้างใหญ่ ๑ โลหิตของเราขาว ๑ เหลือง ๑ เป็นผู้มีนัยน์ตาไม่มัว ๑ มีนัยน์ตาแจ่มใส ๑ เว้นจากโลกตาทั้งปวง ๑ ย่อมได้ตาทิพย์ ๑ ได้ปัญญาจักษุอันสูงสุด ๑ เราได้คุณเหล่านี้เพราะกรรมนั้นให้ผล เราได้ถวายลูกกุญแจในพระสุคตเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้ลูกกุญแจ คือ ญาณอันเป็นเครื่องเปิดทวารธรรม เราได้ถวายเรือนกุญแจในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสงส์ ๒ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เมื่อเราท่องเที่ยวอยู่ในภพ เป็นผู้มีความโกรธน้อย ๑ ไม่มีความคับแค้น ๑ เราได้ถวายสายโยคในพระสุคตเจ้าและใน

คณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสงส์ ๕ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เราย่อมไม่หวั่นไหวในสมาธิ ๑ มีความชำนาญในสมาธิ ๑ มีบริษัทไม่แตกกัน ๑ มีถ้อยคำอันมหาชนเชื่อถือทุกเมื่อ ๑ โภคสมบัติย่อมเกิดแก่เรา เมื่อท่องเที่ยวอยู่ในภพ ๑ เราได้ถวายกล้องเป่าควันในพระชินเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสงส์ ๓ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ สติของเราเป็นธรรมชาติตรง ๑ เส้นเอ็นของเราต่อเนื่องกันดี ๑ เราย่อมได้ตาทิพย์ ๑ เพราะกรรมนั้นให้ผล เราได้ถวายตะเกียงตั้งในพระชินเจ้า และในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสงส์ ๓ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เราเป็นผู้มีสกุล ๑ มีอวัยสมบูรณ์ ๑ มีปัญญาอันพระพุทธเจ้าสรรเสริญ ๑ เราได้คุณเหล่านี้เพราะกรรมนั้นให้ผล เราได้ถวายคนโทน้ำและผอบในพระพุทธเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้อุดมแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสงส์ ๑๐ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ ในกาลนั้น เราได้เป็นผู้คุ้มครองแล้ว ๑ พร้อมพรั่งด้วยสุข ๑ มียศมาก ๑ มีคติ ๑ มีตัวอันจำแนกไป ๑ เป็นสุขุมาลชาติ ๑ เว้นจากอันตรายทั้งปวง ๑ เป็นผู้ได้คุณอันไพบูลย์ ๑ หวั่นไหวด้วยความนับถือ ๑ มีความหวาดเสียวอันเว้นดีแล้ว ๑ เพราะการถวายคนโทน้ำและผอบ เราได้วรรณะ ๔ ช้างแก้วและม้าแก้ว คุณของเราเหล่านั้นไม่พินาศ ผลนี้ เพราะถวายคนโทน้ำและผอบ เราได้ถวาย หตฺถลีลงฺคเก ในพระพุทธเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้อุดมแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสงส์ ๕ ประการ อันสมควรแก่กรรมของของเรา คือ เราเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยลักษณะทั้งปวง ๑ มีอายุยืน ๑ มีปัญญา ๑ จิตมั่นคง ๑ กายของเราพ้นแล้วจากความยากลำบากทุกอย่างในกาลทั้งปวง ๑ เราได้ถวายมีดบางอันลับคมดีและกรรไกรในสงฆ์แล้ว ย่อมได้ญาณเป็นเครื่องตัดกิเลส อันหาน้ำหนักมิได้ สะอาด เราได้ถวายคีมพระสุคตเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้ญาณเป็นเครื่องถอนกิเลสอันหาน้ำหนักมิได้ สะอาด เราได้ถวายยานัตถุ์ในพระสุคตเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสงส์ ๘

ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ ศรัทธา ๑ ศีล ๑ หิริ ๑ โอตตัปปะ ๑ สุตะ ๑ จาคะ ๑ ขันติ ๑ และปัญญาเป็นคุณข้อที่ ๘ ของเรา เราได้ถวายตั่งในพระสุคตเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสงส์ ๕ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เรา ย่อมเกิดในสกุลสูง เป็นผู้มีโภคสมบัติมาก ๑ ชนทั้งปวงยำเกรงเรา ๑ ชื่อเสียงของเราฟุ้งไป ๑ บัลลังก์สี่เหลี่ยมจัตุรัส ย่อมแวดล้อมเราเป็น นิตย์ตลอดแสนกัลป ๑ เราเป็นผู้ยินดีในการจำแนกทาน ๑ เราได้ถวาย ที่นอนในพระสุคตเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้เสวย อานิสงส์ ๖ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เรามีร่างกายสมส่วน อันบุญกรรมก่อให้ เป็นผู้อ่อนโยน มีรูปงาม น่าดู (ดูไม่เบื่อ) เรา ย่อมได้ญาณอันประเสริฐ นี้เป็นผลแห่งการถวายที่นอน เราย่อมได้นวม ผ้าลวดลายรูปสัตว์ ผ้าลาดทอด้วยไหม ผ้าลาดอันวิจิตร ผ้าลาดอย่างดี และผ้ากัมพลต่างๆ เป็นอันมาก ย่อมได้ผ้าปาวารก์มีขนอ่อนนุ่ม ผ้าทำ ด้วยขนสัตว์อ่อนนุ่ม ในที่ต่างๆ นี้เป็นผลแห่งการถวายที่นอน เมื่อใด เราระลึกถึงตน เมื่อใด เราเป็นผู้รู้เดียงสา เมื่อนั้น เราเป็นผู้ไม่เปล่า มีฌานเป็นเตียงนอน นี้เป็นผลแห่งการถวายที่นอน เราได้ถวายหมอน ในพระชินเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสงส์ ๖ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เราย่อมยังศีรษะของเรา ให้หนุนบนหมอนอันยัดด้วยขนสัตว์ หมอนยัดด้วยเกษรบัวหลวง และ ยัดด้วยจันทน์แดงทุกเมื่อ ๑ เรายังญาณให้เกิดในอัฏฐังคิกมรรคอันประ เสริฐ และในสามัญผล ๔ เหล่านั้นแล้ว ย่อมอยู่ตลอดกาลเป็นนิตย์ ๑ ยังญาณให้เกิดในทาน ทมะ สัญญมะ อัปปมัญญา และรูปฌานเหล่านั้น แล้ว ย่อมอยู่ตลอดกาลทั้งปวง ๑ ยังญาณให้เกิดในวัตรคุณ รูปปฏิมา และในอาจารกิริยาแล้ว ย่อมอยู่ในกาลทั้งปวง ๑ ยังญาณให้เกิดในการ จงกรม ความเพียรอันเป็นประธาน และในโพธิปักขิยธรรมเหล่านั้น แล้ว ย่อมอยู่ตามปรารถนา ๑ ยังญาณให้เกิดในศีล สมาธิ ปัญญา วิมุติ และในวิมุตติญาณทัสสนะเหล่านั้นแล้ว ย่อมอยู่เป็นสุข ๑ เรา

ได้ถวายตั่งแผ่นกระดานในพระชินเจ้า และในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสงส์ ๒ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เรา ย่อมได้บัลลังก์อันประเสริฐ อันทำด้วยทอง แก้วมณี และทำด้วยงาช้าง สารเป็นอันมาก นี้เป็นผลแห่งการถวายตั่งแผ่นกระดาน เราได้ถวายตั่ง รองเท้า ในพระชินเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้ เสวยอานิสงส์ ๒ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เราย่อมได้ ยวดยานเป็นอันมาก นี้เป็นผลแห่งการถวายตั่งรองเท้า ๑ ทาสหญิงชาย ภรรยา และคนอาศัยเลี้ยงชีวิตเหล่าอื่น ย่อมบำเรอเราโดยชอบ นี้เป็น ผลแห่งการถวายตั่งรองเท้า ๑ เราได้ถวายน้ำมันสำหรับทาเท้าในคณะสงฆ์ ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสงส์ ๕ ประการ อันสมควรแก่ กรรมของเรา คือ ความที่เราเป็นผู้ไม่ป่วยไข้ ๑ มีรูปงาม ๑ เส้นเอ็น (ประสาท) รับรสได้เร็ว ๑ ความได้ข้าวและน้ำ ๑ ได้อายุยืนนานเป็นที่ ห้า ๑ เราได้ถวายเนยใสและน้ำมันในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อม ได้เสวยอานิสงส์ ๕ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เราเป็นผู้ มีกำลัง ๑ มีรูปสมบูรณ์ ๑ เป็นผู้ร่าเริงทุกเมื่อ ๑ มีบุตรทุกเมื่อ ๑ และ เป็นผู้ไม่ป่วยไข้ทุกเมื่อ ๑ นี้เป็นผลแห่งการถวายเนยใสและน้ำมัน เรา ได้ถวายน้ำบ้วนปากในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุดแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสงส์ ๕ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ เราเป็นผู้มีลำคอบริสุทธิ์ ๑ มีเสียงไพเราะ ๑ เว้นจากโรคไอ ๑ โรคหืด ๑ กลิ่นดอกอุบลฟุ้งออกจาก ปากของเราทุกเมื่อ ๑ เราได้ถวายนมส้มอย่างดีในพระพุทธเจ้าและคณะสงฆ์ ผู้อุดมแล้ว ได้บริโภคภัตอันไม่ขาดสาย คือ กายคตาสติอันประเสริฐ เรา ได้ถวายน้ำผึ้งอันประกอบด้วยสี กลิ่นและรสในพระชินเจ้าและในคณะ สงฆ์แล้วย่อมได้รส คือ วิมุติอันไม่มีรสอื่นเปรียบ ไม่เป็นอย่างอื่น เรา ได้ถวายรสตามเป็นจริงในพระพุทธเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้อุดมแล้ว ย่อมได้ เสวยผล ๔ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา เราได้ถวายข้าวและน้ำ

ในพระพุทธเจ้าและในคณะสงฆ์ผู้อุดมแล้ว ย่อมได้เสวยอานิสงส์ ๑๐
ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือเราเป็นผู้มีอายุยืน ๑ มีกำลัง ๑
เป็นนักปราชญ์ ๑ มีวรรณะ ๑ มียศ ๑ มีสุข ๑ เป็นผู้ได้ข้าว ๑ น้ำ ๑
เป็นคนกล้า ๑ มีญาณรู้ทั่ว ๑ เมื่อเราท่องเที่ยวอยู่ในภพ ย่อมได้คุณ
เหล่านี้ เราได้ถวายธูปในพระสุคตเจ้า และในคณะสงฆ์ผู้ประเสริฐสุด
แล้ว ย่อมได้เสวยอานิสงส์ ๑๐ ประการ อันสมควรแก่กรรมของเรา คือ
เมื่อเราท่องเที่ยวอยู่ในภพน้อยใหญ่ เป็นผู้มีกลิ่นตัวหอมฟุ้ง ๑ มียศ ๑
มีปัญญาเร็ว ๑ มีชื่อเสียง ๑ มีปัญญาคมกล้า ๑ มีปัญญากว้างขวาง ๑
มีปัญญาร่าเริง ๑ มีปัญญาลึกซึ้ง ๑ มีปัญญาเครื่องแล่นไปไพบูลย์ ๑
เพราะผลการถวายธูปนั้น บัดนี้ เราเป็นผู้บรรลุนิพพานอันเป็นสันติสุข ๑
การที่เราได้มาในสำนักพระพุทธเจ้าของเรานี้ เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓
เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว เราเผากิเลส
ทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้นได้ทั้งหมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกดุจช้างตัด
เชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔
วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้
ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปิลินทวัจฉเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปิลินทวัจฉเถราปทาน.

เสลเถราปทานที่ ๒ (๓๙๒)

ว่าด้วยการประพฤติธรรม

[๓๙๔] ข้าพระองค์เป็นเจ้าของถนนอยู่ในนครหงสวดี ได้ประชุมบรรดาญาติของ
ข้าพระองค์แล้ว ได้กล่าวดังนี้ว่า พระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นแล้วในโลก
เป็นบุญเขตอันสูงสุด พระองค์เป็นผู้สมควรรับเครื่องบูชาของโลกทั้งปวง
กษัตริย์ก็ดี ชาวนิคมก็ดี พราหมณ์มหาศาลก็ดี ล้วนมีจิตเลื่อมใสโสมนัส
ได้พากันประพฤติธรรมเป็นอันมาก พลช้าง พลม้า พลรถ พลเดินเท้า

ล้วนมีจิตเลื่อมใสโสมนัส ได้พากันประพฤติธรรมเป็นอันมาก คนครึ่งชาติ (ลูกกษัตริย์แม่เป็นศูทร) ก็ดี ราชบุตรก็ดี พ่อค้าก็ดี พราหมณ์ก็ดี ล้วนมีจิตเลื่อมใสโสมนัส ได้พากันประพฤติธรรมเป็นอันมาก พ่อครัวก็ดี คนรับจ้างก็ดี คนรับใช้อาบน้ำก็ดี ช่างกรองดอกไม้ก็ดี ล้วนมีจิตเลื่อมใสโสมนัส ได้พากันประพฤติธรรมเป็นอันมาก ช่างย้อมก็ดี ช่างหูกก็ดี ช่างเย็บผ้าก็ดี ช่างกัลบกก็ดี ล้วนมีจิตเลื่อมใสโสมนัส ได้พากันประพฤติธรรมเป็นอันมาก ช่างศรก็ดี ช่างกลึงก็ดี ช่างหนังก็ดี ช่างถากก็ดี ล้วนมีจิตเลื่อมใสโสมนัส ได้พากันประพฤติธรรมเป็นอันมาก ช่างเหล็กก็ดี ช่างทองก็ดี ช่างดีบุกและช่างทองแดงก็ดี ล้วนมีจิตเลื่อมใสโสมนัส ได้พากันประพฤติธรรมเป็นอันมาก ลูกจ้างก็ดี ช่างซักรีดก็ดี ทาสและกรรมกรก็ดี เป็นอันมากได้พากันประพฤติธรรมตามกำลังของตนๆ คนตักน้ำขายก็ดี คนขนไม้ก็ดี ชาวนาก็ดี คนเกี่ยวหญ้าก็ดี ได้พากันประพฤติธรรมตามกำลังของตนๆ คนขายดอกไม้ คนขายพวงมาลัย คนขายใบไม้ และคนขายผลไม้ ได้พากันประพฤติธรรมตามกำลังของตนๆ หญิงแพศยา นางกุมภทาสี คนขายขนม และคนขายปลา ได้พากันประพฤติธรรมตามกำลังของตนๆ เราทั้งหมดนี้มาประชุมร่วมเป็นพวกเดียวกันแล้ว จักทำบุญกุศล ในพระพุทธเจ้าผู้เป็นเขตบุญอย่างยอดเยี่ยม ญาติเหล่านั้นฟังคำของข้าพระองค์แล้ว ร่วมกันเป็นคณะในขณะนั้นกล่าวว่า พวกเราควรให้สร้างโรงฉันอันทำอย่างสวยงามถวายแด่ภิกษุสงฆ์ ข้าพระองค์ให้สร้างโรงฉันนั้นสำเร็จแล้ว มีใจเบิกบานยินดี แวดล้อมด้วยญาติทั้งหมดนั้น เข้าไปเฝ้าพระสัมพุทธเจ้า ครั้นเข้าเฝ้าพระสัมพุทธเจ้าผู้เป็นนาถะของโลก ผู้ประเสริฐกว่านระ ถวายบังคมแทบพระบาทของพระศาสดาแล้ว ได้กราบทูลดังนี้ว่า ข้าแต่พระวีรมุนี บุรุษประมาณ ๓๐๐ คนนี้ ร่วมกันเป็นคณะ ขอมอบถวายโรงฉันอันสร้างอย่างสวยงามแด่พระองค์ ขอพระองค์ผู้มีจักษุ ผู้เป็นประธานของภิกษุสงฆ์ โปรดทรงรับเถิด พระผู้มีพระภาค ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ต่อหน้าบุรุษ ๓๐๐ คนว่า บุรุษทั้ง ๓๐๐ คนและผู้เป็นหัวหน้า ร่วมกันประพฤติ ท่านทั้งปวง

พากันทำแล้ว จักได้เสวยสมบัติ เมื่อถึงภพหลังสุด ท่านทั้งหลายจัก เห็นนิพพาน อันเป็นภาวะเย็นยอดเยี่ยม ไม่แก่ไม่ตาย เป็นแดนเกษม พระพุทธเจ้าผู้ยอดเยี่ยมกว่าผู้รู้ธรรมทั้งปวง ทรงพยากรณ์อย่างนี้ ข้าพระองค์ได้ฟังพระพุทธพจน์แล้ว ได้เสวยโสมนัส ข้าพระองค์รื่นรมย์อยู่ในเทวโลกตลอด ๓ หมื่นกัลป เป็นใหญ่กว่าเทวดา เสวยรัชสมบัติอยู่ในเทวโลก ๕๐๐ กัลป ได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราช ๑๐๐๐ ครั้ง ได้เป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพบูลย์โดยคณานับมิได้ ในรัชสมบัติในมนุษย์นี้ มีพวกญาติเป็นบริษัท ในภพอันเป็นที่สุดที่ถึงนี้ ข้าพระองค์เป็นบุตรพราหมณ์ชื่อว่าวาเสฏฐะ ผู้สั่งสมสมบัติไว้ประมาณ ๘๐ โกฏิ ข้าพระองค์มีชื่อว่าเสละ ถึงที่สุดในองค์ ๖ แวดล้อมด้วยพวกศิษย์ของตน เดินเที่ยวไปสู่วิหารได้เห็นดาบสชื่อเกนิยะ ผู้เต็มไปด้วยภาระคือชฎา จัดแจงเครื่องบูชา จึงได้ถามดังนี้ว่า ท่านจักทำอาวาหมงคล วิวาหมงคล หรือท่านเชื้อเชิญพระราชา.

เกนิยดาบสตอบว่า

เราใคร่จะบวงสรวงเครื่องบูชา ในพราหมณ์ที่สมมติกันว่าประเสริฐ เราไม่ได้เชื้อเชิญพระราชา ไม่มีการบวงสรวง อาวาหมงคลของเราไม่มี และวิวาหมงคลของเราไม่มี พระพุทธเจ้าผู้ให้เกิดความยินดีแก่ศากยะทั้งหลาย ประเสริฐที่สุดในโลกพร้อมทั้งเทวโลก ทรงทำประโยชน์เกื้อกูลแก่โลกทั้งปวง นำสุขมาให้แก่สรรพสัตว์ วันนี้ เรานิมนต์พระองค์ เราจัดแจงเครื่องบูชานี้เพื่อพระองค์ พระพุทธเจ้ามีพระรัศมีดุจสีมะพลับ มีพระคุณหาประมาณมิได้ ไม่มีผู้เปรียบ ไม่มีใครเสมอด้วยพระรูป เรานิมนต์เพื่อเสวย ณ วันพรุ่งนี้และพระองค์มีพระพักตร์ร่าเริงดังปากเบ้า สุกใสเช่นกับถ่านเพลิงไม้ตะเคียน เปรียบด้วยสายฟ้า เป็นมหาวีระ เป็นนาถะของโลก เรานิมนต์แล้ว พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น เปรียบเหมือนไฟบนยอดภูเขา ดังพระจันทร์วันเพ็ญ เช่นกับสีแห่งไฟไหม้อ้อ เรานิมนต์แล้ว พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น ผู้ไม่ทรงครั่นคร้ามล่วงภัยได้แล้ว ทรงทำให้เป็นผู้เจริญ เป็นมุนีเปรียบด้วยสีหะ เป็นมหาวีระ เรานิมนต์แล้ว

พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงฉลาดในธรรมของผู้ตรัสรู้ ผู้อื่นข่มขี่ไม่ได้ เปรียบด้วยช้างตัวประเสริฐ เป็นมหาวีระ เรานิมนต์แล้ว พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงฉลาดในฝั่งคือ สัทธรรม เป็นพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ ไม่มีใครเปรียบ เปรียบด้วยโคอุสภราช เป็นมหาวีระ เรานิมนต์แล้ว พระพุทธเจ้าพระองค์นั้นมีวรรณะไม่สุด มียศนับมิได้ มีลักษณะทั้งปวงวิจิตร เปรียบด้วยท้าวสักกะ เป็นมหาวีระ เรานิมนต์แล้ว พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงมีความชำนาญ เป็นผู้นำหมู่ มีตบะ มีเดชคร่าได้ยาก เปรียบด้วยพรหม เป็นมหาวีระ เรานิมนต์แล้ว พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น มีธรรมเลิศน่าบูชา เป็นพระทศพล ถึงที่สุด กำลังล่วงกำลังเปรียบด้วยแผ่นดิน เป็นมหาวีระ เรานิมนต์แล้ว พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น. ทรงเกลื่อนกล่นด้วยศีลและปัญญา มากด้วยการทรงรู้แจ้งธรรม เปรียบด้วยทะเล เป็นมหาวีระ เรานิมนต์แล้ว พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น ยากที่จะคร่าไปได้ ยากที่จะข่มขี่ไม่ทรงหวั่นไหว เลิศกว่าพรหม เปรียบด้วยเขาสุเมรุ เป็นมหาวีระ เรานิมนต์แล้ว พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น มีญาณไม่สิ้นสุด ไม่มีผู้เสมอ ไม่มีผู้เทียบเท่า ถึงความเป็นยอด เปรียบด้วยท้องฟ้า เป็นมหาวีระ เรานิมนต์แล้ว.

จบ ภาณวารที่ ๑๕.

พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น เป็นที่พึ่งของบรรดาผู้กลัวภัย เป็นที่ต้านทานของบรรดาผู้ถึงสรณะ เป็นที่เบาใจ เป็นมหาวีระ เรานิมนต์แล้ว พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น เป็นที่อาศัยแห่งมนต์คือความรู้ เป็นบุญเขตของผู้แสวงหาสุข เป็นบ่อเกิดแห่งรัตนะ เป็นมหาวีระ เรานิมนต์แล้ว พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น เป็นผู้ให้เบาใจ เป็นผู้ทำให้ประเสริฐ เป็นผู้ประทานสามัญผลเปรียบด้วยเมฆ เป็นมหาวีระ เรานิมนต์แล้ว พระ

พุทธเจ้าพระองค์นั้น เป็นวีระที่เขายกย่องในโลก เป็นผู้บรรเทาความมืด ทั้งปวง เปรียบด้วยพระอาทิตย์ เป็นมหาวีระ เรานิมนต์แล้ว พระพุทธเจ้า พระองค์นั้น ทรงแสดงสภาพในอารมณ์และวิมุติ เป็นมุนี เปรียบ ด้วยพระจันทร์ เป็นมหาวีระ เรานิมนต์แล้ว พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น ตรัสรู้แล้ว เขายกย่องในโลกประดับด้วยลักษณะทั้งหลาย หาประมาณ มิได้ เป็นมหาวีระ เรานิมนต์แล้ว พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น มีพระญาณ หาประมาณมิได้ มีศีลไม่มีเครื่องเปรียบ มีวิมุติ ไม่มีอะไรเทียมทัน เรานิมนต์แล้ว พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น มีธิติไม่มีอะไรเหมือน มีกำลัง อันไม่ควรคิด มีความบากบั่นอันประเสริฐสุด เรานิมนต์แล้ว พระ พุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงถอนราคะ โทสะ โมหะ และยาพิษทั้งปวง แล้ว เปรียบด้วยยา เป็นมหาวีระ เรานิมนต์แล้ว พระพุทธเจ้าพระ องค์นั้น ทรงบรรเทาพยาธิคือกิเลสและทุกข์เป็นอันมาก เปรียบเหมือน โอสถ เปรียบด้วยสายฟ้า เป็นมหาวีระ เรานิมนต์แล้ว เกนิยพราหมณ์ กล่าวประกาศว่า พุทโธ เสียงประกาศนั้นข้าพระองค์ได้แสนยาก เพราะ ได้ฟังเสียงประกาศว่า พุทโธ ปีติย่อมเกิดแก่ข้าพระองค์ ปีติของข้า พระองค์ไม่จับอยู่เฉพาะภายใน แผ่ซ่านออกภายนอก ข้าพระองค์มีใจ ปีติ ได้กล่าวดังนี้ว่า พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น ผู้เป็นเชษฐบุรุษของ โลก ประเสริฐกว่านระ ประทับอยู่ที่ไหน เราจักไปนมัสการพระองค์ผู้ ประทานสามัญผล ณ ที่นั้น ขอท่านผู้เกิดโสมนัสประนมกรอัญชลี โปรด ยกหัตถ์เบื้องขวาขึ้นชี้บอกพระธรรมราชาผู้บรรเทาลูกศร คือความโศกเศร้า แก่ข้าพเจ้าเถิด.

ท่านย่อมเห็นป่าใหญ่อันเขียวขจี ดังมหาเมฆที่ขึ้นลอยอยู่เสมอด้วยดอก อัญชัน ปรากฏดุจสาคร พระพุทธเจ้าผู้ฝึกบุคคลที่ยังมิได้ฝึก เป็น มุนี ทรงแนะนำเวไนยสัตว์ ให้ตรัสรู้ในโพธิปักขิยธรรม พระองค์นั้น

ประทับอยู่ที่นั่น ข้าพระองค์ค้นหาพระชินเจ้า เปรียบเหมือนคนกระหายน้ำ หาน้ำ เช่นดังคนหิวข้าวหาข้าว ปานดังแม่โครักลูกค้นหาลูก ฉะนั้น ข้าพระองค์ผู้รู้อาจาระและอุปจาระ สำรวมตามสมควรแก่ธรรม ให้พวกศิษย์ของตนผู้จะไปยังสำนักพระชินเจ้าศึกษาว่า พระผู้มีพระภาคทั้งหลาย ใครๆ คร่าไปได้ยาก เสด็จเที่ยวอยู่พระองค์เดียว เปรียบเหมือนราชสีห์ ท่านมาณพทั้งหลายควรเดินเรียงลำดับกันมา พระพุทธเจ้าทั้งหลาย ยากที่ใครๆ จะคร่าไป เปรียบเหมือนอสรพิษร้าย ดุจไกรสรมฤคราช ดังช้างกุญชรที่ฝึกแล้วตกมัน ฉะนั้น ท่านมาณพทั้งหลายจงอย่าจาม และอย่าไอ เดินเรียงลำดับกันเข้าไปสู่สำนักของพระพุทธเจ้าเถิด พระพุทธเจ้าทั้งหลายทรงเป็นผู้หนักในการอยู่ในที่เร้น ชอบเงียบเสียง ยากที่จะคร่าไปได้ ยากที่จะเข้าเฝ้า เป็นครูในมนุษยโลกพร้อมทั้งเทวโลก เราทูลถามปัญหาใด หรือได้ปราศัยโต้ตอบอยู่ ขณะนั้น ท่านทั้งหลายจงเงียบเสียงหยุดนิ่งอยู่ พระองค์ทรงแสดงพระสัทธรรม อันเป็นแดนเกษมเพื่อบรรลุนิพพาน ท่านทั้งหลายจงใคร่ครวญเนื้อความแห่งธรรมนั้น เพราะการฟังสัทธรรมเป็นความงาม ข้าพระองค์ได้เข้าไปเฝ้าพระสัมพุทธเจ้าได้ปราศัยกับพระมุนี ครั้นผ่านการปราศัยไปแล้ว จึงตรวจดูพระลักษณะทั้งหลาย ไม่เห็นพระลักษณะ ๒ ประการ เห็นแต่พระลักษณะ ๓๐ ประการ พระมุนีทรงแสดงพระคุยหฐานอันเร้นอยู่ในฝักด้วยฤทธิ์ และพระชินเจ้าทรงแสดงพระชิวหาสอดเข้าช่องพระกรรณและพระนาสิก ทรงแผ่พระชิวหาปกปิดถึงที่สุดพระนลาฏทั้งสิ้น ข้าพระองค์ได้เห็นพระลักษณะของพระองค์ บริบูรณ์พร้อมด้วยพยัญชนะ จึงลงความสันนิษฐานว่าเป็นพระพุทธเจ้าแน่ แล้วบวชพร้อมด้วยพวกศิษย์ ข้าพระองค์พร้อมด้วยศิษย์ ๓๐๐ คนออกบวชเป็นบรรพชิต เมื่อข้าพระองค์ทั้งหลายบวชแล้วยังไม่ถึงกึ่งเดือน ได้บรรลุถึงความดับทุกข์ทั้งหมด ข้าพระองค์ทั้งหลายร่วมกันทำกรรม ในบุญเขตอันยอดเยี่ยม ท่องเที่ยวไปร่วมกัน คลายกิเลสได้ร่วมกัน เพราะได้ถวายไม้กลอนทั้งหลาย ข้าพระองค์จึงอยู่

ในธรรมเป็นอันมาก เพราะกุศลกรรมที่ได้ทำแล้วนั้น ข้าพระองค์ย่อมได้เหตุ ๘ ประการ คือ ข้าพระองค์เป็นผู้อันเขาบูชาในทิศทั้งหลาย ๑ โภคสมบัติของข้าพระองค์นับไม่ถ้วน ๑ ข้าพระองค์เป็นที่พึ่งของคนทั้งปวง ๑ ความสะดุ้งหวาดเสียวไม่มีแก่ข้าพระองค์ ๑ ความป่วยไข้ไม่มีแก่ข้าพระองค์ ๑ ข้าพระองค์ย่อมรักษาอายุยืนนาน ๑ ข้าพระองค์เป็นผู้มีผิวพรรณละเอียดอ่อน เมื่ออยู่ในที่ฝนตก ๑ เพราะได้ถวายไม้กลอน ๘ อัน ข้าพระองค์จึงได้อยู่ในหมวดธรรมอีกข้อหนึ่ง คือ ปฏิสัมภิทาและอรหัต นี้เป็นข้อที่ ๘ ของข้าพระองค์ ข้าแต่พระมหามุนี ข้าพระองค์มีธรรมเครื่องอยู่อันอยู่จบหมดแล้ว ทำกิจเสร็จแล้ว ไม่มีอาสวะ เป็นบุตรของพระองค์ชื่อว่าอัฏฐโคปานสี เพราะได้ถวายเสา ๕ ต้น ข้าพระองค์จึงได้อยู่ในธรรมเป็นอันมาก ด้วยกุศลกรรมที่ทำแล้วนั้น ข้าพระองค์ย่อมได้เหตุ ๕ ประการ คือ ข้าพระองค์เป็นผู้ไม่หวั่นไหวด้วยเมตตา ๑ มีโภคสมบัติไม่รู้จักพร่อง ๑ มีถ้อยคำควรเชื่อถือได้ ดังข้าพระองค์ไม่จำกัด ๑ จิตของข้าพระองค์ไม่หวาดกลัว ๑ ข้าพระองค์ไม่เป็นเสี้ยนหนามต่อใครๆ ๑ ด้วยกุศลกรรมที่ทำแล้วนั้น ข้าพระองค์เป็นผู้ปราศจากมลทินในศาสนา ข้าแต่พระมุนีมหาวีรเจ้า ภิกษุสาวกของพระองค์มีความเคารพ มีความยำเกรงได้ทำกิจเสร็จแล้ว ไม่มีอาสวะ ถวายบังคมพระองค์ ข้าพระองค์ได้ทำบัลลังก์อันทำอย่างสวยงามแล้ว จัดตั้งไว้ในศาลาด้วยกุศลกรรมที่ทำแล้วนั้น ข้าพระองค์ย่อมได้เหตุ ๕ ประการ คือ ย่อมเกิดในสกุลสูง ๑ เป็นผู้มีโภคสมบัติมาก ๑ เป็นผู้มีสมบัติทั้งปวง ๑ ไม่มีความตระหนี่ ๑ เมื่อข้าพระองค์ปรารถนาจะไป บัลลังก์ย่อมสั้งรออยู่ ๑ ย่อมไปสู่ที่ปรารถนาพร้อมด้วยบัลลังก์อันประเสริฐ ๑ เพราะการถวายบัลลังก์นั้น ข้าพระองค์กำจัดความมืดได้หมด ข้าแต่พระมหามุนี พระเถระผู้บรรลุอภิญญาและพละทั้งปวงถวายบังคมพระองค์ ข้าพระองค์ทำกิจทั้งปวงอันเป็นกิจของผู้อื่นและของตนสำเร็จแล้ว ด้วยกุศลกรรมที่ทำแล้วนั้น

ข้าพระองค์ได้เข้าไปสู่บุรีอันไม่มีภัย ข้าพระองค์ได้ถวายเครื่องบริโภคใน
ศาลาที่สร้างสำเร็จแล้ว ด้วยกุศลกรรมที่ทำแล้วนั้น ข้าพระองค์ได้เข้า
ถึงความเป็นผู้ประเสริฐ ผู้ฝึกเหล่าใดเหล่าหนึ่งในโลก ผู้ฝึกเหล่านั้นย่อม
ฝึกช้างและม้า ย่อมให้ทำเหตุต่างๆ นานา แล้วฝึกด้วยความทารุณ ข้าแต่
พระมหาวีรเจ้า พระองค์หาได้ฝึกชายและหญิงเหมือนอย่างนั้นไม่ พระองค์
ทรงฝึกในวิธีฝึกอันสูงสุด ด้วยไม่ต้องใช้อาชญาไม่ใช้ศาตรา พระมุนีทรง
สรรเสริญคุณแห่งทาน ทรงฉลาดในเทศนา และพระมุนีตรัสปัญหาข้อ
เดียวยังคน ๓๐๐ คน ให้ตรัสรู้ได้ ข้าพระองค์ทั้งหลาย อันพระองค์ผู้เป็น
สารถีฝึกแล้ว พ้นวิเศษแล้ว ไม่มีอาสวะ บรรลุอภิญญาและพละทั้งปวง
ดับแล้วในธรรม เป็นที่สิ้นอุปธิ ในกัลปที่แสนแต่กัลปนี้ ข้าพระองค์
ได้ถวายทานใดในกาลนั้น ด้วยทานนั้น ภัยทั้งปวงล่วงพ้นไปแล้ว นี้เป็น
ผลแห่งการถวายศาลา การที่ข้าพระองค์ได้มาในสำนักพระพุทธเจ้านี้เป็น
การมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ ข้าพระองค์บรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนา
ข้าพระองค์ได้ทำเสร็จแล้ว ข้าพระองค์เผากิเลสทั้งหลาย ถอนภพขึ้นได้ทั้ง
หมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกดังช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่
คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ ข้าพระ
องค์ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาข้าพระองค์ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระเสลเถระพร้อมด้วยบริษัทได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ในสำนักของพระผู้มีพระภาค ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ เสลเถราปทาน.

สรรพกิตติกเถราปทานที่ ๓ (๓๙๓)

ว่าด้วยผลแห่งการสรรเสริญธรรม

[๓๙๕] เราเป็นพราหมณ์ผู้ทรงชฎาและหนังสัตว์ เป็นผู้ซื่อตรง มีตบะ ได้เห็นพระ
พุทธเจ้าผู้นายกของโลก ทรงรุ่งเรืองดังดอกกรรณิการ์ โชติช่วงดังดวงไฟ

รุ่งโรจน์ดังดาวประกายพฤกษ์ เปรียบเหมือนสายฟ้าในอากาศ ไม่ทรงครั่นคร้าม ไม่ทรงสะดุ้งกลัว ดังพระยาไกรสรราชสีห์ ทรงประกาศแสงสว่างแห่งพระญาณ ทรงย่ำยีพวกเดียรถีย์ ทรงช่วยเหลือสัตว์โลกนี้ ทรงตัดความสงสัยทั้งปวง ไม่ทรงหวาดหวั่นดังพระยาเนื้อ จึงถือเอาผ้าเปลือกไม้กรองลาดลง ณ ที่ใกล้พระบาท หยิบเอากะลำพักมาชะโลมทาพระตถาคต ครั้นชะโลมทาพระสัมพุทธเจ้าแล้ว ได้ชมเชยพระองค์ผู้เป็นนายกของโลกว่า ข้าแต่พระมหามุนี พระองค์ทรงข้ามพ้นโอฆะแล้ว ทรงยังโลกนี้ให้ข้ามพ้น โชติช่วงด้วยแสงสว่างแห่งพระญาณ พระญาณประเสริฐสุด ทรงประกาศธรรมจักร ทรงย่ำยีเดียรถีย์อื่น ทรงเป็นผู้กล้าหาญ ทรงชนะสงครามแล้ว ยังแผ่นดินให้หวั่นไหว คลื่นในมหาสมุทรย่อมแตกในที่สุดฝั่ง ฉันใด ทิฏฐิทั้งปวงย่อมแตกทำลายในเพราะพระญาณของพระองค์ฉันนั้น ข่ายตาเล็กๆ ที่เขาเหวี่ยงลงไปในสระแล้ว สัตว์ทั้งหลายที่อยู่ภายในข่าย เป็นผู้ถูกบีบคั้นในขณะนั้น ฉันใด ข้าแต่พระองค์ผู้นิรทุกข์ พวกเดียรถีย์ในโลกเป็นผู้หลงงมงายไม่อาศัยสัจจะ ย่อมเป็นไปภายในพระญาณอันประเสริฐของพระองค์ ฉันนั้น พระองค์เท่านั้นเป็นที่พึ่งของผู้ที่ว่ายอยู่ในห้วงน้ำ เป็นนาถะของผู้ไม่มีเผ่าพันธุ์ เป็นสรณะของผู้ที่ตั้งอยู่ในภัย เป็นผู้นำหน้าของผู้ต้องการความพ้น เสด็จเที่ยวไปผู้เดียว ไม่มีใครเหมือน ทรงประกอบด้วยพระเมตตากรุณา ทรงมีปัญญา ประกอบการสละ มีความชำนาญ คงที่ เป็นที่อยู่แห่งคุณ เป็นนักปราชญ์ ปราศจากความหลง ไม่ทรงหวั่นไหว ไม่มีความสงสัย เป็นผู้พอพระทัย มีโทสะอันคายแล้ว ไม่มีมลทิน ทรงสำรวม มีความสะอาด ล่วงธรรมเครื่องข้อง มีความเมาไปปราศแล้ว ได้วิชชา ๓ ถึงความเจริญ ทรงถึงเขตแดนเป็นผู้หนักในธรรม มีประโยชน์อันถึงแล้ว ทรงหว่านประโยชน์ ทรงยังสัตว์ให้ข้ามเปรียบเหมือนเรือ ทรงมีขุมทรัพย์ ทรงทำความเบาใจ ไม่ทรง

ครั่นคร้ามดังราชสีห์ เหมือนพระยาคชสารอันฝึกแล้ว ในกาลนั้น ครั้นเราสรรเสริญพระมหามุนีพระนามว่าปทุมุตระด้วยคาถา ๑๐ คาถา ถวายบังคมพระบาทพระศาสดาแล้ว ได้ยืนนิ่งอยู่ พระศาสดาพระนามว่าปทุมุตระผู้รู้แจ้งโลก สมควรรับเครื่องบูชา ประทับอยู่ท่ามกลางภิกษุสงฆ์ ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดสรรเสริญศีล ปัญญา และธรรมของเรา เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ผู้นั้นจักรื่นรมย์อยู่ในเทวโลกตลอด ๖ หมื่นกัลป จักเสวยความเป็นอิสระครอบงำเทวดาเหล่าอื่น ภายหลังอันกุศลมูลตักเตือนแล้ว เขาจักออกบวชในพระศาสนาของพระผู้มีพระภาคมีพระนามว่าโคดม ครั้นบวชแล้ว เว้นบาปกรรมด้วยกาย กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว จักไม่มีอาสวะ นิพพาน เมฆครางกระหึ่ม ย่อมยังพื้นดินนี้ให้อิ่ม ฉันใด ข้าแต่พระมหาวีรเจ้า พระองค์ทรงยังข้าพระองค์ ให้อิ่มด้วยธรรม ฉันนั้น ครั้นเราเชยชมศีล ปัญญา ธรรม และพระนายกของโลกแล้ว ได้บรรลุนิพพานอันเป็นธรรมระงับอย่างยิ่ง เป็นบทไม่เคลื่อน โอหนอ พระผู้มีพระภาคผู้มีจักษุพระองค์นั้น พึงดำรงอยู่นานแน่ เราก็พึงรู้แจ้งธรรมที่ยังไม่รู้แจ้ง พึงเห็นอมตบท ชาตินี้เป็นชาติที่สุดของเรา เราถอนภพขึ้นได้ทั้งหมดแล้ว กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ ในกัลปที่แสนแต่กัลปนี้ เราได้สรรเสริญพระพุทธเจ้าใด ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการสรรเสริญ เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้นได้ทั้งหมดแล้ว อาสวะทั้งปวงสิ้นรอบแล้ว บัดนี้ ภพใหม่ไม่มี การที่เราได้มาในสำนักพระพุทธเจ้าของเรานี้ เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสรรพกิตติกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สรรพกิตติกเถราปทาน.

มธุทายกเถราทานที่ ๔ (๓๘๔)

ว่าด้วยอานิสงส์การถวายน้ำผึ้งและลาดหญ้า

[๓๘๖] เราได้สร้างอาศรมอย่างสวยงามไว้ใกล้ฝั่งแม่น้ำสินธุ เราบอกคัมภีร์อิติหาสะพร้อมทั้งตำราทายลักษณะ กะพวกศิษย์ที่อาศรมนั้น ศิษย์เหล่านั้นเป็นผู้ใคร่ธรรม เราแนะนำดี เป็นผู้ใคร่ฟังคำสั่งสอนดี ถึงที่สุดในองค์ ๖ ประการ อยู่ใกล้ฝั่งแม่น้ำสินธุ เป็นผู้ฉลาดในการทำนายการมาเกิด และในลักษณะทั้งหลาย แสวงหาประโยชน์อันสูงสุดอยู่ในป่าใหญ่ ในกาลนั้น ครั้งนั้น พระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าสุเมธ เสด็จอุบัติขึ้นในโลก พระองค์ผู้ทรงแนะนำให้วิเศษ จะทรงอนุเคราะห์พวกเรา จึงเสด็จเข้ามา เราได้เห็นมหาวีระพระนามว่าสุเมธ ผู้เป็นนายกของโลก เสด็จเข้ามา จึงได้เอาหญ้าลาดถวายแด่พระองค์ผู้เป็นเชษฐบุรุษของโลก เราถือเอาน้ำผึ้งจากป่าใหญ่ มาถวายแด่พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด พระสัมพุทธเจ้าเสวยแล้ว ได้ตรัสพระดำรัสนี้ว่า ผู้ใดมีความเลื่อมใส ได้ถวายน้ำผึ้งแก่เราด้วยมือทั้งสองของตน เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ด้วยการถวายน้ำผึ้ง และด้วยการลาดหญ้าถวายนี้ ผู้นั้นจักรื่นรมย์อยู่ในเทวโลกตลอด ๓ หมื่นกัลป ใน ๓ หมื่นกัลป พระศาสดามีพระนามชื่อว่าโคดม ทรงสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก ผู้นั้นจักเป็นทายาทในธรรมของพระศาสดาพระองค์นั้น จักเป็นโอรสอันธรรมนิรมิต จักกำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะนิพพาน เมื่อเราจากเทวโลกมาในมนุษยโลกนี้ เข้าอยู่ในครรภ์มารดา เมล็ดฝนน้ำผึ้งได้ตกปกปิดแผ่นดินด้วยน้ำผึ้ง แม้ในขณะเมื่อเราพอออกจากครรภ์นั้น ฝนน้ำผึ้งก็ตกให้แก่เรา เต็มเปี่ยมหม้อตลอดกาลเป็นนิตย์ เมื่อเราออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตแล้ว ย่อมได้ข้าวและน้ำ นี้เป็นผลแห่งการถวายน้ำผึ้ง เราเกิดในเทวดาและมนุษย์ เป็นผู้บริบูรณ์ด้วยกามทั้งปวง ได้บรรลุความสิ้นอาสวะ เพราะการถวายน้ำผึ้งนั้นแล.

เมื่อฝนตกแล้ว หญ้างอกยาว ๔ นิ้ว เมื่อต้นไม้ในแถวฝั่งน้ำมี
ดอกบานสะพรั่ง เราผู้ไม่มีอาสวะเป็นสุขอยู่เป็นนิตย์ ในเรือน
ว่างเปล่า ที่มณฑปและโคนไม้

เราก้าวล่วงภพเหล่าใด ภพเหล่านั้นของเราพึงมีในท่ามกลาง อาสวะทั้งหลาย ของเราสิ้นไปแล้วในวันนี้ บัดนี้ ภพใหม่มิได้มีอีก ใน ๓ หมื่นกัลป (แต่ กัลปนี้) เราได้ถวายทานใดในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายน้ำผึ้ง เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้นได้ ทั้งหมดแล้ว อาสวะทั้งปวงสิ้นรอบแล้ว บัดนี้ ภพใหม่มิได้มี การที่เราได้ มาในสำนักพระพุทธเจ้าของเรานี้ เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เรา บรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระมธุทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ มธุทายกเถราปทาน.

ปทุมกูฏาคาริกเถราปทานที่ ๕ (๓๙๕)

ว่าด้วยผลแห่งการทำพุทธบูชา

[๓๙๗] พระผู้มีพระภาคพระนามว่าปิยทัสสี ผู้สยัมภู เป็นนายกของโลก ตรัสรู้แล้ว เอง ทรงใคร่ในวิเวก ฉลาดในสมาธิ เป็นมุนี พระมหามุนีพระนามว่า ปิยทัสสี ผู้อุดมบุรุษ เสด็จไปสู่ไพรสณฑ์ ทรงลาดผ้าบังสุกุลแล้วประทับนั่ง อยู่ ในกาลก่อน เราเป็นพรานเนื้ออยู่ในป่าใหญ่ในกาลนั้น เราเที่ยวแสวง หาเนื้อฟานอยู่ในป่านั้น เราได้เห็นพระสัมพุทธเจ้าผู้ข้ามโอฆะแล้ว ไม่มี อาสวะ เปรียบเหมือนพระยารังมีดอกบาน เหมือนพระอาทิตย์อุทัย ครั้น เห็นพระพุทธเจ้าพระนามว่าปิยทัสสีผู้มียศมากแล้ว เราจึงลงไปสู่สระบัว นำเอาดอกปทุมมาในขณะนั้น ครั้นนำเอาดอกปทุมอันเป็นที่รื่นรมย์ใจมา

แล้ว จึงสร้างเรือนมียอด (ปราสาท) แล้วมุงบังด้วยดอกปทุม พระพุทธชินเจ้าพระนามว่าปิยทัสสีเป็นมหามุนี ผู้ทรงอนุเคราะห์ประกอบด้วยพระกรุณา ประทับอยู่ในกูฏาคาร ๗ คืน ๗ วัน เราเอาดอกปทุมที่เก่าๆ ทิ้งเสียแล้ว มุงบังด้วยดอกปทุมใหม่ ขณะนั้นเราได้ยืนประนมกรอัญชลีอยู่ พระมหามุนีพระนามว่าปิยทัสสี รู้เป็นนายกของโลก เสด็จออกจากสมาธิแล้วประทับนั่งเหลียวแลดูทิศอยู่ ในกาลนั้น พระเถระผู้อุปัฏฐากนามว่าสุทัสสนะ มีฤทธิ์มาก รู้พระดำริของพระพุทธเจ้าพระนามว่าปิยทัสสีผู้ศาสดา อันภิกษุ ๘ หมื่นแวดล้อมแล้ว เข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าผู้เป็นนายกของโลก ซึ่งประทับนั่งทรงพระสำราญอยู่ที่ชายป่า และในกาลนั้น เทวดาผู้สิงสถิตอยู่ในไพรสณฑ์ประมาณเท่าใด เทวดาเหล่านั้นทราบพระพุทธดำริแล้ว พากันมาประชุมทั้งหมด เมื่อพวกยักษ์ กุมภัณฑ์ พร้อมทั้งผีเสื้อน้ำมาพร้อมกัน และเมื่อภิกษุสงฆ์มาถึงพร้อมแล้ว พระชินเจ้าได้ตรัสพระคาถาว่า ผู้ใดบูชาเราตลอด ๗ วัน และได้สร้างอาวาสถวายเรา เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว เราจักพยากรณ์สิ่งที่เห็นได้ยากนักละเอียดนัก ลึกซึ้ง ปรากฏดีด้วยญาณ ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ผู้นั้นจักได้เสวยราชสมบัติในเทวโลกตลอด ๑๔ กัลป เทวดาทั้งหลายจักทรงกูฏาคาร อันประเสริฐที่มุงบังด้วยดอกปทุมไว้แก่ผู้นั้นในอากาศ นี้เป็นผลแห่งบุรพกรรม เขาจักท่องเที่ยวสับสนอยู่ตลอด ๑๔๐๐ กัลป ใน ๑๔๐๐ กัลปนั้น วิมานดอกไม้จักทรงอยู่ในอากาศ น้ำย่อมไม่ติดในใบบัว ฉันใด กิเลสก็ไม่ติดอยู่ในญาณของผู้นั้น ฉันนั้น ผู้นี้หมุนกลับนิวรณ์ ๕ ออกไปด้วยใจ ยังจิตให้เกิดในเนกขัมมะแล้ว จักออกบวช ในกาลนั้น วิมานดอกไม้อันทรงอยู่ก็จักออกไปด้วย เมื่อผู้นั้นผู้มีปัญญา มีสติ อยู่ที่โคนไม้ ที่โคนไม้นั้น วิมานดอกไม้จักทรงอยู่เหนือศีรษะผู้นั้น จักถวายจีวรบิณฑบาตคิลานปัจจัย ที่นอนและที่นั่งแก่ภิกษุสงฆ์แล้ว จักไม่มีอาสวะนิพพาน เมื่อผู้นั้นเที่ยวไปพร้อมด้วยกูฏาคารออกบวชแล้ว กูฏาคารย่อมทรงผู้นั้นแม้อยู่ที่โคนไม้ เจตนาในจีวรและบิณฑบาตย่อมไม่มีแก่เรา เราประกอบด้วยบุญกรรม จึงได้จีวรและบิณฑบาตที่สำเร็จแล้ว พระพุทธเจ้า

ผู้เป็นนายกของโลกล่วงเราไปเปล่าๆ พ้นไปแล้วด้วยดีตลอดโกฏิกัลป
เป็นอันมากโดยจะนับจะประมาณมิได้ ในกัลปที่ ๑๘๐๐ แต่กัลปนี้ เราจึงได้
เฝ้าพระพุทธเจ้าพระนามว่าปิยทัสสี ผู้แนะนำให้วิเศษ แล้วจึงเข้าถึง
กำเนิดนี้ เราได้เห็นพระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าอโนมะ ผู้มีจักษุ ได้เข้า
เฝ้าพระองค์แล้ว บวชเป็นบรรพชิต พระพุทธชินเจ้าผู้ทรงทำที่สุดทุกข์ได้
ทรงแสดงพระสัทธรรม เราได้ฟังธรรมของพระองค์แล้ว ได้บรรลุบทอัน
ไม่หวั่นไหว เรายังพระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าโคดมศากยบุตรให้ทรงโปรด
กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ ในกัลปที่ ๑๘๐๐ แต่
กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าใด ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย
นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้นได้ทั้งหมดแล้ว
อาสวะทั้งปวงของเราสิ้นรอบแล้ว บัดนี้ ภพใหม่มิได้มี การที่เราได้มาใน
สำนักพระพุทธเจ้าของเรานี้ เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราบรรลุแล้ว
โดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำสำเร็จแล้ว คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้ชัดแจ้งแล้ว พระ
พุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปทุมกูฏาคาริกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปทุมกูฏาคาริกเถราปทาน.

พักกุลเถราปทานที่ ๖ (๓๙๖)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายยา

[๓๙๘] ภูเขาชื่อโสภิตะ มีอยู่ในที่ไม่ไกลภูเขาหิมวันต์ พวกศิษย์ของเราช่วยกันสร้าง
อาศรมอย่างสวยงามให้เราที่ใกล้ภูเขานั้น ที่ใกล้อาศรมนั้น มีมณฑปเป็น
อันมาก ไม้ยางทรายกำลังดอกบาน ไม้มะขวิด ต้นจำปา ไม้กากะทิง
ไม้เกต มีเป็นอันมาก มีไม้ยางทราย ต้นพุทรา และต้นมะขามป้อม เป็น
อันมาก มีต้นมะปราง น้ำเต้า และบัวขาว กำลังมีดอกบาน มีต้นรักขาว
ต้นมะตูม ต้นกล้วย และต้นมะงั่ว (มะนาว) ต้นสะท้อน ต้นรกฟ้าขาว

และต้นประยงค์ มีอยู่มาก มีต้นคำไม้สน ต้นกระทุ่ม ต้นไทร และ
มะกอก อาศรมของเราเป็นเช่นนี้ เราพร้อมด้วยศิษย์อยู่ที่อาศรมนั้น พระผู้
มีพระภาคผู้สยัมภู พระนามว่าโนมทัสสี เป็นนายกของโลก ทรงแสวงหา
ที่เร้น เสด็จเข้าสู่อาศรมของเรา และเมื่อเราเข้าไปเฝ้า พระมหาวีระพระนาม
ว่าโนมทัสสี ผู้มียศมาก โรคลมก็เกิดขึ้นแก่พระโลกนาถ โดยฉับพลัน
เราเที่ยวไปในป่า ได้เห็นพระสัมพุทธเจ้า ผู้เป็นนายกของโลก ผู้มีจักษุ
มียศมาก จึงได้เข้าไปเฝ้า ครั้นได้เห็นพระอิริยาบถเข้าก็เข้าใจได้ในทันทีว่า
โรคเกิดขึ้นแก่พระพุทธเจ้าแน่แล้ว เราจึงรีบกลับมาอาศรม ในสำนักของ
พวกศิษย์เรา ขณะนั้นเราปรึกษาศิษย์ว่า เราต้องการทำยา ศิษย์ทั้งหมดผู้มี
ความเคารพ รับคำของเราแล้วร่วมประชุมกันเพราะเคารพในเราผู้เป็นครู
เรารีบขึ้นภูเขาไปเก็บยาทุกสิ่งมาปรุง ได้ปรุงเป็นยาต้มแล้ว รินเอาน้ำยา
มาถวายพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ เมื่อพระมหาวีระผู้สัพพัญญู เป็นนายก
ของโลก เสวยแล้ว โรคลมของพระสุคตเจ้าผู้แสวงหาคุณยิ่งใหญ่ก็สงบลง
ฉับพลัน พระพุทธเจ้า พระนามว่าโนมทัสสี ผู้มียศมาก ทรงเห็นความ
กระวนกระวายสงบแล้ว ประทับนั่งบนอาสนะของพระองค์ ได้ตรัสพระ
คาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดได้ถวายยาแก่เรา และระงับโรคของเราได้ เราจัก
พยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ผู้นั้นจักรื่นรมย์อยู่ในเทวโลก
ตลอดแสนกัลป ผู้นี้จักบันเทิงอยู่ในเทวโลกนั้น อันมีดนตรีประโคมอยู่
ทุกเมื่อ มาสู่มนุษยโลกแล้ว อันกุศลมูลตักเตือน จักได้เป็นจักรพรรดิราช
๑๐๐๐ ครั้ง ใน ๕๕ กัลป จักได้เป็นกษัตริย์พระนามว่าโนมิ ทรงชำนะ
วิเศษ มีสมุทรสาคร ๔ เป็นขอบเขต เป็นใหญ่ในชมพูทวีป เป็นพระเจ้า
จักรพรรดิสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีพลมาก จักยังดาวดึงส์ให้
กระฉ่อนแล้ว จักเสวยความเป็นใหญ่ เป็นเทวดาหรือเป็นมนุษย์ จักเป็น
ผู้ไม่อาพาธ จักเว้นความเร่าร้อนแล้ว ข้ามพ้นความป่วยไข้ได้ในโลก ใน
กัลปอันประมาณมิได้แต่กัลปนี้ พระศาสดามีพระนามชื่อว่าโคดม ซึ่งมี

สมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก เขาจักเป็นทายาท
ในธรรมของพระศาสดาพระองค์นั้น เป็นโอรสอันธรรมนิรมิต กำหนดรู้
อาสวะทั้งปวงแล้ว จักเป็นผู้ไม่มีอาสวะ นิพพาน จักเผากิเลสทั้งหลายแล้ว
ข้ามพ้นกระแสตัณหาได้ จักเป็นสาวกของพระศาสดามีนามชื่อว่าพักกุละ
พระโคดมศากยบุตร ทรงรู้คุณทั้งปวงนี้แล้ว ประทับนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์
จักทรงตั้งไว้ในเอตทัคคสถาน พระผู้มีพระภาคพระนามว่าอโนมทัสสี ผู้
สยัมภู เป็นนายกของโลก ผู้ต้องการความวิเวก จึงเสด็จมายังอาศรม
ของเรา เรามีความเลื่อมใส ได้ยังพระมหาวีระ ผู้สัพพัญญู เป็นนายก
ของโลก ซึ่งเสด็จเข้ามา ให้อิ่มหนำด้วยโอสถทั้งปวง ด้วยมือของตน
เรานั้นได้ทำกรรมดีแล้วในเขตที่ดี สมบูรณ์ด้วยพืช ก็ในกาลนั้น เราไม่
อาจให้กรรมที่เราทำแล้วสิ้นไปได้เลย การที่เราได้เห็นพระผู้มีพระภาค
ผู้เป็นนายกนั้น เป็นลาภที่เราได้ดีแล้ว ด้วยกรรมอันเหลือนั้น เราได้
บรรลุบทอันไม่หวั่นไหว พระโคดมศากยบุตรทรงทราบคุณทั้งหมดนี้
ประทับนั่งในท่ามภิกษุสงห์ ทรงตั้งเราไว้ในเอตทัคคสถาน ในกัลปอัน
ประมาณมิได้แต่กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่
รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายยา เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอน
ภพขึ้นได้หมดแล้ว มีอาสวะทั้งปวงสิ้นไปแล้ว บัดนี้ ภพใหม่ของเรามิได้มี
การที่เราได้มาในสำนักพระพุทธเจ้าของเรานี้ เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓
เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว คุณวิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว
พระพุทธศาสนา เราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระพักกุลเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ พักกุลเถราปทาน.

คิริมานันทเถราปทานที่ ๗ (๓๘๗)

ว่าด้วยผลแห่งการทำพุทธบูชา

[๓๘๙] ภริยาของเราทำกาละแล้ว บุตรของเราก็ไปสู่ป่าช้า มารดา บิดา และพี่ชาย เราเผาที่เชิงตะกอนเดียวกัน เพราะความเศร้าโศกนั้น เราเป็นผู้เร่าร้อน เป็นผู้ผอมเหลือง จิตของเราฟุ้งซ่าน เพราะเราประกอบด้วยความเศร้าโศก นั้น เรามากด้วยลูกศรคือความโศกจึงเข้าไปสู่ชายป่า บริโภคผลไม้ที่หล่น เองอยู่ที่โคนต้นไม้ พระสัมพุทธชินเจ้าพระนามว่าสุเมธ ผู้กระทำที่สุดทุกข์ พระองค์ประสงค์จะช่วยเหลือเรา จึงเสด็จมาในสำนักของเรา เราได้ยินเสียง พระบาทของพระพุทธเจ้าพระนามว่า สุเมธ ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่ยิ่ง จึง ชะเง้อศีรษะดูพระมหามุนี พระมหาวีรเจ้าเสด็จเข้ามา ปีติเกิดขึ้นแก่เรา ในกาลนั้น เราได้เห็นพระองค์ผู้เป็นนายกของโลกแล้วมีใจไม่ฟุ้งซ่าน กลับได้สติ แล้วได้ถวายใบไม้กำมือหนึ่ง พระผู้มีพระภาคผู้มีจักษุประทับ นั่งบนใบไม้นั้น ด้วยความอนุเคราะห์ พระผู้มีพระภาคพระนามว่าสุเมธ ผู้เป็นนายกของโลก ผู้ตรัสรู้แล้ว ครั้นประทับนั่งบนใบไม้นั้นแล้ว ทรง แสดงธรรมเครื่องบรรเทาลูกศร คือความโศกแก่เราว่า ชนเหล่านั้น ใคร มิได้เชื้อเชิญให้มาก็มาจากปรโลกนั้นเอง ใครมิได้อนุญาตให้ไปก็ไปจาก มนุษยโลกนี้แล้ว เขามาแล้วฉันใด ก็ไปฉันนั้น จะปริเทวนาไปทำไมใน การตายของเขานั้น สัตว์มีเท้า เมื่อฝนตกลงมา เขาก็เข้าไปอาศัยในโรง เพราะฝนตก เมื่อฝนหายแล้ว เขาก็ไปตามปรารถนาฉันใด มารดาบิดา ของท่านก็ฉันนั้น จะปริเทวนาไปทำไมในการตายของเขานั้น แขกผู้จรมา เป็นผู้สั่นหวั่นไหว ฉันใด มารดาบิดาของท่านก็ฉันนั้น จะปริเทวนาไป ทำไมในการตายของเขานั้น งูละคราบเก่าแล้ว ย่อมไปสู่กายเดิม ฉันใด มารดาบิดาของท่าน ก็ฉันนั้น จะปริเทวนาไปทำไมในการตายของเขานั้น เราได้ฟังพระพุทธเจ้าตรัสแล้ว เว้นลูกศรคือความโศกได้ ยังความปราโมทย์ ให้เกิดแล้ว ได้ถวายบังคมพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด ครั้นถวายบังคมแล้ว ได้บูชาพระพุทธเจ้าผู้ล่วงพ้นภูเขาคือกิเลส เป็นพระมหานาค ทรงสมบูรณ์

ด้วยกลิ่นหอมอันเป็นทิพย์ พระนามว่าสุเมธ เป็นนายกของโลก ครั้นบูชาพระสัมพุทธเจ้าแล้ว ประนมกรอัญชลีขึ้นเหนือเศียรอนุสรณ์ถึงคุณอันเลิศแล้ว ได้สรรเสริญพระองค์ผู้เป็นนายกของโลกว่า ข้าแต่พระมหามุนีมหาวีรเจ้า พระองค์เป็นสัพพัญญู เป็นนายกของโลก ทรงข้ามพ้นแล้วยังทรงรื้อขนสรรพสัตว์ด้วยพระญาณอีก ข้าแต่พระมหามุนีผู้มีพระจักษุ พระองค์ตัดความเคลือบแคลงสงสัยแล้ว ยังทรงยังมรรคให้เกิดแก่ข้าพระองค์ ด้วยพระญาณของพระองค์ พระอรหันต์ผู้ถึงความสำเร็จ ได้อภิญญา ๖ มีฤทธิ์มาก เที่ยวไปในอากาศได้ เป็นนักปราชญ์ ห้อมล้อมอยู่ทุกขณะ พระเสขะผู้กำลังปฏิบัติ และผู้ตั้งอยู่ในผล เป็นสาวกของพระองค์ สาวกทั้งหลายของพระองค์ย่อมบาน เหมือนดอกปทุมเมื่อพระอาทิตย์อุทัย มหาสมุทรประมาณไม่ได้ ไม่มีอะไรเหมือน ยากที่จะห้ามได้ฉันใด ข้าแต่พระองค์ผู้มีจักษุ พระองค์ทรงสมบูรณ์ด้วยพระญาณก็ประมาณไม่ได้ ฉันนั้น เราถวายบังคมพระพุทธเจ้าผู้ชนะโลก มีจักษุ มียศมากนมัสการทั่ว ๔ ทิศแล้วได้กลับไป เราเคลื่อนจากเทวโลกแล้ว รู้สึกตัวกลับมีสติ ท่องเที่ยวอยู่ในภพน้อยใหญ่ ลงสู่ครรภ์มารดา ออกจากเรือนแล้วบวชเป็นบรรพชิต เป็นผู้มีความเพียร มีปัญญา มีการหลีกเร้นอยู่เป็นอารมณ์ ตั้งความเพียร ยังพระมหามุนีให้ทรงโปรดปราน พ้นแล้วจากกิเลสดังพระจันทร์พ้นแล้วจากกลีบเมฆ อยู่ทุกเมื่อ เราเป็นผู้ขวนขวายในวิเวกสงบระงับ ไม่มีอุปธิ กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ในกัลปที่ ๓ หมื่น แต่กัลปนี้ เราได้บูชาพระพุทธเจ้าใด ด้วยการบูชานั้นเราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา เราเผากิเลสทั้งหลายแล้วถอนภพขึ้นได้ทั้งหมดแล้ว อาสวะทั้งปวงของเราสิ้นรอบแล้ว บัดนี้ ภพใหม่มิได้มี การที่เราได้มาในสำนักพระพุทธเจ้าของเรานี้ เป็นการมาดีแล้วหนอวิชชา ๓ เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว คุณวิเศษ

เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระคิริมานันทเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ คิริมานันทเถราปทาน.

สลพมัณฑปิยเถราปทานที่ ๘ (๓๙๘)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกสน

[๔๐๐] เมื่อพระพุทธเจ้าพระนามว่ากกุสันธะ มีพระชาติเป็นพราหมณ์ มีธรรมอยู่จบแล้ว นิพพานแล้ว เราได้เก็บเอาพวงดอกสนมาทำเป็นมณฑป เราเป็นผู้ไปสู่ดาวดึงส์ ย่อมได้วิมานอันอุดม ย่อมครอบงำเทวดาเหล่าอื่น นี้เป็นผลแห่งบุญกรรม เราเดินและยืนอยู่ในเวลากลางวันหรือกลางคืน เป็นผู้อันดอกสนกำบังไว้ นี้เป็นผลแห่งบุญกรรม ในกัลปนี้เอง เราได้บูชาพระพุทธเจ้าใด ด้วยการบูชานั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้นได้ทั้งหมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกดังช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ การที่เราได้มาในสำนักพระพุทธเจ้าของเรานี้ เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสลพมัณฑปิยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สลพมัณฑปิยเถราปทาน.

สัพพทายกเถราปทานที่ ๙ (๓๙๙)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายทานทุกสิ่งทุกอย่าง

[๔๐๑] ภพของเราหยั่งลงถึงมหาสมุทร ตกแต่งดีแล้ว สระโปกขรณี ตกแต่งสวยงาม มีนกจากพรากส่งเสียงร้องอยู่ ดาดาษด้วยบัวขม บัวเผื่อน บัวหลวงและอุบล ในสระนั้นมีน้ำไหล มีท่าน้ำราบเรียบ น่ารื่นรมย์ใจ มีปลาและเต่าชุกชุม มีเนื้อต่างๆ ลงกินน้ำ มีนกยูง นกกะเรียนและนกดุเหว่า เป็นต้นร่ำร้องด้วยเสียงไพเราะ นกเขา นกเป็ดน้ำ นกจากพราก นกกาน้ำ นกต้อยตีวิด นกสาลิกา นกค้อนหอย นกโพรดก หงส์ นกกะเรียน นกแสกสิงคลา (หมาจิ้งจอก) เที่ยวอยู่มากมาย สระโปกขรณีสมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ มีแก้วมณี ไข่มุกและทราย ต้นไม้ทั้งหลายเป็นสีทองทั้งหมด มีกลิ่นหอมต่างๆ ฟุ้งขจรไป ส่องภพของเราให้สว่างไสวตลอดกาลทั้งปวง ทั้งกลางวันกลางคืน ดนตรี ๖ หมื่น ประโคมอยู่ทั้งเวลาเย็นเวลาเช้า หญิง ๑๖๐๐ คน ห้อมล้อมเราอยู่ทุกเมื่อ เราออกจากภพแล้ว ได้เห็นพระพุทธเจ้าพระนามว่าสุเมธ ผู้นำของโลก มีจิตเลื่อมใสโสมนัส ได้ถวายบังคมพระองค์ผู้มียศมาก ครั้นถวายบังคมแล้ว ได้ทูลนิมนต์ พระองค์พร้อมด้วยศิษย์พระพุทธเจ้าผู้เป็นนักปราชญ์ พระนามว่าสุเมธ ผู้นำของโลก ทรงรับ พระมหามุนีกล่าวธรรมกถาแก่เราแล้วทรงส่งเราไป เราถวายบังคมพระสัมพุทธเจ้า แล้วกลับเข้าภพของเรา เราเรียกบริวารชนมาว่า ท่านทั้งหมดมาประชุมกัน เวลาเช้า พระพุทธเจ้าจะเสด็จมาสู่ภพของเรา การที่เราทั้งหลายจะได้อยู่ในสำนักของพระองค์ เป็นลาภที่เราทั้งหลายได้ดีหนอ แม้เราทั้งหลายจักทำการบูชาแด่พระพุทธเจ้า ผู้ประเสริฐสุด ผู้ศาสดา เราตระเตรียมข้าวและน้ำเสร็จแล้ว จึงกราบทูลภัตกาล พระพุทธเจ้าผู้นำของโลก เสด็จเข้ามาพร้อมด้วยพระอรหันต์หนึ่งแสน เราได้ทำการต้อนรับด้วยสังคีตและดนตรี พระพุทธเจ้าผู้เป็นอุดมบุรุษประทับนั่งบนตั่งทองล้วน ในกาลนั้น หลังคาเบื้องบนก็มุงด้วยทองล้วนๆ คนทั้งหลายโบกพัดถวายในระหว่างภิกษุสงฆ์ เราได้อังคาสภิกษุสงฆ์ให้

อิ่มหนำด้วยข้าวและน้ำเพียงพอ ได้ถวายผ้าแก่ภิกษุสงฆ์รูปละ ๑ คู่ พระพุทธเจ้าที่เขาเรียกพระนามว่าสุเมธ ผู้สมควรรับเครื่องบูชาของโลก ประทับนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์แล้ว ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดอังคาสเราให้อิ่มหนำด้วยข้าวและน้ำทั้งปวง เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ผู้นั้นจักรื่นรมย์อยู่ในเทวโลกตลอด ๑๘๐๐ กัลป จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราช ๑๐๐๐ ครั้ง ผู้นั้นจะเข้าถึงกำเนิดใด คือ เป็นเทวดาหรือมนุษย์ ในกำเนิดนั้น หลังคาทองล้วนๆ จักกั้นร่มให้ในทุกขณะ ใน ๓ หมื่นกัลป พระศาสดามีพระนามชื่อว่าโคดม ซึ่งมีสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก ผู้นั้นจักเป็นทายาทในธรรมของพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น เป็นโอรสอันธรรมนิรมิต จักกำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะนิพพาน จักนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์แล้ว บันลือสีหนาท ชนทั้งหลายจะกั้นฉัตรไว้ที่เชิงตะกอน จักเผาภายใต้ฉัตร สามัญผลบรรลุแล้วโดยลำดับ กิเลสทั้งหลายเราเผาแล้ว ความเร่าร้อนไม่มีแก่เราที่มณฑปหรือที่โคนไม้ ในกัลปที่ ๓ หมื่น แต่กัลปนี้ เราได้ถวายทานใด ในกาลนั้น ด้วยทานนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งทานทุกสิ่ง เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้นได้หมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกดังช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ การที่เราได้มาในสำนักของพระพุทธเจ้าของเรานี้ เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระสัพพทายกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ สัพพทายกเถราปทาน.

อชิตเถราปทานที่ ๑๐ (๔๐๐)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายประทีป

[๔๐๒] พระชินเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ ทรงรู้จบธรรมทั้งปวง เป็นนายกของโลก เสด็จสู่ภูเขาหิมวันต์ แล้วประทับนั่งอยู่ เราไม่ได้ (เคย) เห็นพระสัมพุทธเจ้า แม้เสียงของพระองค์ เราก็ไม่เคยได้ฟัง เราเที่ยวแสวงหาอาหารของเราอยู่ในป่า ได้เห็นพระสัมพุทธเจ้ามีพระลักษณะอันประเสริฐ ๓๒ ประการในป่านั้น ครั้นเห็นแล้วจึงได้คิดว่า สัตว์นี้พึงชื่อว่าอะไร เรามองดูลักษณะทั้งหลายแล้ว ระลึกถึงความรู้ของเราได้ ความจริงเราได้ยินมาว่า ลักษณะนี้ของพระพุทธเจ้า บัณฑิตทั้งหลายก็กล่าวไว้ ผู้นี้จักเป็นพระพุทธเจ้า จริงเหมือนคำของบัณฑิตเหล่านั้น ถ้าเช่นนั้น เราควรสักการะพระองค์ พระองค์จะชำระคติของเราได้ เราจึงรีบกลับมาสู่อาศรม ถือเอาน้ำผึ้งและน้ำมัน หยิบเอาหม้อแล้ว เข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าผู้ทรงแนะนำให้วิเศษ ถือเอาไม้ ๓ ท่อนไปวางไว้ที่โอกาสแจ้ง ก่อไฟให้ลุกโพลงแล้วได้ถวายบังคม ๘ ครั้ง พระพุทธเจ้าผู้อุดมบุรุษประทับนั่งอยู่ตลอด ๗ คืน ๗ วัน พระพุทธเจ้าผู้นำโลกเสด็จลุกขึ้น ในเมื่อราตรีนั้นปราศไป เรามีจิตเลื่อมใสโสมนัส ได้ตามประทีปถวายแด่พระพุทธเจ้าด้วยมือทั้งสองของตน ตลอด ๗ คืน ๗ วัน กลิ่นหอมทุกอย่างอันมีอยู่ในป่าที่ภูเขาคันธมาทน์ มาหอมฟุ้งในสำนักพระพุทธเจ้า ด้วยพุทธานุภาพ เวลานั้น ต้นไม้มีดอกหอมทุกชนิด ดอกบานสะพรั่งโชยกลิ่นมาหอมตลบพร้อมกัน ด้วยพุทธานุภาพ นาคและครุฑทั้งสองพวกที่ภูเขาหิมวันต์มีประมาณเท่าใด นาคและครุฑเหล่านั้นต้องการจะฟังธรรม จึงพากันมาในสำนักพระพุทธเจ้า พระสมณะนามว่าเทวละ เป็นอัครสาวกของพระพุทธเจ้า ท่านพร้อมด้วยพระอรหันต์หลายแสน เข้ามาสู่สำนักพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ ทรงรู้แจ้งโลก ผู้ควรรับเครื่องบูชา ประทับนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์แล้ว

ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดมีความเลื่อมใส ตามปทีปถวายเราด้วยมือทั้งสองของตน เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว เขาจักรื่นรมย์อยู่ในเทวโลกตลอด ๖ หมื่นกัลป และจะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราช ๑๐๐๐ ครั้ง.

จบ ภาณวารที่ ๑๖

จักได้เป็นจอมเทวดาเสวยรัชสมบัติในเทวโลก ๓๖ ครั้ง จักได้เสวยรัชสมบัติอันไพบูลย์ในปฐพี ๗๐๐ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพบูลย์โดยคณานับมิได้ ด้วยการตามประทีปถวายนี้ จักเป็นผู้มีทิพยจักษุผู้นี้จักมองเห็นไกล ๒๕๐ ชั่วธนู โดยรอบทุกเมื่อ เมื่อเขาจุติจากเทวโลกบังเกิดเป็นคน ประทีปจักทรงอยู่ตลอดทั้งกลางวันกลางคืน เมื่อผู้นี้เกิดพรั่งพร้อมด้วยบุญกรรม ตลอดทั่วนครจักโชติช่วง ผู้นี้เข้าถึงกำเนิดใดคือ เป็นเทวดาหรือมนุษย์ เพราะผลแห่งการตามประทีปถวาย ๘ ดวงนั้นชนทั้งหลายจักบำรุงผู้นี้ นี้เป็นผลแห่งการตามปทีปถวาย ในแสนกัลปแต่กัลปนี้ พระศาสดามีพระนามชื่อว่าโคดม ซึ่งมีสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก ผู้นี้จักเป็นทายาทในธรรมของพระศาสดาพระองค์นั้น จักเป็นโอรสอันธรรมนิรมิต จักกำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้วเป็นผู้ไม่มีอาสวะ นิพพาน ยังพระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าโคดมศากยบุตรให้ทรงโปรดปรานแล้ว จักได้เป็นสาวกของพระศาสดา มีนามชื่อว่าอชิตะเรารื่นรมย์อยู่ในเทวโลกตลอด ๖ หมื่นกัลป แม้ในเทวโลกนั้น ประทีป ๑๐๐ ดวงส่องสว่างให้แก่เราเป็นนิตยกาล รัศมีของเราพุ่ง (โพลง) ออกไปในเทวโลกและมนุษยโลก เราระลึกถึงพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุดแล้วยังความโสมนัสให้เกิดยิ่ง เราจุติจากเทวโลกชั้นดุสิตแล้ว ลงสู่ครรภ์มารดา เมื่อเราเกิดได้มีแสงสว่างไพบูลย์ เราออกจากเรือนแล้ว บวชเป็นบรรพชิต ได้เข้าไปหาพราหมณ์พาวรี ยอมตนเข้าเป็นศิษย์ เมื่อเราอยู่ที่ภูเขาหิมวันต์ ได้ทราบข่าวพระพุทธเจ้าผู้นำของโลก เราแสวงหาประโยชน์อันสูงสุด จึงเข้าไปเฝ้าพระองค์ พระพุทธเจ้าผู้ฝึก พระองค์แล้ว

ทรงฝึกแม้ผู้อื่น ทรงข้ามโอฆะแล้ว เป็นผู้ไม่มีอุปธิ ตรัสบอกนิพพานเครื่อง
พ้นจากทุกข์ทั้งปวง กรรมของเรานั้นสำเร็จประโยชน์ เรายังพระมหามุนี
ให้ยินดี วิชชา ๓ เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำ
เสร็จแล้ว ในกัลปที่แสนแต่กัลปนี้ เราได้ถวายประทีปใด ในกาลนั้น
ด้วยการถวายประทีปนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวาย
ประทีป เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้นได้ทั้งหมดแล้ว ตัดกิเลส
เครื่องผูก ดังช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ การที่เราได้มาใน
สำนักพระพุทธเจ้าของเรานี้ เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราบรรลุ
แล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว คุณวิเศษเหล่านี้ คือ
ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระ
พุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอชิตเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อชิตเถราปทาน

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. ปิลินทวัจฉเถราปทาน ๒. เสลเถราปทาน
๓. สรรพกิตติกเถราปทาน ๔. มธุทายกเถราปทาน
๕. ปทุมกูฏาคาริกเถราปทาน ๖. พักกุลเถราปทาน
๗. คิริมานันทเถราปทาน ๘. สลฬมัณฑปิยเถราปทาน
๙. สัพพทายกเถราปทาน ๑๐. อชิตเถราปทาน

ท่านนับคาถาได้ ๒๕๐ คาถา.

จบ ปิลินทวรรคที่ ๔๐.

และรวมวรรคได้ ๑๐ วรรค คือ

๑. ปทุมเกสริยวรรค ๒. อารักขทายกวรรค

๓. อุมมาปุปผิยวรรค ๔. คันโธทกวรรค

๕. เอกปทุมวรรค ๖. สัททสัญญิกวรรค

๗. มันทารวปุปผิยวรรค ๘. โพธิวันทกวรรค

๙. อัมพฏฐผลวรรค ๑๐. ปิลินทวรรค

และท่านคำนวณคาถาได้ ๑๑๗๕ คาถา

จบหมวด ๑๐ แห่งปทุมวรรค.

จบ หมวด ๑๐๐ ที่ ๔.

เมตเตยยวรรคที่ ๔๑

ติสสเมตเตยยเถราปทานที่ ๑ (๔๐๑)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายประทีปและผลมะพลับ

[๔๐๓] ดาบสชื่อโสภิตะ บริโภคแต่ผลไม้ที่หล่นเอง อาศัยยอดเงื้อมอยู่ในระหว่างแห่งภูเขา ในกาลนั้น เราแสวงหาประโยชน์อันสูงสุด เพื่อเข้าถึงพรหมโลก จึงนำเอาฟืนสำหรับติดไฟมาสุมไฟให้ลุกโพลง พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ ทรงรู้แจ้งโลก ผู้สมควรรับเครื่องบูชา พระองค์ประสงค์จะช่วยเหลือเรา จึงเสด็จมาในสำนักเราตรัสถามว่า ทำอะไรหรือท่านผู้มีบุญหนัก ขอจงให้ฟืนสำหรับติดไฟแก่เรา เราจะบำเรอไฟ เพราะการบำเรอไฟนั้น ความบริสุทธิ์จักมีแก่เรา?

เราทูลว่า

ดูกรท่านผู้เป็นมนุษย์ ท่านเป็นผู้เจริญดี ท่านเข้าใจเทวดาดี เชิญท่านบำเรอไฟ เชิญท่านเอาฟืนสำหรับติดไฟไป.

ลำดับนั้น พระชินเจ้าทรงถือเอาฟืนจะติดไฟให้ลุกโพลง ไฟไม่ติดฟืนในกองฟืนนั้น เพราะพระมเหสี ทรงทำปาฏิหาริย์.

ตรัสว่า

ไฟของท่านไม่ลุกโพลง เครื่องบูชาของท่านไม่มี การบำเรอไฟของท่านไร้ประโยชน์ เชิญท่านบำเรอไฟของเราบ้างซิ.

เราทูลถามว่า

ดูกรท่านผู้มีความเพียรใหญ่ ไฟของท่านเป็นเช่นไร ขอจงบอกไฟของท่าน เมื่อบอกแก่เราแล้ว เราทั้งสองจะบำเรอ?

ตรัสว่า

การบูชาของเรามี ๓ ประการนี้ คือ เพื่อดับธรรมอันเป็นเหตุ ๑ เพื่อเผากิเลส ๑ เพื่อ (เพราะ) ละความริษยา และตระหนี่ ๑.

เราทูลถามว่า

ดูกรท่านมหาวีระผู้นิรทุกข์ ท่านเป็นเช่นไร มีโคตรอย่างไร อาจาระและข้อปฏิบัติของ ท่านเราชอบใจนัก.

ตรัสตอบว่า

เราเกิดในสกุลกษัตริย์ ถึงที่สุดแห่งอภิญญา มีอาสวะทั้งปวงสิ้นแล้ว บัดนี้ ภพใหม่ของเราไม่มี.

ข้าแต่พระองค์ผู้ส่องแสงสว่าง ทรงบรรเทาความมืด ถ้าพระองค์เป็นพระสัพพัญญูพุทธเจ้า ข้าพระองค์จักขอนมัสการพระองค์ พระองค์ผู้ทำที่สุดทุกข์.

เราได้เอาหนังสัตว์ลาดถวาย เป็นที่ประทับนั่ง พระสัพพัญญูประทับนั่งบนหนังสัตว์นั้น เราอุปัฏฐากพระองค์ พระผู้มีพระภาค ประทับนั่งบนหนังสัตว์ที่เราลาดถวายนั้น เรานิมนต์พระสัมพุทธเจ้าแล้ว ได้ไปสู่ภูเขาเก็บผลมะพลับใส่หาบจนเต็ม นำมาคลุกเคล้าด้วยน้ำผึ้งแล้ว ได้ถวายแด่พระพุทธเจ้า เมื่อเรามองดูอยู่ พระชินเจ้าทรงเสวยในขณะนั้น เรามองดูพระองค์ผู้นำของโลก ยังจิตให้เลื่อมใสในพระองค์ พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ ทรงรู้แจ้งโลก สมควรรับเครื่องบูชา ประทับนั่งอยู่ในอาศรมของเรา ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดมีความเลื่อมใส ได้อังคาสเราให้อิ่มหนำด้วยผลมะพลับด้วยมือของตน เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ผู้นั้นจักได้เสวยรัชสมบัติในเทวโลก ๒๕ ครั้ง และจักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราช ๑๐๐๐ ครั้ง ข้าว น้ำ ผ้า และที่นอน อันสมควรแก่ค่ามากประกอบด้วยบุญกรรม (ดังจะ) รู้ความดำริของผู้นั้นผู้พร้อมเพรียงด้วยบุญกรรม จักบังเกิดขึ้นในทันที ผู้นี้จักเป็นผู้บันเทิงพร้อมและเป็นผู้มีความสบายทุกเมื่อ ผู้นี้เข้าถึงกำเนิดใด คือความเป็นเทวดาหรือมนุษย์ ในกำเนิดนั้น จักเป็นผู้มีสุขทุกแห่ง จักได้เป็นมนุษย์ ผู้นั้นเป็นผู้เล่าเรียน ทรงจำมนต์ รู้จบไตรเพท ได้เข้าเฝ้าพระสัมพุทธเจ้าแล้ว จักเป็นพระอรหันต์ เราระลึกถึงตนได้ในกาลใด

ถึงความเป็นผู้รู้แจ้ง ในกาลใด ในกาลนั้น ความพร่องในโภคสมบัติ
ไม่มีแก่เราเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายผลไม้ เราบรรลุถึงธรรมอันประเสริฐ
แล้ว ถอนราคะและโทสะขึ้นได้แล้ว เป็นผู้มีอาสวะทั้งปวงสิ้นรอบแล้ว
บัดนี้ ภพใหม่มิได้มี เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้นได้ทั้งหมดแล้ว
ตัดกิเลสเครื่องผูก ดังช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ การที่เรา
ได้มาในสำนักพระพุทธเจ้าของเรานี้ เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓
เราได้บรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว คุณวิเศษ
เหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้ง
ชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระติสสเมตเตยยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ติสสเมตเตยยเถราปทาน.

ปุณณกเถราปทานที่ ๒ (๔๐๒)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายพระเพลิงพุทธสรีระ

[๔๐๔] พระพุทธเจ้าผู้สยัมภู ไม่ทรงแพ้อะไรๆ ทรงพระประชวร ทรงอาศัย
ยอดเงื้อมประทับอยู่ในระหว่างภูเขา ขณะนั้นได้มีเสียงบันลือลั่นโดยรอบ
อาศรมของเรา เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จนิพพาน ได้มีแสงสว่างในขณะนั้น
หมี หมาป่า เสือดาว เนื้อร้าย และราชสีห์ มีอยู่ในไพรสณฑ์ประมาณ
เท่าใด ทั้งหมดนั้นได้พากันส่งเสียงร้องขึ้น ในขณะนั้น เราเห็นความ
อัศจรรย์นั้นแล้ว ได้ไปสู่เงื้อม ณ ที่นั้น เราได้เห็นพระสัมพุทธเจ้าผู้ไม่แพ้
อะไรๆ นิพพานแล้ว เหมือนพระยารังมีดอกบานสะพรั่ง เช่นพระ
อาทิตย์อุทัย ดังถ่านเพลิงปราศจากเปลวไฟ ผู้ดับสนิทแล้ว ไม่แพ้อะไรๆ
เรานำเอาหญ้าและไม้มากองให้เต็มแล้ว ได้ทำเชิงตะกอนขึ้นบนนั้น ครั้น
ทำเชิงตะกอนดีแล้ว ได้ถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระ ครั้นถวายพระเพลิง
พระพุทธสรีระแล้วได้เอาน้ำอบประพรม ในขณะนั้น เทวดายืนอยู่ในอากาศ
ได้ระบุชื่อว่า ท่านผู้เป็นมุนี ในกาลใด ท่านมีนามชื่อว่าปุณณกะ ในกาล

นั้น ท่านบำเพ็ญกิจนั้นแก่พระพุทธเจ้าผู้สยัมภูแล้ว เราจุติจากกายนั้น แล้ว ได้ไปสู่เทวโลก ในเทวโลกนั้น กลิ่นอันสำเร็จด้วยทิพย์ย่อมตกลง จากอากาศ แม้ในเทวโลกนั้น เราก็มีชื่อว่าปุณณกะ ในกาลนั้น เรา เป็นเทวดาหรือมนุษย์ย่อมยังความดำริให้บริบูรณ์ ภพนี้เป็นภพที่สุดของ เรา ภพที่สุดย่อมเป็นไป แม้ในภพนี้ นามของเราก็ยังปรากฏชื่อว่า ปุณณกะ เรายังพระสัมพุทธเจ้าพระนามว่า โคดมศากยบุตรให้ทรงโปรด แล้ว กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ ในกัลปที่ ๙๑ แต่ กัลปนี้ เราได้ทำกรรมใดในกาลนั้น ด้วยกรรมนั้น เราไม่รู้จักทุคติเลย นี้เป็นผลแห่งการถวายพระเพลิงพุทธสรีระ เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอน ภพขึ้นได้ทั้งหมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกดังช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มี อาสวะอยู่ การที่เราได้มาในสำนักพระพุทธเจ้าของเรานี้ เป็นการมาดีแล้ว หนอ วิชชา ๓ เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จ แล้ว คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระปุณณกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ปุณณกเถราปทาน.

เมตตคูเถราปทานที่ ๓ (๔๐๓)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายเนยใส

[๔๐๕] ภูเขาชื่ออโสก มีอยู่ในที่ไม่ไกลภูเขาหิมวันต์ วิสสุกรรมเทพบุตรนิรมิต อาศรมให้แก่เราที่ภูเขาอโสกนั้น พระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าสุเมธ ผู้เลิศ ประกอบด้วยพระกรุณา เป็นมุนี เวลาเช้าทรงครองผ้าแล้ว เสด็จเข้ามาใน สำนักเราเพื่อบิณฑบาต เราได้เห็นพระมหาวีรเจ้า พระนามว่าสุเมธ ผู้นำ ของโลก เสด็จเข้ามาแล้ว รับบาตรของพระสุคตแล้ว เอาเนยใสและ น้ำมันใส่ให้เต็ม ถวายในพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด พระนามว่าสุเมธ ผู้นำของโลก ประนมกรอัญชลีแล้ว ยังความโสมนัสให้เกิดโดยยิ่ง ด้วย

การถวายเนยใส (และน้ำมัน) นี้ และด้วยการตั้งจิตไว้มั่น เราเป็น
เทวดาหรือเป็นมนุษย์ย่อมได้สุขอันไพบูลย์ เราท่องเที่ยวไปในภพน้อย
ภพใหญ่ เว้นภพวินิบาต ตั้งจิตมั่นไว้ในพระพุทธเจ้านั้น ย่อมได้บทอัน
ไม่หวั่นไหว ดูกรพราหมณ์ การที่ท่านได้เห็นเรานั้น เป็นลาภที่ท่านได้ดี
แล้ว ด้วยว่า บุคคลอาศัยการเห็นเราแล้ว จักบรรลุถึงอรหัต ท่านจงเป็น
ผู้เบาใจ ไม่ต้องกลัว บรรลุถึงยศใหญ่ ท่านถวายเนยใสแก่เราแล้ว
จักพ้นจากชาติทุกข์ได้ด้วยการถวายเนยใสนี้ และด้วยการตั้งจิตไว้มั่น
เราเป็นเทวดาหรือมนุษย์ย่อมได้สุขอันไพบูลย์ด้วยอธิการนี้ และด้วยความ
เป็นผู้มีจิตเมตตา ผู้นั้นจักรื่นรมย์อยู่ในเทวโลกตลอด ๑๘๐๐ กัลป จัก
ได้เป็นท้าวเทวราช ๑๘ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพบูลย์โดย
คณนานับมิได้ จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิครอบครองแผ่นดิน มีสมุทร
สาคร ๔ เป็นที่สุด มีความชนะวิเศษ เป็นใหญ่ในชมพูทวีปมณฑล ๕๑ ครั้ง
มหาสมุทรกระเพื่อมไม่หยุด และแผ่นดินทรงไว้ยาก ฉันใด โภคสมบัติของ
เราจักนับประมาณมิได้ ฉันนั้น เราถวายเงิน ๖ ล้านแล้วออกบวชแสวงหา
กุศลอะไรอยู่ จึงเข้าไปหาพราหมณ์พาวรี เราเล่าเรียนลักษณะมีองค์ ๖
ในมนต์นั้นอยู่ ข้าแต่พระมหามุนี พระองค์เสด็จอุบัติขึ้นกำจัดความมืดนั้น
แล้ว ข้าแต่พระมหามุนี ข้าพระองค์ประสงค์จะเฝ้าพระองค์จึงมา ได้ฟัง
ธรรมของพระองค์แล้ว ได้บรรลุบทอันไม่หวั่นไหวในกัลปที่ ๓ หมื่นแต่
กัลปนี้ เราได้ถวายเนยใสแก่พระพุทธเจ้า ในระหว่างนี้ เราไม่รู้จักทุคติเลย
เราให้ขอเนยใสแล้ว เนยใสดังจะรู้ความดำริของเรา ย่อมเกิดตามปรารถนา
รู้ความดำริแล้วเกิดขึ้น เราอังคาสภิกษุทั้งปวงให้อิ่มหนำ โอ พระพุทธเจ้า
โอ พระธรรม โอ สัตถุสัมปทา ก็เราถวายเนยใสหน่อยเดียวแล้ว
ย่อมได้เนยใสประมาณมิได้ น้ำในมหาสมุทรมีประมาณถึงยอดเขาสุเมรุ
เมื่อเทียบกับเนยใสของเรา จักไม่เท่าส่วนแห่งเสี้ยว โอกาสแห่งจักรวาฬ
ที่เขาทำให้เป็นกองประมาณเท่าใด โอกาสนั้น ย่อมไม่สมกับกองผ้าทั้ง
หลายที่เกิดขึ้นแก่เรา ขุนเขาหิมวันต์ล้วนแต่หินแม้จะสูงสุด ก็จักไม่เท่า

ของหอม เนยใส และสิ่งอื่นอันเกิดในปัจจุบัน และนิพพานอันปัจจัยไม่ปรุงแต่ง นี้เป็นผลแห่งการถวายเนยใส เราเป็นผู้มีสติปัฏฐานเป็นที่นอน มีสมาธิและฌานเป็นอารมณ์ วันนี้ เราเป็นผู้ยังโพชฌงค์ให้เกิด นี้เป็นผลแห่งการถวายเนยใส เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้นได้ทั้งหมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกดังช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ การที่เราได้มาในสำนักพระพุทธเจ้าของเรานี้ เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระเมตตคูเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ เมตตคูเถราปทาน.

โธตกเถราปทานที่ ๔ (๔๐๔)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายสะพาน

[๔๐๖] ในกาลนั้น แม่น้ำคงคาชื่อภาคีรสี ไหลมาจากภูเขาหิมวันต์ ไหลผ่านไปทางประตูพระนครหงสวดี อารามชื่อโสภิตะ มหาชนสร้างไว้อย่างสวยงามใกล้ฝั่งแม่น้ำ พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ ผู้นำของโลก ประทับอยู่ในอารามนั้น พระผู้มีพระภาคอันหมู่มนุษย์แวดล้อมแล้ว ประทับนั่งในอารามนั้น ดังพระอินทร์จากดาวดึงส์ ไม่ครั่นคร้ามดุจไกรสีหราช ข้าแต่พระมหามุนี ข้าพระองค์เป็นพราหมณ์มีนามชื่อว่าฉฬังคะ อยู่ในนครหงสวดีมีชื่ออย่างนั้น ในกาลนั้น ศิษย์ ๑๘๐๐ คนแวดล้อมข้าพระองค์ ข้าพระองค์พร้อมด้วยศิษย์เหล่านั้นเข้าไปสู่ฝั่งแม่น้ำ ณ ที่นั้น ข้าพระองค์ได้เห็นพระหลายรูปผู้ไม่คดโกง ผู้ชำระบาปแล้ว กำลังข้ามแม่น้ำภาคีรสีอยู่ ขณะนั้นข้าพระองค์คิดอย่างนี้ว่า บุตรแห่งพระพุทธเจ้าผู้มียศมากเหล่านี้ ข้ามแม่น้ำทั้งเย็นและเช้า ย่อมทำตนให้ลำบาก ย่อมทำตนให้เดือดร้อน บัณฑิตย่อมกล่าวสรรเสริญพระพุทธเจ้าว่าเป็นผู้เลิศของโลก พร้อมทั้ง

เทวโลก เครื่องสักการะสำหรับชำระทางคือคติในทักขิณาของเราไม่มี ถ้าเช่นนั้น เราพึงทำสะพานข้ามแม่น้ำถวายแด่พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุดเถิด ครั้นเราให้ทำสะพานนี้แล้ว จะข้ามภพนี้ได้ ข้าพระองค์ได้ให้ทรัพย์ ๑๐๐ (บ้าง) ๑๐๐๐ (บ้าง) แล้วให้ทำสะพาน ด้วยข้าพระองค์เชื่อว่ากุศลที่เราทำแล้วนี้จักไพบูลย์ ข้าพระองค์ให้ทำสะพานนั้นเสร็จแล้ว ได้เข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าผู้นำของโลก ประนมอัญชลีเหนือเศียร แล้วได้กราบทูลดังนี้ว่า ข้าพระองค์ให้ทรัพย์ ๑๐๐ (บ้าง) ๑๐๐๐ (บ้าง) แล้วให้ทำสะพานนี้ ข้าแต่พระมหามุนี ขอได้โปรดทรงรับสะพานใหญ่ เพื่อประโยชน์แก่พระองค์เถิด พระเจ้าข้า พระพุทธเจ้า พระนามว่าปทุมุตระทรงรู้แจ้งโลก ผู้ควรรับเครื่องบูชา ประทับนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์แล้วได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดมีความเลื่อมใส ได้ให้ทำสะพานด้วยมือของตนให้แก่เรา เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ผู้นี้แม้ตกลงในเหวก็ดี จากภูเขาก็ดี จากต้นไม้ก็ดี แม้จุติแล้วจักได้ที่ตั้งมั่น นี้เป็นผลแห่งการให้สะพาน ศัตรูทั้งหลายย่อมข่มขี่ไม่ได้ เปรียบเหมือนลมข่มขี่ต้นไทรอันมีรากและย่านงอกงามไม่ได้ ฉะนั้น นี้เป็นผลแห่งการถวายสะพาน พวกโจรย่อมข่มเหงไม่ได้ กษัตริย์ทั้งหลายย่อมไม่ดูหมิ่นผู้นี้จักข้ามพ้นศัตรูทั้งปวง นี้เป็นผลแห่งการถวายสะพาน ผู้นี้ประกอบด้วยบุญกรรม ถึงจะอยู่ในโอกาสแจ้ง ถูกแดดกล้าจัดแผดเผา ก็จักไม่มีเวทนา ในเทวโลกก็ดี ในมนุษยโลกก็ตาม ยานช้างอันตกแต่งดีแล้วดังจะรู้ความดำริของผู้นั้น จักบังเกิดในทันที ม้าสินธพ ๑๐๐๐ ม้าอันเป็นพาหนะมีกำลังวิ่งเร็วดังลม จักคอยรับใช้ทั้งเวลาเย็นและเช้า นี้เป็นผลแห่งการถวายสะพาน ผู้นี้มาเกิดเป็นมนุษย์ จักเป็นผู้มีความสุข แม้ในการเกิดเป็นมนุษย์นี้ ก็จักมียานช้าง ในแสนกัลปแต่กัลปนี้ พระศาสดามีพระนามชื่อว่าโคดม ซึ่งมีสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก ผู้นี้จักเป็นทายาท ในธรรมของพระศาสดาพระองค์นั้น เป็น

โอรสอันธรรมนิรมิต จักกำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะนิพพาน โอ เราได้ทำกุศลกรรมแล้วในพระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระผู้อุดม เราเป็นผู้บรรลุความสิ้นอาสวะ เพราะได้ทำกุศลกรรมในพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น เราเป็นผู้ทำความเพียร มีตนส่งไปแล้ว สงบระงับ ไม่มีอุปธิ ตัดกิเลสเครื่องผูกดังช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้นได้ทั้งหมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกดังช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ การที่เราได้มาในสำนักพระพุทธเจ้าของเรานี้ เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระโธตกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ โธตกเถราปทาน.

อุปสีวเถราปทานที่ ๕ (๔๐๕)

ว่าด้วยผลแห่งการสร้างอาศรม

[๔๐๗] เราสร้างอาศรม สร้างบรรณศาลาอย่างสวยงาม ณ ที่ใกล้ภูเขาชื่ออโนมะ อันมีอยู่ในที่ไม่ไกลภูเขาหิมวันต์ ณ ที่นั้นมีแม่น้ำไหลอยู่ มีท่าน้ำราบเรียบน่ารื่นรมย์ใจ กอปทุมและกออุบลเป็นอันมาก ย่อมเกิดที่ท่าน้ำอันชุ่มชื้น ในแม่น้ำนั้น มีปลาสลาด ปลากระบอก ปลาสวาย ปลาเค้า ปลาตะเพียน และเต่าชุกชุม มีน้ำไหลอยู่ในกาลนั้น มีต้นดีหมี ต้นอโสก ต้นเข็ม ต้นชาตบุด มะงั่ว และมะนาว มีดอกบาน ขึ้นอยู่รอบอาศรมของเรา ไม่มีอัญชันเขียว มะลิซ้อน ต้นรัง ต้นสน ต้นจำปา ขึ้นอยู่เป็นหมู่ๆ มากด้วยกัน มีดอกบาน ต้นกุ่ม ต้นอุโลก สลัดได มีดอกบาน ต้นประดู่ และมะซางหอม มีดอกบานมีอยู่ในที่ใกล้อาศรมของเรา ต้นราชพฤกษ์ แคฝอย ต้นคัดเค้า ต้นประยงค์ มะกล่ำหลวง

ไม้ข้างน้าว มีดาษดาอยู่โดยรอบกึ่งโยชน์ มาตกรา ต้นชะบาซ้อน ต้นโลดแดง ขึ้นเป็นหมู่อยู่ใกล้แม่น้ำ ไม้ปรู สมอพิเภก กำลังดอกบาน มีอยู่มาก ต้นสมอมีอยู่มาก กำลังดอกบาน อยู่ใกล้อาศรมของเรา เมื่อต้นไม้เหล่านี้มีดอก ต้นไม้ทั้งหลายก็งามมาก โดยรอบที่อาศรมของเรา ย่อมหอมตระหลบไปด้วยกลิ่นดอกไม้นั้น มีต้นสมอไทย มะขามป้อม มะม่วง ไม้หว้า สมอพิเภก ต้นกะเบา ต้นรกฟ้า ต้นมะตูม ต้นมะปราง ต้นมะพลับ ต้นมะหาด ต้นมะทราง ต้นมะดูก ต้นขนุนสำมะลอ ต้นขนุน ต้นกล้วย ต้นจันทรีผลา ต้นมะกอก ต้นวัลลิการ ผลานิ มีมากมาย ผลกำลังสุกงอมหล่นอยู่ใกล้อาศรมของเรา อาฬกา อิสิมุคคา จ ตโต โสรผลา พหูอวฏา ปกกภริตา มิลกฺขุทุมฺพรานิ จ เถาดีปลีกะวาน ต้นไทร ต้นมะขวิด ต้นมะเดื่อ มีมากมาย มีผลสุก ปาริโย ต้นไม้เหล่านี้และชนิดอื่นมีมากมาย กำลังมีผลใกล้อาศรมของเรา แม้ต้นไม้ดอกก็มีมาก กำลังบานใกล้อาศรมของเรา เช่นมะลิวัน ต้นกระทุ่ม ต้นนมแมว และคนทา อาลกา และต้นปาล์ม มีอยู่ใกล้อาศรมของเรา ในที่ไม่ไกลอาศรมของเรานั้น มีสระใหญ่ที่เกิดเองสระหนึ่ง มีน้ำใสแจ๋ว จืด เย็นสนิท มีท่าน้ำราบเรียบน่ารื่นรมย์ใจ ในสระนั้น มีกอปทุม กออุบล และกอบุณฑริก มากมาย ดาษดาด้วยบัวขาวและบัวเผื่อน ลมพัดพากลิ่นหอมต่างๆ มา กอปทุมกอหนึ่งกำลังตูม กออื่นๆ มีดอกบาน ดอกปทุมบานแล้ว ร่วงหล่นลง คงมีแต่ฝักบัวเป็นอันมาก น้ำหวานที่ไหลออกจากรากเหง้าบัว รสหวานปานดังน้ำผึ้ง นมสด และเนยใส ดอกโกมุทมีกลิ่นหอมต่างๆ ด้วยกลิ่นหอมนั้น มีดอกบานมากมาย เราเห็นอยู่โดยรอบเสมอ ที่ใกล้ขอบสระ มีไม้เกตเป็นอันมาก มีดอกบาน ต้นชะบาดอกบานสะพรั่ง อัญชันขาวดอกมีกลิ่นหอม จระเข้ ปลาฉลาม คหกา ย่อมเกิดอยู่ในสระนั้น ในสระนั้น มีอุคฺคาหกา งูเหลือมมาก ปลาสลาด ปลากระบอก ปลาสวาย ปลาเค้า ปลาตะเพียน เต่า มากมาย อโถ สปฏเกหิ จ นกพิราบ นกคับแค นกควัก นกกาน้ำ นกต้อยตีวิด นกสาลิกา นกค้อนหอย นกโพระดก กระรอก นกเขา เหยี่ยว

อุทธรา มีอยู่มาก หมาจิ้งจอก ลูกนกแขกเต้า ไก่ป่า ฟาน มีอยู่มาก กาเสนิยา จ ติลกา ย่อมอาศัยสระนั้นเลี้ยงชีวิต ราชสีห์ เสือโคร่ง เสือเหลือง หมี หมาไน เสือดาว ลิง กินนร ปรากฏอยู่ใกล้อาศรม ของเรา เราสูดกลิ่นหอมเหล่านั้น บริโภคผลไม้ และดื่มน้ำหอม อยู่ใน อาศรมของเรา เนื้อทราย หมู เนื้อฟาน ขุทฺทรูปกา อัคคิกา (นกเขา ไฟ) นกโชติกร หงส์ นกกะเรียน นกยูง และประกอบด้วยนกดุเหว่า อยู่ใกล้อาศรมของเรา หน่อไม้ ไม้กำคูน ต้นโปตฺถสีสกา มีอยู่มาก พวกปีศาจ อสูร กุมภัณฑ์ ผีเสื้อน้ำ มีมาก พวกนกครุฑ งู ย่อมอยู่ ใกล้อาศรมของเรา ฤาษีทั้งหลายมีอานุภาพมาก มีจิตสงบระงับมั่นคง ทั้งหมดล้วนทรงคนโทน้ำ นุ่งหนังสัตว์ ทั่งเล็บ สวมชฎา และมีหาบ เต็ม อยู่ในอาศรมของเรา ทอดตาดูประมาณชั่วแอก มีปัญญา มีความ ประพฤติสงบ ยินดีด้วยลาภและความเสื่อมลาภ อยู่ในอาศรมของเรา ฤาษีเหล่านั้นสลัดผ้าเปลือกไม้กรอง เคาะหนังสัตว์ แข็งแรงด้วยกำลัง ของตน ย่อมเหาะไปได้ในอากาศในกาลนั้น นำเอาน้ำใหม่และไม้สำหรับ ทำฟืนใส่ไฟมา และบวชเอาเอง นี้เป็นผลแห่งปาฏิหาริย์ของตนๆ ฤาษี เหล่านั้นถือหม้อโลหะ อยู่ในท่ามกลางป่า เปรียบเหมือนช้างกุญชร มหานาค และไกรสรราชสีห์ผู้ไม่ครั่นคร้าม ฤาษีพวกหนึ่งไปสู่อุตตรกุรุทวีป ต่างก็เห็นกำลังของตนๆ (ของกันและกัน) ฤาษีเหล่านั้น ต่างนำเอา อาหารจากทวีปนั้นๆ มาบริโภคร่วมกัน เมื่อฤาษีทั้งหมดผู้มีเดชรุ่งเรือง ผู้คงที่ หลีกไป ด้วยเสียงหนังสัตว์ ป่าย่อมมีเสียงดังลั่นในกาลนั้น ข้าแต่ พระมหาวีระ พวกศิษย์ของข้าพระองค์ เหล่านั้นมีเดชรุ่งเรืองเช่นนี้ ข้าพระองค์แวดล้อมด้วยฤาษีเหล่านั้น อยู่ในอาศรมของข้าพระองค์ ฤาษี เหล่านี้ยินดีด้วยกรรมของตน ข้าพระองค์แนะนำแล้วมาประชุมกัน เพลิดเพลินในกรรมของตน ยังข้าพระองค์ให้ยินดี และเป็นผู้มีศีล มี ปัญญา ฉลาดในอัปปมัญญา พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ ทรงรู้แจ้งโลก ผู้ควรรับเครื่องบูชา เป็นผู้นำวิเศษ ทรงทราบเวลาแล้ว เสด็จเข้ามาใกล้ ครั้นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้มีความเพียร มีปัญญา เป็นมุนี เสด็จมาใกล้

จึงทรงรับบาตร แล้วเสด็จเข้ามาเพื่อภิกษา ข้าพระองค์ได้เห็นพระมหาวีระ พระนามว่าปทุมุตระเสด็จเข้ามา จึงปูลาดเครื่องลาดหญ้าแล้วเกลี่ยด้วยดอกรัง ทูลเชิญพระสัมพุทธเจ้าประทับนั่งแล้วทั้งดีใจและสลดใจ ได้รีบขึ้นไปบนภูเขา นำเอากฤษณามา ได้เก็บเอาขนุนอันมีกลิ่นหอม ผลโตประมาณเท่าหม้อ ยกขึ้นบ่าแบกมา เข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าผู้นำชั้นพิเศษ ได้ถวายผลขนุนแก่พระพุทธเจ้าแล้ว ไล้ทากฤษณา ข้าพระองค์มีจิตเลื่อมใสโสมนัส ได้ถวายบังคมพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ ผู้ทรงรู้แจ้งโลก ผู้ควรรับเครื่องบูชา ประทับนั่งในท่ามกลางพวกฤาษี ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดได้ถวายผลขนุน กฤษณาและอาสนะแก่เรา เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว โภชนาหารดังจะรู้จิตคนผู้นี้ จักเกิดขึ้นทั้งในบ้าน ในป่า ที่เงื้อมเขาหรือในถ้ำ คนผู้นี้บังเกิดในเทวโลกหรือในมนุษยโลก จักอิ่มเอิบบริบูรณ์ด้วยโภชนาหารและผ้าผ่อน คนผู้นี้เข้าถึงกำเนิดใด คือ เป็นเทวดาหรือมนุษย์ จักเป็นผู้มีโภคสมบัติร้อยล้านแสนโกฏิท่องเที่ยวไป จักรื่นรมย์อยู่ในเทวโลกตลอด ๓ หมื่นกัลป จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราช ๑๐๐๐ ครั้ง จักเสวยรัชสมบัติในเทวโลก ๗๑ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพบูลย์โดยคณานับมิได้ ในแสนกัลป สกุลโอกกากะจักสมภพ พระศาสดามีพระนามชื่อว่าโคดม ซึ่งมีสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก ผู้นี้จักเป็นทายาทในธรรมของพระศาสดาพระองค์นั้น เป็นโอรสอันธรรมนิรมิต จักได้เป็นสาวกของพระศาสดาโดยมีนามชื่อว่าอุปสีวะ จักกำหนดรู้อาสวะทั้งปวง เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ การที่เราได้เห็นพระพุทธเจ้า ผู้เป็นนายกนี้ เป็นลาภที่เราได้ดีแล้ว วิชชา ๓ เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ในบ้านก็ตาม ในป่าก็ตาม ที่เงื้อมเขาก็ตาม ในถ้ำก็ตาม โภชนาหารดังจะรู้ความดำริของเราย่อมมีแก่เราทุกเมื่อ เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้นได้ทั้งหมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกดังช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ การที่เราได้มาในสำนักพระพุทธเจ้าของเรานี้ เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว คุณวิเศษเหล่านี้ คือ

ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอุปสีวเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อุปสีวเถราปทาน.

นันทกเถราปทานที่ ๖ (๔๐๖)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายมณฑป

[๔๐๘] ในกาลก่อน เราได้เป็นพรานเนื้อ (เที่ยว) อยู่ในป่าใหญ่ เที่ยวแสวงหาเนื้อฟานอยู่ ได้พบพระสยัมภู ในกาลนั้น พระสยัมภูสัมพุทธเจ้า ผู้ไม่แพ้อะไรๆ พระนามว่าอนุรุทธะ ผู้เป็นนักปราชญ์ ทรงพระประสงค์วิเวกจึงเสด็จเข้าป่า เราถือเอาท่อนไม้ ๔ ท่อนมาปักลงในที่ ๔ มุม ทำเป็นมณฑปเรียบร้อยแล้ว มุงด้วยดอกปทุม ครั้นมุงมณฑปแล้ว ได้ถวายบังคมพระสยัมภู ทิ้งธนูไว้ ณ ที่นั้นเอง แล้วออกบวชเป็นบรรพชิต เมื่อเราบวชแล้วไม่นานโรคก็เกิดขึ้นแก่เรา เราระลึกถึงบุรพกรรมได้ ได้ทำกาละ ณ ที่นั้น เราประกอบด้วยบุรพกรรม จึงได้ไปสู่เทวโลกชั้นดุสิต ในชั้นดุสิตนั้นวิมานทองย่อมเกิดขึ้นแก่เราตามปรารถนา เราอธิษฐานยาน อันเป็นทิพย์อันเทียมด้วยม้าพันม้า ขึ้นบนยานนั้นแล้ว ย่อมไปตามความปรารถนา เมื่อเราอันบุญกรรม นำมาจากมนุษยโลกนั้นมาเป็นเทวดามณฑปย่อมทรงไว้แก่เราในที่ร้อยโยชน์โดยรอบ เรานั้นนอนอยู่บนที่นอนที่ไม่มีเครื่องนุ่ง ลาดด้วยดอกไม้ ดอกปทุมทั้งหลายย่อมตกลงมาจากอากาศเป็นนิตยกาล เมื่อพยับแดดเต้นไหวอยู่ เมื่อแดดแผดเผาอยู่ แดดย่อมไม่แผดเผาเรา นี้เป็นผลแห่งการทำมณฑปถวาย เราล่วงพ้นทุคติแล้ว ปิดอบายทั้งหลาย (เมื่อเราอยู่) ที่มณฑปหรือที่โคนไม้ ความร้อนย่อมไม่มีแก่เรา เราอธิษฐานสัญญาว่าเป็นแผ่นดินแล้ว ข้ามทะเลไปก็ได้ เรานั้นได้ทำกุศลกรรมแล้วหนอ นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา เราทำทางในอากาศแล้วเหาะไปในอากาศก็ได้ โอ เราได้ทำกุศลกรรมแล้ว นี้เป็นผลแห่งพุทธบูชา

เราย่อมระลึกชาติก่อนๆ ได้ ชำระทิพยจักษุแล้ว อาสวะทั้งหลายของเรา สิ้นแล้ว นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา ชาติก่อนๆ เราละได้แล้ว เราเป็นโอรส ของพระพุทธเจ้า และทายาทในสัทธรรม นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา เราเป็น ผู้ยังพระสุคตเจ้า พระนามว่าโคดมศากยบุตรให้โปรดปรานแล้ว เป็นผู้ทรง ธรรม เป็นทายาทในธรรม นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา เราบำรุงพระสัมพุทธ เจ้าพระนามว่าโคดมศากยบุตรแล้ว ได้ทูลถามพระองค์ผู้นำของโลกถึงทางที่ จะไปสู่นิพพาน พระพุทธเจ้าอันเราทูลถามแล้ว ได้ตรัสบอกบทอันลึกซึ้ง ละเอียด เราฟังธรรมของพระองค์แล้ว ได้บรรลุความสิ้นอาสวะ โอ เรา ทำกรรมดีแล้ว เราพ้นจากชาติทุกข์แล้ว มีอาสวะทั้งปวงสิ้นรอบแล้ว บัดนี้ ภพใหม่มิได้มี เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้นได้หมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกดังช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ การที่เราได้มา ในสำนักพระพุทธเจ้าของเรานี้ เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราบรรลุ แล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระ พุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระนันทกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ นันทกเถราปทาน.

เหมกเถราปทานที่ ๗ (๔๐๗)

ว่าด้วยผลแห่งการถวายตั่งแก้ว

[๔๐๙] ในกาลนั้น เราเป็นดาบสชื่ออโนมะ ทำอาศรมอย่างสวยงาม ไว้ใกล้ยอด เงื้อมเขา อยู่ในบรรณศาลา กรรมคือตบะของเรานั้นสำเร็จแล้ว เราถึง ความสำเร็จในกำลังของตน กล้าหาญในสามัญของตน มีความเพียร มี ปัญญา เป็นมุนี แกล้วกล้าในลัทธิสมัยของตน ฉลาดในการโต้ตอบ ไปได้ทั้งบนพื้นดินและในอากาศ ฉลาดในลางร้ายดี ปราศจากความ เศร้าโศก ไม่แข่งดี มีอาหารน้อย ไม่โลภจัด ยินดีด้วยลาภ และความ

เสื่อมลาภมีปกติเพ่ง ยินดีในฌาน เป็นมุนี ในกาลนั้น พระสัมพุทธเจ้า พระนามว่าปิยทัสสี ผู้เลิศ มีพระกรุณา เป็นมุนี พระองค์ทรงประสงค์ จะขนสัตว์ให้ข้าม จึงทรงแผ่พระกรุณาไป พระมหามุนีพระนามว่าปิยทัสสี ทรงพิจารณาเห็นคนผู้ควรตรัสรู้แล้ว ก็เสด็จไปประทานโอวาทในพันแห่ง จักรวาฬ พระองค์ทรงประสงค์จะช่วยเหลือเรา จึงเสด็จเข้ามาสู่อาศรมเรา พระชินเจ้าเราไม่เคยเห็นมาก่อนและไม่เคยได้ฟังมาแต่ใครๆ แม้แต่การฝัน เห็นก็ไม่เคยเกิดแก่เรา แต่ลักษณะทั้งหลายเรารู้ดี เราไปได้ทั้งบนพื้นดิน และในอากาศ ฉลาดในบทนักษัตร เรานั้นได้ฟังข่าวพระพุทธเจ้าแล้ว ยัง จิตให้เลื่อมใสในพระพุทธองค์ จะยืนหรือนั่งอยู่ก็ตาม ย่อมระลึกถึงเป็น นิตยกาล เมื่อเราระลึกอยู่อย่างนี้ แม้พระผู้มีพระภาคก็ทรงระลึกถึง เมื่อ เราระลึกถึงพระพุทธเจ้า ปีติย่อมมีแก่เราทุกขณะ พระมหามุนีทรงรอเวลา อีกหน่อยแล้ว จึงเสด็จเข้ามาหาเรา แม้เมื่อพระองค์เสด็จถึง เราก็ไม่รู้ว่า ผู้นี้เป็นพระพุทธเจ้ามหามุนี พระมหามุนีพระนามว่าปิยทัสสีผู้สงเคราะห์ ประกอบด้วยพระกรุณาทรงยังตน (เรา) ให้ทราบว่า เราเป็นพระพุทธเจ้า ในมนุษยโลกพร้อมทั้งเทวโลก ครั้นเรารู้จักพระสัมพุทธเจ้าพระนามว่า ปิยทัสสี ผู้มหามุนีแล้ว ยังจิตของตนให้เลื่อมใส ได้กราบทูลดังนี้ว่า ขอ ภิกษุทั้งปวงจงนั่งบนตั่ง บนบัลลังก์ และบนอาสันทิ ส่วนพระองค์ผู้มี พระกรุณาในสัตว์ทั้งปวง เชิญประทับบนอาสนะทอง ในขณะนั้น เรา นิรมิตตั่งอันสำเร็จด้วยแก้วล้วนๆ แล้ว นิรมิตอาสนะด้วยฤทธิถวายแด่ พระมุนีพระนามว่าปิยทัสสี เมื่อพระพุทธเจ้าประทับนั่งบนตั่งแก้วที่เรา นิรมิตด้วยฤทธิแล้ว เราได้ถวายผลหว้าโต ประมาณเท่าหม้อข้าวทันที พระมหามุนีทรงยังความยินดี ให้เกิดแก่เราแล้ว เสวยผลหว้าในกาลนั้น เรายังจิตให้เลื่อมใสแล้ว ถวายบังคมพระศาสดา ก็พระผู้มีพระภาคพระนาม ว่าปิยทัสสี เชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ ประทับนั่งอยู่บนอาสนะ แก้ว ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใด ได้ถวายตั่งแก้วและผลหว้าแก่เรา เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ผู้นี้จักรื่นรมย์อยู่ใน เทวโลกตลอด ๗๗ กัลป จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๗๕ ครั้ง จักได้เป็น

เทวดาเสวยรัชสมบัติในเทวโลก ๓๒ ครั้ง จักเป็นพระเจ้าประเทศราชอัน ไพบูลย์โดยคณานับมิได้ จักได้บัลลังก์ทองคำ และบัลลังก์อันงาม บัลลังก์ แก้วทับทิม และบัลลังก์รัตนะ เป็นอันมาก ที่ทำอย่างสวยงาม บัลลังก์ มากมายอันเป็นที่ชอบใจจักแวดล้อมผู้นี้ ผู้พรั่งพร้อมด้วยบุญกรรม แม้ เดินอยู่ ทุกเมื่อ ปราสาทอันเป็นเรือนยอดและที่นอนอันควรค่ามาก ดัง จะรู้จิตของผู้นี้ จักบังเกิดขึ้นทุกเมื่อ ช้างพลาย ๖ หมื่น ประดับด้วย เครื่องอลังการทั้งปวง มีสายประคนพานหน้าและพานหลัง แล้วด้วยทอง ประกอบด้วยเครื่องประดับศีรษะและข่ายล้วนเป็นทอง อันควาญช้างผู้ถือ หอกซัดและขอขึ้นอยู่บนคอ ช้างเหล่านั้นจักบำเรอผู้นี้ นี้เป็นผลแห่งการ ถวายตั่งแก้ว ม้าสินธพอาชาไนยโดยกำเนิด ๖ หมื่นม้า เป็นพาหนะวิ่งเร็ว อันประดับด้วยเครื่องอลังการทั้งปวง อันหมอม้ามีมือถือธนูสวมเกราะหนัง ขึ้นขี่อยู่ ม้าเหล่านั้นจักบำเรอผู้นี้ นี้เป็นผลแห่งการถวายตั่งแก้ว รถ ๖ หมื่น อันประดับด้วยเครื่องอลังการทั้งปวง หุ้มด้วยหนังเสือเหลืองบ้าง หุ้มด้วยหนังเสือโคร่งบ้าง สอดใส่เครื่องรบ ปักธงหน้ารถ อันนายสารถี มีมือถือธนูสวมเกราะขึ้นประจำรถอยู่ จักแวดล้อมผู้นี้อยู่เป็นนิตย์ นี้เป็น ผลแห่งการถวายตั่งแก้ว แม่โคนมและโคผู้ตัวงาม ๖ หมื่นตัว จักยังลูกโค ให้เกิด นี้เป็นผลแห่งการถวายตั่งแก้ว หญิง ๑๖๐๐๐ คน อันประดับ ด้วยเครื่องอลังการทั้งปวง มีผ้าและอาภรณ์อันวิจิตร ประดับประดาด้วยมณี และกุณฑล มีหน้าเบิกบาน ยิ้มแย้ม ตะโพกผึ่งผาย เอวเล็กเอวบาง จักแวดล้อมผู้นี้อยู่เป็นนิตย์ นี้เป็นผลแห่งการถวายตั่งแก้ว ในกัลปที่ ๑๘๐๐๐ จักมีพระพุทธเจ้าพระนามว่าโคดมผู้มีจักษุ กำจัดความมืดมน อันธการในโลก ผู้นี้อาศัยการได้เห็นพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น จักตัดความ กังวลออกบวช จักยังพระศาสดาให้โปรดปรานแล้ว ยินดียิ่งอยู่ในศาสนา ได้ฟังธรรมของพระศาสดาพระองค์นั้นแล้ว จักเผากิเลสทั้งหลาย จัก กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะนิพพาน ความเพียรของเรา

เป็นเครื่องนำไปซึ่งธุระ นำมาซึ่งความเกษมจากโยคะ เราปรารถนาประโยชน์อันสูงสุด อยู่ในพระศาสนา ภพนี้เป็นภพที่สุดของเรา ภพสุดท้ายย่อมเป็นไป เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้นได้หมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกดังช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ การที่เราได้มาในสำนักพระพุทธเจ้าของเรานี้ เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระเหมกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ เหมกเถราปทาน.

จบ ภาณวารที่ ๑๘.

โตเทยยเถราปทานที่ ๘ (๔๐๘)

ว่าด้วยผลแห่งการสร้างบรรณศาลา

[๔๑๐] ในกาลนั้น (เราเป็น) พระราชาพระนามว่าวิชิตชัย เป็นผู้กล้า ทรงถึงพร้อมด้วยความกล้าหาญ ประทับอยู่ในท่ามกลางพระนครเกตุมดีอันอุดม ในกาลนั้น เมื่อพระราชาพระองค์นั้นประมาท พิษร้ายของแว่นแคว้นก็ดังขึ้น อุตฺตรา ตุณฺฑิกา เจว กำจัดแว่นแคว้นเมื่อปัจจันตชนบทกำเริบ พระราชาจึงสั่งให้พลรบและทหารสื่อสารประชุมกัน รับสั่งให้ใช้อาวุธบังคับข้าศึก ในกาลนั้น พลช้าง พลม้า ทหารเสื้อเกราะผู้กล้าหาญ พลธนูและพลรถมาประชุมกันทั้งหมด พวกพ่อครัว พนักงานเครื่องต้น พนักงานสรงสนาน ช่างดอกไม้ผู้กล้าหาญ เคยชนะสงคราม มาประชุมกันทั้งหมด พวกชายฉกรรจ์ผู้ถือแสงขรรค์ ถือธนู สวมเกราะหนัง เป็นคนแข็งกล้าเคยชนะสงคราม มาประชุมกันทั้งหมด ช้างมาตังคะตกมัน ๓ ครั้ง มีอายุ ๖๐ ปี มีสายประคนพานหน้าพานหลัง และเครื่องประดับล้วนทอง มาประชุมกันทั้งหมด นักรบอาชีพ อดทนต่อหนาว ร้อน อุจจาระ ปัสสาวะ

มีกรรมอันทำเสร็จแล้ว มาประชุมกันทั้งหมด ทหารเหล่านั้นยินดีด้วยเสียงสังข์ เสียงกลองและด้วยเสียงแตกตื่น มาประชุมกันทั้งหมด ทหารเหล่านั้นตีกั้นด้วยหลาว หอก แหลน ธนู และหอกอย่าง ๓ เล่ม กลับมาประชุมกันทั้งหมด ในกาลนั้น เราสวมเกราะแล้ว สั่งให้จับพลรบ ๖ หมื่น พร้อมทั้งพระราชาผู้ชนะ ที่ยังไม่เคยชนะ เสียบหลาว พลรบเหล่านั้นพากันส่งเสียงร้องว่า พุทโธ พระราชาอาธรรม์ เมื่อถูกไฟไหม้อยู่ในนรกเมื่อไรจักมีที่สุด ในกาลนั้น เรานอนอยู่บนที่นอน ย่อมเห็นไฟนรก เรานอนไม่หลับตลอดวันหนึ่งคืนหนึ่ง พวกนายนิริยบาลขู่เราด้วยหลาว (เราคิดว่า) ความมัวเมารัชสมบัติ สัตว์พาหนะ และพลรบจะเป็นประโยชน์อะไร สิ่งเหล่านั้นไม่สามารถทรงไว้ได้ ย่อมยังเราให้สะดุ้งทุกเมื่อ บุตรภรรยา และรัชสมบัติทั้งสิ้น จะเป็นประโยชน์อะไรแก่เรา ถ้าเช่นนั้นเราพึงบวช พึงชำระทางแห่งคติ เราไม่มีความห่วงใย ปล่อยช้างมาตังคะ ๖ หมื่นเชือก อันประดับด้วยเครื่องอลังการทั้งปวง มีรัดประคนพานหน้าพานหลัง เครื่องประดับศีรษะและข่ายล้วนทอง อันควาญช้างผู้ถือหอกซัดและขอประจำคอ ไว้ในที่สนามรบ เร่าร้อน ด้วยกรรมของตน จึงออกบวชเป็นบรรพชิต เราทิ้งม้าสินธพอาชาไนยโดยกำเนิด ๖ หมื่นม้า อันประกอบด้วยเครื่องอลังการทั้งปวง เป็นพาหนะวิ่งเร็ว อันนายม้ามือถือธนูสวมเกราะหนัง ขึ้นประจำหลังเสียทั้งหมดแล้ว ออกบวชเป็นบรรพชิต เราสละรถ ๖ หมื่นคัน อันประดับด้วยเครื่องอลังการทั้งปวง หุ้มด้วยหนังเสือเหลืองบ้าง ด้วยหนังเสือโคร่งบ้าง สอดเครื่องรบมีธงปักไว้หน้ารถ ทั้งหมดนี้แล้ว บวชเป็นบรรพชิต เราทิ้งแม่โคนม ๖ หมื่นตัว อันรองน้ำนมด้วยขันสำริด ทั้งหมดเสียแล้ว บวชเป็นบรรพชิต เราปล่อยหญิง ๖ หมื่นคน ผู้ประดับด้วยเครื่องอลังการทั้งปวง มีผ้าและอาภรณ์อันวิจิตรสวมใส่แก้วมณีและกุณฑล มีหน้าเบิกบาน ยิ้มแย้ม ตะโพกผึ่งผาย เอวเล็กเอวบาง ทุกคนคร่ำครวญอยู่ไว้แล้ว บวชเป็นบรรพชิต เราทิ้งบ้าน ๖ หมื่นหลัง อันบริบูรณ์ด้วยประการทั้งปวง ซึ่งเป็นรัชสมบัตินั้นเสียแล้วบวชเป็นบรรพชิต เราออกจากพระนครแล้ว เข้าไปสู่ภูเขาหิมวันต์ ได้

สร้างอาศรมไว้ ณ ที่ใกล้แม่น้ำภาคีรสี ทำบรรณศาลาเสร็จแล้ว ทำเรือนสำหรับบูชาไฟ เราปรารถนาความเพียรมีใจแน่วแน่ อยู่ในอาศรม เมื่อเราเพ่งฌานอยู่ในมณฑปก็ดี ที่โคนไม้ก็ดี ในเรือนว่างก็ดี ความสะดุ้งย่อมไม่มีแก่เรา เราไม่เห็นภัยที่น่าหวาดกลัวเลย ในกาลนั้น พระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าสุเมธผู้เลิศ ประกอบด้วยพระกรุณาเป็นมุนี ทรงยังแสงสว่างแห่งญาณให้โชติช่วง เสด็จอุบัติในโลก โดยรอบอาศรมของเรา มียักษ์ (เทวดา) ผู้มีฤทธิ์อยู่ เมื่อพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ อุบัติขึ้นแล้ว ยักษ์บอกกะเราในกาลนั้นว่า พระพุทธเจ้าพระนามว่าสุเมธผู้มีจักษุ เสด็จอุบัติแล้วในโลก ทรงยังหมู่สัตว์ทั้งปวงให้ข้าม แม้ท่านพระองค์ก็จักทรงให้ข้ามได้ขณะนั้น เราฟังคำของยักษ์แล้วมีความสลดใจ คิดอยู่ว่า พุทโธ พุทโธ เก็บอาศรมไว้ ทิ้งฟืนสำหรับบูชาไฟ และเก็บสันถัด ไหว้อาศรมแล้ว ออกจากป่าใหญ่เราถือเอาไม้จันทน์จากที่นั้น จากบ้านนี้ไปบ้านโน้น จากเมืองนี้ไปเมืองโน้น แสวงหาพระพุทธเจ้าอยู่ ได้เข้าไปเฝ้าพระองค์ สมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพระนามว่าสุเมธผู้นำของโลกทรงประกาศสัจจะ ๔ ยังหมู่ชนเป็นอันมากให้ตรัสรู้อยู่ เราประนมกรอัญชลีเหนือเศียรเกล้า กระทำวันทนาการ ถวายบังคมพระสัมพุทธเจ้าแล้ว ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ว่า เมื่อต้นมะลิซ้อนดอกบาน กลิ่นหอมฟุ้งไปในที่ใกล้ ข้าแต่พระวีรเจ้าพระองค์มีกลิ่นคือคุณหอมขจรไปทั่วทิศ เมื่อต้นจัมปา ต้นกะถินพิมาน ต้นอุโลก ต้นการเกต และต้นรัง กำลังดอกบาน กลิ่นหอมฟุ้งไปตามลม ข้าพระองค์สูดกลิ่นของพระองค์จากภูเขาหิมวันต์มาจนถึงที่นี่ ข้าแต่พระมหาวีรเจ้า ผู้เชษฐบุรุษของโลก มียศมาก ข้าพระองค์ขอบูชาพระองค์ เราได้ทาพระพุทธเจ้าพระนามว่าสุเมธผู้นำของโลก ด้วยแก่นจันทน์อันประเสริฐ ยังจิตของตนให้เลื่อมใสแล้ว ได้ยืนนิ่งอยู่ ณ ที่นั่น พระผู้มีพระภาคพระนามว่าสุเมธเชษฐบุรุษของโลก ผู้ประเสริฐกว่านระ ประทับนั่ง ณ ท่ามกลางภิกษุสงฆ์แล้ว ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดสรรเสริญคุณของเรา และได้บูชาเราด้วยแก่นจันทน์ เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่าน

ทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ผู้นี้จักเป็นผู้กล่าวถ้อยคำที่ควรเชื่อถือได้ เป็นพรหม เป็นผู้ซื่อตรง มีตบะ จักมีรัศมีอันสว่างไสวตลอด ๒๕ กัลป จักรื่นรมย์อยู่ในเทวโลกตลอด ๒๖๐๐๐ กัลป จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราช ๑๐๐๐ ครั้ง จักได้เป็นจอมเทวดาเสวยรัชสมบัติในเทวโลก ๓๓ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพบูลย์โดยคณานับมิได้ คนผู้นี้จุติจากเทวโลกนั้นแล้ว จักถึงความเป็นมนุษย์ ประกอบด้วยบุญกรรม จักเป็นบุตรพราหมณ์ จักได้เป็นศิษย์ของพราหมณ์ชื่อว่าพาวรี ผู้เล่าเรียนทรงจำมนต์ ถึงที่สุดแห่งไตรเพท ถึงพร้อมด้วยลักษณะ ๓ ประการ จักเป็นผู้รู้จบมนต์ เราได้เข้าไปเฝ้าพระสัมพุทธเจ้า พระนามว่าโคดมศากยบุตร ได้ทูลถามปัญหาอันละเอียด ยังใจให้โสมนัส กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ เราดับไฟ ๓ กองได้สิ้นแล้ว ถอนภพขึ้นได้ทั้งหมดแล้ว กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ เราผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้นได้ทั้งหมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกดังช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ การที่เราได้มาในสำนักพระพุทธเจ้าของเรานี้ เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนา เราได้ทำเสร็จแล้ว คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระโตเทยยเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ โตเทยยเถราปทาน.

ชตุกัณณิกเถราปทานที่ ๙ (๔๐๙)

ว่าด้วยผลแห่งการบำรุงพระพุทธองค์

[๔๑๑] ในกาลนั้น เราเป็นบุตรเศรษฐีอยู่ในนครหงสวดี เพียบพร้อมแวดล้อมอยู่ด้วยกามคุณทั้งหลาย ในกาลนั้น เราขึ้นอยู่ในปราสาท ๓ หลัง ใช้สอยโภคสมบัติมากมาย แวดล้อมด้วยการฟ้อนรำขับร้องอยู่ในปราสาทนั้น นักดนตรีอันประกอบด้วยเครื่องประโคมอย่างดีมาประโคมเรา หญิงทั้งปวง

บำเรอเรา นำเอาใจของเราไป นักเจลาวกา นักวามนิกา กุณชวาสีหิมชฺฌิตา นักห้อยโหน นักจำอวด ย่อมแวดล้อมเราอยู่ทุกเมื่อ คนเฝ้ายาม คนตีกลอง นักเต้นรำ นักฟ้อนรำ ลคร และพวกดีดสีตีเป่าเป็นอันมาก แวดล้อมเราอยู่ทุกเมื่อ ช่างกัลบก คนรับใช้เมื่ออาบน้ำ พ่อครัว ช่างดอกไม้ สุปาสกา ช่างกัลบก และนักมวย ทั้งหมดแวดล้อมเราอยู่ทุกเมื่อ เมื่อคนเหล่านั้นแสดงกีฬาอยู่ เมื่อเราชื่นชมการบำเรอที่คนเหล่านั้นทำ เราย่อมไม่รู้คืนและวัน เปรียบเหมือนพระอินทร์ในดาวดึงส์ คนเดินทาง คนกำพร้า คนขอทาน นักสืบ (นักเที่ยว) เป็นอันมาก ย่อมเข้ามาขอเราจนถึงเรือนเป็นนิตย์ สมณะและพราหมณ์ทั้งหลายผู้เป็นบุญเขตอย่างยิ่ง เมื่อจะยังบุญของเราให้เจริญ ย่อมมาจนถึงเรือนเรา พวกนิครนถ์นุ่งผ้าลฎุกา เอาดอกไม้กรองนุ่ง ถือไม้ ๓ อัน ขมวดผมรวมกัน ทั้งปวง ย่อมมาหาเราจนถึงเรือน พวกอาชีวกถอนผม ถือว่าตนประเสริฐ เกลือกกลั้วด้วยละอองธุลีเหล่านี้ ย่อมมาหาเราจนถึงเรือน ปริวตฺตกา สิทฺธปตฺตา โกธปุคฺคนิกา พหู ตปสี วนจารี จ ย่อมมาหาเราจนถึงเรือน คนตาบอด คนทมิฬ สากุฬา มลยาฬกา สวรา โยนกา เจว ย่อมมาหาเราจนถึงเรือน คนฺธกา มุณฺฑกา สพฺเพ กุฏฺฐลา สานุวินฺทกา อาราว จีนรฏฺฐา จ ย่อมมาหาเราจนถึงเรือน อลสนฺทกา ปลฺลวกา ปพฺพตานคฺคมารุหา พาหิกา เจตปุตฺตา จ ย่อมมาหาเราจนถึงเรือน ชาวมธุรรัฐ ชาวโกศลรัฐ ชาวกาสี ชาวหัตถิปุรี ชาวอิสินทรัฐ ชาวมักกลรัฐ ย่อมมาหาเราจนถึงเรือน เจลาวกา อารมฺพา จ โอภาสา เมฆลา พหู ขุทฺทกา สุทฺทกา เจว ย่อมมาหาเราจนถึงเรือน โรหกา สินฺธวา เจว จิตฺตกา เอกกณฺณิกา สุรฏฺฐา อปรนฺตาจ ย่อมมาหาเราจนถึงเรือน สุปารกา กุมาราจ มลยา โสณฺณภูมิกา วิชฺชิหารา จ เต สพฺเพ ย่อมมาหาเราจนถึงเรือน ช่างสาน ช่างหูก ช่างหนัง ช่างถาก คนงาน และช่างหม้อ ย่อมมาหาเราจนถึงเรือน ช่างแก้ว ช่างเหล็ก ช่างทอง ช่างเย็บผ้า และช่างดีบุก ทั้งหมดนั้น ย่อมมาหาเราจนถึงเรือน ช่างศร ช่างกลึง คนรับใช้ส่งของ ช่างปรุงของหอม ช่างย้อม และช่างชุน ย่อมมาหาเราจน

ถึงเรือน คนขาย น้ำมัน คนหาฟืน คนหาบน้ำ คนรับใช้ คนหุงต้ม คนตักน้ำ ย่อมมาหาเราจนถึงเรือน คนเฝ้าประตู ทหาร ช่างกรองดอกไม้ คนทิ้งดอกไม้ ควาญช้าง คนเลี้ยงช้าง ย่อมมาหาเราจนถึงเรือน เราได้ถวายแก่พระราชาพระนามว่าอานันทะทุกอย่าง เรายังความพร่องด้วยรัตนะมีวรรณ ๗ ประการให้เต็ม คนทั้งหมดมากด้วยกันมีวรรณะต่างกันเหล่าใด ที่เราตั้งไว้แล้ว เรารู้จิตของคนเหล่านั้นแล้วให้เขาอิ่ม (พอใจ) แม้ด้วยรัตนะ เมื่อดนตรีมีเสียงไพเราะบรรเลงอยู่ เมื่อกลองดังก้องอยู่ เมื่อสังข์เขาเป่าอยู่ เรารื่นรมย์อยู่ในเรือนของตน สมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพระนามว่าปทุมุตระ พระองค์ผู้มีจักษุ พร้อมด้วยภิกษุขีณาสพประมาณแสนรูป เสด็จดำเนินไปตามถนนด้วยกัน ทรงยังทิศทั้งปวงให้สว่างโชติช่วง เหมือนต้นไม้ประจำทวีป เมื่อพระองค์ผู้นำของโลกกำลังเสด็จไป กลองทั้งปวงยังดังก้องอยู่ รัศมีของพระองค์สว่างไสวดุจพระอาทิตย์อุทัย ฉะนั้น ขณะนั้น แสงสว่างจ้าส่องเข้าไปภายในเรือนของเรา ด้วยพระรัศมีที่ส่องเข้าไปทางช่องหน้าต่าง เราเห็นรัศมีของพระพุทธเจ้าแล้ว ได้กล่าวกะพวกบริษัทว่า พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุดเสด็จมาถึงถนนนี้แน่แล้ว เรารีบลงจากปราสาทแล้ว ได้ไปสู่ระหว่างถนน ถวายบังคมพระสัมพุทธเจ้า ได้กราบทูลดังนี้ว่า ขอพระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระทรงอนุเคราะห์ข้าพระองค์ พระมุนีพระองค์นั้นพร้อมด้วยพระอรหันต์แสนรูปทรงรับนิมนต์ ครั้นเรานิมนต์พระสัมพุทธเจ้าแล้ว ได้นำพระองค์มาสู่เรือนของตน อังคาสพระมหามุนีให้ทรงอิ่มหนำ ด้วยข้าวและน้ำในเรือนนั้น เรารู้เวลาที่พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด ผู้คงที่กำลังเสวย ได้บำรุงพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด ด้วยการขับร้องและดนตรี พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระผู้ทรงรู้แจ้งโลก ควรรับเครื่องบูชา ประทับนั่งอยู่ภายในเรือน ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดบำรุงเราด้วยดนตรี แลได้ถวายข้าวน้ำแก่เรา เราจักพยากรณ์ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว คนผู้นี้จักเป็นผู้มีอาหารมากมาย มีเงิน มีโภชนะ เสวยรัชสมบัติผู้เดียวในทวีปทั้ง ๔ จักสมาทานศีล ๕ ยินดีในกรรมบถ ๑๐ ครั้นสมาทานแล้วก็ประพฤติ ยัง

บริษัทให้ศึกษา นางสาวแสนคน อันประดับประดาสวยงาม จักบรรเลงดนตรีบำเรอผู้นี้อยู่เป็นนิตย์ นี้เป็นผลแห่งการบำรุง ผู้นี้จักรื่นรมย์อยู่ในเทวโลกตลอด ๓ หมื่นกัลป จักได้เป็นจอมเทวดา เสวยรัชสมบัติในเทวโลก ๖๔ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๗๔ ครั้ง จักได้เป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพบูลย์โดยคณนานับมิได้ ในแสนกัลปแต่กัลปนี้ พระศาสดามีพระนามชื่อว่าโคดม ซึ่งมีสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จอุบัติในโลก ผู้นี้เข้าถึงกำเนิดใด คือเป็นเทวดาหรือมนุษย์ จักเป็นผู้เล่าเรียน รู้จบไตรเทพ จักเที่ยวแสวงหาประโยชน์อันสูงสุดอยู่ในแผ่นดิน ในกาลนั้น และภายหลัง เขาบวชแล้ว อันกุศลมูลตักเตือนแล้วจักยินดียิ่งในศาสนาของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าโคดม ผู้นี้จักยังพระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าโคดมศากยบุตรให้โปรดปราน เผากิเลสทั้งหลายแล้ว จักได้เป็นพระอรหันต์ วันนี้ เราเป็นผู้ไม่ครั่นคร้ามอยู่ในศาสนาของพระศากยบุตร เปรียบเหมือนพระยาเสือโคร่ง และพระยาไกรสรราชสีห์ในป่าใหญ่ ฉะนั้น เราไม่เห็นการบังเกิดของเราในเทวโลกก็ดี ในมนุษยโลกก็ดี เป็นคนยากจนหรือเข็ญใจเลย นี้เป็นผลแห่งการบำรุง เราเป็นผู้ขวนขวายในวิเวก สงบระงับ ไม่มีอุปธิ ตัดกิเลสเครื่องผูกดังช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้นได้ทั้งหมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกดังช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ การที่เราได้มาในสำนักพระพุทธเจ้าของเรานี้ เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้ชัดแจ้งแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระชตุกัณณิกเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ ชตุกัณณิกเถราปทาน.

อุเทนเถราปทานที่ ๑๐ (๔๑๐)

ว่าด้วยผลแห่งการบูชาด้วยดอกบัวบาน

[๔๑๒] ภูเขาชื่อปทุม ตั้งอยู่ในที่ไม่ไกลต่อภูเขาหิมวันต์ เราทำอาศรมสร้างบรรณศาลาอย่างดีไว้ใกล้ภูเขาปทุมนั้น ที่ใกล้ภูเขานั้น มีแม่น้ำท่าน้ำราบเรียบน่ารื่นรมย์ใจ น้ำใสแจ๋ว เย็นจืดสนิท น้ำไหลอยู่เป็นนิตย์ ในกาลนั้นปลาสลาด ปลากะบอก ปลาสวาย ปลาเค้า และปลาตะเพียน อยู่ในแม่น้ำย่อมทำแม่น้ำให้งาม ดาดาษไปด้วยต้นมะม่วง ต้นหว้า ต้นกุ่มต้นหมากเม่า ต้นราชพฤกษ์ ต้นแคฝอย ย่อมทำอาศรมของเราให้งามต้นปรู ต้นมะกล่ำหลวง ต้นกะทุ่ม ต้นกาหลง ดอกกำลังบาน กลิ่นหอมฟุ้งไป ย่อมทำอาศรมของเราให้งาม ต้นคำ ต้นสน ต้นกะทุ่ม หตฺถปาตา จ กำลังดอกบาน กลิ่นหอมตลบอบอวล ย่อมทำอาศรมของเราให้งามต้นสมอ ต้นมะขามป้อม ต้นมะม่วง ต้นหว้า ต้นสมอพิเภก ต้นพุทรา ต้นรกฟ้า ต้นมะตูม มีผลมากอยู่ใกล้อาศรมของเรา ต้นอ้อยต้นกล้วย กำลังผลิดอกออกผลใกล้อาศรมของเรานั้น ไม้กลิ่นหอมตลบอบอวล ย่อมทำให้อาศรมของเรางาม ต้นอโสก จ วรี และต้นสะเดากำลังดอกบานกลิ่นหอมตลบอบอวล ย่อมทำให้อาศรมของเรางาม ต้นมะนาว ต้นมะงั่ว ต้นดีหมี มีดอกบาน หอมตลบอบอวล ย่อมทำให้อาศรมของเรางาม ไม้ยางทราย ต้นคณฑีเขมา และต้นจำปา มีดอกบาน กลิ่นหอมตลบอบอวล ย่อมทำให้อาศรมของเรางาม ในที่ไม่ไกลมีสระบัว มีนกจากพรากส่งเสียงร้องอยู่ ดาดาษด้วยบัวขม บัวเผื่อนบัวหลวง และอุบล มีน้ำใสแจ๋ว เย็นจืดสนิท มีท่าน้ำราบเรียบน่ารื่นรมย์ใจ น้ำใสสะอาด เสมอด้วยแก้วผลึก ย่อมทำให้อาศรมของเรางาม ในสระนั้น บัวหลวง บัวขาว บัวอุบล บัวขม และบัวเผื่อน ดอกบานสะพรั่ง ย่อมทำอาศรมของเราให้งาม ปลาสลาด ปลากะบอก ปลาสวายปลาเค้า และปลาตะเพียนว่ายอยู่ในสระนั้น ย่อมทำอาศรมของเราให้งาม

จระเข้ ปลาฉลาม เต่า คหาโอคหา และงูเหลือมเป็นอันมาก ย่อมทำอาศรมของเราให้งาม นกพิราบ นกเป็ดน้ำ นกจากพราก นกกาน้ำ นกต้อยตีวิด และนกสาลิกา ย่อมทำอาศรมของเราให้งาม มะม่วงหอมน่าดู ต้นลำเจียก ดอกกำลังบาน มีกลิ่นหอมอบอวล ย่อมทำอาศรมของเราให้งาม ราชสีห์ เสือโคร่ง เสือเหลือง หมี หมาป่า หมาใน สัญจรอยู่ในป่าใหญ่ ย่อมทำอาศรมของเราให้งาม ฤาษีทั้งหลาย (เกล้าผมเป็นเชิง) สวมชฎา มีหาบเต็ม นุ่งห่มหนังสัตว์ สัญจรอยู่ในป่าใหญ่ ย่อมทำอาศรมของเราให้งาม บางพวกทรงหนังเสือ มีปัญญา มีความประพฤติสงบ และบริโภคอาหารแต่น้อยทั้งหมดนั้น ย่อมทำอาศรมของเราให้งาม ในกาลนั้น ฤาษีทั้งหลายเอาหาบใส่บ่าเข้าสู่ป่า กินเหง้ามันและผลไม้อยู่อาศรม ในกาลนั้น ฤาษีเหล่านั้นไม่ต้องนำฟืนมา น้ำสำหรับล้างเท้าก็ไม่ต้องนำมา ด้วยอานุภาพแห่งฤาษีทั้งปวง ฟืนและน้ำย่อมนำตัวมาเอง ฤาษี ๘๔,๐๐๐ ตน ประชุมกันอยู่ในอาศรมนั้น ทั้งหมดนี้เป็นผู้เพ่งฌาน แสวงหาประโยชน์อันสูงสุด ฤาษีเหล่านั้นเป็นผู้มีตบะ ประพฤติพรหมจรรย์ ตักเตือนกันและกัน เป็นผู้แน่นแฟ้น เหาะไปในอากาศได้ทุกคน อยู่ในอาศรมประชุมกันทุก ๕ วัน ไม่ระส่ำระสาย มีความประพฤติสงบระงับ อภิวาทกันและกันแล้ว จึงบ่ายหน้ากลับไปตามทิศ (ที่ตนอยู่) ในกาลนั้น พระชินเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ ทรงรู้จบธรรมทั้งปวง พระองค์เสด็จอุบัติขึ้นกำจัดความมืดโดยรอบอาศรมของเรา มียักษ์ (เทวดา) ผู้มีฤทธิ์ ยักษ์ตนนั้นได้บอกข่าวพระสัมพุทธเจ้าพระนามว่า ปทุมุตระแก่เราว่า พระพุทธเจ้าองค์นี้พระนามว่าปทุมุตระ เป็นมหามุนี เสด็จอุบัติแล้ว จงรีบไปเฝ้าพระสัมพุทธเจ้าเถิด ท่านผู้เนียรทุกข์ เราได้ฟังคำของยักษ์แล้ว มีใจเลื่อมใสยิ่งนัก เก็บอาศรมแล้ว ออกจากป่าในขณะนั้น เมื่อไฟกำลังไหม้ผ้าอยู่ เราออกจากอาศรม พักอยู่กลางทางคืนหนึ่งแล้ว เข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าพระนามว่า ปทุมุตระ ผู้ทรงรู้แจ้งโลก สมควรรับเครื่องบูชา กำลังทรงประกาศสัจจะ ๔ แสดงอมฤตบทอยู่ เราถือดอกปทุมอันบานเต็มที่ เข้าไปเฝ้าพระองค์แล้ว มีจิตเลื่อมใสโสมนัส ถวาย

บังคมพระพุทธเจ้า บูชาพระสัมพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ แล้วเอาหนัง สัตว์ห่มเฉวียงบ่าข้างหนึ่ง สรรเสริญพระองค์ผู้นำของโลกว่า พระสัม พุทธเจ้าผู้ไม่มีอาสวะ ประทับนั่งอยู่ที่นี้ด้วยพระญาณใด เราจักสรรเสริญ พระญาณนั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว พระสัมพุทธเจ้าทรงตัดกระแส สงสารแล้ว ทรงยังสรรพสัตว์ให้ข้าม สรรพสัตว์นั้นฟังธรรมของพระ องค์แล้ว ย่อมข้ามกระแสตัณหาได้ พระองค์เป็นศาสดา เป็นธงชัย เป็นหลัก เป็นที่ยึดหน่วง เป็นที่พึ่ง และเป็นประทีปของสัตว์ทั้งหลาย สูงสุดกว่าสัตว์ คณาจารย์ผู้นำหมู่ประมาณเท่าใด ที่ท่านกล่าวไว้ในโลก พระองค์เป็นผู้มีปัญญาเลิศกว่าคณาจารย์เหล่านั้น คณาจารย์เหล่านั้นนับ เป็นภายในของพระองค์ พระองค์ผู้มีปัญญา ทรงยังหมู่ชนเป็นอันมากให้ ข้ามพ้นด้วยพระญาณของพระองค์ หมู่ชนอาศัยการได้เฝ้าพระองค์แล้ว จักทำที่สุดทุกข์ได้ ข้าแต่พระองค์ผู้มีจักษุ คันธชาติเหล่าใดเหล่าหนึ่งหอม ฟุ้งไปในโลก ข้าแต่พระมหามุนีผู้เป็นนาบุญ คันธชาติเหล่านั้นที่จะเสมอ ด้วยกลิ่นหอมของพระองค์ไม่มี พระองค์ผู้มีจักษุ ขอจงทรงเปลื้องกำเนิด ดิรัจฉาน นรก พระองค์ทรงแสดงบทอันเป็นปัจจัยไม่ปรุงแต่ง สงบระงับ พระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตระ ผู้ทรงรู้แจ้งโลก สมควรกับเครื่องบูชา ประทับนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์แล้ว ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า ผู้ใดมี ความเลื่อมใสได้บูชาญาณของเรา ด้วยมือทั้งสองของตน เราจักพยากรณ์ ผู้นั้น ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าว ผู้นั้นจักรื่นรมย์อยู่ในเทวโลกตลอด ๓ หมื่นกัลป จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราช ๑๐๐๐ ครั้ง เราเป็นผู้ได้ลาภ อันได้ดีแล้ว เรายังพระพุทธเจ้าผู้มีวัตรงามให้ทรงโปรด กำหนดอาสวะ ทั้งปวงแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้น ได้ทั้งหมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกดังช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะ อยู่ การที่เราได้มาในสำนักพระพุทธเจ้าของเรานี้ เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราบรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว

คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำ

ให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาเราได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้.

ทราบว่า ท่านพระอุเทนเถระได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบ อุเทนเถราปทาน.

รวมอปทานที่มีในวรรคนี้ คือ

๑. ติสสเมตเตยยเถราปทาน ๒. ปุณณกเถราปทาน

๓. เมตตคูเถราปทาน ๔. โธตกเถราปทาน

๕. อุปสีวเถราปทาน ๖. นันทกเถราปทาน

๗. เหมกเถราปทาน ๘. โตเทยยเถราปทาน

๙. ชตุกัณณิกเถราปทาน ๑๐. อุเทนเถราปทาน

และในวรรคนี้มีคาถา ๓๘๓ คาถา.

จบ เมตเตยยวรรคที่ ๔๑.
